James Petras - Morris Morley

TÜRKÇESİ NEŞENUR DOMANİÇ

İmparatorluk mu? Cumhuriyet mi?

Amerikanın Küresel Gücü ve İç Çürümesi

sarmal YAYINEVİ

SARMAL YAYINEVİ
Babıali Cad. Pak Han No:16/4 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 522 45 78 - 512 70 20
Fax: (0212) 522 45 78

Yazan : James Petras - Moris Morley
Türkçesi : Neşe Nur Domaniç
Birinci Baskı : Nisan 1996

© 1996
Akçalı-Tuna Ajansı İstanbul-Türkiye
Türkçe Yayın Hakları Sarmal Yayınevi

Teknik Hazırlık : M. Selim Talay
Kapak : İnci Batuk
Dizgi : Sevgi Kayıhan
Baskı-Cilt : Melisa Matbaası

JAMES PETRAS-MORIS MORLEY

İMPARATORLUK MU? CUMHURİYET Mİ?

Amerika'nın Küresel Gücü ve İç Çürümesi

Türkçesi: Neşe Nur Domaniç

İÇİNDEKİLER

Giriş 7

I. 1950'lerin Dünyasını mı Canlandırıyoruz? Birleşik Devletler ve 1990'larda Yükselen Küresel Gücü 17

II. Birleşik Devletler'in İçeride ve Dışarıdaki Ekonomik Güç Kaybı 47

III. Dış Büyüme, İç Çürüme: Küresel Güç Diyalektiği 93

Sonsöz Clinton Yönetimi: Küresel Liderlik mi, Ulusal İyileşme mi 143

Sonuç 177

Notlar 181

Giriş

Son yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya çapındaki gücünü kaybetmekte olup olmadığına ilişkin oldukça yaygın bir tartışma ortaya çıktı. Kimileri için bu, Amerika'nın Üçüncü Dünya üzerinde büyüyen siyasi, ideolojik ve askeri etkisiyle, Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle, devam etmekte olan başarılı askeri müdahalelerle ve canlanan sanayii, yüksek teknoloji içeren ihracatıyla çelişki içinde olan bir masaldır. Diğerleri ise, ki bunların arasında en fazla dikkat çeken Paul Kennedy'dir, bu yaklaşıma karşı çıkmakta ve Birleşik Devletler'in dünya ticaretinde pay kaybetmekte olduğuna, büyüyen borçlarına, açık veren bütçesine, ticaret açıklarına ve zayıflayan teknolojik rekabet gücüne işaret etmektedirler.

Bu tartışma 1990'ların özgün bağlamında küresel hegemonyacı gücü neyin oluşturduğu sorusuna ayrılmaz bir biçimde bağlıdır. Harward'lı siyaset bilimci Joseph Nye ve eski Reagan yönetiminden Henry Nau'ya göre; küresel güç daha çok "siyasi liderlik ve stratejik vizyon" aracılığıyla tanımlanan, "ulusal bir amaç", "düşünceler" dünyasında nüfuz sahibi olma yeteneğidir. Amerika'nın 1970'lerden bu yana küresel olarak ekonomik güç kaybettiği ve rekabet gücünün azaldığı şeklindeki görüş ya masaldır (Nau), ya da büyük ölçüde abartılmıştır (Nye). Bu kişiler Amerikan sisteminin ve Amerikan değerlerinin üstünlüğünü ve etkisini savunmakta, bunların nihai olarak siyasetçilerin bireysel hatalarından kaynaklanan engelleri ortadan kaldıracağını ve "dü-

şünceler" ile "ulusal amaçları" üste çıkaracağını öne sürmektedirler. Serbest piyasanın büyüsü, ekonomik rekabetin geçici bozulmasını durduracak ve düşüşü, yükselişin parlak ışıklarına dönüştürecektir.[1]

Joseph Nye'e göre 1990 sonlarında Saddam Hüseyin'e karşı geliştirilen büyük Birleşik Devletler askeri müdahelesi, Amerika'nın küresel itibarını artırmıştır: "Körfez krizi gücümüzü gösterdi."[2] Fakat, dünya çapında ekonomik ve finansal altüst oluşları başlatan bir harekatı "güç" kelimesi ile ifade etmeye çalışmak anlamlı mıdır? Dahası Beyaz Saray'ın her şeyden önce askeri güce başvurması gücün değil, zayıflığın göstergesidir. "Yükselen bir Amerika" dünyanın her yerine temsilcilerini göndererek, onların el açıp bu askeri gösterişi korumayı sağlayacak bağışları bulmaya çalışmalarına gereksinim duyar mı? Japonya Orta Doğu petrolüne Amerika'dan altı kat, Almanya üç kat daha fazla bağımlı oldukları halde savaşa önemli katkılar yapmak zorunda bırakılmışlardı.

Yıllar önce Birleşik Devletler hükümeti ihracatçılarını ve denizaşırı yatırımcılarını dünyanın her köşesine (askeri maceraların da çok ötesinde ve üzerinde) hızla göndermeye başladığında, "serbest ticaret" yükselen imparatorluğun savaş nidasıydı. Bugün, otomobilden, makinelere ve bilgisayara kadar temel Amerikan sanayii büyük pazar paylarını, devletleri tarafından desteklenen Japon ve Avrupa tüccarlarına kaptırmıştır. Ve eski zamanların coşkun çığlıkları yerini haksız rekabet homurtularıyla kaybedilen güçten ve iç pazardan şikayet etmeye bırakmıştır.

Tarihsel olarak yükselen küresel güçler, dünya ekonomisinin lokomotifi olagelmişler, kendileriyle birlikte çok az ulusu daha büyük ekonomik başarılara taşımışlardır. Çöl Kalkanı/Çöl Fırtınası Operasyonu gibi günübirlik geçici askeri gösteriler bir ülkenin yiğitliğinin göstergesi olmadığı gibi, küresel veya ulusal ekonomik çöküşe de çare olamamaktadır. Askeri güç, yirminci yüzyılın sonundaki piyasa belirlenimli dünyada, artan bir hızla hegemonya

aracı olma niteliğini yitirmekte, artık ekonomik gücün canlandırılmasına dönüştürülememektedir. Birleşik Devletler'in denizaşırı maceraları ile ulusal düşüşü ve askeri gücü ile ekonomik zayıflığı arasındaki paradoks bu nedenledir. Transferleri ve kredilerinde, ticaret açıklarının kapatılması ve bütçe açıklarının giderilmesinde kendi rakiplerine bağımlı olan bir devlet nasıl yükselen bir dünya gücü olarak tanımlanabilir?

"İrade" ve "iradecilik" öngörüleri ile küresel canlanmayı aynı gören yazarlar 1990'daki koşulların rekabetçi ve hegemonik olduğu konusunda kendilerini kandırmaktadır.

Bu tartışmaların çoğu, hatta en karmaşık ve farklı argümanlar da dahil olmak üzere, Birleşik Devletler'in dışarıdaki konumu etrafında yürütülmektedir. Unutulan, küresel gücün iç dayanaklarıdır ve daha da önemlisi, Birleşik Devletler'in iç gelişimiyle dışarıdaki gücünü koruma kabiliyeti arasındaki ilişkidir. Geçmişte tüm muhafazakarların, liberallerin ve Marksistlerin ortak varsayımı küresel hegemonyanın ulusal refahın önemli bir bileşeni olduğu idi. İster serbest-ticaret rejimlerinin jargonu ile, ister Lenin'in emperyalizm kuramının dili ile olsun, küresel güç ile garanti edilen mallar, pazarlar ve ucuz emek gücünün iç refahı sağlayacağı varsayılmaktaydı.

Ancak Birleşik Devletler'in küresel gücünün ulusal ekonomiye yararlı olduğu konusu çok kuşkuludur. Bu çalışmanın temel tezi, Birleşik Devletler'in kapitalist sınıflarının, siyasal alanda oluşturduğu dünya egemenliğini izleyerek, şu andaki askeri-ideolojik biçimiyle veya yeni küresel ekonomik çerçeve temelinde iç kaynakların artan bir şekilde dış yayılmacılığa aktarılmasını sağladığını göstermektir: denizaşırı genişlemeyi desteklemek için toplumsal programlara ayrılan devlet fonlarının gözden geçirilmesi; ücretlerin ve yaşam standartlarının düşürülerek küresel arenada yüksek karlılığın ve pazar payının korunması; dışa yönelik yapıların koruması ve ulusal politika önceliklerini biçimlendirmeye

elverişli seçkinlerin ağırlıkta olduğu bir siyasi sistem oluşturulması; geliri en üst gelir gruplarında (küresel aktörlerin ellerinde) yoğunlaştıran gerileyen bir vergi yapısı; ikiye bölünmüş bir ekonomi ve toplum yaratılarak, çoğunluğun çürüyen ulusal kurumlara bağlı olduğu ama küçük bir ayrıcalıklı seçkin grubunun küresel çapta birikimlerini gerçekleştirdikleri bir yapıya dayanıp dayanmadığı araştırılacaktır.

Yirminci yüzyılın sonuna yaklaşırken Birleşik Devletler'de iki uçlu yeni bir sınıf yapısı ortaya çıkmıştır: biri uluslararası piyasaya yönelmiş olan üretken sektör, diğeri ulusal ekonominin üretken olmayan sektörü. Bu sınıf yapısının esas elebaşıları çok uluslu şirketlerin (zirai, ticari, sınai) üst yöneticileri ve diğer büyük yatırım veya finans kuruluşlarıdır. Bu yeni güç merkezlerinin arasında sınırlı bir "destekleyici kast": avukatlar, muhasebeciler, danışmanlar, akademisyenler, yayıncılar ile kendi teknik ve idari kadroları bulunmaktadır. Bugün ulusal olmak, karların ve bilançoların alt uçlarında gezinmek, Birleşik Devletler toplumunun temel çerçevesini biçimlendiren anahtar kararlardan uzak olmak demektir; ulusal olmak ve iç pazara bağlı olmak orta derecede iktidar sahibi olmak demektir, sınırlı kaynaklarla mücadele etmek, yukarıdakilerin suistimal ve yolsuzluklarını düzeltmek ve yukarıdakilerin yeni "uygulamalarını" ve sosyal kesintileri aşağıdakilere aktarmak demektir.

Üretim araçları sahipleri ve ücretliler arasındaki eski ayrıma uluslararası ve ulusal ekonomilerde başı çekenler arasında ve kağıt ekonomisine egemen olan sınıflarla, içeride üretken ekonomi ile uğraşan sınıflar arasındaki yeni bir ayrım eklenmektedir. Üstte çok uluslu şirket yönticileri ile finans ve yatırım kurumlarının oluşturduğu, medya ve iletişim tekellerini de içeren güçlü, birbirini tutan bir grup ortaya çıkmış; altta da büyüyen bir eski sanayi işçileri ordusu, part time veya geçici işlerde küçük ücretler karşılığında çalışanlar ve evsizler kalmıştır. Bunların arasında ku-

tuplaşmış bir orta tabaka bulunmaktadır: bir yanda refahı yerinde, uluslararası şirketlerde ve finans kuruluşlarında yükselen profesyoneller, diğer yanda kamu çalışanları ve ulusal ekonomiye bağımlı ücretli işçiler. Bunlar düşük ücret baskısıyla karşı karşıya olan, bütçe kısıtlamalarından (devlet kaynaklarının yeniden düzenlenmesi nedeniyle) payını alan ve fabrikaları denizaşırı ülkelere taşıyıp, oralarda başka şirketlerle birleşen ulusal şirketlerin, sağlık giderlerini çalışanların üzerine yıkan kararlarıyla gittikçe daha fazla zarar gören bir kesimdir.

Egemen ekonomik sınıf ve siyasi seçkinler* arasındaki ilişki hükümetin yürütme mekanizmasında (Merkez Bankası da dahil) merkezileşmiş, bu ilişki Kongre'nin iktidarını gölgede bırakmış, yeni küresel politikaların oluşumu konusunda Kongre'nin rolünü marjinalleştirmiştir. Denizaşırı şirketlerin büyüme koşullarını yaratan öncelikleri sağlayan, eski Sovyetler Birliği'nde kapitalizmin restorasyonunu destekleyen, Üçüncü Dünya'da serbest piyasa diktatörlüklerine arka çıkan ve Orta Amerika'da, Güney Afrika'da kapitalist olmayan gelişme modelleri izleyen rejimlere zarar veren, işte bu yürütme mekanizmasıdır. Egemen sınıf, yönetici konumda bulunanlara, personel değişimi, hükümete katılmanın yolu olan, ideolojik akrabalık ve yapısal entegrasyon -küresel siyasi güç küresel ekonomik aktörlere bağlıdır, ya da tam tersi- açısından bağlıdır.

Birleşik Devletler sermayesinin önde gelen sektörleri uluslararası olduğu için, (karlarını denizaşırı ülkelerde gerçekleştirmektedirler) devlet giderek daha fazla bu sektörün ih-

---

* Çalışmamız boyunca "egemen sınıf" terimi önde gelen (Birleşik Devletler) kapitalist iktisadi kurumların anahtar pozisyonlarını kontrol eden bireyler için, "seçkinler" ise belirli kapitalist sektörleri ve politika oluşturan kişileri tanımlamak için kullanılacak, ve bu terimlerden (Birleşik Devletler) küresel politikasını oluşturanların iktidar biçimlerini tanımlamak için yararlanılacaktır.

tiyaçları doğrultusunda şekillendirilmektedir -bu, finansman kampanyaları ve daha açık bir biçimde devlet kurumlarıyla sermaye yapıları arasındaki bağlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.* Mevcut ideoloji, devlet kurumları ve ekonomik yapılar (hepsi "uluslararası") siyasi tartışma ve siyasal iktisat politikalarının çerçevesini şekillendirmektedir. Demokrat ve Cumhuriyetçi Partiler ve onların başkan adayları finansal ve siyasal olarak doğrudan "küresel aktörler"e bağlıdır. Bu sermaye sektörleri ile ilişkileri kesmek, önemli bir krizi davet eden mevcut ekonomik sistemin tüm yapısından esaslı bir kopuşu gerektirecektir. Ulusal sermayenin ve emekçilerin devlet politikalarını tersine çevirmek doğrultusunda hiç bir ağırlıkları bulunmamaktadır, devletin de uluslararası sermayenin örgütlenmesini ve kar marjlarını derinden etkilemeden, sermayeyi içeri ya da dışarı yönlendirebilmek için yok denecek kadar az ağırlığı vardır.

"Devlet" ya da yürütme, yüzünü topluma çevirdiği ölçüde ekonomik faaliyetin bu yeni ucunun dışında bırakılanların memnuniyetsizliği ile karşılaşmakta ve polisiye şiddetin "uygulayıcısı" rolünü daha fazla oynamaktadır. Küresel alana yönelmiş bulunan seçkinler için, ülke kaynaklarını kendi alanlarına akıtma girişimlerini korumak ve sonuçları ile karşılaşmak siyasal bir sorundur: bu siyasal sorunları ise ikiye bölünmüş sistemin yol açtığı karmaşa ve suçların, kendi iş alanlarını ya da yaşam tarzlarını etkilememesi için "polis barikatları" kurarak; toplumsal harcamaları bulundukları düzeyde tutup, böylece bunların krizdeki kapitalist sektöre (örneğin finans kurumları) devletin kefil olma kabiliyetine zarar vermesinin önüne geçerek; siyasal olarak iktidarsız ve uysal

---

* Bugün, Birleşik Devletler "devleti", dolaysız biçimde yürütme mekanizmasını gözetmektedir: oluşumu (hükümetin hemen hemen tüm üyeleri partilerden bağımsız olarak yeni güç odaklarının mensuplarından oluşmuştur), görünümü ve en önemlisi, toplumsal ve ekonomik kaynakların dağılımı yönünden olağanüstü "uluslararası"dır.

bir işçi hareketini garanti altına alarak, bu seçkinlerin küresel siyasal ekonomi içindeki gelişimleri doğrultusunda maksimize etmeleri gereken ülke kaynaklarını yola koymak için gereksindikleri yerel kârları artırmalarının karşısında herhangi bir tehdit bulunmamasını sağlayarak; ulusal ekonomide azalan kaynakların paylaşımı konusunda mülksüzler arasındaki rekabeti kışkırtmak için etnik ve ırksal ayrılıkları (bir noktaya kadar) politize ederek çözmeye çalışırlar.

Paul Kennedy "*Büyük Güçlerin Yükselişi ve Düşüşü*"[3] adlı etkileyici kitabında büyük askeri harcamaların ve emperyal "kapsayıcılığın" Birleşik Devletler'in iktisadi kayıplarına yol açtığını öne sürmektedir. Biz ise çalışmamızda Kennedy'nin askeri harcamalara vurgu yaparken sermayenin uluslararasılaşmasını gözardı ettiğini öne sürmekteyiz. Hatta Kennedy, ulusal ekonomide küresel liderliğin etkisi ile ülke içindeki sınıfları ve refah devletinin işleyişini gözardı etmektedir; yerel kaynakların, artan ölçüde yurtdışındaki büyük askeri harcamalardan kaynaklanan durgunluk ve ekonomik güç kaybını engellemeye ayrılması ve çokuluslu (ulusötesi) sermayenin hızlı büyümesi de onu ilgilendirmemektedir.* Çözümlememiz ekonomik güç kaybının belirli kapitalist sektörlerde -Birleşik Devletler'in çok uluslu sermayesi hariç- yoğunlaştığını göstermektedir. Biz, ulusal ekonominin bozulmasının tüm Birleşik Devletler sistemini tehlikeye sokacağı uyarısını yapan Kennedy'nin tersine, "Amerika'nın düşüşü" hakkında konuşurken, belirli birimlerin ve analiz düzeylerinin tanımlanmasının önemine vurgu yapıyoruz. Uluslararası ekonomik ve siyasal aktörlerin güç ve zenginliğinin büyüyebilmesinin koşullarının kesinlikle iç çürüme ile oluşturulduğunu öne sürüyoruz. İmparatorluk büyüdükçe cumhuriyet güç kaybediyor.

---

* "Çokuluslu" ve "ulusötesi" terimlerini aynı anlamda birbirlerinin yerine kullanıyoruz.

Seymour Melman gibi diğer yazarlar süreklileştirilmiş savaş ekonomisinin (militarizm) Amerika'nın rekabetçi reflekslerini köreltmede temel iç faktör olduğu konusunda ikna edici çalışmalar yaptılar.[4] Biz bu yaklaşıma karşı olmamakla birlikte, çalışmamızda sermayenin içeride üretken olmayan yatırımlara, dışarıda ise üretken yatırımlara yöneldiğini gösteren ayrıntılı açıklamalara yer vereceğiz. Dahası çalışmamız yalnızca genel bir düşüşü çözümlemekle yetinmeyerek daha karmaşık bir mozaiği ele alacak: Amerikan ekonomisinin değişik sektörlerinin faaliyetleri birbirlerinden farklılık göstermektedir (kimisi büyümekte, kimisi güç kaybetmekte, kimileri de çok az değişim göstermektedir). Tezimiz, Paul Sweezy ve Harry Magdoff'un Amerikan kapitalizminin 1930'larda girdiği durgunluk aşamasından İkinci Dünya Savaşı ve bunu izleyen Soğuk Savaş sırasında ekonomisini militarize ederek çıktığı ve bunun dışında kaçınılmaz yıkılışından kurtulamayacağına dair yaklaşımlarını da ele alacak.[5] Ancak bugünün Birleşik Devletleri'nde sermaye büyümesinin (içeride ve dışarıda) refah devleti olmaya, sosyal hizmetleri genişletmeye, istikrarlı ve iyi ücretli istihdam yaratmaya vb. yetmeyeceğini de göstereceğiz. Odak noktamız durgunluk değil, 1990'lardaki kapitalist ekonominin büyüme ve gelişmesinin, ancak düşen ücretler, imalat sektöründe ortaya çıkan kitlesel işten çıkarmalar ve sosyal bütçelerden yapılan kesintiler ile mümkün kılınabildiği olacak.

Bu tartışma, sınıf kavramını ve kurumsal özellikleri Amerika'nın "düşüşü" ya da "yükselişi"ni tartışmak için kullanacak. İmparatorluk herkes için değildir... düşüş de tüm ekonomik sektörleri ve sınıfları eşit olarak etkilemenin koşullarını yaratmaz. Biz, Birleşik Devletler imparatorluğunun eşitsiz gelişimi üzerinde duracağız, onun siyasi ve askeri boyutlarını tartışacağız, Birleşik Devletler sermayesinin (içeride ve dışarıdaki) dönüşümünü inceleyeceğiz ve kaynakların küresel liderliği korumak için nasıl iç ekonomiden dışarıya aktarılmaya çalışıldığını göstereceğiz.

Özetle, bu kitap Amerika'nın küresel konumunu tartışmak için iki temel ayrım yapılması gerektiğini öne sürmektedir: birisi siyasal, askeri-ideolojik ve ekonomik güç arasında; diğeri iç ve dış sınıf ve devlet aktörleri arasında. Bu ayrım temelinde Birleşik Devletler'in küresel gücü hakkında çeşitli tezler öne sürüyoruz. Birincisi, Birleşik Devletler yükselen bir askeri, siyasal ve ideolojik güçtür. İkincisi, Birleşik Devletler'in ulusal ekonomisi küresel rakiplerine kıyasla güç kaybetmektedir. Üçüncüsü, Birleşik Devletler çokuluslu şirketleri, ulusal ekonomiye kıyasla daha hızlı büyümektedir. Dördüncüsü ve en önemlisi, imparatorluk iç kaynaklarla küresel gücünü korumaya çalışırken, ulusal ekonomi ve toplum gerilemektedir.

Birleşik Devletler Sermayesinin Değişen Yapısı Üzerine Bir Not

Son on yıl ve öncesinde Birleşik Devletler sermayesinde iki temel değişim meydana geldi: sınai olanın belirleyiciliğinden, sınai olmayanın belirleyiciliğine (finans, gayrimenkul, sigorta, kitle iletişim araçları vb.) ve yerli olanın belirleyiciliğinden, denizaşırı üretken yatırımların belirleyiciliğine geçildi.

Üç tip kapitalist tanımlayabiliriz: ulusal/yerel ve uluslararası düzeyde işleyen *mali sermaye* (bu sektör sınai olmayan sermaye ile ilişkilidir), Birleşik Devletler "kökenli" ama dünya piyasalarında artan oranda yatırım ve üretim yapan uluslararası *sanayi sermayesi* (bunun temel birimi çokuluslu şirketlerdir) ve Birleşik Devletler'in iç piyasalarında ve bu piyasalar için mal ve hizmet üreten *yerli sermaye*.

Uluslararası sermaye dışarıda ucuz emek gücüne dayanan yüksek kârlar elde etmek, sermaye transferini kolaylaştıracak şekilde devlet politikalarına yön vermek, denizaşırı ülkelerde yeni pazarlar açmak ve dışarıda, büyüyen yatırım olanakları yaratmak ile uğ-

raşır. Mali sermaye ile uluslararası sermayenin amaçları büyük ölçüde çakışır. Mali sermaye yerel ekonomiyi kuralsızlaştıran, faiz oranlarını düşük tutan, yeni uluslararası piyasalar ve yatırım olanakları yaratan, borç ödemelerini destekleyen vb. aktif bir devleti tercih eder. Mali kapitalistleri yerel ekonomi ile ilişkileri bağlamında asalak bir sınıf olarak değerlendiriyoruz, çünkü bunların kazançları mal ve hizmet üretimine dayanmamakta, daha çok bunların alım satımı ile üretken işletmelerin ve arazinin el değiştirmesine dayanmaktadır.

Ulusal veya "yerli sermaye" ise bir yandan mali sermayenin zararlarını karşılamak için uygulanan yüksek vergilere ve serbest piyasaya karşı çıkar, dış rakipler ile birleşmelerin teşviki veya ithalatın desteklenmesini benimsemezken, ücretleri düşük tutacak bir devleti tercih eder. Diğer iki sermaye türünün aksine yerli üretken sermaye, sendikaların, vergilerin ve sosyal refah programlarının baskısı altındadır.

Bizim asalak sermayeye karşı üretken olanı "tercih" ettiğimiz düşünülmesin. Öne sürdüğümüz şey birinin yararlı mallar üretmesi yanında, diğerinin hem işçileri hem de üretken sermayeyi cezalandırdığıdır. Her koşul altında, sermaye üretken olanla asalak olan arasında gidip gelmektedir. Biz kuramsal olarak mali sermayeye karşı üretken olanı (eğer ayrılması mümkün olsaydı) ve üretken sermaye içinde kâr edenlere karşı işçilerin refahını savunacağız. Sermayeyi tekrar iç üretime yönlendirmek -büyümeyi yerel piyasalar ve toplumsal refaha dönüştürmek- mümkün müdür? Kuramsal olarak olabilir ama pratikte mümkün görünmüyor.

I
1950'lerin Dünyası Yeniden mi Canlanıyor? Birleşik Devletler ve 1990'larda Yükselen Küresel Gücü

Sovyetler Birliği'nin dağılması, Birleşik Devletler tarafından yönetilen Avrupa İşbirliği'nin Körfez'e yönelik askeri müdahalesi, birçok Üçüncü Dünya ülkesinin Amerikan yanlısı ekonomi ve dış politika konumlanışlarının içine çekilmesi ve Washington'un Birleşik Devletler'in piyasa nüfuzunu ve siyasal etkisini genişleten serbest ticaret anlaşmalarını saldırgan bir tarzda izlemesi, Birleşik Devletler'in küresel politikalarda yükseldiğini ifade eden güçlü göstergelerdir. Bu bölümde bunu ve buna ilişkin diğer faktörleri tartışacağız ama aynı zamanda Washington'un bunları sömürme ve küresel yükselişin uzun vadeli olma koşullarını oluşturan emperyalist kurumları (siyasi, ekonomik, askeri, ideolojik) güçlendirecek olan araçlara nasıl dönüştürdüğünü de inceleyeceğiz. Aynı zamanda Birleşik Devletler'in yeni emperyalist rakipleri - Avrupa ve Japonya- ile yarışının dayanaklarını oluşturan stratejilerini aydınlığa çıkaracağız. Konumuz Birleşik Devletler'in düşmekte olan mı yoksa yükselmekte olan bir siyasi güç mü olduğunu tartışmak olduğundan, temel odak noktamız bu tartışmanın küresel yükselişe yol açan güçleri ve olayları olacaktır.

Amerikan Gücünün Yayılması: "Yeni Bir Eski" Dünya Düzeni

1980'lerin başından beri Birleşik Devletler küresel düzeyde eşi görülmemiş bir siyasal, askeri ve ideolojik güç gösterisinde bulunmaktadır. Askeri alanda Birleşik Devletler dünyanın tek nükleer süper gücü oldu. Nato yeni bir kontrat yaptı; fonksiyonları Avrupa dışındaki ülkelere "zabıtalık" yapmak ve Avrupalılar arasındaki çelişkilere müdahele etmek şeklinde genişletildi. Washington Afrika ve Orta Doğu'ya pervasızca müdahale edebiliyor. Latin Amerika ve Asya'daki (Filipinler) seçim başarıları da mevcut devletlerin uyumlu kurumlarını korumaya ve stratejik iklimlerin sadakatinin muhafazasına yaradı. Dahası "uyuşturucu savaşına karşı mücadele" kalkanıyla Pentagon, Güney Amerika'daki müttefiklerinin gerillalarla, köylü örgütleriyle veya halk hareketleriyle olan çelişkilerine anında müdahaleyi sağlayacak askeri üs ve garnizonları kurdu. Hatta Peru, Bolivya ve Kolombia gibi ülkeler ulusal egemenliklerinden açık taviz vermek pahasına, görünüşte kokain ve diğer uyuşturucuların temel kaynaklarını ortadan kaldırmak adına Birleşik Devletler askeri varlığının sürekli olarak ülkelerinde kalmasını kabul ettiler. Reagan/Bush açıkça görülebilen siyasi sorunları çözmek için en son olarak (fakat en sonuncu değil) özellikle Orta Amerika ve Karaiblerde askeri güç kullandılar, yalnızca sembolik bir bölgesel muhalefetle karşılaştılar, hatta bu müdahalelerini bağımsız gibi görünen ülkelerin iç işlerine karışmak doğrultusunda kullanmaya kadar vardırdılar.

Bu uzatmalı karşıdevrimcilik -Birleşik Devletler'in küresel gücünün canlanmasının hem nedeni hem sonucu olarak- Washington'dan beslenen neo-liberal ekonomik doktrinlerin yükselmesinde ifadesini bulurken, aynı zamanda emperyalist devletin siyasi vesayetine düşman olan eski rejimlerin de gözden düşmesini sağladı. Bu hegemonyanın dirilişi hedef bölgelerde yeni seçilen müttefiklerin Reagan ve Bush yönetimleri tarafından önerilen ser-

best piyasa ve kuralsız ekonomi politikalarını hızla uygulamaya geçmeleri nedeniyle yaşam standartlarının kötüleşmesiyle el ele yürüdü. Örneğin Latin Amerika'da 1980'lerin kayıp on yılı diye adlandırılan dönem, bölge halkları için bir kabustu: ücretler, istihdam, sağlık, eğitim ve yaşam standartlarının diğer göstergeleri tarihsel olarak saptanmış tüm yoksulluk sınırlarının daha da altına düştü. Fakat Amerikan yatırımcıları, tüccarları ve bankacıları için bu dönem, yarıkürede kârların patladığı bir dönemdi: 200 milyar dolarlık anapara ve faiz Birleşik Devletler özel bankalarının kasalarına aktı ama bu arada bölgenin borçları, kârlı yerli işletmelerin taban fiyatlardan satışı ile karşılandı; daha önce kapanan piyasalar demokratik, neo-liberal düzenler eliyle Birleşik Devletler ticaretinin kullanımına sunuldu; kamu kuruluşları özelleştirildi ve gerçek cari değerlerinin çok altında elden çıkarıldı; ve Birleşik Devletler tekellerinin yatırımcıları ucuz işçilerin tadını çıkarmak için güneye, özellikle Orta Amerika ve Karaiblere yöneldiler.

Washington'un Latin Amerika'da kendi ekonomik programı için tercih ettiği veya bölgenin hegemonyacı gücü ile "daha sıkı bağlar" geliştirmeye istekli olduğu bir siyasi rejimler dizini hiçbir zaman olmamıştır.[1] Neo-liberal politikalar, piyasaların serbestleştirilmesi ve yabancı yatırımcılar için sömürü kaynaklarının açılması, kıtanın tümünde, günün gereklerinden kaynaklanmıştır; işçi ücretleri düşmüş, ulusal kurallar ve sosyal düzenlemeler son yarım yüzyıl içindeki en zayıf konumuna gelmiştir. Kârlı firmaların çokuluslu şirketlere ve borç swapları yoluyla özel bankalara transferi ve özelleştirme süreci ulusal ve yabancı sermaye arasındaki ve kamu ile özel kuruluşlar arasındaki güç dengesini hızla değiştirmektedir. Kanada ve Meksika'da serbest ticaret anlaşmaları bir yandan Amerikan malları ve finansal hizmetleri için çok büyük pazarlar açarken, diğer yandan emperyalist yatırımcıların büyük emek piyasalarında çoğalmasını hızlandırmaktadır. Brian Mulroney ve Carlos Salinas hükümetleri ve

onları destekleyen ihracatçı seçkinler Washington'un, ihracatın artırılması ve tarihsel olarak kamu sektörünce düzenlenen ulusal kaynaklara el konulması isteklerini yerine getirmişlerdir.

Bu ülkelere ekonomilerini ve pazarlarını açmaları karşılığında Birleşik Devletler ayrıcalıklarına eşit oranda Amerikan piyasalarına girme hakkı ve yeni büyük çaplı sermaye akışı vaad edilmiştir. Ancak gerçeklik bunun tersi olmuştur: Meksika hariç, Washington fiyatlarıyla ekonomilerinin düzenini bozan Birleşik Devletler müşterileri yeni sermaye kaynakları ve pazar olanakları yönünden aldatılmışlardır. Alışveriş kısa vadeli kârlar ve ekonomik talana indirgenmiş ve bu, Birleşik Devletler yetkililerince bölgesel blok avantajları aracılığıyla yeniden küresel ekonomik güç kazanımının sıçrama tahtası olarak değerlendirilmiştir. Washington rekabet alanındaki ekonomik dezavantajlarını Japonya ve Almanya karşısında dengelemeyi ummaktadır.

Birleşik Devletler'in başarılı askeri müdahaleleri aynı zamanda ideolojik hegemonyasının genişlemesini de hızlandırmış, bu da birlikte hareket ettiği devletlerin onun karşısında eğilmelerini ve faaliyetlerinin parametrelerini "yeniden tanımlamalarını" zorunlu hale getirmiştir. İdeolojik-kültürel alanda Birleşik Devletler'in başarısı, Marksist ve milliyetçi ideolojilerin etkisinin azalması ve kendi hegemonyacı formüllerinin yaygınlık kazanmasıyla ölçülebilir: Latin Amerika'da tabiyet ve entegrasyon emperyalizm ve bağımlılık kavramlarıyla yer değiştirmiş; "demokrasi" teknokratik seçkinci rejimlerin terörist devlet kurumları ve onların ölüm müfrezeleriyle kucak kucağa yaşamasını ifade eder olmuştur. Birçok Latin aydını serbest ticareti, bölgesel entegrasyon planlarını, borç ödemelerini ve borç swaplarını yeni "gerçekçilik" ve "pragmatizm" olarak benimsemiştir. Bölgede Birleşik Devletler'in kültürel hegemonyasının yükselişini kanıtlayan bir başka gelişme de eski solcu aydınların çoğunun neo-liberal hükümetlere katılarak egemen emperyalist güçle daha yakın iş ilişkileri kurmalarıdır.

Birleşik Devletler hukuki düzeyde iktidar planlarını ve pervasızlık kapasitesini Amerikan yasalarının uluslararası yasalar ("ülkeler üstülük" doktrini) olduğunu beyan ederek sistematize etmiştir. 1987 ile 1990 arasında Birleşik Devletler'in Panama'ya karşı yürüttüğü siyasi, ekonomik ve askeri savaş sistematik olarak uluslararası hukuku çiğnemiştir.[2] Bu "ülkeler-üstülük" doktrinine bağlılık Panama devlet başkanı General Manuel Noriega'nın yakalanmasında ve iadesinde (karşılıklı bir anlaşma bulunmamasına rağmen) doruk noktasına ulaşmıştır. Haziran 1992'de Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi Washington'un uluslararası hukuka veya iade anlaşmalarına bağlı kalmak zorunda olmadığını açıklamıştır. Aynı mahkeme Amerikan ajanlarınca Birleşik Devletler'e kaçırılan bir Meksikalı doktor ile ilgili davada ise, yabancı ülkelerden cinayet sanıklarının kaçırılarak emperyalist mahkemeler karşısına çıkartılmasının tamamen yasal olduğunu öne sürmüştür.[3] Bu karar aslında, Birleşik Devletler'in dünya çapında faaliyet gösteren istihbarat kurumlarına ve silahlı kuvvetlerine Washington uygun gördüğü takdirde, insanların hangi ulustan olduğuna bakılmaksızın tutuklanabileceği konusunda sınırsız yetki vermektedir. Aynı yıl daha sonraki tarihlerde, Başkan Bush -ulusal egemenliği bir kez daha topyekün hiçe saydığını göstererek- Birleşik Devletler çok uluslu tekellerinin denizaşırı şubelerinin Küba ile ticaretini yasaklayan bir yasaya imza atmıştır.

Birleşik Devletler Orta Doğu'da küresel siyasi ve askeri gücünü tam boy ortaya koymuştur: siyasi tartışmanın yapısını tanımlama ve yeni müttefikler yaratma sürecinde, örneği görülmemiş bir güçle yerel bir hasmına (Irak) müdahale etmiştir. Daha önce "terörist" ilan edilen devletlerle (İran, Suriye) Saddam Hüseyin'e karşı işbirliği yapılmıştır; müttefik ordular Amerika liderliğinde savaşmayı kabul etmişlerdir; müttefik hükümetler savaş harcamalarının önemli bölümünü karşılamayı kabul etmiştir; Sovyetler Birliği çelişkinin anlaşmalar yoluyla çözümü yönündeki

planının reddinden sonra Washington'un arkasında yer almıştır. Birleşik Devletler'in hava savaşı (saturasyon bombaları) emperyalist devlet görünümünü en üst düzeye çıkarmış, bölgedeki müşterilerinin sadakatini kanıtlamış, Bush yönetiminin kitle imha silahları kullanım kapasitesini ve isteğini göstererek, Irak'a karşı olağanüstü bir güç kullanımını meşrulaştıran Beyaz Saray baskısına yenik düşen uysal Birleşmiş Milletlerce desteklenen muhtemel düşmanların içine korku salmış ve gözünü korkutmuştur. Bu askeri gücün gerekli görüldüğü takdirde gelecekte yeniden kullanılacağı tehdidi, ince ve gizli bir biçimde Bush'un Amerika'nın dünya istikrarını korumakla sorumlu olduğunu sürekli vurguladığı demeçlerinde dile getirilmiştir.

Birleşik Devletler'in Körfez'deki savaşı, Washington'un dünya jandarması rolünü teyid etme girişimidir; ekonomik alandaki rakiplerini (Japonya ve Almanya) askeri alanda tekrar baskı altına almak; yükselen ekonomik güçleri Birleşik Devletler askeri sonuçlarının yumuşak başlı bankacılarına (finansörlerine ç.n.) çevirmek; Avrupalı müttefikleri Birleşik Devletler merkezli koalisyonlara ayrıştırmak; Üçüncü Dünya borç ödemelerini Birleşik Devletler yönetimindeki çokuluslu askeri güce katılmaları için koz olarak kullanırken, aynı zamanda Üçüncü Dünyayı bu yolla teslimiyete itmek. Olağanüstü askeri yapılanma, müşteriler ve müttefikler üzerinde baskı, tarafsızları işbirliğine çağırma, büyük ekonomik harcamalar ve hava savaşını yoğunlaştırma en açık anlamıyla küresel iktidarın kurallarını değiştirme girişimi, Birleşik Devletler'i ikinci sınıf bir egemen konumuna düşürmekte olan dünya tarihsel eğilimleri tersine çevirmek içindi. Savaş, piyasaların, gelirin ve kaynak paylaşımının teknolojik piyasa güçlerince değil, siyasal-askeri egemenlikçe belirlendiği askeri merkezli yeni bir dünya düzenini tanımlamayı amaçlıyordu. Bu kurallar altında Washington'un küresel üstünlüğü garanti altında olacaktı.

Körfez Savaşı Birleşik Devletler'in küresel konumunu destekleyen bir seri siyasal ve askeri zaferin doruk noktasıydı: güney Afrika, Orta Amerika ve Asya'daki devrimci ve ulusal rejimlerin başarısızlığa uğraması; Rusya, Çin, bir grup Arap devleti ve daha önce "tarafsız" olan Üçüncü Dünya ülkelerinde Birleşik Devletler yanlısı yeni koalisyonların yaratılması; taraftar bulamayan ve çözülmekte olan Yeni Uluslararası Dünya Düzeni'nin son bulması nedeniyle Washington'un bunun yerine Yeni Dünya Düzeni'ni ilan etmesi; ve Birleşmiş Milletler'in Birleşik Devletler isteklerini artan biçimde kabulü. Bir Güvenlik Konseyi diplomatı, 1991-1992 yılları arasında uluslararası yapı üyeleri üzerindeki Bush yönetimi baskılarının "her zamankinden daha güçlü" olduğunu ifade etmiştir.[4]

Birleşik Devletler'in küresel gücü Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'da sosyalizmin çözülmesinden sonra muazzam bir yükselme göstermiştir. Birincisi, bu gelişmeler Birleşik Devletler'in hegemonyacı amaçları karşısındaki ciddi bir ağırlığı ortadan kaldırmıştır; Birleşik Devletler şimdi bir süpergücün etkisini hesaplamadan dünyanın çoğu bölgesinde gücünü gösterebilmektedir. İkincisi, Washington'un yeni tek taraflı hareket kabiliyeti veri alındığında, alternatif ekonomik ve siyasal stratejiler arayışında olan rejimler artık doğrudan hem Birleşik Devletler'in düşmanca tutumu, hem de bu programları uygulayabilmek için yerel kaynaklarına daha fazla bağımlı olmaları nedeniyle gittikçe artan maliyetlerle karşı karşıya kalmışlardır. Sonuçta bu ülkeler siyasal ve ekonomik işlerini Birleşik Devletler çıkarlarıyla uyumlu hale getirecek tarzda yeniden şekillendirmek, dolayısıyla da onun hegemonyacı gücünü kabul etmek zorunda kalmışlardır. Üçüncüsü, Rusya yöneticilerinin Birleşik Devletler yapımı siyasal ve ekonomik "reformları" in yarı-müşteri ilişkilerini kabul ettiklerini beyan etmeleriyle Washington'un pozisyonunun güçlenmesidir. Dördüncüsü, Doğu Avrupa da kendini Birleşik Devletler'in he-

gemonik etkisine tabi kılmıştır. Bu ülkelerin yeni dalkavuk yöneticileri uzun vadeli ekonomik çıkarlarını olumsuz etkilediği halde Birleşik Devletler egemenliğindeki Nato ittifakına girmekte yarışmışlar, Birleşik Devletler'in Yakın Doğu'daki müdahalelerini desteklemişler, ekonomik yardım karşılığında IMF'nin sert reformlarını uygulamışlar ve daha önce Küba ile bulunan ticari bağlarını kesmişlerdir. Birleşik Devletler merkezli Yeni Dünya Düzeni'nin "sadık izleyicisi" statüsünü elde edebilmek için ekonomik fedakarlık yapmaya hazır oluşun en önemli simgesi herhalde bölgenin Irak ambargosuna katılma konusunda gösterdiği isteklilik idi.

Büyüyen küresel siyasi ve askeri gücüne ek olarak Washington'un ideolojik etkisi hiçbir zaman bu kadar kuvvetli olmamıştı. Bu alandaki hegemonyasının bir ölçütü insan hakları konusundaki çifte standardına destek bulma konusunda sahip olduğu geniş boyutlu kapasitesidir: Doğu Avrupa'daki devlet işletmelerinin tasfiyesi ve Latin Amerika'daki asker ve polis eski müttefikleriyle ilişkilerini koruması bunun göstergeleridir. Doğuda, kuralsız kapitalizm ("serbest piyasalar") söylemi entellektüellerin büyük bir bölümünden ve medyadan önemli ölçüde destek almıştır. Birleşik Devletler emperyalizminin üstünlüğüne sorgusuz sualsiz tapınmak, karşı devrimci seçkinlerin yetkilerinin idealize edilmesi ve bu ülkelerin karmaşık ve çelişkili tarihlerinin yokedilmesi ve/veya yanlışlanmasına müdahale edilmesi ile örtüşmektedir. Güneyde emperyalist yatırımlar ve piyasaların ele geçirilmesi, neredeyse tek yönlü olan sermaye hareketleri aracılığıyla "birbirine bağımlılık" ve "entegrasyon" olarak tanımlanmaktadır.

Amerikan tüketici kalıpları, kültürel alışkanlıkları ve ifade tarzları artan bir biçimde ulusal üretimlerin yerini almaktadır: filmlerde, tiyatroda, videolarda, gazetelerde, radyo ve reklamlarda ulusal içerik taşıyan üretimler dışlanmakta, şiddete, cinsel sergilemeye ve aptallaştırmaya yönelik kitle prodüksiyonları nü-

fuzlarını artırmaktadır. Tarihin açıklaması, eski ulusal rejimlerin sosyo-ekonomik deneyimleri, Batılı akademisyen ve ideologların tek yanlı doktrinlerine dayanılarak yansıtılmaktadır. Birleşik Devletler ideolojik hegemonyasının Doğu ve Güney'deki bu izdüşümü onun -çok daha az etkili rakibin kaldığı dünyada- yeni küresel otoritesini kanıtlamaktadır.

Amerikan Küresel Gücünün Yapıları

Birleşik Devletler hegemonyasının dünya çapında büyümesi, birbirleriyle ilişkili bir grup kurumun etrafında oluşturulmuş güç yapılanmaları ile sağlanmaktadır: bunlar kara kuvvetleri, deniz kuvvetleri, uzun erimli müdahale kapasitesine sahip hava kuvvetleri; muhaliflere zarar vererek müşterilerine (mütteffiklerine -ç.n.) destek olan çok geniş bir gizli istihbarat ağı; tüm dünyaya yayılmış ve uluslararası siyasal ve ekonomik gerçeklikleri Amerikan tanımlarıyla yayan muazzam bir kamu ve özel kitle iletişim ağı (medya -ç.n.); ve özellikle Üçüncü Dünya'da resmi (kamu) ya da gayri resmi (özel) Birleşik Devletler işletmelerine bağımlı muhtelif işbirlikçi sınıflardır. Birleşik Devletler küresel gücünün bu bileşenlerinin ortak itkisi ve birikmiş etkisi, zaman içinde bunların Birleşik Devletler'in ülke dışındaki amaçlarını tek tek desteklemelerinin ve itki sağlamalarının bıraktığı etkinin kat kat üzerine çıkmıştır. Birleşik Devletler'in kaynakları yerel ekonomiden ve ulusal bütçeden ayrı bir kanala sokma yetisine bağlı olarak, dünya çapında Amerikan hegemonyasını destekleyen kurumlar, kaynakların ulusal ekonomiden dışarıya kaydırılmasına yönelik faaliyetlerini haklı göstermek için bu şanslı dönemi ve siyasal ekonomik söylemi sürekli yeniden üretmek ihtiyacındadır.

Vietnam savaşı sonrası dönemde Birleşik Devletler'in küresel askeri/gizli aygıtlarını yeniden yapılandırma çabası içindeki Amerikalı politika üreticileri, bu amacın gerçekleştirilmesinin tek yo-

lunun kamuoyu dikkatinin yerel, toplumsal gereksinimlere hizmet eden "küçük politika" yerine, devletin uluslararası "sorumlulukları"nı öne çıkartan "büyük politika"nın geçirilmesi olduğunu hızla keşfettiler. Carter yönetiminin 1970'lerin sonunda yenilenmiş bir küresel dönüşüm ve askeri yapılanma adına insan hakları yükünden kurtulma kararı, Üçüncü Dünya'da, özellikle Orta Doğu'da İran'da rehine krizi diye adlandırılan ve en önemlisi Afganistan'da Sovyet işgali şeklini alan büyük huzursuzluk ve istikrarsızlıklara yol açtı. 1980'ler boyunca Cumhuriyetçilerin egemenliğindeki Beyaz Saray'da daha müdahaleci bir dış politika benimsendi ve hızla genişletildi: askeri harcamalar ve CIA'nın dünya çapındaki faaliyet programları için yapılan harcamalar tahmini mümkün olmayan düzeye ulaştı, bu harcamaların artırılması Beyaz Saray'ca özellikle Orta Amerika ve Orta Doğu'da Birleşik Devletler'in emperyalist çıkarlarına düşman görülen devlet başkanlarının şeytan ilan edilmesiyle kolaylaştırıldı.

Son otuz yıldır, Birleşik Devletler askeri harcamaları hızla yükseliyor: Kennedy-Johnson yıllarında yıllık ortalama 59 milyar dolar (cari dolar fiyatıyla) olan bu harcamalar, Nixon ve Ford döneminde 82 milyar dolara yükselmiş, insan hakları feryatları yükselten Jimmy Carter yönetimi 1977 ve 1980 yılları arasında bu rakamı yıllık 113 milyar dolara artırılmış; Reagan'ın başkanlık döneminde ise savunma masrafları yıllık 240 milyar dolara ulaşmıştır.[5] Bu eğilim Bush'un başkanlığı döneminde de gevşetilmemiş, dört yıllık bir sürede toplam harcamalar 1.2 trilyon doları aşmıştır.[6] En büyük mutlak artış dünyanın ikinci süpergücünün çözülmesi sırasında gerçekleşmiş, bu da Washington'un dünyanın herhangi bir bölgesine emperyalist politikalarını dayatabilmesi için müdahale isteğini körüklemiştir.

Eski Ulusal Güvenlik Konseyi Danışmanı Zbigniew Brzezinski, Birleşik Devletler'in 1970'lerin sonu ile 1980'lerdeki silahlanma yarışının Sovyet tehdidinden kaynaklanmadığını kamuya

açıklamıştı. Bu, daha çok Moskova'nın kaynaklarını askeri sektöre aktarmasını sağlamak ve böylece birleşik bir ekonomik ve siyasal krize yol açmak içindi -Washington nihai olarak bu amaca ulaştı.

Birleşik Devletler'in Reagan-Bush dönemindeki askeri harcamaları, Washington'un kısır endişeleri ile Tokyo, Bonn ve diğer Avrupa başkentleri arasındaki zıtlığı mükemmel bir biçimde telafi etmektedir. 1980'de 144 milyar dolar olan Pentagon harcamaları 1990'da 286 milyar dolara (1987 sabit dolar fiyatıyla) yükselirken, Almanya'nın bütçesi 28 milyar dolardan 36 milyar dolara ve Japonya'ninki 11 milyar dolardan 29 milyar dolara çıkmıştır. Askeri harcamalar her ülkenin Gayrisafi Milli Hasılası'na oranla hesaplandığında zıtlık daha da çarpıcı biçimde görülmektedir: 1986'da rakamlar Birleşik Devletler için % 6.7, Almanya için % 3.1, Japonya için % 1.5 idi; 1992'de ise Birleşik Devletler ile Almanya arasındaki yüzde farkı değişmedi ama Birleşik Devletler ile Japonya arasındaki fark büyük ölçüde açıldı.[7] Amerika'nın ana rakipleri olan bu müttefikleri onun askeri harcamalardaki bu akılalmaz düzeylere boyun eğmek yerine, tüm enerjilerini ve kaynaklarını stratejik sanayi sektörlerine ve ekonomilerini desteklemek için küresel ticaretlerini genişletmeye yönelttiler ki bu da Amerika'nın zararına oldu.

Üçüncü Dünya'daki "tehlike noktaları"na işaret etmeye devam etmek, Birleşik Devletler politika üreticilerinin Soğuk Savaş sonrası dönemde büyük askeri ve istihbarat bütçelerini korumayı haklı göstermek için başvurdukları öncelikli bir savunma olageldi. 1990'ların sonunda, Birleşik Devletler Savunma Sekreteri Richard Cheney "barışı korumanın en iyi yolu savaş için hazırlıklı olmaktır, "barışın kârı" barıştır ve onun için harcanan her kuruş değerlidir" [8] diyordu. Üçüncü Dünya için, böylesi bir dil ("savaş barıştır") "ulusal egemenlik Birleşik Devletler müdahalesidir" şeklinde tercüme edilebilirdi.

Gizli kapaklı siyasal ve askeri faaliyetler 1980'ler boyunca Bir-

leşik Devletler hükümetinin belki de en hızlı büyüyen sektörüydü. 1989'a gelindiğinde Başkan'ın kara bütçesi diye adlandırılan bütçeden, Orta Amerika, güney Afrika ve Afganistan'daki uluslararası planda tanınan hükümetlere karşı gizli savaşlar için yılda 36 milyar dolar harcanıyordu.[9]

Amerikan devletinin istihbarat aygıtı 1992 bütçe rakamlarına göre 29 milyar doları aşan bir bütçeye sahip olan 13 casus şebekesinden oluşmuştur. İstihbarat toplanması ve analizi için bu fonların % 50'si ayrılmış ve Truman döneminden itibaren Sovyet bloku ülkelerin gözlenmesinde tüketilmiştir.[10] Örneğin, istihbarat bütçesinden en büyük payı alan Ulusal Güvenlik Servisi'nin temel görevi Sovyet siyasi ve askeri liderleri arasındaki konuşmaları çözmekti. Fakat Soğuk Savaş'ın bitmesi ve Sovyet "tehdidi"nin ortadan kalkması casus şebekelerinin bütçelerindeki temel harcamaların düşmesini ya da kesilmesini sağlamadı. Hatta, yeni yoğunlaşma alanlarına ve yeni müdahale tarzlarına kayıldı. Ulusal Savunma Servisi'nin eski başkanı Bobby Ray Inman, "Doğu Avrupa'daki askeri faaliyetler ilgi alanımızda değil, daha çok iç istikrarla, siyasi ve ekonomik gelişmelerle ilgileneceğiz. Bu daha az şey yapacağımız anlamına gelmez, ancak artık yaptıklarımızı açık bir şekilde yapacağız" demişti.[11] CIA personelinin sayısını düşürmektense, çalışanlar yeniden düzenlenen önceliklere göre başka yerlere yerleştirildiler: gizli servisin askeri analistlerinin üçte biri şimdi "servisin başka alanlarında"[12] çalışıyorlar.

Bush yönetiminin son dönemlerinde istihbaratçılar ve Birleşik Devletler Kongresi mensupları, Amerika'nın dışarıdaki ekonomik rekabetini artırmak için CIA'nın işe daha çok karışması gerektiğine ilişkin pek çok öneri yaptılar. Kimileri müttefiklerin ve ticari ortakların izlenmesini, hatta Birleşik Devletler şirketlerine yararlı olabilecek işletme sırlarının çalınmasını önerdi. Eski CIA başkanı Amiral Stansfield Turner: "Sırları askeri hazırlıklarımız için çalıyoruz. Ekonomik alandaki rekabetimiz için neden ça-

lamayacağımızı anlayamıyorum." diyordu. Senato İstihbarat Komitesi başkanı David Boren gibi diğerleri ise, dış ekonomik ispiyon mekanizmalarının bozulduğunu söylüyorlardı. Reagan'ın CIA müdür yardımcısı ve Bush'un CIA müdürü Robert Gates yabancı hükümetler arasındaki "gizli anlaşma"ların ve onların Amerikan çok uluslu şirketlerine "zarar veren" denizaşırı ülkelerdeki kapitalistlerinin daha yoğun olarak gözlenmesini ve Birleşik Devletler ticaret sırlarını korumak için hem CIA'yı hem de FBI'ı içeren daha aktif bir program uygulanmasını öneriyordu.[13]

Askeri ve istihbarat kapasitelerinin dünya çapındaki artışına, devletin müdahaleci dış politikasını "satmak" ve meşrulaştırmaktan sorumlu ideolojik (ve kültürel) kurumlarının kaynaklarının olağanüstü artırılması eşlik etti. Örneğin, Birleşik Devletler Enformasyon Servisi (USIA) bütçesi 1981'de 300 milyon dolar iken, 1989'da 1 milyar doların üzerine çıkarıldı.[14] Hem dünya çapında hem de yerel olarak dev imkanlara sahip bir kitle iletişim aracı kendisini Reagan/Bush'un hizmetine sundu ve emperyalist militarizm, ekonomi ve gizli savaşı ahlaki değerlerle desteklemek için siyasi hedefleri şeytanlaştırma işlevi doğrultusunda hem yazılı hem görsel araçları devreye sokarak, uyuşturucu tüccarları (Noriega) ve Hitler özentileri (Saddam Hüseyin) imajları geliştirdi. Bu güç izdüşümlerini Üçüncü Dünya'ya satabilmek için yeni propaganda acentaları da devreye sokuldu. Bunların arasında içeride ve dışarıda Birleşik Devletler'in Orta Amerika politikasının zaferini desteklemek için yapılan yığınsal propaganda ve psikolojik kampanyayı örgütleyen Kamu Diplomasi Bürosu da bulunuyordu.[15] Dünya çapında uygulanan bu tür propaganda - "benimsenmeyen" hükümetlerin düşürülmesi ve müşteri rejimlerinin devreye sokulması gibi- yeni bir müdahalecilik tarzına da eşlik ediyordu.

Birleşik Devletler'in askeri ve ideolojik gücünün izdüşümleri mümkün olan en yüksek etkiyi yapabilmek için aynı zamanda

hedef ülkelerdeki işbirlikçi sınıflara da dayanır. 1940'ların sonu ve 1970'lerin ortaları arasında Washington Üçüncü Dünya'da askeri yetkililer, geleneksel oligarşiler ve dünyaya Birleşik Devletler çıkarları açısından bakan sanayiciler yetiştirdi ve istihdam etti. 1970'lerin sonundan beri emperyalist devlet yükselme yeteneği olan profesyonellere ve entelektüellere kur yaptı, onları neo-liberal ekonomik söyleme ayarlanmış, tüketici toplumuna bağımlı ve seçkinci ideolojinin bireysel dışavurumu sınırlayıcı bağlarına kızgın insanlar haline getirdi. Bu grupu oluşturanlar Batılı yaşam standartlarına derinden bağlı ve "Batı uygarlığı"nın bir parçası olarak kabul edilmenin hasretini çekenlerden oluşturuldu.

Bu eğitimli sınıflar en önemli rolü, simgeleri, hareketleri ve modernizm ideolojisini "geçmişten kopma" ve kendi ekonomi ve toplumlarını Batı'ya açma adıyla süslemekte oynadılar. Birleşik Devletler medyası bu bireyleri Latin Amerika, Asya veya Doğu Avrupa ayırdetmeksizin, serbest piyasa ve yabancı yatırımları modernizme bağlayan bağımsız düşünceli demokratlar olarak lanse etti. Gerçekteki rolleri ise, Batı çıkarlarının modernizmin simgelerine tercümesi için aracılık etmekti. Bu, eski güç birimlerinin (Komünist Partiler, milliyetçi partiler, denizaşırı müttefikler) tasfiyesi ve ondan sonra -yeni uluslararası hiyerarşi içinde ayrıcalıklı konumlar karşılığında, kârlı tavizler öneren- mevcut Batılı güç merkezlerine bağımlı bir ilişkinin yeniden kurulması anlamına geliyordu.

Birleşik Devletler "özel teşebbüs"e büyük çaplı ve uzun vadeli kredi imkanları sağlayarak veya çeşitli gizli yardımlar yaparak bu aracı ya da komprador sınıfların ideolojik benzerliklerini sağlamlaştırdı. Washington ister Güney'in diktatörleri olsun, ister Doğu'nun bürokratları, yerel yöneticilerle çelişkiye düştüğünde, onlara görünürlük sağladı ve zaman zaman onların "liderlik" vasıflarını yükseltmek için karşı tepkileri nötralize edecek tarzda etkisini kullandı. Birleşik Devletler'in dış gücünü artırmanın başarılı

tuzakları ile Doğu ve Batı'da eğitimli sınıfların yükselişi küresel güç dengesinin Birleşik Devletler lehine gelişmesinde tayin edici oldu.

Ancak ironik olarak Birleşik Devletler, yönetimdeki yeni müttefiklerini ekonomik olarak destekleme konusunda pek az başarılı oldu. Washington'un askeri ve ideolojik kurumları -küresel gücünün temeli-, devletin sürekli biçimde kaynakları yerel ekonomiden denizaşırı genişlemeyi desteklemeye kaydırma kapasitesine bağımlıdır, bu kaynaklar ise sürekli azalmakta ve gittikçe düzeltilmesi zorlaşmaktadır. Latin Amerika sorununda Bush yönetiminin ekonomik olarak yaşayabilir müşteri devletler oluşturmadaki yetersizliği, üretken kapasiteyi artırmak için gereken büyük ölçekli ve uzun vadeli yatırım yapma konusundaki stratejik taahhütleri taşımayan, "yardım değil, ticaret yap" formülü ile kendini açığa vuruyordu.[16] Doğu Avrupa'da da daha iyisi yapılamadı. 1990 ve 1991 yılları boyunca Birleşik Devletler eski Sovyet bloku ülkelere yalnızca 5.75 milyar dolar bir yardım taahhüdünde bulundu, bu rakam Avrupa Topluluğu'nun (çoğu Almanya'dan olmak üzere) 80 milyar dolarlık taahhüdü ile kıyaslandığında konu aydınlanmaktadır.[17] Güney ve Doğu'da Birleşik Devletler'in ideolojik reçeteleriyle hız kazanan ekonomik kriz, yönetimlerde bulunan eğitimli sınıfları çamura batırdı ve öncelikle Amerika dışı kaynaklardan ümitsiz dış borç arayışları içine soktu.

Washington'un Küresel Egemenlik Stratejisi

Gorbaçov döneminde Sovyetler Birliği'nin süper güç konumundaki ilk çatlaklar ve çöküntüler başladığından bu yana Birleşik Devletler'in politika üreten kurmayları Amerika'nın dünya polisliği kapasitesinin gerçekleştirilmesinde çarpıcı boşluklar olduğunu gösterdiler. "Küresel düşüşün sahte peygamberlerini"[18] kı-

nayarak, Avrupa ve Japonya'nın yeni otoritesine rağmen Birleşik Devletler'in Batı dünyasındaki hegemonyacı konumunu terketmemesi gerektiğini ısrarla vurguladılar. Eylül 1989'da Devlet Bakanı Lawrence Eagleburger, Georgetown Üniversitesi'ndeki bir dinleyici topluluğuna "uluslararası ekonomik ve siyasal istikrarın korunması için yaşamsal olan kurumsal mekanizmaların muhafazası ve genişletilmesinin öncülüğü Birleşik Devletler'e düşer. Bu rolü oynama kapasitemiz azalmış olabilir ama bize duyulan ihtiyaç azalmamıştır."[19] dedi.

Sovyet blokunun çöküşü ve çürümüş ekonomilerin birbirleriyle rekabet eden parçalara ayrılmasından sonra Washington'un "kendi masallarına inancı", rakipsiz bir Birleşik Devletler hegemonyasını garantilemek için bir stratejiyi yavaş yavaş uygulama rüyaları önemli ölçüde kuvvetlendi. Bu, o zamandan beri, Soğuk Savaş sonrası devletler arası politikada en kötü korunan sır olarak açığa çıkmaktadır. Bu politika 1990 başlarında Birleşik Devletlerce yönetilen Körfez askeri müdahalesinin tam merkezinde yer almaktadır; müdahale Saddam Hüseyin'in yenilmiş Irak rejimine karşı Bush'un Beyaz Saray'ının kavgacı tavrını koruma çabalarını desteklemiş, Japonya ile olan ticaret anlaşmazlıklarını kışkırtmış, kendi kuzeyinde ve güneyindeki ülkelerle yapılan serbest ticaret anlaşmaları stratejisine hız kazandırmış, olağanüstü yüksek askeri harcamaların kısılması doğrultusundaki muhalefeti kesmiş ve Avrupalı müttefiklere NATO'ya ilişkin olarak sürekli yükselen bir tarzı kabul ettirmek için bir baskı aracı olarak kullanılmıştır.

Küresel egemenlik esas olarak Üçüncü Dünya'da Amerika'nın çıkarlarına hizmet eden, pazarlarını Birleşik Devletler ihracatına açan, Birleşik Devletler yatırımcılarını koruyup kollayan, hammaddelerini kullanmasına izin veren ve hem bölgesel hem de uluslararası konularda Beyaz Saray liderliğini izleyen yaygın bir müşteri-devletler ağını içerir. Gelişmiş kapitalist ülkeler için Birleşik Devletler egemenliği, politikaların kendi rekabet güçlerini kırıcı

bir tarzda oluşturulması ve dünyanın her yerinde Birleşik Devletler'in ekonomik, siyasal ve askeri çıkarlarının egemen kılınması demektir.

Birleşik Devletler'in küresel egemenlik stratejilerinin en sistematik ve açık dışavurumu Devlet Bakanlığı ve Pentagon tarafından işbirliği içinde, Ulusal Güvenlik Konseyi ile bağlantılı, başkana ve onun dış politika kurmaylarına danışılarak hazırlanan Şubat 1992 tarihli bir belgede ("1994-1999 Yılları için Savunma Planlama Rehberi")[20] görülmektedir. Bu belge alçak rütbeli memurların üstlerinin beğenisini kazanmak için kişisel düşüncelerini açıkladıkları bir rapor değil, dış politika aygıtının en etkili temsilcileri ve yetkilileri arasında stratejik düşünmeyi sağlayacak temel bir rehberdi. Savunma Planlama Rehberi'nin analizi ve Bush'un küresel stratejisi, Amerika'nın dış gücünün temelleri, örgütsel araçları ve amaçları hakkında çok fazla şeyi açığa çıkarmaktadır.

Savunma Planlama Rehberi'nde Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki sosyalist devletlerin çöküşü ve Irak'ta elde edilen askeri zafer ile birlikte küresel bir emperyalist yapılanma için ortaya çıkan olanaklar tanımlanmaktadır. Bu "iki zafer" "yeni bir uluslararası ortam" yaratmış, "Birleşik Devletler'in küresel liderliğini" onaylamış ve rakip müttefikler olan Almanya ve Japonya'yı Birleşik Devletler liderliğinde "kollektif bir güvenlik" sistemine entegre etmiştir (tabi kılmıştır).[21] Bush'un politika üreticilerinin kafasında Gorbaçovcu "yeni düşünürler" ve çeşitli liberal ve muhafazakar Amerikalı analistin öne sürdüğü gibi, Washington'un yayılmacı arzularının azaldığı değil, bu yönde güçlü bir isteği olduğu fikri oluşturulmuştur.

Böylesi siyasal ve askeri zaferlerden elde edilen küresel iddialar büyük ölçüde Washington'un askeri gücünü yayma kabiliyetine dayanmaktadır. Bunun değişmediğini garanti etmek için Savunma Planlama Rehberi, Amerika'nın küresel jandarmalık ro-

lünün korunması doğrultusunda Beyaz Saray'ın gelecek beş yılda 1.2 trilyon dolar maliyetle 1.6 milyonluk bir askeri güce sahip olması gerektiğini öne sürmektedir.

Savunma Planlama Rehberi'nin müdahaleci stratejisi dünyanın her bölgesini ve siyasal, ekonomik ve askeri konumların tüm hatlarına Birleşik Devletler silahlı kuvvetlerinin yayılma harekatını kapsayacak büyüklükte tanımlanmıştır. Beyaz Saray küresel, bölgesel ve iç güç gösterilerini gözünü kırpmadan dayatmalı ve Birleşik Devletler çıkarlarına hizmet eden "açık ekonomik sistem"leri teşvik etmelidir:

> Birleşik Devletler her yanlışı düzeltme sorumluluğunu alarak dünyanın "jandarması" olamayacağı için, kendi çıkarlarımız ile birlikte müttefik ve dostlarımıza karşı yapılan ve uluslararası ilişkileri ciddi olarak bozan yanlışları seçerek üstün sorumluluğumuzu koruyacağız. Bu bağlamda çeşitli Birleşik Devletler çıkarları söz konusu olabilir: yaşamsal hammaddelere el koyma, öncelikle Körfez petrolüne; kitle imha silahlarının ve balistik silahların çoğalması; Birleşik Devletler yurttaşlarına terörist ya da bölgesel, yerel çelişkiler nedeniyle tehdit; ve Birleşik Devletler toplumunu narkotik trafiği ile tehdit etme.[22]

Askeri üstünlüğü koruyarak, doğrudan müdahaleye hazırlıklı olmak ise, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki rakipleri korkutup yıldırarak, Birleşik Devletler'in küresel iddialarına karşı kendi askeri kapasitelerini geliştirmekten uzak tutma stratejisi ile bağlantılıdır:

> İlk amacımız ister eski Sovyetler Birliği topraklarında, ister başka bir yerde daha önce Sovyetler Birliği tarafından ileri sürülen bir tarzda yeni bir rakibin ortaya çıkmasını engellemektir. Bu ... sağlamlaştırılmış bir kontrol altındaki kaynakları küresel bir güç oluşumuna yeterli olan bir düşman gücün bir bölgeyi egemenliği altına almasını engellemeye çalışmamızı gerektirir. Bu bölgeler:

> Batı Avrupa, Doğu Asya, eski Sovyetler Birliği toprakları ve Güneybatı Asya'dır ... Sonuç olarak, potansiyel rakiplerimizi daha geniş bir bölgesel veya küresel role soyunmaktan caydırmak için kurduğumuz mekanizmaları korumalıyız.[23]

Birleşik Devletler bu askeri üstünlüğe dayanarak Japonya ve Almanya'yı korkutmaya çalışmakta, onların ekonomik gücü ve büyüyen siyasal etkileri ile uyumlu bir askeri yapılanmaya gitmelerini engellemeye çalışmaktadır. Washington tahakküm ve tehditle nihai olarak piyasalar ve hammaddelere el koyma konusunda ayrıcalıklar elde etmeyi ummakta ve ekonomik gücünün zayıfladığı `stratejik öneme sahip anahtar bölgelerde etkisini korumaya çalışmaktadır.

Washington'un global güç arayışı Birleşik Devletler'in kendi kullanımı için manipüle etme yeteneğine bağlı olarak çeşitli politika araçları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Savunma Planlama Rehberi hiçbir noktada Birleşmiş Milletler gibi bir kollektif organa değinmemekte, anlayış diğer ülkelerin Beyaz Saray politikaları ve küresel egemenliğe ilişkin çıkarları paylaşamayabileceği üzerine kurulmuştur. Washington kollektif organları ve uluslararası hukuku kendi küresel hedefleriyle uyumlu olduğu sürece kullanan, ancak tek taraflı askeri müdahalelerde dışlayan ve bu kuruluşlara karşı faaliyet göstermek gerektiğinde müttefikleri ve müşterileri ile koalisyon kurmaya imkan veren "esnek" bir yaklaşım geliştirmiştir. Savunma Planlama Rehberi "koalisyonlar"ın Körfez Savaşı'nda olduğu gibi "kollektif bir eylem" gerektiğinde teşvik edilmesi gereken önemli oluşumlar olduğunu vurgulamakta, ancak "gelecekteki koalisyonlar, karşılaşılan krizi aşmakla yükümlü ve bundan daha uzun ömürlü olmaması gereken geçici topluluklar olmalı ve çoğu durumda ulaşılacak amaca varılması süresince geçerli, genel anlaşmalara dayanmalıdır" demektedir. Ancak en önemlisi belgede, "dünya düzeninin nihai olarak Birleşik Dev-

letlerce sağlanacağı bilinmeli, kollektif eylem gerçekleştirilemediğinde veya hızlı tepki gösterilmesi gerekten bir krizde Birleşik Devletler bağımsız olarak hareket edebilmelidir"[24] denilmektedir. Örneğin, Beyaz Saray'ın Grenada'yı (1983) ve Panama'yı (1989) işgal etme kararları -bu organlarda Birleşik Devletler'in her iki amacına da muhalefet etme eğilimi olduğu bilindiğinden- Birleşmiş Milletler'e ve Amerika Devletleri Örgütü'ne danışılmaksızın geçirilmiştir.

Bush döneminde Beyaz Saray, Soğuk Savaş sonrası Avrupası'nda -Amerikan gücünün ve nüfuzunun daima etkisi altında olan- NATO'nun eksen rolünün korunması gerektiğini sürekli olarak vurgulamıştır. Kurulabilecek bir kıta askeri gücüne ilişkin olarak önerilen Fransız-Alman ikili güvenlik tasarılarına muhalefet etmesi de şaşırtıcı değildir. Böyle bir insiyatif, 35.000 kişilik bir birleşik ordu, Washington tarafından Birleşik Devletler'in Batı askeri ittifakındaki liderliğine zarar verme girişimi olarak değerlendirilmiştir.[25] Savunma Planlama Rehberi, NATO'nun yerine geçebilecek ve kıtadaki Amerikan otoritesini azaltacak bir Avrupa güvenlik örgütünün gelişmesine karşı koyma gereksinimini oldukça açık bir tarzda ifade etmektedir:

> NATO Avrupa'da istikrarlı bir güvenlik ortamının korunması için vazgeçilmez bir kuruluş olmaya devam etmektedir. Bu nedenle, NATO'yu Batı savunma ve güvenliği için en önde gelen araç ve Birleşik Devletler'in Avrupa güvenlik sistemine katılım ve etkileşim kanalı olarak korumak yaşamsal öneme sahiptir. Birleşik Devletler Avrupa entegrasyonunu desteklerken, NATO'yu etkisizleştirecek ve yalnızca Avrupalılardan oluşan, müttefiklerin birleşik komutasındaki güvenlik anlaşmalarının ortaya çıkmasına engel olmalıdır.[26]

Washington yalnızca Avrupa'daki Birleşik Devletler etkisini korumanın aracı olarak NATO'nun varlığını korumak ile ye-

tinmemekte, hegemonyasını eski Varşova Paktı ülkelerine de yaymayı amaçlamaktadır. Orta ve Doğu Avrupa ülkeleriyle "güvenlik anlaşmaları" aracılığıyla askeri bağlar oluşturarak, bölgesel politikalarda gittikçe büyüyen Alman ve Batı Avrupa etkisine de karşı koymak istemektedir. Bu aynı zamanda ona, Asya ve Latin Amerika'da yaptığı gibi, çürüyen serbest piyasa rejimleri karşısında yenilenmiş sol merkezli siyasal hareketler geliştiğinde müdahale etmenin zeminini de sağlayacaktır.

Kapitalistler arası rekabetin yeni gerçeklikleri ile mücadelede Savunma Planlama Rehberi, Birleşik Devletler'in küresel hatta bölgesel gücü ile rekabet eden Alman ve Japonlar'a zarar vermenin önemine işaret etmektedir. Bu temel stratejik hedef Washington'un dünyada tartışılmaz bir üstünlük elde etme doğrultusundaki pervasız emperyalist doğasını yansıtmaktadır: "Gelecekte bölgesel ya da küresel olarak stratejik amaçlar ve savunma konumları geliştirecek potensiyele sahip uluslar veya koalisyonlar bulunmaktadır. Şimdi stratejimiz gelecekteki potansiyel rakibimizin ortaya çıkmasını engellemeye yoğunlaşmak olmalıdır."[27]

Gelişmiş kapitalist rakiplerine karşı saldırgan bir tavır sergileyen Savunma Planlama Rehberi, aynı zamanda asimetrik silahsızlanmayı teşvik ederek, avantajlı patron-müşteri ilişkilerini sağlamlaştırarak, -emperyalist rakiplerin zararı pahasına- eski Sovyet Cumhuriyetleri'ndeki yeni devletlerde siyasal ilişkiler ("demokratik ortaklık") ve ekonomik bağlar ("piyasa temelli ekonomiler" e geçişi destekleme çabaları) aracılığıyla Birleşik Devletler nüfuzunu artırma ihtiyacına vurgu yapmaktadır. Belge "Doğu ve Orta Avrupalılar"ın Batılı siyasal, ekonomik ve askeri örgütlere daha fazla müdahil olmasını önermekte, "bu genişletilmiş bir NATO irtibatını da" kapsamalıdır. " ...Birleşik Devletler Doğu ve Orta Avrupa devletleriyle de Körfez devletleriyle yaptığı gibi güvenlik anlaşmaları yapmayı göz önünde bulundurmalıdır "[28] demektedir.

Ve Avrupa'da NATO aracılığıyla ve tek taraflı olarak Alman nüfuzunu etkisizleştirmek ne kadar gerekli ise, Asya-Pasifik bölgesinde de, dünyanın bu kısmında ortaya çıkabilecek bir "bölgesel egemen"e karşı koyabilmek için zorunlu olan güç yığınağını yapmak o kadar gereklidir. Japonya'ya yapılan oldukça incelikli bu ima, onun bu bölgedeki ekonomik egemenliğinin ötesinde - Amerikan ürünleri ile rekabet ederek onları Asya pazarlarından çıkarma kabiliyeti- Tokyo'nun mevcut askeri yeteneklerini artırmasından kaynaklanabilecek "potansiyel olarak istikrarı bozucu" sonuçları hesaba katmaktadır. Amaç her şeyden önce hızla ve saldırganca onun nüfuzunu yok etmektir:

> Pasifik çevresindeki yaşamsal siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi desteklemek için bölgedeki en önemli askeri güç olma konumumuzu korumalıyız. Bu, Birleşik Devletler'in dengeleyici ve bir baskının ya da bölgesel egemenin ortaya çıkmasını engelleyici bir güç olarak bölgenin güvenlik ve istikrarına katkı koymaya devam etmesini sağlayacaktır ... aynı zamanda özellikle Japonya ve muhtemelen Kore'nin yol açabileceği ve müttefiklerimizin rollerini artıran potansiyel istikrarsızlıklara karşı da duyarlılığımızı korumalıyız.[29]

Savunma Planlama Rehberi'ne göre birleşik bir Kore'nin yaratacağı "potansiyel olarak istikrar bozucu etkiler"i en aza indirmenin yolu, ikili ilişkilerde herhangi bir kesintiden kaçınmaktır: "(Birleşik Devletler) birleşik demokratik Kore ile dostluk ilişkilerini korumalıdır."[30]

Model, Birleşik Devletler'in bölgesel nüfuz ve gücünü Orta Doğu ve Güney Batı Afrika'ya yayarak, "bölgedeki en etkin dış güç olarak bölge petrolü üzerindeki Birleşik Devletler çıkarlarını korumak ve Batı'nın bu alanlara girmesini önlemek amacı" ile müşteri rejimlerle askeri ittifaklar kurmak üzerine kurulmuştur.

"Aynı zamanda Birleşik Devletler vatandaşlarının mülklerini de ... korumak zorundayız ... Irak'ın Kuveyt'i işgalinde görüldüğü gibi, bölgeyi bir egemenin veya güçler ittifakının tahakküm altına almasının engellenmesi yaşamsal bir önem taşımaktadır." Açık ki, savunma planlamacılarının dünyasında Üçüncü Dünya'daki demokrasi ve kendi kaderini tayin hakkı emperyalist devletin stratejik hammaddelere el koyma, "Birleşik Devletler vatandaşları ve mülkleri"nin korunması, Orta Doğu ve diğer her yerde "en etkin dış güç olmaya devam edilmesi" isteklerinden sonra, ikinci planda yer almaktadır.[31]

Washington Birleşik Devletler'in küresel ve bölgesel egemenliğine başarıyla karşı koyan ülkelerde dış provokasyon odakları yaratmaya çalışmakta veya kendisinin pozitif değişimler diye adlandırdıklarını dayatabilmek için iç tartışmaları körüklemekte, bunları Birleşik Devletler'in küresel emellerine uygun rejimlere özendirmektedir. Küba örneği çok açıklayıcıdır:

> Küba'nın gittikçe büyüyen krizi pozitif değişimlere olanak vermektedir ancak kısa vadede Küba'nın zayıf iç konumu Birleşik Devletler politikasına yeni muhalefetler oluşturmaya da gebedir. Sonuç olarak, programlarımız Mariel tekne kaçırma eylemlerinin tekrarına da girişme imkanı verecek, Birleşik Devletler ya da Amerika kıtasındaki müttefiklerimize karşı girişilecek askeri bir provokasyon veya Küba'daki iç çelişkilerden doğacak siyasi bir istikrarsızlığa karşı müdahalede çeşitli olasılıkları karşılayabilecek olanaklar sağlamalıdır.[32]

Başkan Bush Washington'un ister dünya jandarmalığını tek başına üstlenmenin yükünü taşısın, ister bunu çok uluslu örgütler aracılığı ile gerçekleştirsin, "biz lideriz ve liderliğe devam etmeliyiz"[33] diyerek Birleşik Devletler'in küresel üstünlüğünü savunan Savunma Planlama Rehberi'ne geniş destek sunduğunu

kanıtlamıştır. Ancak Birleşik Devletler'in hegemonyacı emelleri doğrultusunda Almanya ve Japonya'yı aşağılayan egemen tema öyle pervasızca işlenmiştir ki, bu kimi Beyaz Saray ve Devlet Bakanlığı yetkilileri arasında sessizlik yaratmıştır.[34] Bu kaygı belgenin düzeltilmiş baskısına (Nisan 1992) yansımış, eski taslağın tek yanlı dili değiştirilmiş ya da yumuşatılmış, fakat esas olarak temel dürtüsüne dokunulmamıştır. Japonya ve Almanya'yı potansiyel "bölgesel hegemonyacılar" ve Avrupa merkezli güvenlik anlaşmalarını yapma çabası içinde olan düşmanlar olarak gösteren cümleler çıkarılmış, orijinal belgede açıkça ifade edilen bu yaklaşım ikincisinde dolaylı hale getirilmiştir.

Esas olarak, yapılan değişiklikler doğası itibariyle makyaj niteliği taşımaktadır, bu değişimlere iç siyasal kaygılar ve NATO devletlerinin endişe ve duyarlılıklarını teskin etme ihtiyacı yol açmıştır. Örneğin, Asya'da yükselen Japon ve Kore askeri gücünün "potansiyel olarak istikrar bozucu" etkileri demek yerine, bu iki ulusun "kendi savunma yeteneklerini" oluştururken "ihtiyatlı" olmaları tavsiye edilmektedir. Şubat taslağında yer alan "Rusya'nın ... Doğu Avrupa'da yeniden bir egemen güç olmasının" NATO aracılığıyla veya tek başına Birleşik Devletler askeri eylemiyle "engellenmesi" ifadesinin yerine, Nisan belgesinde dil yumuşatılmış ve Orta ve Doğu Avrupa'da bir "barış alanı"nın oluşturulmasının önemine işaret edilerek, NATO (geleneksel tarihsel rolü korunarak) içinde "Orta ve Doğu Avrupa'da hem Avrupalılar'ın hem de bizim lehimize ... önemli güvenlik çıkarları"[35] doğrultusunda yeni bir uzlaşmaya varılması çağrısı yapılmıştır. Bir kurmay yönetici Pentagon'un bu değişikliklerle boş yere uğraştığını: "asıl mesaj"ın zaten aynen kaldığını, yalnızca eski taslağın "aynı özle tekrarlandığını" söylemiştir.[36]

Nisan belgesi bir yandan, küresel ya da bölgesel "tehdit"lerle karşılaşıldığında müttefiklerle işbirliği ve uyum içinde hareket edilmesinin "tercih" edileceğini ifade ederken, diğer yandan "kritik

çıkarlarımızı korumak için gerekli görülen ya da "bir bölgede kritik çıkarlarımıza karşı egemenlik kurmaya çalışan düşmanlıklar" karşısında Birleşik Devletler'in tek başına hareket edeceğini yeniden vurgulamaktadır. Kollektif askeri yanıtlar dışlanmamakta ancak Amerikan insiyatifi ve öncülüğüne bağımlı kılınmaktadır: "Yalnızca kararlı bir şekilde iş yapabilecek kadar güçlü bir ülke diğerlerine saldırganlığa karşı harekete geçmek için cesaret verecek öncülüğü sağlayabilir ... (Körfezde) hayata geçirilen (kollektif güvenlik) Birleşik Devletler'in gösterdiği ve gerçekleştirebildiği ... önderlik sayesinde mümkün olmuştur." Aynı zamanda uluslararası organların Birleşik Devletler'in siyasal hedeflerini yerine getirmesine engel olmasına izin verilmeyecektir: "Birleşik Devletler dünya jandarmalığını yapamadığında ... kritik çıkarlarımızın, yalnızca çıkarları bizimkilerden farklı olan bloklardan oluşan uluslararası mekanizmalara dayandırılmasına izin veremeyiz."[37]

Sonuç

Bush dönemindeki Beyaz Saray, rakip müttefiklerinin küresel ve bölgesel ölçekteki rollerini, onların emellerini Amerikan çıkarlarına tabi biçimde tanımlarken, Birleşik Devletler'in gücünün dünya çapında tartışılmaz olduğu fikrini yeniden yaratma niyetini taşıyordu. Müttefiklere muz cumhuriyetleri gibi muamele yapmak, Washington'un kamuda yarattığı, kendi çıkarlarını gözetirken müttefiklerin kararlarının da kapsanacağı söylemi ile derinden çelişiyordu. Büyük ölçüde bu "egemenlik ve tabiyet politikası", kapitalist rakiplere karşı yığınsal askeri üstünlüğün korunması, ihtilaflı bölgelerde tek taraflı veya geçici koalisyonlarla güç gösterme, -özellikle Üçüncü Dünya ülkelerinde- uluslararası kapitalizmin yönlendiriciliğinde derinleştirilecek ittifaklar stratejisi etrafında örülüyordu.

George Bush Aralık 1992'de yaptığı veda konuşmasında, dış

politikada ısrarla dünya egemenliğini ele geçirmek gerekliliğinden söz etti. Emperyalizme yeniden akademik canlılık katmak isteyenler gibi konuşan Bush, Amerikan "liderliği" ve "gücü"nün istikrarlı bir uluslararası düzen için şart olduğunu belirtti; "Amerika'nın ekonomik, siyasal ve tabii ki askeri liderliği" her üç açıdan da "burnu büyük bir Amerikan çıkarcılığı"nı kapsıyordu. "İç gereksinimlerin önüne aktif bir dış politika geçiyor" diyenleri dikkate almayarak, "Amerikan liderliğinin alternatifi vatandaşlarımız için çok değil daha az güvenlik, Amerikan ilkelerinin yayılması değil, aktif olarak onlara düşmanlık besleyen bir dünyada tecrit edilmesi demektir."[38] dedi.

Birleşik Devletler'in dünya egemenliği stratejisi ve olgusu çeşitli sorulara yol açıyor: Bu strateji ne kadar iyi niyet ve geleceğe yönelik olumlu kaygılar taşıyor, yoksa yalnızca askeri bütçelerin korunması mı rasyonalize ediliyor? Bu ciddi bir stratejik düşünme tarzını ifade ediyorsa, Birleşik Devletler'in sözkonusu amaçları gerçekleştirme kapasitesi var mı? Ne Savunma Planlama Rehberi'nde ne de Bush'un konuşmalarında ekonomik güçlerin bu askeri gücü kaldırma potansiyeline değinilmiyor, küresel jandarma rolünü, müdahaleleri vb. destekleyecek yerel kuruluşların çöküş nedenleri tartışılmıyor. Yalnızca ulusal ekonominin bu tartışılmaz dünya üstünlüğüne "ulaşmayı" destekleyebileceği varsayılıyor. Küresel güç Birleşik Devletler'in ulusal ekonomisini olumsuz yolda etkilediğinde, bunun siyasal maliyetin ne olacağı -çürüyen bir ulusal ekonomi ile küresel bir güç elde etme isteği veya bunun siyasal temeli olup olmadığı- bilinmiyor.

Emperyalist "rakipler" olarak müttefiklerin tepkilerinin ne olacağı konusunda da sorular var. Bu müttefikler Washington'un Birleşik Devletler'in küresel çıkarları için kendilerini korkutmaya ve tabi kılmaya çalışan siyasal araçları kullanmasına hangi ölçüde izin verecekler? Birleşik Devletler ekonomik güç kazanmak ve halen muhaliflerinin etkisinde olan bölgelerde kaybettiği kontrolü elde

etmek için askeri gücünü nasıl kullanacak? Fransız yetkililer çift kutuplu dünya çözüldükten sonra algıladıkları Amerikan burnu büyüklüğüne karşı çıkarak, bu eğilimlerini Avrupalı müttefikleri baypass'a tabi tutmak istediklerini ya da özellikle Orta Doğu ve Doğu Avrupa için tasarladıkları politikalar doğrultusunda Avrupalı müttefiklerin desteğinin garantili olduğunu bildiklerini açıklayarak, yansıtmışlardır.[39] Fransız Dış İşleri Bakanı Roland Dumas ve Birleşik Devletler Devlet Bakanı James Baker arasında önemli ekonomik, güvenliğe ilişkin ve siyasal konulardaki farklılıklar hakkında 1992 yılı boyunca yapılan görüşmelerde tartışmalar öyle sertleşmiştir ki, Baker Fransız Bakan'a "Bizimle misiniz, yoksa bize karşı mısınız?"[40] diye sormak zorunda kalmıştır. Aynı şekilde Almanya'nın Avrupa'daki gücü ve Japonya'nın Asya'daki etkisi Washington'la muhtelif ekonomik çelişkilere yol açarken, daha bağımsız bir diplomasinin de temelini oluşturmuştur. Almanya ve Japonya'nın Birleşik Devletler'e siyasal ve stratejik bağımlılığı - savaş sonrası emperyalist devlet politikası amacı güden- çok geride kalmıştır.[41]

Geleneksel emperyalist politikalar Büyük Güç rekabetinin orta sahasına dönerek Soğuk Savaş sonrası dönemde kendilerini yeniden açığa çıkarmışlardır. Kapitalistler arası rekabetin büyümesi ve Washington'un temel müttefiklerini kendi küresel liderliğine tabi kılmaya çalışması, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle barış ve huzur dolu bir dönemin yaşanacağını düşünen çoğu analiste aykırı bir tablo çizmektedir. 1992 Savunma Planlama Rehberi'nde de öne sürüldüğü gibi, Birleşik Devletler'in genişleme ve hegemonya kurma amacı Soğuk Savaşa ya da Sovyet "tehdit"ine yanıt değil, Amerikan toplumunun siyasal ekonomik kurumlarının ürünüdür. Bu çalışma, Birleşik Devletler'in dünya barışı ve ulusal ekonomiler üzerinde sahip olacağı veya zaten sahip olduğu kökten olumsuz etkiyi inceleyecektir. Birincisi, özellikle Washington'dan bağımsız bir tutum izlemek isteyen ülkelerde siyasal ve ekonomik

çıktıları şekillendirebilmek için daha fazla Büyük Güç müdahalelerine işaret etmektedir. İkincisi, kapitalist blok rakiplerinin arasındaki bu mücadele, kaynakların yerel ekonomilerden, yüzünü dışa dönmüş seçkinlerin desteklenmesine doğru kaymasını hızlandırmakta -ve içeridekilerin yaşam standartlarının düşmesiyle sonuçlanmaktadır. Ancak biz Birleşik Devletler küresel politikalarının kendi dayanaklarıyla bile, iç sınırlılıklar ve uluslararası alanda gerçekleşen değişimler nedeniyle işlemeyeceğini iddia ediyoruz. Böylesi istikrarsız bir temel, dünya egemenliği ihtirasını destekleyemez.

Bu çalışma yalnızca tek taraflı güç iddialarının tehlikeli ve işlemez olduğunu tartışmakla yetinmemekte, tek taraflı politikanın yerine "güç paylaşan" bir tür ittifakın geçirilmesine de karşı çıkmakta, emperyalist politikaların barış, refah ve eşitliğin sağlandığı bir Yeni Dünya Düzeni'ne ulaşacağı anlayışını sorgulamaktadır. Konu tek yanlılık ya da çoğulculuk veya Birleşik Devletler'in tek başına mı dünyanın jandarmalığını yapacağı, yoksa bu işi Avrupa ve Japonya ile mi paylaşacağı değildir. Yeni emperyalist politikaların her iki uzantısı da Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkmıştır.

1990'lara girildiğinde Washington'un süsleme çabasına girdiği Yeni Dünya Düzeni, kısmen Avrupa ve Japonya'yı Birleşik Devletler'in küresel amaçlarına tabi kılma temeline dayanmakta, çağdaş uluslararası gerçeklikleri ya çok az içermekte ya da hiç içermemektedir. Tersine, yıkıcı bir bakıştan doğan iradecilik ile -bu yalnızca gücün ideolojik ve askeri yanını değerlendirmektedir-, ekonomik yana bakmayan, yalnızca Birleşik Devletler ve Üçüncü Dünya arasındaki askeri ve idolojik kazanımları gören, pazar rekabetindeki kayıpları ihmal eden, Birleşik Devletler egemenliğindeki geçmişe yüzünü çeviren ve şu anda ve gelecekteki görece eşit güce sahip rakiplerini görmezden gelen; komünizme karşı ideolojik, "terörist devletler"e (Irak) karşı askeri zaferini kut-

layan, Üçüncü Dünya'daki ulusalcı hükümetleri devirdiği (çoğunlukla çok sayıda insan ölümü ile) için sevinen ancak Amerika'daki kapitalizmin çürüdüğünü göremeyen bir yaklaşım mevcuttur. Kör noktalar tali değil, küresel güç kaybının ve stratejik kayıpların asli belirleyenleridir.

Bundan sonraki bölümlerde Birleşik Devletler'in askeri ve ideolojik hegemonyasının ekonomik kapasitesiyle uyumlu olmadığını, Amerikan ekonomisinin küresel aktörlerinin piyasalarının geliştirilmesinin ve güvence altına alınmasının, emperyalist devletçe çürüyen bir iç ekonomi, hoşnutsuz bir halk ve gittikçe itibar kaybeden bir siyasal sistem ile sağlandığını işleyeceğiz. Siyasal, askeri ve ideolojik alanlarda dünya liderliğine soyunmak, ulusal sosyo-ekonomik alanlarla doğrudan ilişkilidir.

II
Birleşik Devletler'in İçeride ve Dışarıda Ekonomik Güç Kaybı

Birleşik Devletler kapitalizminin yapısındaki temel değişiklikler son yirmi yıldır gerçekleşmektedir. Ekonomik dayanakları kalmayan sanayi sermayesinin azalan rolüne çoğu çalışma işaret etmiştir.[1] Bir analiz okulu sanayi ötesi, yüksek teknolojiye dayalı bilgi ekonomisinin ortaya çıkışını keşfederken, bir diğeri finans, gayrimenkul ve spekülatif sermayenin yükselişine vurgu yapmıştır.[2] İkinciyi -yüksek risk, yüksek gelir mantığının egemen olduğu- savunan yazarlar açısından "hisse senedi" piyasasının büyümesi güçlü bir sembol olmuştur. 1977'de bir milyon olan dolaşımdaki hisse senedi adedi, 1986'da 45 milyonun üzerine çıkmıştır.[3] Bu kağıt ekonomisinin büyümesi, vahşi borsa çalkantıları ve şirket borçlarının yeşermesiyle belirlenen keyfi bir iklimin hızla artmasına yol açmıştır.

"En büyük 400" diye adlandırılan 400 en zengin Amerikalı'nın zenginliklerinin asli endüstriel kaynaklarına ilişkin verilerin incelenmesi 1982 ile 1988 arasında ulusun bu en zengin kapitalistlerinin kesin bir tarzda sanayiden uzaklaşıp, finans ve gayrimenkul gibi spekülatif alanlara kaydığının açık bir kanıtını sunmaktadır.[4]

En büyük 400'ün çarpıcı bir yüzdesi, yüzde 38'i 1988'de ser-

vetlerinin asli kaynaklarını finans ve gayrimenkulde bulundurmakta, bunu imalat (% 19) ve kitle iletişim araçları (% 18) izlemekteydi. 1980'lerde "kağıt ekonomisi"nin (finans ve gayrimenkul) imalat üzerindeki egemenliği de aynı şekilde etkileyicidir. 1983'de en zenginlerin aktiflerinin % 25'i kağıt ekonomisine bağlıyken, imalatta da aynı oran mevcuttu. 1983 ile 1988 arasında servetini kağıt ekonomisine yatıranların yüzdesi yarı yarıya artarken, imalatta yoğunlaşmış olan yüzde dikkat çekecek kadar düştü. Ekonominin zirvesine giden yol açık biçimde üretken faaliyetten, üretken olmayana, dolaylı yoldan spekülatif girişimlere kaydı. Birleşik Devletler'in sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçtiğini kanıtlamak için çok az veri bulunmaktadır. Yüksek teknoloji sektörüne yatırım yapan kapitalistlerin toplam servetleri içinde bu alana yaptıkları yatırımın yüzdesi 1983 yılında yalnızca % 3'dü, 1988 yılında ise % 4'ü geçmiyordu. Kağıt ekonomisi ile yüksek teknoloji alanı arasındaki yüzde farkı 1983'de % 22 puana, 1988'de ise % 34 puana yükseldi. Açıkçası, yüksek teknoloji alanına para yatıran zenginler, kağıt ekonomisindeki seçkin ve güçlü meslekdaşlarının egemenliği altında iş görmektedirler.

Benzin ve gaz işi yapan "güneş kemerli" kapitalistlerin azalan önemi de çarpıcıdır. 1983'de en zenginlerin % 16'sını oluştururlarken, 1988'de yalnızca % 8'de kalmışlardır. Petrol fiyatlarının düşmesi, spekülatif petrol sektörünün olağanüstü borçlanması ve yoğun devir işlemleri petrol baronlarının saflarının seyrekleşmesinde temel rolü oynamıştır.

Finans ve gayrimenkule yatırılan sermayenin artışının bir diğer kanıtı borsa simsarlarının 1980'ler boyunca artan gelirleridir; spekülatif sektöre angaje olan (borsa aracı kurumları) ve banka alan şirketlerin sayısı hızla artmıştır. 1983'le 1989 arasında borsa simsarlarının gelirleri dört buçuk kat arttı, aracı kurumların sayısı iki katın üzerine çıktı, bankaların sayısı ise neredeyse dört kat arttı.[5]

Son on yılda üretken olmayan sermayenin bu biçimlerinin artan

gücü ve sanayi sermayesinin göreli düşüşü, sermayenin -birleşme çılgınlığı diye adlandırılan- yoğunlaşması ve merkezileşmesinin büyümesiyle çakıştı. Birleşme faaliyetleri daha önceden başlamış olmasına rağmen, spekülatör kapitalistlerin ellerinde acıklı bir yeni form kazandı. Satılan artık uzun vadeli yatırımlar değil yeni üretim faaliyetleri için arsaydı, değişiklik ve yenilikti, hatta rakiplerin pazarlarının kontrolünü ele geçirme araçlarıydı. Vurgu artık kısa vadeli getirilerin maksimize edilmesi için değerli aktiflerin satışı ve/veya hızlı cirodan kâr etmek için işletmelerin yeniden satışına yapılıyordu.[6] 1980'lerde spekülatif mülkiyetin cirosunda önemli bir mekanizma, hacmi 1980'de 1 milyar dolarken 1988'de 59 milyar dolara fırlayan güçlendirilmiş satışlar (leveraged buyouts/LBO) idi. Fakat LBO'lar tablonun yalnızca bir bölümü idi; aynı dönemde LBO olmayan satışlar 30 milyar dolardan 257 milyar dolara yükseldi.

Satış ortamının, hisse sahiplerini memnun etmek için kısa vadeli kazançlara yönelen yönetsel strateji üzerinde çok büyük etkisi vardı. Yöneticiler "yatırımcılar uzağı göremiyor, yöneticileri uzun vadeli yatırımlardan fedakarlık etmeye ve cari kazançları maksimize etmeye -veya devir tehdidi ile karşılaşmaya- zorluyorlar."[7] diyorlardı. Bir yazarın dediği gibi:

> ...cari kazançlar için yoğun baskı var. Yani mesaj: Uzun vadeli yatırım tuzağına düşme. Satışları güçlendir. Eskiden kötü yönetim dediğimiz ne varsa yap idi.[8]

"İşletmelerin Aşındırılması": Mali Sermayenin Etkisi

1980'in başlarından beri Amerikan ekonomisinde mali sermayenin buyurucu varlığı Birleşik Devletler'in küresel ekonomik güç kaybına ayrılmaz biçimde bağlıdır, bu, büyük ölçüde bankacılık sisteminin kuralsızlaştırılması, böylece sermayenin yoğun

bir biçimde üretken, meta üreten faaliyetlerden uzaklaşması ile sağlanmıştır. Sınai yatırımlar dışarıdaki (Latin Amerika) askeri ve spekülatör rejimlerin kredilendirilmesine ve hisse senedi, LBO ve içerideki ticari gayrimenkullere tabi kılınmıştır. Son on yılda bankalar yalnızca gayrimenkul satışlarını üçe katlamakla kalmamışlar, aynı zamanda sermayelerinin % 50 ile % 70'i arasında bir kısmını LBO alımlarına ayırmışlardır. 1988'in sonunda LBO'lar için açılan toplam banka kredilerinin 175-200 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir.[9] İçeride veya dışarıda mali sermayenin üretkenliğin yerine geçen çok kısa vadeli "gücü" kağıt değişimini destekleyen olağanüstü aktiviteyi zayıflatmıştır.

Mali faaliyetlerin kuralsızlaştırılması, bankalar ve finans kurumlarının iflasları halinde zararı Federal Tasarruf Sigorta Şirketi (FDIC) karşılayacağından, zarar etmekten nihai olarak sorumluluk duymayan bankacı ve finansçıların türemesine yol açmış ve bu, mali faaliyetin kısa vadeli, risksiz kârlara yönelmesini sağlamıştır. Üçüncü Dünya'ya düşüncesizce açılan krediler ve şirket devralan artistlerin yeteneksizliği, gayrimenkul yapımcılarına ödenmesi gereken mültimilyon dolar krediler, 1985 ile 1992 arasında 1.000'in üzerinde bankanın batmasına neden olmuştur, yüzlercesinin batması ise yakındır. Buna ek olarak sermaye yetersizliği nedeniyle teknik olarak iflas etmiş 1.500 finans kurumu bulunmaktadır. Aynı dönemde bankaların işlem görmeyen gayrimenkul varlıkları iki katın üzerine çıkarak 90.5 milyar dolara ulaşmış, indirimler de bu dönemde ikiye katlanarak 1992'de 10 milyar dolara ulaşmıştır.[10] 1990'ın sonunda banka zararları FDIC'nin sigorta fonunu çoktan aşmış bulunmaktadır: elindekiler 8.4 milyar dolar veya sigorta edilen her 100 dolarlık mevduatın 40 cent altına düşerek, göstergelerin emniyetli düzey olarak belirledikleri 1.25 doların üç kattan daha fazla altına inmiştir.[11]

Büyük tasarrufları ve kredi hezimetlerini de kapsayarak nihai olarak hükümete 500 milyar dolara malolmuş olan bu banka if-

lasları, yalnızca federal kontrollerin kolaylaştırılması ve yetersiz garanti alınmasına bağlanamaz. Bunlar, mali sermayenin, "kural koyucu"ları bankacıların amaçlarını gerçekleştirmenin araçları ve sessiz suç ortakları haline getirerek, kamu kuruluşları üzerinde tartışmasız bir hegemonya kurmasını sağlayan daha geniş bir siyasal bağlamın belirtileriydi. Demokrat ve Cumhuriyetçi Partiler, Kongre ve üst yöneticilerle birlikte mali sermayeyi teşvik etmek ve alanını genişletmek için aktif roller oynarken, bu sınıfın akademisyenleri ve medya alimleri krizsiz, sanayi ötesi bir bilgi toplumu adına kendi desteklerini sunmuşlardı. Ancak sonrakiler teknoloji ve bilginin kordonlarının büyük ölçüde mali spekülasyonu teşvik eden bankalardan geçtiğini görmezden geldiler. "Serbest piyasa" söylemini benimserken "girişimciler" halkın parasıyla spekülasyon yapıyorlardı, çünkü arkalarında tüm mevduatı sigortalayan bir devlet vardı. Dolar spekülasyonunun hizmetindeki devletçilik bankacıların "popülizm"ini tanımlıyordu. "Serbest piyasa" tasarruf sahiplerinin postunu yüzmenin, sanayii soymanın ve devlete zararları "sosyalleştirme" görevini yüklemenin formülü olmuştu. Ancak böylesi davranışlar bu finansçı sınıfın ulusal siyasi arenayı ne ölçüde etkilediğinin kanıtlarını da sundu.

"Kural koyucu"ları ve "kural"ları kınamak küresel bir siyasi sorunu teknik/yönetsel bir soruna indirgemektir -bu yaklaşım asli ticari bankaların üst yöneticileri ve muhtemelen finans şirketlerinin muhafazakar liderlerinde mevcuttur.

Eğer suç teşkil eden "sahtekarlık" tasarruf ve kredi endüstrisine iflas yolunu açan serbest piyasa politikalarının ayrılmaz parçasıysa, o zaman dürüst spekülasyon da ülkenin en önde gelen ticari bankalarının başına gelen felaketlerin yolunu açmıştır. Bu finansal kurumlar bir yandan uyuşturucu paralarını aklayarak Amerikan sanayiinin yağmalanmasını finanse ederken, diğer yandan güçlü ve başarılı bir biçimde ekonominin düzenlenmesine karşı koyuyorlardı. Banka yöneticileri, uyuşturucu araştırmaları

için kayıtlarını incelemeye sunmayan bankaların Merkez Bankası ve New York Takas Odası Bankalararası Ödeme hatlarının transfer kolaylıklarından yararlandırılmaması doğrultusundaki Kongre düzenlemesinin, uyuşturucu dolarlarının denizaşırı ülkelere kaçarak, doları zayıflatacağını öne sürüyorlardı.[12] Dürüst spekülasyon ve iğrenç dolar aklama işlemleri Birleşik Devletler ödemeler dengesi açığının büyümesine engel oluyor, parayı içeride tutarak ülkenin sanayi sektörünün boğulmasına yol açıyordu.

Mali sermayenin bu olağanüstü başarısı, rekabeti mahvederek yerine alternatif yatırım kaynakları geçirmedeki alan genişliği ve derinliği aslında kendi yokoluşunun da tohumlarını barındırıyordu. Çok dar bir gerçek ekonomiye dayanarak spekülasyon yapmak, nihai olarak kendi üretken olmayan kaynaklarını fazla değerlendirerek, spekülasyon dalgasının üzerinde yol aldığı değer üreten ekonomik faaliyetlere zarar verdi. Finansal "devrim" kendi temel mimarlarını tüketerek sona erdi. Bunun en tipik örneği aktifleri (224 milyar dolar) ve denizaşırı şubeleri (90 civarında ülkede şubesi bulunmakta) açısından en büyük Amerikan bankası olan Citicorp'dur.

Citicorp'un katlanan zararları 1989'da 1.9 milyar dolardan, 1990'da 2.9 milyar dolara, 1991'da ise 5 milyar dolara ulaştı, bunlar spekülatif faaliyetin üç döneminin sonuçlarıydı: 1970 ve 1980'lerde Üçüncü Dünya "serbest piyasaları" denilen askeri ve sivil rejimlere verilen neredeyse 15 milyar tutarındaki krediler bankaya acı bir şekilde 4 milyar dolara maloldu; 1980'lerin ikinci yarısından sonra ticari gayrimenkul alımının finansmanına kaymaktan kaynaklanan zararlar ise 600 milyon dolarla 1990-91'de doruğa ulaştı; spekülatif faaliyetin üçüncü döneminde de daha sonra iflas eden Kanadalı spekülatör Robert Campeau gibi kişilerle girişilen, bankayı şirket devirlerini finanse etme işine sokan ve sonu gelmeyen felaketlere yol açan işlemleri görüyoruz. Robert Campeau Citicorp'tan yüzmilyonlarca dolarlık kredi alarak gi-

rıştığı çeşitli büyük Amerikan mağazalar zincirini elc geçirme çabalarını sonuçlandıramadı. İkinci ve üçüncü spekülatif "dalga"nın sonuçları tam bir felakete işaret ediyordu: Eylül 1991'de Citicorp ticari gayrimenkul için verilen kredilerin % 24.4'ü ile "başının fena halde belada" olduğunu açıklarken, FDIC de benzer bir dil kullanarak ülkenin en büyük bankalarının vermiş oldukları kredilerin % 25.8'inin had safhada borçlu şirketlere verilmiş olduğunu açıklıyordu. 1986 ile 1991 arasında Citicorp'un işlem görmeyen aktifleri üçe katlanarak 3 milyar dolardan 10 milyar doların üzerine çıktı. Durumun ne kadar hassas olduğu kredilerin (9 milyar doların üzerinde) oranının rezervlere (6 milyar dolardan az) oranına bakılarak anlaşılabilir.[13]

Citicorp'un bu tehlikeli konumu Birleşik Devletler ticari bankaları arasında da aynen tekrarlanıyordu. Amerika 1990'lara girdiğinde ülkenin on en büyük bankasının yedisinin zararları rezervlerinin üzerine çıkmıştı: bu bankalar Bank of Amerika, Chase Manhattan, Security Pacific, Chemical Banking, NCNB, Manufacturers Hanover ve First Interstate idi. Chase Manhattan Eylül 1990'da yıllık maliyetlerini 300 milyon dolar düşüreceğini ve 625 milyon dolarlık bir üçüncü dönem zararı beklediğini açıklamıştı.[14] En büyük on bankadan sekizinin sermayelerinin aktiflerine oranı % 5'in altında (ve on bankadan dördününki de % 3'ün altında) idi, durum bu kurumları batıracak bir seri hatanın olacağı fikrine yol açıyor -tüm finansal sistemin bu büyük dalgadan etkilenmesi bekleniyordu. Bu arada ülkeye bir bütün olarak baktığımızda binden fazla bankanın tüm banka aktiflerinin % 12.1'ini (408.8 milyar dolar) elinde bulundurduğunu, bu rakamın 1989'da % 7.1 olup, "batacak ölçüde hassas" olarak değerlendirildiğini görüyoruz.[15]

Birleşik Devletler bankaları yüksek karlara doğru harekete geçtikçe, yüksek riskli spekülatif maceralar hisse senedi, LBO, ticari gayrimenkul ve denizaşırı ülkelerde serbest piyasa spekülasyonu yapan rejimlere kredi verme şeklini alarak, bu bankaların hem kü-

resel konumlarının hem de yabancı bankaların rekabeti nedeniyle içerdeki konumlarının zayıflamasına yol açtı. 1960 ile 1990 arasında birleşik toplam aktif yüzdesi açısından dünyanın en büyük 12 bankası arasında Japon, Alman ve Fransız bankalarının oranı % 0'dan % 94'e yükseldi; Birleşik Devletler bankalarının oranı ise % 61'den % 0'a düştü.[16] Yirmi yıl önce, dünyanın en büyük 20 bankasının altısına (aktifler açısından) Amerikalılar sahipti; 1990'da ise yalnızca iki Amerikan bankası en büyük elli bankanın arasına girebildi. (Citicorp 22inci, Bank of Amerika 49uncu) Aynı süre içinde en büyük 100 bankada tutulan her doların 41 cent'i Japon finans kurumlarındayken, yalnızca 11 cent'i Birleşik Devletler bankalarındaydı.[17] Merkez Bankası (Federal Reserve) 1984 ile 1988 arasında bankaların denizaşırı ülkelerdeki şubelerinin 163'den 132'ye, ülke içindeki şubelerinin ise 917'den 849'a düştüğünü açıklıyordu. Birleşik Devletler bankalarının döviz rezervlerindeki düşüş daha da vahimdi: döviz rezervleri 1981'de 343 milyar dolarken, 1988'de 275 milyar dolara düşmüştü.[18]

Birleşik Devletler içinde 1980'ler yabancı banka kredilerinin, son on yılın sonuna doğru neredeyse iç bankaların üç katı büyüklüğüne ulaşan ciddi artışına şahit oldu. Birleşik Devletler bankalarının ülke çapındaki aktiflerinin % 10'undan fazlasının hesabı California'daki en büyük on bankadan beşini kontrol eden ve ticari kredi piyasasında asli aktör olarak ortaya çıkan (piyasanın % 25'e yakın bir kısmı kontrolleri altındaydı) Japon bankalarından sorulu yordu.[19] Birleşik Devletler bankalarına yatırılan Japon finansal aktiflerinin payı da hızla artmış, 1984'de % 11.5 iken, 1988'de % 32.1'e çıkmıştı.[20]

Hiç kuşku yok ki, mali sermayenin yükselme dönemi iç kuruluşları kemirmiş ve Birleşik Devletler sanayi sermayesinin denizaşırı konumunu zayıflatmıştır. İçeride LBO'ların finansmanı büyük bir yatırım sermayesi potansiyelini emmiş, geniş ölçekli borçlanmaya ve çoğunlukla iflaslara yol açmıştır; sermayenin

LBO'lar, hisse senetleri ve gayrimenkul spekülasyonu arasında dağılması büyük ölçekli, uzun vadeli yatırımlar için araştırma geliştirmeye yönelen sanayi politikalarını zayıflatmıştır. Finans sektörünün "büyümesi" sanayi sermayesinin daralması pahasına, sınai-teknolojik sektörün daraltılıp zayıflatılması aracılığıyla sağlanmış -bu da küresel rekabet yeteneğinin düşmesini garantilemiştir.

Birleşik Devletler bankalarının bilanço rakamları, 1970'lerde Üçüncü Dünya'ya, özellikle Latin Amerika'ya yüksek faizli kredi açma "patlaması" sırasında büyük iyileşmeler gösterdiyse de, bunun Birleşik Devletler imalatçıları için orta ve uzun vadeli sonuçları tam bir felaket olmuştur. Yükselen borç ödemelerinin yükü bir sonraki on yılda bölgesel dış satım piyasalarını üçte bir oranında daraltmıştır. Tabii, ana yurt sanayicilerinin tartışılmaz Birleşik Devletler hegemonyası alanındaki karlı piyasalarını da kaybetmeleri paradoksal bir durum yaratmıştır. Daha sonra yapılan borç-swap düzenlemeleri, tarifelerin kaldırılması, yabancı sermaye kontrolleri ve kamu kuruluşlarının özelleştirilmesiyle, Amerikan bankacıları ve çok uluslu şirketlerine sunulan kısa vadeli kar olanaklarından elde edilen gelirler, dünya gücü iddialarını besleyecek şekilde piyasaların durgunluğunun ve daralmasının önüne geçememiştir.

Mali sermaye iyileşmeyi sağlayabilecek sanayi minderini kemirmiştir; hükümetin iç piyasayı devlet bütçesini büyük özel sektör kefaletleri aracılığı ile hafifleterek, kamu harcamaları kanalıyla canlandırma kapasitesini zayıflatmıştır. Mali sermaye aynı zamanda spekülatör konumuyla, Üçüncü Dünya'daki ticari ortaklarını da, tek yanlı serbest piyasa politikalarına bağlayarak, böylece Birleşik Devletler'de gerçekleştirdiği sanayisizleştirmeyi çevreye de yayarak zayıflatmış ve kendi kendisini de kemirmeye başlamıştır.

1980 sonrası Birleşik Devletler'de sermayenin bu biçiminin he-

gemonyacı konumu ve bunun yol açtığı spekülasyon ortamı, teknolojik yenilik ve "bilgi" devriminin içeriğini belirleyen bağlamı ve anlamı tanımlamaktadır. Yüksek teknolojiye sahip bilgisayarlar spekülatif faaliyete ilişkin bir bilgi serveti elde etme ve işleme doğrultusunda donatılmış böylece onların geldikleri üretken ortam ile bağları kesilmiştir. Bu sistemler büyük fonların bir endüstriden diğerine trasferini kolaylaştırmış, nihai olarak dünya piyasalarında satılabilir, rekabet edebilir malların üretimi için bu teknolojinin uygulama alanını zayıflatan LBO'lar için kaynakları hareketlendirmiştir.

Birleşik Devletler'in aynı şekilde gelişkin ve güçlü finansal sistemlere sahip temel kapitalist rakipleriyle çelişkisi de çarpıcıdır. Amerika'da mali sermaye genişleyen bir sanayi sistemiyle bağları kopuk, gayrimenkul alıcılarıyla büyüyen bağları nedeniyle iflasları ve durgun Üçüncü Dünya rejimlerinin çöküşünü önleyemez haldeyken ve aynı derecede borçlu bir hükümetle iyileşmeyi sağlayacak girişimlerde bulunamazken, Almanya ve Japonya'da durum bunun tam tersidir. Bu ülkelerde mali sermaye ve sanayi arasındaki bağlar, aktivist devletler aracı kılınarak ve yeni ürünlerin geliştirilmesi, yeni teknolojik buluşların küresel rekabeti artıracak tarzda geniş ölçekli finansmanı ile sağlanmaktadır.

Almanya ve Japonya finansal sistemi yüksek riskli, üretken olmayan sektörlerde yüksek getirili spekülatif faaliyete bağlamak yerine, mali sermayeyi dünya piyasalarında rekabet edebilecek dinamik ve genişleyen bir sanayi sermayesinin oluşumuna bağladılar. Örneğin 1980'lerde sermaye malları (makine ve techizat) alımı için verilen kredilerin faiz oranını Birleşik Devletler düzeyinin üçte ikisi oranında düşürdüler.[21]

Japon devleti bankalarına hükümetin hedef seçtiği bilgisayar, elektronik, robot ve bioteknoloji gibi sanayileri finanse etmesi karşılığında cazip getiriler önererek ve zarara karşı garanti vererek (Merkez Bankası aracılığıyla) çok etkili bir rol oynadı.[22] Dünyanın

en büyük bilgisayar çipsi üreticisi olan NEC Şirketinin deneyimi çok açıklayıcıdır. 1970'lerin sonunda NEC yarı iletken cihazlara yüzmilyonlarca dolar yatırım yapma kararı verdiğinde, büyük bankalar kredilerin üçte birinden fazlasını sağladılar ve şirketin uzun vadeli büyüme planlarını finanse edeceklerini taahhüt ettiler. NEC üst yöneticisi Susumu Kitazawa, "uzun vadeli bir stratejiyi finanse etmek için nakit sıkıntısı çekmiyoruz", "hatta biliyoruz ki, zorluğa düşsek bile bankamız sıkıntıya düşmeden bize yardımcı olacaktır."[23]

Almanya'da ülkenin büyük sanayi şirketleriyle mali sermayenin içiçeliği ve karşılıklı bağları daha da açıktır. Büyük şirketler büyük bankalarda hem hisse sahibidir, hem de kendi üst yöneticileri bu kurumların yönetim kurullarında bulunur, bankacılar neredeyse tüm büyük Alman sanayi şirketlerinin yönetim kurulu koltuklarındadır. Aslında en büyük on banka en büyük otuziki sanayi şirketinin yirmiyedisinde çoğunluk kontrolünü elinde tutmaktadır ve bazı tahminlere göre zirvedeki elli şirketin hemen hepsinden ciddi bir pay elde etmektedir. [24]

Tokyo ve Bonn ekonomik kaslarını dünya çapında sıkarken, 1990'ların başlarında Washington için önemli olan soru Birleşik Devletler ekonomisinin küresel liderliği yeniden alıp alamayacağı değil, büyük bir finansal çöküntüyü önleyebilecek yeterli ekonomik kaynağa sahip olup olmadığıdır. Ve bir yandan banka zararları ve borçlanma oranları Büyük Bunalım'dan bu yana görülen rekor düzeylerde ifade edilirken, diğer yandan tasarruf sahiplerinin "emniyet ağı" FDIC durmadan fon kaybediyor ve isteksizliği giderek artan Kongre'nin bu tükenen fonları desteklemek için yeni kefalet paketleri çıkarmasını bekliyor.[25]

Dışarıda Rekabet Gücü Kaybı:
Ulusal Ekonomide Göreli Düşüş

Birleşik Devletler ekonomisi en az on yıldır aşağı doğru yönelen bir eğri çizmektedir. Kanıt kahredicidir. Düşüş göstergeleri hem genel, hem özgündür. Bu büyük evrenin şekillenmesinde mali sermaye eksen rolü oynamıştır. Şirket akıncıları ve LBO spekülatörleri tasarruftan çok büyük oranda borçlanmaya yönelmişler, faiz ödemeleri vergiden muaf tutulmuş, yatırım fonları üretken faaliyetten (Araştırme Geliştirme, sermaye malları ve tesisler) uzaklaşıp devir ya da satışlara kaymıştır. Şirketler devir ve alım işlemleri için milyarlar harcarken, şirket borçları 1980'lerde üçe katlanarak 2.2 trilyon dolara çıkmış, ulusal gelirin yeni net yatırımlara giden % 2'lik tutarı 1960- 1980 dönemine kıyasla yıllık % 40 düşüş kaydetmiştir.[26] Yalnızca 1988'de Birleşik Devletler hala Japonya oranının yarısı olan işçi başına makine yatırımı düzeyini yakalamak için yaklaşık 120 milyar dolar dış borç altına girmiştir. Bu gelişmeleri izlerken, Sony Şirketi'nin yönetim kurulu başkanı Akio Morita açık bir ifade kullanmıştır: "Amerikalılar parayı...biraz cari değeri olan mallar yaratmak ve üretmek yerine "para oyunu" oynayarak yani devir ve alımlarla, parayı ileri geri oynatarak kazanmaktadır." [27]

Amerika'nın 4 trilyon doların üzerindeki devlet borcunu finanse etmek için denizaşırı ülkelere bağımlılığı, borcunu günde neredeyse 1 milyar dolar büyütüyor, bu Reagan/Bush döneminde olağanüstü oranlara ulaşmıştır. Japon finansörler, yüksek faiz oranlarından etkilenerek Birleşik Devletler Hazine Bonolarına yaklaşık 90 milyar dolar yatırmışlardır. 1980'lerin sonunda Birleşik Devletler aktiflerinin içindeki dış talepler 1.5 trilyon dolara ulaşmış bulunmaktadır (hazine bonoları, hisseler vb. dahildir). Bu rakam Wall Street borsasında kayıtlı şirketlerin toplam değerine neredeyse eşittir. Borç faizi ödemeleri yalnızca son on yılda dörde katlanmıştır. Bu spekülatif dönemin sonuna doğru yıllık borçlanma

tüm bireysel gelir vergisi getirilerinin (200 milyar dolar) % 40'ını emmektedir.[28] 1982 ile 1990 arasında Birleşik Devletler, yükselen bütçe açıkları (1980'lerde dörde katlanarak 320 milyar dolara çıkmış, yukarı gidişine devam ederek 1992'de 350 milyar dolar sınırını aşmıştır) bağlamında ve düşük tasarruf oranlarıyla iç yatırımlar için yeterli birikimi sağlamakta başarısız kalan çabalarında verdiği kredilerin neredeyse 700 milyar dolar üzerinde borçlanmıştır.[29] Birleşik Devletler'in dış borcu Almanya'dan dört, Japonya'dan beş kat fazladır ve Japonya'da 75 dolar gibi küçük bir rakam olan kişi başına düşen dış "borç" yükü her Amerikan vatandaşı için 1.572 dolardır.[30]

Eğer bu süreçten asli olarak yararlanan yerli ve yabancı mali sermaye ise, en çok kaybeden de iş yapan Amerikan sanayi ekonomisi olmuştur. Diğer yandan, bu borç yükünün 1980'lerde kamu yatırım harcamaları üzerindeki etkisi kahredici olmuştur: yol, otoyol, eğitim, uzmanlaştırma ve diğer programlara yapılan yatırımlar % 30 azaltılmıştır.[31] Bir diğer yandan da, federal hükümet uzay çalışmaları borçlanmasını finanse etmeye çalışırken, kredileri piyasa için daha rekabetçi hale getirmiştir, bu da faiz oranlarının artmasına yol açmış ve borçlanmanın getirdiği ek maliyetleri çok fazla bulan üretken sermayenin işini iyice "sıkıştırmış"tır.

İlk kez bu yüzyılda eski borçların faiz ödemeleri yeni yatırımların üzerine çıkmıştır. Ve hatta çok kötü durumdaki istatistikler bile, Beyaz Saray'ın şüpheli periyodik transferleri ve muhasebe prosedürlerinin ışığında sorunu tam olarak yansıtamamaktadır. Örneğin 1990 yılında New York Times Bush yönetiminin Sosyal Güvenlik fonlarından 450 milyar doları bütçe açıklarını kapatmak için başka alanlara kaydırdığını ve milyarlarca dolarlık tasarruf ve kredi satış paketini "bütçe dışı" sınıflandırdığını yazmıştı.[32]

1980'li yılların çoğunda Birleşik Devletler ticaret açığı dünyanın geri kalan ülkelerinden 100 ila 200 milyar dolar fazlaydı, bu

tutarda Japonya'nın yıllık ortalama 40 milyon dolar olan dengesizliği ağır basıyordu. Toplam açık 1987'de 159 milyar dolara ve 1991'de 66 milyar dolara düştüyse de, 1992'de yine ihracattaki büyümenin ithalata ayak uyduramadığını yansıtan bir şekilde (% 29'lık bir artışla) 84.3 milyar dolara çıkmıştır. Hatta, dış ticaret açığının daha da artması beklenmektedir çünkü Japon malları için güçlü bir talep mevcuttur -Japonya Birleşik Devletler'e yaptığı dış satım ile dış ticaret fazlasını 1992 yılında % 14 (43.7 milyar dolar) artırmıştır. Japonya ile yapılan dış ticaretteki açık 1987 ile 1991 arasında 16 milyar dolar düştüyse de, gerçekte Birleşik Devletler'in Güneydoğu Asya'da bulunan Japon fabrikalarında üretilen mallarının alımı çok büyük artış gösterdi.[33] Açıkçası, Japonya'nın ticareti "üretken" ihracat yanıyla gelişirken, Amerika'nınki "komprador" ithalat yanıyla gelişiyordu. Amerikan ekonomisinde uzun süre uluslararası fazla üreterek mal ticaretinden kaynaklanan açıkları kapatmak için kullanılan hizmet ve yatırım sektörlerinde de açıklar oluşmaya başladı - bunun en açık kanıtı Birleşik Devletler'in dünya piyasalarında sürekli düşen rekabet gücü ve artan bir şekilde denizaşırı kapitalistlere ipotek edilen bir gelecektir.

Çeşitli özel göstergeler de bu iç ekonomik çöküş sürecini aydınlatmaktadır: 1979 ile 1991 arasında Birleşik Devletler fabrikaları 26 temel sanayide iç pazar paylarını kaybetmişlerdir - makine imalatından, bilgisayara ve otomobile kadar.[34] Otomobil sektöründe Detroit'in "Üç Büyük" imalatçısı yalnızca pazar payı kaybetmekle kalmamış, General Motors'un fabrikalarını kapatması ve onbinlerce işçiyi sokağa atması sürerken, Japon rakiplerine daha fazla bağımlı hale gelmiştir. 1984'de Japonya ve diğer yabancı üreticiler Amerikan pazarının % 23.9'una sahipken, "Üç Büyük" pazarın % 76.1'ini kontrol ediyordu; 1991'e gelindiğinde Japon araba yapımcıları kendi başlarına pazarın % 30'unu ele geçirdiler. Ancak tamamen Japonya'da üretilip General Motors ve Chrysler'e satılan (1991'de 164.000'in üzerinde) otomobiller veya

Birleşik Devletler'deki Japon ya da Amerikan-Japon ortaklıklarının sahip olduğu "fabrikalar"da üretilenler de dikkate alındığında, gerçek rakam % 36'nın üzerine çıkmaktadır. Bazı tahminler Birleşik Devletler'deki perakende araba satışlarında Tokyo'nun -araba kiralama işi için Detroit'den yapılan satışlar dikkate alınmaksızın- payının % 50'ye yakın olduğunu göstermektedir. Ve Birleşik Devletler'in Japon ithalatına kota sınırlaması koymaması halinde Detroit'in piyasa payındaki düşüş oranı daha büyük rakamlara çıkacaktır. [35]

Sanayi ve yüksek teknolojinin gelişim alanlarında Birleşik Devletler rakiplerine göre ciddi bir gerileme göstermiştir. Kritik sanayi sektörlerindeki rekabet koşulları açısından Birleşik Devletler'in konumu 1960 ve 1970'lerde dikkat çekici bir düşüşe sahne olmuş, bu durum 1980'lerde en kötü noktasına ulaşmıştır. 1960 ile 1980 arasında, her sanayi kolundaki dünyanın en büyük oniki şirketinin konsolide satış yüzdelerine göre Birleşik Devletler'in küresel pazar payı, otomobilde % 83'den % 42'ye, elektrikli cihaz ve elektronikte % 71'den % 44'e, demir ve çelikte % 74'den % 26'ya, demir içermeyen metallerde % 63'den % 21'e, ilaç sanayiinde %87'den % 55'e ve kimyasal madde üretiminde % 68'den % 31'e gerilemiştir. Aynı süre içinde Japonya ve Almanya'nın birleşik olarak otomobildeki payı % 7'den % 31'e çıkarken, demir ve çelikteki payı da % 16'dan % 55'e yükseldi; Japonya'nın elektrikli cihaz ve elektronik eşya satışlarının payı % 8'den % 21'e, Almanya'nın kimyasal madde satışlarındaki payı da ikiye katlanarak % 18'den % 36'ya çıktı. Birleşik Devletler'in eski konumunu koruyabildiği çok az alandan biri uçak sanayii oldu, bu alanda dünya pazarında çok küçük bir pay kaybederek, 1960'da % 85 olan payı, 1980'de % 81'e düştü.

1980 ile 1990 arasında Birleşik Devletler'in sanayi alanındaki rekabet yeteneğinin erimesi süreci hızlandı. (12 en büyük şirket rakamlarına göre) dünya pazarındaki payı elektrikli cihaz ve elekt-

roniktc dört kez azalarak % 11'e, demir içermeycn metallcrde %21'den % 16'ya, kimyasal madde satışlarında % 31'den % 23'e düştü. Bu arada Almanya ve Japonya'nın payı yükselmeye devam etti. Japonya'nın demir içermeyen metallerdeki payı % 18'den %44'e tırmanırken, Bonn'un elektrikli cihaz ve elektronik sektöründeki payının artışı da aynı ölçüde dikkat çekiciydi (% 21'den % 47'ye). Kimyasal madde alanında Amerika'nın pazar payı % 8 azalırken, Almanya'nınki % 3 artıyordu. Dünya otomobil üstünlüğü mücadelesinde birleşik Almanya-Japonya satışları (%31'den % 44'e), Detroit'in "Üç Büyük"ünü (% 42'den % 38'e) ilk kez aşıyordu. Kilit sektörlerden yalnızca uçak sanayii alanında Birleşik Devletler düşme eğilimini frenleyebildi (1990'da dünya pazarının % 79'u); ancak dünya çapında rekabetin konusu olan bu alan da yabancı alıcıların müdahelesinden kurtarılabilmiş değil. Bunun kanıtı Taiwan Bero Space'in Mc Donnell Douglas'ın ticari sektörünün % 40'ın ele geçirmiş olması ve bir Japon konsorsiyumunun Boing Corporation'un % 20'sini satın almış olmasıdır.

Birleşik Devletler firmalarının son otuz yıldır dünyanın en büyük oniki şirketi listelerinden silinmesi de sanayi rekabetindeki kaybı teyid etmektedir. Örneğin 1960'da Birleşik Devletler her bir kategoride ilk onikiye giren altı elektrikli cihaz/elektronik şirketine, yedi demir ve çelik şirketine, sekiz demir içermeyen metal şirketine ve sekiz kimyasal madde şirketine sahipti; 1990'a gelinceye kadar ise, rakamlar arka arkaya bir (1988'de, sıfır, iki ve üç idi.[36] 1970'de dünyanın en büyük sanayi şirketlerinden altmışdördü Birleşik Devletler'de, yalnızca otuzdördü de Avrupa ve Japonya'daydı. Neredeyse yirmi yıl sonra (1988'de) Birleşik Devletler toplamı kırkikiye düşerken, Avrupa/Japon şirketlerinin sayısı kırksekize yükseldi.[37]

Birleşik Devletler'in rekabet gücünün düştüğünü gösteren diğer örnekler kritik teknoloji ve makine imalatını da içermektedir. Ja-

ponya'nın yarı iletken (bilgisayar çipsleri) sanayiindeki küresel pazar payı 1981'de % 37.4'den 1988'de % 51'e yükselirken, aynı yıllarda Birleşik Devletler'in payı % 48.9'dan % 35 civarına düştü.[38] Böylece ilk kez (Körfez saldırısı sırasında) Birleşik Devletler savaş timleri gelişkin silahları için gerekli olan çipsleri, transistörleri ve diğer elektronik parçalar açısından denizaşırı ülkelere (özellikle Japonya ve Fransa'ya) bağımlı hale geldiler.[39] Birleşik Devletler'in bu alanda Japonya'ya kaptırdıkları, bilgisayar çipsi üretmek için gerekli kompleks makine imalatını da kapsadı. Akımı asitle silikona çeviren ince pul üretiminde Amerikan şirketlerinin pazar payları 1982'de % 62 iken, 1987'de % 45'e düştü, aynı dönemde bu alanda çalışan Japon firmalarının payı ise % 29'dan %44'e çıktı. 1980'ler boyunca Birleşik Devletler bilgisayar çipslerini depolamak için kullanılan seramik paketlerin üretimini de Japonlara kaptırdı.[40] Sıklıkla "imalat dünyasının yarı-iletkenleri" diye adlandırılan makinelerin yerli imalatçılarının sayısı 1982'de 1.400 iken, 1987'de 600'e düştü. Birleşik Devletler'in bu alandaki üretim açısından birinci sıradayken Japonya, Almanya ve Sovyetler Birliği'nin arkasından dördüncü sıraya düşmesi hiç şaşırtıcı olmadı. 1991'de Birleşik Devletler dünya makine imalatının yalnızca % 10'unu gerçekleştirebiliyordu. [41]

Birleşik Devletler Ticaret Odası'nın 1990'da yayınladığı bir araştırmada, gelecek ekonomik refah için yaşamsal olan (süperiletkenler, bioteknoloji vb.) oniki önemli teknoloji alanında küresel rekabet açısından Birleşik Devletler'in dört teknolojik alanda "kötü bir şekilde kaybederek" alanı Japonya'ya kaptırdığı, altı alanda "kaybetmekte olduğu", iki alanı "tuttuğu", hiç bir alanda da "kazan"madığı belirtiliyordu.[42] Bu sırada Birleşik Devletler teknolojik kapasitenin bir başka anahtar alanından, patentlerden de kayıyordu. Patentlerin analizi, dünya çapında 1.100 şirketin teknik güçleri açısından kıyaslandıklarında Japonya'nın, Birleşik Devletler'e göre daha küçük bir endüstriyel tabana sahip olduğu halde,

1983 ile 1989 arasında toplam teknik güç açısından farkı neredeyse kapattığını gösteriyordu. Çalışma, Japonya'nın "teknolojinin tüm alanlarında genişlemeyi devam ettirdiğini" kanıtlıyordu.[43] Birleşik Devletler'ce 1980 ile 1990 arasında verilen patentlere baktığımızda bu eğilimin yanıltıcı olmadığı görülüyor: 1980'de patent hakkı alan en büyük on firmadan sekizi Amerikan firması, yalnızca biri Japon firması olduğu halde, on yıl sonra, Japon firmaları ilk on pozisyondan beşini, Amerikan firmaları ise yalnızca üçünü kazanabilmişti.[44]

Fakat Reagan ve Bush yönetiminde Birleşik Devletler ekonomi politikası durgunlaşmış ve uluslararası rekabet gücünü eritmiş olsa da, küresel piyasa için üretim yapan bazı firmalar ters yönde hareket etmiştir -satışları ve karları artmıştır. Birleşik Devletler ihracat hacmi 1985'de 201 milyar dolar iken, 1991'de 421.6 milyar dolara çıkmış; Birleşik Devletler mamül mal ihracı diğer OECD ülkelerinin 1986-1991 arasında % 25 olan ortalamasına göre % 90 artmış ve Amerika'nın sanayileşmiş dünyanın mamül mal ihracatındaki payı 1987'deki % 14 oranından 1990'da % 18'e sıçramıştır.[45]

Birleşik Devletler denizaşırı sermayesinin bu "dinamizm"ine katkıda bulunan sermaye malları sektörleri kimyasal madde, çelik, uçak mühendisliği, bilgisayar, sanayi makineleri, askeri techizat ve tüketim malları idi. 1991'de bilgisayar devi Hewlett-Packard'ın denizaşırı gelirleri neredeyse toplam satışlarının % 60'ına ulaşıyordu; sanayi filtreleri yapan Pall Corporation'un Avrupa ve Asya'ya ihracatı, iç pazardaki % 8'lik artışa göre sırasıyla % 18 ve % 31 arttı; Boeing şirketinin siparişlerinin % 80'i yurt dışındaki yabancı havayollarından geldi. Aynı 12 aylık dönemde Birleşik Devletler elektronik firmaları Batı Avrupa'ya Amerikalı müşterilerine sattıklarından 16.1 milyar dolarlık daha fazla mal sattı.[46] En büyük cirolardan biri de Birleşik Devletler yarı iletken üreten firmalarının satışlarında gerçekleştirildi, bu firmalar 1986'da % 39.2 olan kü-

resel pazar paylarını 1992'de % 43'ün üzerine çıkardılar -ancak bu rakam Japonya ile eşit seviyede olsa da 1981'deki % 48.9 oranının altında idi.[47] Bu arada Birleşik Devletler silah tüccarlarının satışları 1987'de 6.5 milyar dolarken, dörde katlanarak 1992'de 24 milyar doların üzerine çıktı -silah tüccarları Bush yönetiminin saldırgan tutumundan ve bunun kanıtı olarak 1990 yılında Devlet Bakanlığı tarafından tüm Amerikan elçiliklerine gönderilen genelge gereği "tüm personelimiz Amerikalı silah ihracatçılarına yardım etmek için "hazır olacak" ve "kapıları açık tutacak" talimatından destek aldı.[48] Her şeye rağmen çeşitli kazanımlar göz önünde bulundurulmalıdır: 1991'de ihracat büyümesi Birleşik Devletler ekonomik faaliyetinin yalnızca % 7.5'ini ifade ediyor, Japonya'da bu oran % 13.5 Almanya'da ise % 28 olarak gerçekleşiyordu.[49]

İmalat sektöründeki verimlilik, kârlılık ve küresel pazar payı artışına yığınsal işsizlik ve ücretlerin olağanüstü düşüşü eşlik etti. Japon rakiplerine kaptırdığı 1 milyar dolarlık kayıpları telafi etmek için Caterpillar Inc. 1980'lerin ilk yıllarında Birleşik Devletler'de bulunan dokuz fabrikasını kapattı, ücretleri en alt düzeye indirdi, binlerce işi ortadan kaldırdı, parçaları yurt dışından satın almaya başladı, fabrika modernizasyon programına 1.4 milyar dolar yatırım yaparak, üretim hattını iki katına çıkardı. 1980 ile 1990 arasında 30.000 işçi işten atıldı ama verimlilik düzeyi ve satışlar % 33 yükseldi. Buradaki ana nokta Amerikan ekonomisindeki sanayisizleşmenin, örnek ister tek bir firma olsun (Caterpillar) ister 1990'da dünya çeliğinin % 11.5'unu ürettiği tahmin edilen ve 1986'ya göre % 1.2'nin üzerinde bir artış sağlayan çelik sanayi olsun, yüksek teknolojideki gelişmelere yakından bağlı olan seçici bir yeniden sanayileşmeden ayrı düşünülemeyeceğidir.[50]

Rekabet gücünü koruyan bu uluslararası Birleşik Devletler ihracat firmaları büyük ölçüde düşen ücretlerden, artan sömürü düzeyinden (uzatılan iş günleri, artan verimlilik), işçilere yapılan sosyal ödemelerin sermayedarlara aktarılmasından, kurumlar

vergisinin keskin düşüşünden ve doların ucuzlamasından yararlanmaktadırlar. Birleşik Devletler uluslararası sermayesinin büyümesinin bedelini, örneğin Amerikan fabrika işçileri ve genel olarak toplumun geniş kesimleri ödemektedir. Artırılan çalışma saatleri, kesilen sosyal haklar ve artan oranlı toplumsal vergiler (sosyal sigorta) sermayeye tanınan vergi indirimlerinden doğan açığı kapatmakta kullanılmakta, yaşam standartlarının düşmesine ve Birleşik Devletler şirketlerinin ihracatının ve karlarının büyümesine yol açmaktadır.

Dahası, bu "ihracat patlaması" Birleşik Devletler'in ekonomik gücünün küresel düzeyde canlandığını ifade etmekten uzak ve aldatıcıdır, çünkü doların düşen değeri Birleşik Devletler mallarını daha güçlü olan Avrupa ve Japon paraları karşısında ucuzlatmıştır. Bush yönetimi Amerika'nın dış rekabetini artırmak için ısrarla ucuz bir döviz kuru stratejisi izlemiştir. New York'lu yatırım bankacısı Jeffrey Garten'in ifadesiyle bu "düşük fiyat, yoğun mal" ekonomik yaklaşımı, vurguyu ihracat malının kalitesine yapan Almanya ve Japonya ile tezat halindedir. Garten "parası değer kaybederken asli sınai rekabet gücünü elinde tutabilen hiç bir örneğe tarihte rastlanmamıştır" diyerek görüşünü ifade etmektedir.[51]

Belirli yüksek teknoloji ihracatında küresel rekabet gücünü korusa dahi Amerika'nın Yeni Dünya Düzeni'ndeki "önde gelen sektörleri" artan bir şekilde tüketici malları (Proctor and Gamble, Philip Morris, Johnson and Johnson) ve kitle eğlence işletmeciliği diye anılan alanlar ile, inşaat mühendisliği, konfeksiyon (bu alanda Japonya'ya yapılan satışlar 1987'de 65 milyon dolar iken, 1991'de 400 milyon dolara ulaşmıştır) ve fast food (hazır yemek) endüstrisi alanlarında yoğunlaşmaktadır.[52]

Ancak, bu "önde gelen sektörler" yükselen bir egemenden çok, güç kaybeden bir egemenin özelliklerindendir. Orta vadede eğer Japonlar Birleşik Devletler hamburgerleri yerken, Birleşik Devletler teknolojik gelişimin ön sıralarındaki Japon ulaşım araçları ve

elektronik cihazlarını satın alıyor olursa, gelecekteki güç yapılanması şimdikinden çok farklı olacaktır. Daha da önemlisi, başarılı ihracat firmalarının sıralaması Birleşik Devletler iç ekonomisinin genel düşüş sorunlarını gizleyecek ve bir çok ihracatçı firma ağırlıklı olarak ithalata bağımlı kalacaktır. Dahası, eğlence işletmeciliği gibi önde gelen hizmetler bile Amerika'nın son yıllarda Japonya ve Avrupa'dan sonra geldiğini göstermektedir; SONY, Colombia Pictures'ı 3.4 milyar dolara satın almış; Toshiba ve Itoh, Time-Warner'ın önemli bir hissesini almış; Matsushita Electrical Industrial MCA'yı ele geçirmiş, 6 milyar dolardan fazla ödeyerek Universal Studio'ların sahibi olmuştur.

Artık Birleşik Devletler'in denizaşırı hizmetlerindeki büyüme de yükselen güç argümanını desteklememektedir. Örneğin, 7-Eleven dükkanları Japonya'nın her yerine yayılmıştır ama artık ana şirketin sahibi Japonlardır; aynı şekilde "Amerikan" giyim firması Talbots son yıllarda Japon piyasasında büyüyen bir payı ele geçirmiş ama sahipliği kaptırmıştır. Japonya'da çok yüksek kârlılıkla hizmet veren McDonald's bile % 50 Japon ortaklığıdır. Birleşik Devletler markalarının yayılması ekonomik güç anlamına gelmemektedir.[53]

Her şeye rağmen Economist, Wall Street Journal gibi Batı medyasının güçlü araçlarının serbest piyasaları ve düzensiz ekonomileri desteklemesi Amerika'nın dış rekabet gücünün abartılması eğilimini beslemeye devam etmiş, ancak bu arada ters yöndeki temel ekonomik göstergeler ihmal edilmiştir. Birleşik Devletler'in sanayi ve yüksek teknoloji alanında rekabet gücünün bütünsel olarak azalaması büyük ölçüde devlet ve şirketlerce Avrupa ve Japonya'daki rakiplerine göre düşük düzeylerde tutulan araştırma-geliştirme (Ar-ge) harcamalarının sonucudur. 1980'lerde Japonya'da sanayi araştırmaları için yapılan harcamalar öyle hızlı genişledi ki bu alanda Birleşik Devletler'ce yapılan harcamalarla ya eşitlendi ya da geçti. 1989'da başkanlık danışmanları komitesi

Japonya'nın yarı iletkenler konusunda hızla öncülüğü ele geçirmesinin, bu alanda yaptığı araştırma-geliştirme harcamalarının Amerikan çips şirketlerin üç misli fazla olmasına bağladı. 1989 ile 1990 arasında Japon sanayii araştırma- geliştirme harcamalarını inşaatta % 24, plastik ürünlerde % 32, imalatta % 14, hızlı makinelerde % 11.5 ve diğer bir çok alanda daha da yüksek oranlarda artırdı. Bu onyılın sonunda gelişkin seramikler gibi çok önemli sanayi alanlarında araştırma-geliştirme harcamaları üçte iki artmıştı.[54] Ulusal Bilim Kurulu tarafından hazırlanan bir rapor Birleşik Devletler'deki araştırma-geliştirme harcamalarının Reagan/ Bush döneminde kapitalist bloktaki temel rakiplerine göre durduğunu ve azaldığını göstermektedir. 1989 ile 1991 arasındaki üç yıllık sürede Japonya, Almanya, Fransa, İtalya, İsviçre ve İngiltere'deki sivil araştırma geliştirme Birleşik Devletler'e göre 1989'da % 25 fazla iken, bu rakam 1991'de % 34'e çıktı. Aynı rapora göre Birleşik Devletler'in bu alandaki harcamaları sabit dolar kuru ile 1980 ile 1985 arasında % 7.5 yıllık ortalama göstermiş iken, bu rakam 1985 ile 1991 arasında yalnızca % 0.4 olmuştur.[55]

Gayri Safi Milli Hasıla'nın bir yüzdesi olarak sivil araştırma-geliştirme için yapılan harcamalar ile ilgili rakamlar Birleşik Devletler ve dünya çapındaki en korkunç iki rakibi arasındaki farkın nasıl büyüdüğünü açıkça göstermektedir:

	1978	1980	1984	1986	1988
Japonya	2.0	2.2	2.6	2.6	2.9
Almanya	2.1	2.3	2.5	2.6	2.7
Birleşik Devletler	1.6	1.5	1.8	1.8	1.9

Bu eğilim daha sonraki yıllarda da tersine bir gelişmenin ipuçlarını vermedi: hatta 1991'e gelindiğinde Japonya ile Birleşik Devletler arasındaki fark daha da artmıştı.[56]

Birleşik Devletler'in savunma-dışı alanlardaki araştırma-

geliştirme harcamaları (GSMH'nın bir yüzdesi olarak yıllık ortalama) 1973-81 arasında % 0.6 iken, 1982-93 arasında % 0.4'e düşmüş, ancak devletin savunmaya ilişkin ar-ge harcamaları bunun aksi yönünde gelişmiştir. Bu rakam 1978 ile 1988 arasında neredeyse iki katına çıkmıştır; örneğin 1987'de federal hükümetin arge fonlarının üçte ikisi (60 milyar doların 42 milyon doları) savunmayla ilgili faaliyetlere harcanmıştır.[57]

Japonya'nın sanayi alanındaki araştırma-geliştirmelerdeki liderliği savunma alanına da uzanmıştır. Amerika'nın yarısı civarında bir nüfus ve yalnızca üçte ikisi kadar bir ekonomi ile Japonya, 1989 ve 1990'da yeni fabrika ve techizata daha çok sermaye yatırımı yapmıştır. Şu anda Japonya, Gayrisafi Yerli Üretimi'nin % 30'undan fazlasını servet üreten aktiflere yatırırken, Birleşik Devletler'in aynı alandaki yatırımı GSYÜ'nin %17'sidir.[58] Japonya'nın büyüyen teknolojik üstünlüğünü gösteren pek çok gösterge mevcuttur: yeni ürün ve işlemlerin geliştirilmesinde Amerikan firmalarına kıyasla Japon firmaları toplam proje maliyetlerini makine ve techizat payını iki kat artırmışlardır; Birleşik Devletler'in bir buçuk katı nümerik kontrollü cihaz kullanmaktadırlar; bin işçiye karşılık sanayi robotu kullanımı Birleşik Devletler'e göre yedi kat fazladır; ürettiği çeliğin % 93'ü sürekli kalıp haline getirilmekte, bu rakam diğer "süper güç"te % 60'da kalmaktadır.[59] Tabii ki sanayi robotları söz konusu olduğunda, Birleşik Devletler gibi kuralsız kapitalizmin işlediği, disiplinli işçilerin eğitimi ve yer değişimi gibi hiç bir planlamanın bulunmadığı bir ülkede bu yalnızca işsizliğin artmasına ve sosyal eşitsizliklerin büyümesine yol açacaktır.

Eğer ticaret, yatırım ve yüksek teknoloji ürünlerindeki pazar payı emperyalist piyasa gücündeki değişimin göstergeleri ve her bir sistemin altındaki yapısal yeteneklerin yansımaları ise, dış yardım düzeyi de aynı şeydir. 1988'de Japonya o zamana kadar dünyanın en büyük dış yardımlarını sağlayan ve ezelden beri bu alanda

liderliğini koruyan Birleşik Devletler'in elinden bu ünvanı da aldı. Çünkü Japonya'nın tüm denizaşırı yardımları Japon makine, techizatı veya altyapı hizmetleri ve sanayi projeleri alınması için sağlanan kredi ve bağışlardan oluşmuştur, Birleşik Devletler (ve Avrupa) dan alınanlar için bu imkan sağlanmamaktadır ve bu aynı zamanda Japonya'nın uluslararası piyasalarda uzun vadeli egemenliğini sağlamlaştırmaya da yaramaktadır.[60]

Dolara karşı Alman markı ve Japon yeni'nin değer kazanması ve bu iki ülkedeki tasarruf faiz oranlarının on yıldan fazla bir süredir göze çarpacak şekilde yükselmesi Amerika'nın azalan küresel gücünü ifade eden ek kanıtları oluşturmaktadır. Merkez Bankaları ve bankaların Hazine yönetimlerince tutulan dolar pozisyonları 1975 ile 1989 arasında % 19 düşerken, aynı dönemde mark pozisyonları % 13, yen pozisyonları ise % 7.4 artış göstermiştir. 1989'da IMF üyesi ülkeler döviz rezervlerinde 1975 yılına göre % 20 oranında daha az dolar bulundurmaktaydılar. Bir paranın gücünü ifade eden diğer bir gösterge de Merkez Bankalarının o parayı döviz piyasalarına müdahele etmek için ne ölçüde kullandıklarıdır. 1970'lerin sonlarından beri Alman markı merkez bankalarının Avrupa Para Sistemi'nde müdahele için dolara göre tercih ettikleri bir para haline gelmiştir. 1979 ile 1982 arasında, bu müdahelelerde Alman markı % 24 dolar ise % 72 oranında kullanılırken, bu oranlar 1986-87 arasında tamamen değişmiş ve Alman markı kullanımı % 59'a çıkarken doların kullanım oranı % 26'ya inmiştir.[61]

Tasarruf alanında, 1980'li yılların mali spekülasyon sermayesine dayalı Birleşik Devletler ekonomisi, Almanya ve Japonya'nın daha üretken olan, sermaye mallarına dayalı ekonomilerinin ciddi bir biçimde arkasında kalmıştır. Kullanılabilir gelirin bir yüzdesi olarak, kişisel tasarruf oranları 1980-88 yıllarında Almanya'da Birleşik Devletler rakamı olan % 5.5'in iki katından fazla (% 12.2), Japonya'da ise üç katı (% 16.4) olmuştur. 62

Birleşik Ekonomik Komite bu oranı daha yüksek (1979-89 arasında % 6.57) olarak hesapladıysa da Amerikalıların 1980'lerde 1970'lere göre daha az tasarruf ettiği açıktır.[63] Bush'un başkanlığı sırasında Birleşik Devletler ile müttefik rakipleri arasında zaten oldukça büyük olan fark daha da genişlemiştir. Avrupa ekonomileri Amerika'ya göre iki buçuk kat, Japonya ise beş kat civarında daha fazla tasarruf etmiştir.[64]

Küresel güç mücadelesi askeri, ideolojik rekabetten piyasalara, yatırıma ve yüksek teknoloji üretimine kaydıkça, Almanya ve Japonya gibi yeni yaratıcı mallar ve hizmetleri sunmakta çok daha iyi durumda olan ülkeler Birleşik Devletler zararına, 1990'ların ticari savaşlarında güçlü silahları ellerinde bulunduracaklardır. Ekonomik olmayan (askeri vb.) büyük harcamaları kısmak için hiç bir çabanın bulunmadığı bir ortamda, rakip müttefiklerine kıyasla Amerikan kapitalizminin dahili zayıflığı her zamankinden daha çok açığa çıkmaktadır. Ancak tartışılmaz olan, son on yılda ortaya çıkan -komprador ve spekülatör sermayeye, tüketim malları ithalatına, tasarruf ve yatırımları üretken faaliyetten "dışlayarak" mali borç ve zararları kapatmakta kullanılan deniz aşırı kredilere ve ihraç mallarına dayanan- yeniden yapılanma sürecinin Birleşik Devletler'i emperyalist bir sanayi imparatorluğundan, "bağımlı" bir emperyalist güce dönüştürdüğüdür.

Bu kaymanın uzun vadeli, büyük ölçekli etkileri özellikle hizmet sektöründeki gelişmelerde kendini göstermektedir. Bu sektör 1990 öncesi yirmi yıl boyunca yaratılan yeni iş alanlarının neredeyse hepsini ve GSMH'daki artışın üçte ikisini oluşturmasına rağmen, verimlilik oranı 1970 ve 1980'ler boyunca değişmedi. 1948 ile 1973 arasında yıllık ortalama verimlilik oranındaki artış % 2.5'du; 1973 ile 1987 arasında bu oran % 0.7'ye düştü. Spekülatif ekonominin büyümesiyle birleştirildiğinde aynı dönemde Birleşik Devletler'in tüm alanlardaki verimlilik düzeylerinin (% 3'den % 0.9'a) benzerlik göstermesi şaşırtıcı olmayacaktır.[65] Ja-

ponya ve Almanya ile kıyaslama yapmak öğretici olmaktadır: 1975 ile 1988 arasında Japonya'daki kümülatif üretkenlik artış oranı (% 49) Birleşik Devletler'den (% 11) dört kat daha fazlaydı; 1982 ile 1991 arasında Japonya'da üretkenlik oranı yılda ortalama % 3 , Almanya'da % 2'nin biraz altında, Birleşik Devletler'de ise % 1'in biraz üzerinde arttı.[66] Bu rakamlar uzun vadeli verimlilik artışlarının temel yetersizliğini ve spekülatif yatırımların egemenliğini vurgulamaktadır.

Amerika'nın büyük ölçüde iç ekonomisinin yapısal zayıflamasının neden olduğu küresel güç kaybı, eski Sovyetler Birliği ülkelerinde önde gelen kapitalist güçler ile etkili bir rekabete katılmakta Washington'un yetersiz kalmasına yol açtı. Birleşik Devletler değil, Avrupa'nın en gelişkin ve dinamik sanai-teknik altyapısına sahip bir ülke olarak Almanya bu ekonomilerde, özellikle ticari alanda, lider dış güç olarak ortaya çıktı. 1985 ile 1988 arasında bu piyasaların % 30'unu ele geçirdi; sanayileşmiş Batı'nın Sovyet bloku ülkelerine yaptığı ihracatın, toplam ihracat içindeki payı % 17'den % 21'e çıktı, bu arada Japonya'nın ihracat payı hızla % 10'lara düştü ve Birleşik Devletler bu rakamdan da geride kalarak ihracattan % 7'nin altında bir pay aldı.[67] Onyılın sonunda Almanya Doğu Avrupa'nın makine teçhizat piyasasının %45'ini kontrol ederken, Birleşik Devletler % 2'den azını kontrol edebiliyordu.[68] Almanya büyük miktarlarda sermaye malı (giyim ve tekstil dahil) ihraç ettiğinden, muhtemelen toplam üzerinden yapılan istatistiklerde Almanya'nın kendisini uzun vadeli bölgesel güç olarak oluşturma potansiyeli görülemiyor.

Avrupalı, özellikle Alman firmalar dış yatırım alanında Birleşik Devletler'in (ve Japonya'nın) önüne geçmekteler. 1992'de Almanya, Polonya ve Çekoslovakya'da en büyük dış yatırımcı haline geldi ve bilgili bir Amerikan yatırım bankacısına göre bu egemenlik tüm eski blok ülkelerine yayılacak: "Eski Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinde otomatik olarak girecekler, çünkü ser-

maye malı satıyorlar".[69] Almanya'nın bu ülkelere verdiği 40 milyar dolar tutarındaki borç, bağış ve kredi de Washington'un sağladığı rakamın en az beş kat üzerinde ve bunun da avantajlı konumlarını sağlamlaştıracağı görülüyor. Eski Sovyet bloku ülkelerde Birleşik Devletler'in uzun vadeli ve büyük ölçekli yatırımlarının yokluğu bazı yorumcularca Washington'un gerekli yatırım garantilerini almak için ayak diremesine bağlanıyor. Ancak bu yaklaşım başka bir şeyi, denizaşırı yatırımcıların hızlı kar tercihlerini gözardı ediyor.

Harvard İşletme Fakültesi ve Rekabet Konseyi'nin son iki yılla ilgili olarak yaptığı çalışma "Amerikalı yöneticilerin Japonya veya Avrupa'daki meslekdaşlarına göre daha az uzun vadeli yatırım yaptıklarına dair tartışmayı destekleyen kaçınılmaz kanıtları ortaya koydu." Çalışmada 300 büyük firma hakkında küresel bir araştırma da yer alıyordu, buna göre Avrupalıların yatırım projelerinin % 61 'i uzun vadeliydi (yani ilk beş yılda hiç kar beklenmiyordu) bunu % 47 ile Japonlar, % 21 ile Amerikalılar izliyordu.[70] Başka bir deyişle, Birleşik Devletler kapitalizminin asli ekonomik rakipleri yatırım fonlarını iki ya da üç katıyla uzun vadeli girişimlere bağlıyordu. Bu, "mal yapmak"tansa "para yapmak" yaklaşımı yirminci yüzyılın sonunda Amerikan siyasal ekonomisindeki spekülatör egemenliğini bir kez daha kanıtlamaktaydı.

Birleşik Devletler kapitalizminin uzun vadeli yatırım yapmaktaki isteksizliği üretken emeğin eğitimini de etkiliyor. Japon ve Avrupalı yatırımcılar 1980'ler boyunca işçi vasıflarını artırmak ve böylece üretim kalitesini yükseltmek için üç ve beş kat fazla harcama yaptılar.[71] Birleşik Devletler Japon ve Alman şirketlerinin işçi eğitimi için yaptığı harcamanın üçte ikisini harcamaktadır, ancak bu fonların büyük bir çoğunluğu "ön saftaki" işçiler için değil, profesyonel ve yönetici kadrolar için yatırılmaktadır.[72] Japon sermayesi de bilim adamlarının yurt dışında eğitimi için Amerikan şirketlerinden çok daha fazla destek vermektedir. Küresel tek-

nolojik gelişmelerle yakın temasta olmak Japon firmalara yeni teknolojileri hızla satılabilir ihraç mallarına dönüştürme olanağı sağlamaktadır.

Japonya'nın 1970 ve 1980'lerde bir ekonomik güç odağı haline gelmesi büyük ölçüde mavi yakalı emek gücünün bilimsel ve teknik eğitiminc bağlıdır. Bu konudaki bir uzman şöyle diyor: "(Onlar) Amerika'daki mavi yakalılara göre yüksek matematiği daha iyi yorumlayabilir, mühendisliğin karmaşık mavi- baskılarını daha iyi okuyabilir, fabrika zemininde çok daha karmaşık görevleri yerine getirebilirler."[73] Bu sonucu destekleyecek bir çok kanıt bulunabilir, en azından son yirmi yıldır Amerikalı öğrencilerin matematik ve fen sınavlarından aldıkları notlar Japonya'daki (ve birçok Avrupa ülkesindeki) öğrencilerin çok altında kalmaktadır.[74] Birleşik Devletler'deki yüksek öğrenim kurumları da bu farkın açılmasına katkıda bulunmuşlardır. Birleşik Devletler'in küresel ekonomik gücünün en güzel günlerini yaşadığı 1950'li ve 60'lı yıllarda mühendislik alanında alınan master dereceleri işletme alanında alınanlardan fazlaydı, ancak bu yıllarda eğilim ters döndü -ülkenin imalat temelinin erimesiyle eş zamanlı olarak. 1970'lerde işletme masteri yapanların sayısı mühendislerin iki katına çıkmış, 1980'lerde fark daha da derinleşerek bir yılda işletme fakültesini bitirenlerin sayısı 64.000 iken, tüm ülkenin mühendislik fakültelerinden mezun olanlar 20.000'de kalmıştı. Daha da kötüsü mühendislik fakültelerinden mezun olanların çoğu yabancı uyrukluydu ve hemen kendi ülkelerine geri dönmekteydiler. Bunun tersine, yalnızca 1989'da Japon üniversiteleri 12.000 yüksek mühendis mezun ederken, 1000 kişiye işletme masteri veriyordu.[75] Son dönemlerde hazırlanan bir OECD raporu Amerikan üniversitelerinin hala Japonya ve Almanya'daki üniversitelere göre mühendislik ve fen alanlarında verdiği mezunlar açısından yıllık %7 ila % 10 geride kalmakta olduğunu göstermektedir.[76]

Birleşik Devletler işletme sektörünün asli küresel rakiplerine

kıyasla düşük önem verdiği eğitim alanlarından biri de meslek eğitimi programlarıdır. En büyük tezat Almanya iledir, Almanya nüfusu Amerika'nın dörtte biri olmasına rağmen, altı kat fazla çırağa sahiptir (1.7 milyona karşı 300 binden az).[77] Bunun nedenini bulmak zor değildir. Almanya'nın meslek eğitim programları ülkenin en önde gelen şirketleriyle güçlü sendikal kuruluşların işbirliği ile gerçekleştirilmekte, "okul ders programları ve iş nitelikleri geniş bir mesleki ve ticari alanda tanımlanmaktadır." Ve bu sürecin düzenleyicisi ve destekleyicisi olarak çıkarılan yasalar "çeşitli gruplarca kamu politikası gibi düzenlenen girişimleri yasaklamaktadır."[78] Birleşik Devletler'de ise bu faktörlerin hiçbirisi geçerli değildir: sermaye ve devlet bu konuda hiçbir yapıcı ilişki geliştirmemiştir ve örgütlü emek o kadar zayıftır ki, yatırım ya da istihdam konularında hem firmalar düzeyinde, hem de ulusal ölçekte karar süreçlerinin dışında tutulmuştur.

Japon ve Alman sanayi (ve mali) sermayesi eğitim ve işçi eğitimi konularında Amerikan banka ve sanayi kapitalistlerinin - ulusal ekonomide oynadıkları farklı rolleri (genişlemeye karşı yağmalama) yansıtan- davranış ve girişimlerinin tam tersi bir yol izlemektedir. Şubat 1992'de Japon Başbakan'ı Kiichi Miyazawa Amerikan kapitalizmini eğitime yaklaşım biçimi, uzun vadeli yatırımlar yapma konusundaki isteksizliği, işçi vasıflarının düşmesindeki sorumluluğu ve "mal değil para yapma" yaklaşımı nedeniyle eleştirmişti. "Son on yılda neler olduğuna bakarsak" diye başlamıştı,

> "(Birleşik Devletler'de) değer üretme veya yaratma anlayışı çok gevşemiştir... Üniversitelerden mezun olan insanlar yüksek maaşlar için Wall Street'e gitmektedirler. Sonuç olarak, gerçekte her şeyi yapan mühendisler azalmaktadır. Bunun iyi mi kötü mü olduğuna dair tartışmalar sürerken, para piyasaları gelişmiş ve hisse senetleri ortaya çıkmıştır -hisse senetleri adı ile uyumlu biçimde çok tehlikelidir. Onlar başkalarının paralarıyla bir şeyler

alıp, sonra borç faizlerini ödeyemez hale gelip, iflas ederken, biz satışlara hız verdik. Şu herkes için açık olmalıdır ki, bu durum uzun süre devam edemez." [79]

Birleşik Devletler medyasının buna yanıtı, barbarca ama ilgisizce söylenenlerin hiç birini dikkate almamak oldu.

İki Hatlı Ekonomi: Birleşik Devletler'in Dış Ekonomik Yayılması

Reagan/Bush döneminin temel paradoksu (bu günümüzde de devam etmektedir) bir yandan Birleşik Devletler "ulusal ekonomisi" zayıflar ve asli kapitalist rakiplerine göre küresel ekonomik gücünü kaybederken, diğer yandan Amerika'nın denizaşırı ekonomik aktörlerinin (yerel ihracatçılardan çok daha fazla) yayılma kapasitesinin artması ve kârlarının yükselmesidir. Birleşik Devletler ulusötesi şirketlerinin uluslararası sermaye akımlarının büyümesi ve bunların devlet teşvikleri ve şirket kaynaklarının küresel faaliyetlere aktarılması ile desteklenmesi, bu akımların birikim gereksinimleriyle ulusal olarak yönlendirilen siyasal faaliyet ve ulusal şirketlerin karar alma mekanizmalarının çıkarları (bütçe ve ticari) arasındaki açıyı hızla büyüttü. Bu açı ulusal devletin Birleşik Devletler'in yayılmacı bir özel küresel imparatorluğu gerçekleştirme girişimleriyle, yerli sermayenin büyük ölçekli gereksinimleri arasındaki gerginliği artırıcı bir rol oynadı. Bu gerginlik diğer bazı faktörlerin etkisiyle de şiddetlendi. Örneğin, küresel piyasalarda işlem yapan bazı ulusötesi şirketler, kendi ihracata yönelik çıkarlarını korumak için Birleşik Devletler'de yabancı firmaların yerel üretim maliyetlerinin altında mal satmalarını yasaklayan anti-damping yasalarına muhalefet ettiler. Lisans isteyen ve Japonya ile Avrupa'ya teknoloji satarak hızla para kazanmak isteyen diğerleri ise ulusal teknolojinin geliştirilmesi ve rekabet avantajları peşinde koşan seçilmiş yöneticilerle kavga

etmeye başladılar. Bu politikacılar ulusötesi şirketlerin düşük veya negatif vergi ödeyerek Birleşik Devletler'in bütçe açıklarının artmasına yol açtığı konusunda aynı kaygıyı paylaşıyorlardı. Örneğin, IBM yabancı ülkelerdeki faaliyetleri ile ilişkili araştırma geliştirme harcamaları nedeniyle talep ettiği indirimler sonucunda 1986 ve 1987 yıllarında negatif vergi ödemişti.[80]

Yeni pazarlar, teknoloji ve düşük üretim maliyetleri arayışındaki Birleşik Devletler deniz aşırı yatırımları son yirmi yıldır iç ekonomiden çok daha hızlı büymüştür. 1960'dan bu yana küresel payındaki küçük bir düşüşe rağmen, 1980'lerin ortalarından beri sabit rakamlarla Almanya ve Japonya'nın dış yatırımlarına kıyasla daha hızlı büyümüştür: 1984'te 361.6 milyar dolarken, 1991'de 665.3 milyar dolara çıkmıştır. Küresel alanların desteklenerek iç ekonominin üzerine "çekilmesi" dışarıda kârları maksimize etmenin daha fazla mümkün olduğunu da kanıtlamaktadır: 1982 ile 1991 arasında Amerikan ulusötesi şirketlerinin dış kârları yıllık bileşik % 10.8 artarak, bunların iç kârlarına kıyasla iki kat daha hızlı artmıştır.[81]

Birleşik Devletler Ticaret Odası'na göre çoğunluğunu Amerikan ulusötesi şirketlerinin şubelerinin oluşturduğu firmaların yıllık ortalama yatırım harcamaları 1987 (34.4 milyar dolar) ile 1991 (61.2 milyar dolar) yılları arasında % 19 artış göstermiştir. En büyük artış imalat yapan şubelerde görülmüş, bu şubeler yatırım harcamalarını % 70 artırarak 17.2 milyar dolardan 29.4 milyar dolara çıkarmışlardır. Yalnızca 1990'da Birleşik Devletler imalat firmaları yurt dışına 271 yeni proje sunmuşlar, 1989 rakamının % 25 üzerine çıkmışlardır. Aynı dört yıllık süre içerisinde Birleşik Devletler'deki tüm işletmelerin iç sermaye harcamaları ortalama olarak yalnızca % 9 büyümüştür. Ulusötesi şirketlerin şubelerince yapılan yatırım harcamaları 1991 ve 1992'de Birleşik Devletler'deki durgunluk ve yeni denizaşırı kapasite gereksinimleri nedeniyle düştüyse de, ulusal özel yatırımların büyüme oranının hâlâ kat kat üzerindedir.[82]

Tüm örnekler bu yatırım hattını doğrulamaktadır: 1985 ile 1987 arasında Ford Motor Company Avrupa'daki yatırım harcamalarını % 37 artırırken, iç işlemler için yaptığı harcamalar % 17 düşmüştür; 1989 ile 1992 arasında Californialı bir bilgisayar disk drive firması Connor Pripherals neredeyse tümü (6.945'i) yurt dışındaki şubelerde çalışmış 7.100 yeni işçi almıştır; Du Pont Company tarafından yapılan her biri 100 milyon dolarlık son on yatırımdan yedisi Avrupa ve Asya'dadır. Amerikan şirketlerince yapılan araştırma geliştirme harcamaları da aynı eğilimi göstermektedir.[83] Ulusal Bilim Kurulu 1985 ile 1987 arasında ulusötesi şirketlerin yabancı şubelerinin harcamalarının % 35 arttığını rapor etmektedir. Aşağı yukarı aynı süreler boyunca yerli firmaların bu alandaki harcamaları ise çok komik bir oranda, % 6 artış göstermiştir.[84] Diğer rakamlar da çelişkiyi derinleştirmekte ve iç yatırım eksikliği, büyüyen işsizlik, düşen yaşam standartları ve ulusal ekonomik çürüme arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Örneğin 1980'lerde işçi başına sermaye stoku (makine teçhizat artı binalar) yalnızca % 8.7 arttı, bu rakam 1970'lerde % 14.1'di. Yalnızca makine teçhizat tutarını ele alırsak, durum daha da kötü olmaktadır - büyüme oranı üçte bire düşmüştür. 1991'de net işletme yatırımları Brüt İç Üretim'in % 0.9'u oranına düşmüş, son otuz yılın en düşük rakamı olarak gerçekleşmiştir -bu makine ve teçhizat yatırımını artırmak yerine işçilerin daha fazla sömürülmesi ile verimlilik artışının tercih edildiğini yansıtmaktadır.[85]

Amerikan ekonomistleri ve siyasi liderleri sürekli yatırım ve araştırma geliştirme harcamalarının yetersizliğinden yakınır, etrafta Birleşik Devletler tüketicilerini kınayarak söylenirken gerçek neden, Amerikan şirketlerinin bu iki alanda da artan oranlarda yurtdışında yatırım yapmak istemeleridir. Bu eğilim aktif biçimde Birleşik Devletler devlet ve hükümet kuruluşlarınca teşvik edilmiş ve kolaylaştırılmış, bu durum en dikkat çekici tarzda -ulusal ekonomi için yıkıcı olan sonuçlara eşlik ederek- Orta Amerika/ Karaibler'de gözlenmiştir.

Bush yönetiminin Kuzey Amerika Serbest Ticaret Örgütü'ne (NAFTA) sunduğu desteğe, programın Birleşik Devletler'de pek çok yeni iş olanağı yaratacağı konusundaki sürekli açıklamalar ve bunun yerli firmaları imalat alanında Birleşik Devletler'deki işçi ücretlerinin % 15'i civarında, diğer alanlarda bundan da düşük olan ucuz iş gücünden yararlanmak için Meksika'ya taşınmaktan alıkoyacağına ilişkin saptamalar eşlik etti. Ama gerçekte bunun tam tersi oldu: 1987 ile 1991 arasında Birleşik Devletler Meksika'daki işletmelere 11.6 milyar dolar yatırım yaptılar, ucuz ücretler onlara düşük maliyetli yüksek kaliteli üretim yapma ve dolayısıyla küresel olarak rekabet güçlerini artırma olanağı verdi. Bu yatırımlar yalnızca fabrika kurmakla sınırlanmadı, Ford Motor Company gibi ulusötesi şirketler Meksika'da tam ölçekli fabrikalar kurdular. Sonuç olarak, 1986 ile 1990 arasında Meksika'da yerleşik şubelerin imalat alanında açtığı iş imkanları % 25 artarken, bu rakam Birleşik Devletler'de % 1'den az olarak gerçekleşti.[86]

Timothy Keochlin ve Mehrene Larudee adlı iktisatçıların 1992'de yaptığı bir çalışma NAFTA'nın bu onyıl boyunca hem ucuz işgücünden yararlanma olanağı sağlaması hem de hâlâ Amerikan piyasası için üretime olanak vermesi nedeniyle 53 milyar dolarlık yeni Birleşik Devletler yatırımının dışarı gitmesini sağlayacağının beklendiğini belirtiyordu.[87] Ücretlerin aşağı "çekilmesi" ne mutlak olarak ne de diğer Üçüncü Dünya bölgelerine kıyasla mümkün olmayacaktı. Ağustos 1992'de Smith Corona Corporation'ın yaptığı açıklamada, Birleşik Devletler fabrika işçilerinin ortalama saat ücretlerinin Meksika'dakiler ile kıyaslandığı ve şirketin imalat işlemlerini güneye taşımakta kararlı olduğu belirtiliyordu: 18 dolara (sosyal yardımlar dahil) karşı 4 doların altı bir ücret.[88] Bundan bir kaç ay önce Amerikalılar'ın sahip olduğu ulusötesi bir şirket olan Zenith, Taiwan'da saatte ortalama 4.10 dolar ücret ödediği imalat işlemlerine son vererek, işletmelerini daha fazla kâr edebileceği Meksika'ya taşıdı ve saatte

ortalama 2.03 dolar işçi ücreti ödemeye başladı.[89] Birleşik Devletler yatırımlarının temel olarak Meksika'ya kaymasından ayrı olarak Keochlin ve Larudee'nin yaptıkları çalışma 2000 yılına kadar Birleşik Devletler'de 290.000-490.000 arası iş kaybı olacağını ve bunun 320 milyar dolar civarında bir ücret kaybına yol açacağını tahmin etmektedir. [90]

Reagan ve Bush yönetimleri sırasında Birleşik Devletler hükümeti Uluslararası Gelişme Ajansı (AID) aracılığıyla, Orta Amerika ve Karaib ticari kuruluşlarına, ticaret odalarına ve yatırım teşvik örgütlerine düşük ücretle imalat yapılan bölgelerde Birleşik Devletler imalat firmalarının desteklenmesi amacını da açıkça belirterek 1.3 milyar dolar civarında para göndermiştir. Örneğin, El Salvador'da AID özel bir kalkınma örgütü olan FUSADES'e 1984 ile 1990'ların başı arasında 102 milyar doların üzerinde dolar pompalamıştır. FUSADES ile 1991 yılında yapılan anlaşma "hedeflenen Birleşik Devletler firmalarını El Salvador'daki olanaklarını genişletebileceklerine ikna etmek amacıyla onların yararına ve bu firmalarla doğrudan teması içeren sistematik bir satış çabası" olarak tanımlanmıştır. "...Sanayiin odağı daha çok giyim olmakla birlikte elektronik/elektrikli cihaz ve diğer emek yoğun cihazları da içerecektir."[91]

Reagan ve Bush'un bu "ihracat işleme bölgeleri"nin Orta Amerika ve Karaibler'deki başarısı Birleşik Devletler iç ekonomisine çok yoğun etkide bulundu: kaybedilen binlerce iş olanağı, yüzbinlerce işçinin ücret indirimleri ve yeni işten atma tehditleriyle fabrikalardaki çalışma koşullarının bozulması. 1990'dan 1992'nin sonuna kadar otuz Birleşik Devletler giysi imalatçısı imalatlarını El Salvador, Guatemala ve Honduras'a taşıdı, bu arada altmışsekiz tanesi üretimlerini zaten bu üç ülkede yapmaktaydı. Birleşik Devletler'deki giyim sanayii işçileri için bu gelişmeler korkunç sonuçlar yaratmıştı: elli sekiz fabrika kapandı, 12.000 işçi işsiz kaldı.[92]

1980'ler boyunca Cumhuriyetçi başkanlar ve Demokratlarca kontrol edilen yasal düzenlemeler bileşik olarak, "küresel rekabet" başlığı altında Amerikan ulusötesi şirketlerinin uluslararası faaliyetlerini olağanüstü kolaylaştıran bir ticaret politikası ürettiler. Bu arada Birleşik Devletler'de üretilen ihracat ürünleri dünya yüzdesi olarak düşüş kaydederken, bu Amerikan kökenli şirketlerin yabancı ülkelerdeki şubelerinin satışları büyük miktarlarda yükseldi. 1983 ile 1989 arasında toplam OECD ihracatı içindeki payları % 14'den % 19'a çıktı. Amerikan şirketleri toplam üretimlerinin % 20'sini yabancı ülkelerde gerçekleştirirken, bu rakam Japon rakipleri için % 5'de kalıyordu.[93]

1990'ların başlarında Amerika'nın ulusötesi şirketlerinin çoğu satışları, üretimleri ve kârları için birinci derecede uluslararası sermaye akımına bağımlıydılar. Bu şirketlerin bankacılık dışındaki konularda faaliyet yapan dış şubeleri dünya çapında yıllık 1 trilyon dolarlık bir mal ihracatı gerçekleştiriyorlardı ki, bu rakam ulusal olarak yapılan yıllık ihracatın dört katına tekabül ediyordu.[94] Örneğin Birleşik Devletler kökenli üreticiler Avrupa'ya yıllık 70 milyar dolar değerinde mal satıyordu, bu rakam o bölgede faaliyet yapan Amerikan ulusötesi şirketlerinin Avrupa Birliği'ne yaptığı satışların (500 milyar dolar) % 15'ine tekabül ediyordu. General Motors'un deneyimi de uluslararası sermaye akımının yükselen büyümesini doğrulamaktadır: General Motors Avrupa Şubesi 1980 ile 1986 arasında 2.3 milyar dolar kaybetti ve bundan sonraki 5 yılda satışlarını % 60 artırarak 1991 yılında 1.8 milyar dolar kar etti. 1992'de parça satan şubesinin satışları % 18 civarında artarak 4 milyar dolara ulaştı. Bu arada Detroit'deki ana şirket yalnızca 1991'de 4.5 milyar dolar zarar etti.[95] General Motors ve diğer Birleşik Devletler çok uluslu şirketlerinin Avrupa'da faaliyet göstermek konusundaki bu kararlılıkları "anavatan"da ihracat düzeyini artırarak ulusal ticaret açığını kapatma çabalarının geleceği açısından iyi bir şeye işaret etmemektedir. Özellikle Avrupa eko-

nomik entegrasyonunun büyümesi Birleşik Devletler ihraç mallarının kıtaya girişini kesinlikle daha da zorlaştıracaktır.

Birleşik Devletler'deki "durgunluk" ve "düşüş" ve bu sorunların çözümü için önerilen çeşitli reçeteler, Birleşik Devletler ulusötesi şirketleriyle ulusal devlet arasındaki ilişkiler bağlamında ele alındığında çok farklı bir görünüm almaktadır. Birincisi, ulusötesi şirketler "Birleşik Devletler'in bir parçasıdır" ve bu sosyo-ekonomik birimler ne durgunluk ne de düşüş belirtileri göstermemektedirler. Ulusal devlet, Birleşik Devletler'deki uluslararası sermaye akımlarıyla bağı olmayan (bu tez bunları ele almamaktadır) ücretli, maaşlı ve serbest meslek çalışanlarının tersine bu "dış" birimler büyümekte ve genişlemektedir. İkincisi, ulusal ekonomideki durgunluğu makine, teçhizat ve araştırma-geliştirme alanında yapılan yatırımların düşüklüğü ile kamu ve özel tasarrufların yetersizliğine bağlamak kesinlikle yanlıştır. Sorunu teşhis etmenin anahtarı yatırım ve tasarruf eksikliği değil, bu faaliyetlerin alanını ve yoğunlaşma bölgelerini tanımlamaktadır. Daha önce gösterdiğimiz gibi, Amerikan ulusötesi şirketleri öncelikle kendi uluslararası sermaye akımları dahilinde hem tasarruf etmekte, hem de yatırım yapmaktadırlar. Büyümeyi teşvik etmek için alınacak vergi ve diğer konulardaki önlemler, ulusötesi şirketlere bağlı olduğu ölçüde yalnızca onların uluslararası bağlarını güçlendirip, geliştirecek, diğer yandan da sosyal harcamalar ve kamu yatırımları alanından daha fazla fonu ulusal ekonomiden ayırıp, dışarı çıkaracaktır. Başka bir deyişle, Birleşik Devletler kapitalizminin bugünkü yapısı veri alındığında, dışarıda yerleşik şirketlere daha çok devlet teşviki verilmesi yalnızca küresel imparatorluk ile ulusal çürüme arasındaki açığın artmasını sağlayacaktır.

Profesyonel iktisatçı ve politikacıların Birleşik Devletler'i hem küresel olarak rekabet gücü yüksek, hem de ulusal refaha ulaşmış hale getirme çabası gösterecek bir ülke yapma çağrıları, ken-

dilerinin söyleyip kendilerinin dinlediği bir şarkıdan başka bir şey değildir. Son bir kaç onyılın gösterdiği bir şey varsa, o da küresel rekabet gücünün artırılması için gerekli teşvikleri sağlamanın, ulusal refahı sağlama çabaları ile taban tabana zıt olduğudur. Yalnızca sermayenin köktenci bir yeniden yapılanması ile Amerikalılar'ın büyük çoğunluğu için mal ve hizmet üreten yeni alanlar ve sermaye hareketleri yaratılabilir. Birleşik Devletler özel şirketlerinin asli olarak "ulusal devlet"in sınırları içinde üretmeye dönmesini beklemek mantıksızlık olacaktır. Ulusötesi şirketler ve onların uluslararası sermaye akımları ile derin bağlarla içiçe geçmiş olan siyasi partilerin de ulusal sanayi politikaları üretmeleri mümkün değildir. Ulusötesi şirketlerin küresel pazar yönelimleri kaynakların Birleşik Devletler iç pazarına ve sosyo-ekonomik reformlara dönmesini engellemektedir. Ulusötesi şirketler denizaşırı kârlara büyük gereksinim duyduklarından, devlet politikalarını tamamıyla etkilemekte ve devlet politikalarının tüm yoğunluğunu uluslararası sermaye akımlarını desteklemeye ve dış büyümenin koşullarını yaratmaya yöneltmesini sağlamaktadırlar. Birleşik Devletler devletindeki ulusötesi şirketlerin egemen konumu, devleti onların faaliyetini kısıtlayıcı her türlü politikadan uzaklaştırmış ve -bugün Birleşik Devletler'de siyasal yelpazenin tüm bölmelerini etkileyen bir ideoloji olan- "küreselcilik"in egemenliğini sağlamlaştırmıştır.

Yeni Dünya Düzeni döneminde Birleşik Devletler, kaynakları ulusal düşmandan uzaklaştırmakta, üretken sermayeye karşı spekülatif sermayeyi savunmakta ve Birleşik Devletler denizaşırı sermayesinin büyümesini teşvik eden tedbirler almaktadır. Böylece, emperyalist ekonomi büyürken, iç ekonomi çözülmektedir. Ancak, küresel yayılmaya derinleşmesine eşlik eden iç kriz son yıllarda aşırı sağ tarafından dile getirilen demogojik ve şöven ifadelere ve Demokrat Parti'nin solu tarafından dile getirilen popülist slogancılığa alan açan sıkıntıları doğurmaktadır. Ancak bu yapıların

ulusötesi şirketleri karşılarına almak gibi bir niyetleri olmadığı gibi, bu politik konumlanışların da önceki benzer eleştirilerden daha etkili olamayacağı açıktır. Yalnızca yaşam standartlarının keskin kötüleşmesinden kaynaklanan bir halk tepkisi ve yeni bir anti tekelci ulusal hareket, küresel imparatorluğa karşı iç yeniden doğuş fikrini ortaya atabilir.

Japon Dövüşünün Faydaları: Washington'un 1990'lı Yıllara İlişkin Stratejisi

Amerikan ulusötesi şirketleri son yıllarda yatırımlarını, ihracatlarını ve kârlarını artırırken, hem Asya'da hem de Avrupa'daki küresel pazar payı yüzdeleri düşüş gösterdi. Özellikle Asya'da Japonya büyük kazanımlar elde etti ve egemen "dış" ekonomik güç olarak Birleşik Devletler'in yerini etkin biçimde aldı.

1986 ile 1991 arasında Japon ulusötesi şirketleri Asya'yı "mal üreten ve satan arka bahçeleri"[96] haline getirmek için 25 milyar dolardan fazla (Birleşik Devletler rakamının üç katı) harcama yaptılar. 1991'e gelindiğinde Japonlar'ın Güneydoğu Asya'daki direkt dış yatırımları (8.7 milyar dolar) Birleşik Devletler ulusötesi şirketlerinin yatırdığı fon tutarının (4.4 milyar dolar) neredeyse iki katı idi.[97] Ticari alanda piyasa payının artışı olağanüstü idi: 1985 ile 1990 arasında Japonya'nın Güneydoğu Asya'daki ithalat payı Birleşik Devletler'in payının iki katına yükseldi (A.B.D.nin payının % 0.8 den % 18.9'a çıkmasına karşılık Japonya'nın payı %2.7'den % 36.5'a yükseldi).[98] Otomobil sektöründe ise Japonya hemen hemen tüm egemenliğe sahiptir: Japon şirketleri ticari araçlar piyasasının % 90'ını ve binek arabaları piyasasının % 85'ini kontrol etmektedir, Birleşik Devletler'in payı ise % 1'in altındadır. Aslında bugün Asya pazarlarının çoğunda Detroit'in "Üç Büyük" otomobil üreticisi "yok denecek kadar az varlık göstermektedir". Bu durum Filipinler'i de kapsamaktadır, bu ülke trafiğin sağdan

aktığı tek Asya ülkesi olmasına rağmen pazar neredeyse tamamen Japon ulusötesi şirketlerince ele geçirilmiştir.[99]

Avrupa'da daha az göze çarpmasına rağmen Japonlar 1980'lerin ortalarından beri güçlü bir sermaye ve ticari varlık oluşturarak Birleşik Devletler'in Avrupa Ekonomik Topluluğu içerisinde esaslı bir taban elde etme çabalarına meydan okumuşlardır. Japonlar'ın Avrupa'ya yaptığı direkt dış yatırımın tutarı 1985'de 1.9 milyar dolarken, 1989'da 14.8 milyar dolara ulaşmıştır. Bu onyılın sonunda, sermayesinin en az % 10'u Japonlara ait olan 500 civarında fabrika bulunmaktaydı. Tokyo'nun yatırım stratejisi en geçerli alanı bulmak üzerine temellenmiştir: en büyük miktardaki sermaye kendisine vatan olarak Thatcher'in "serbest piyasa" İngiltere'sini seçmiştir.[100] Japon ticaretindeki büyüme de aynı şekilde etkileyicidir: Avrupa Topluluğu'na yaptıkları ihracat 1986'da 30.7 milyar dolarken 1990'da 53.6 milyar dolara yükselmiştir, bu artış yıllık ortalama 19.5 milyar doların üzerinde bir ticaret fazlasının oluşmasına katkıda bulunmuştur. 1991'de bu fazla 27.4 milyar dolara fırlamıştır.[101] Birleşik Devletler ile kıyasladığımızda kazanımların çok sınırlı olduğunu (1987'de 16.6 milyar dolar ticaret açığı varken, 1991'de 17 milyar dolarlık bir fazlaya ulaşılmıştır) göstermektedir.[102] Eğer Avrupa hükümetlerince konan kotalar, damping ücretleri, yerel yüksek teknolojiye dayalı sanayiin teşviki olmasaydı, Japonların otomobil, bilgisayar, elektronik tüketim malları, yarı- iletkenler vb.'deki pazar payları ve kârları çok daha fazla olacaktı.

Birleşik Devletler'in 1990'lardaki küresel ekonomik stratejisinin temel unsuru Japonya'nın hedef alınmasında yoğunlaşma olmuştur. Stratejinin birbiriyle bağlantılı üç amacı vardır: birincisi, iç ekonomiden daha fazla kaynak aktararak Birleşik Devletler denizaşırı sermaye büyümesinin hızlandırılması; ikincisi, kitle iletişim araçlarını kötüye kullanarak dış rakiplere karşı bir halk tepkisi oluşturulması ve iç çürümenin kaynağı olarak bu rakiplerin

sorumlu tutulmasıyla Birleşik Devletler devleti ve tekellerinin bu konudaki sorumluluğunun gizlenmesi; ve üçüncüsü, kapitalist rakipleri, özellikle Japonya'yı tehdit etmek için şövenizmin yükseltilmesi ve Birleşik Devletler uluslararası sermayesine kendi pazarlarında daha fazla ayrıcalık tanınmasının sağlanması.

Bu strateji Birleşik Devletler'in tekelci seçkinlerine dış denizaşırı rakiplerine karşı düşmanlık yaratmak ve içerideki anti tekelci hareketleri güçsüz kılmak anlamında *siyasal güç* kazandırmaktadır. Aynı zamanda Birleşik Devletler sermayesine ucuz emek gücü kaynaklarına (Meksika, Doğu Avrupa) ve kârlı piyasaları (Avrupa) ele geçirmeye yönelme olanağı sağlamaktadır. Anti- Japon bir kitle tepkisi oluşturmak üzerinde yoğunlaşan özgün strateji bir yandan içeride Birleşik Devletler ulusötesi şirketlerinin dış faaliyetlerini teşvik ederken bir yandan da hasımlar arasında bölünme yaratmaktadır. Bu suni olarak yaratılan iç tepki eşzamanlı olarak Washington'a Japon piyasalarına girmek isteyen Amerikan ulusötesi şirketleri ve bankaları için daha çok ayrıcalık sağlamanın pazarlık araçlarını sunmaktadır.

Kapitalistler arası rekabetin yükseldiği bir dünyada Birleşik Devletler tekelleri ve yönetici seçkinler, kaynakları iç ekonomiden dışarıya kaydırarak daha büyük küresel piyasa payları elde etme ve böylece denizaşırı sermaye kazanımlarıyla iç yaşam standartları arasındaki açıyı artırma stratejisini benimsemişlerdir. Almanlar'ın ve Japonlar'ın stratejisi ise tersine, dünya piyasalarına yönelmenin temeli olarak iç ekonomilerini güçlendirme ve dışarıda kazanılanları ulusal, ileri teknolojiye dayalı yeni yatırımlara dönüştürerek, bu süreçte dış/iç arasındaki açıyı sınırlayıcı bir strateji izlemektedir. Birleşik Devletler'de "dışarıda büyüyen sermaye" ile aşağı doğru hareket eden emek gücü arasındaki ayrılık büyümeye devam etmekte, halkın derinleşen sıkıntılarının kaynağı olmaktadır.

Dışarıda faaliyet gösteren sermayenin siyasi sorunu ise, aşağı

doğru hareket eden kaynakların huzursuzluğundan kurtulmak için, tepkileri dış ekonomik rakiplere, tahayyül edilen ya da icat edilmiş siyasi tehditlere yönelttmek ya da sosyo-ekonomik basamakların en altında yerli günah keçileri yaratmaktır.

İçerideki sıkıntıyı dışsallaştırma çabalarının merkezinde Japon siyasi liderlerine, ekonomik politikalarına ve kültürüne karşı kampanyalar oluşturulması yer almaktadır. Japon ticaret ve yatırım ağının Amerikalı karşıtlarına göre daha fazla büyümesi ve rekabette üstün gelmesi Birleşik Devletler politika üreticilerini, rakip müttefike karşı yığınsal şövenist düşmanlık yaratacak etkili bir ideolojik silah olarak kullanmak için Japonya'nın Birleşik Devletler kapitalizmi eleştirisini değiştirerek ve tahrif ederek sunmaya sevketti. Washington, Japon liderleri, Birleşik Devletler kapitalizminin siyasal olarak en zayıf noktaları olan: "mal yerine para yapma" yaklaşımı, büyük kârlar elde etme, işçi çıkartma, vergi indirimleri ve içeride ve dışarıda genişleyen "imparatorluğun" finansal ihtiyaçları için spekülatif faaliyete devletin getirdiği diğer ayrıcalıkları eleştirmekten vazgeçmeleri için uyardı.

Amerikan politikacıları ve medya analistleri ülkenin Japonya ile olan ticaretindeki kronik açığı (1980'lerin ortalarından beri yıllık olarak 40 ile 50 milyar dolar arasında değişmektedir) Japonya'nın kapalı piyasasına, yüksek gümrüklerine, ithalat kısıtlamalarına veya piyasalarına girmek için gereken bürokratik işlemlere bağladılar. Fakat Stephen Cohen'in de öne sürdüğü gibi, doğal kaynaklar, coğrafi yerleşim ve Japonya'nın diğer özellikleri dikkate alındığında, kantitatif çalışmalar "adaletsiz ticaret" ve "işçi karşıtlığı" iddialarını kanıtlamamaktadır.[103] Ampirik olarak iddiaların pek çoğu yanlıştır, daha çok propaganda amaçlıdır. Birincisi, pirinç gibi seçilmiş bazı tarım ürünleri dışında mamül mal ithalatı üzerindeki tüm gümrük ve kotalar kaldırılmıştır. İkincisi, Japonya'nın bugünkü gümrükleri dünyadaki en düşük gümrüklerdir. Üçüncüsü, ülkenin ticaret bürokrasisi MITI, artık aktif

olarak iç piyasalarda yabancı ürünlerin satışını teşvik etmekte, engel olmamaktadır. 1991'de hükümet yerel şirketlere ithalat hacimlerini artıran ve Japonya'ya ithalat yapan denizaşırı firmalara düşük faizli finansman sağlayan bir uygulamayı devreye soktu, vergileri kredilendirdi.[104] Birleşik Devletler'in piyasalara girmenin zorluğu konusundaki şikayetlerine rağmen gerçekte yabancı şirketler 1980'lerin ikinci yarısından sonra Japon pazarındaki varlıklarını önemli ölçüde artırdılar. Örneğin 1986 ile 1988 arasında mamül mal ithalatı neredeyse iki misli artarak 44 milyar dolardan 85.6 milyar dolara çıktı.[105]

Amerikan ulusötesi şirketlerinin Japon piyasalarına girmekte karşılaştıkları sıkıntılar büyük ölçüde kendilerinden kaynaklanmaktadır: piyasa gereksinimlerine uyum sağlayamamak, kısa vadeli yatırım perspektifi, araştırma-geliştirme harcamalarının düzeyindeki düşüklük vb. Birleşik Devletler ulusötesi otomobil tekellerinin durumu özellikle aydınlatıcıdır. Avrupa araba piyasaları Japon zevk ve alışkanlıklarına uyum göstermiş ve iç piyasayı da kapsayacak uzun vadeli yatırımlar yapmışken, Detroit'in "Üç Büyük"ü ya Japon araba üreticilerine yedek parça üretmekte ya da yalnızca Birleşik Devletler'de satılabilecek arabalar üretmektedirler. Hem Mitsubishi Motors Corporation'ın yaklaşık %11'ine sahip olan Chrysler, hem de Isuzu Motors'da hissesi olan General Motors yerel pazara girme olanaklarını çarçur etmişlerdir; yalnızca Ford yerel ortağı Mazda Motor'u yerli satışlar için (sağdan direksiyonlu) araba üretmeye ikna etmiştir. Ford "Üç Büyük" içinde Japonya'daki yabancı otomobil firmaları olan Mercedes-Benz ve BMW'den liderliği almış ve kendi yerel satış olanaklarına kavuşmuştur.[106]

Japonya'ya "adaletsiz kurallar" adlı uluslararası ticaret oyunuyla sürekli saldırmanın dışında Washington ve medya, Japon yöneticileri içindeki siyasal yozlaşmayı ve devletle sanayiciler arasındaki ince bağı teşhir etmekte yoğunlaşmışlardır. Buna Japon

toplumunun ırksal saflığı -potansiyel saldırganın ırkçı karakteri- eşlik etmiştir.[107] Bu yaygın propaganda birkaç amaca birden hizmet etmektedir. Japon toplumunu ve halkını negatif bir anlamda tanıtmak -yoz ve baskıcı-, güçlendiklerinde denizaşırı ülkelere karşı da aynı şekilde davranacaklarını ima etmektedir. Birleşik Devletler halkında oluşturulan bu negatif imaj ve anlayış durum gerektirdiğinde -örneğin Amerikan tekelci faaliyetlerinin yeni bir hoşnutsuzluk dalgası yayması veya işsizliğin korkunç bir şekilde artması halinde- yeniden hatırlatılacaktır. Geçtiğimiz yıllarda Beyaz Saray, yasa yapıcılar ve tekel yöneticileri yerel ekonomide Japon "yayılmacılığı" temasını halka benimsetmeye çalışmışlardır. Amaçlarını tanımlamak o kadar da zor değildir. Böyle bir strateji "küresel rekabet gücü"nü korumak için büyük ölçekli kaynakları almayı rasyonalize etmeye ve küresel "imparatorluk kurma" amacını gizlemeye yaramaktadır.

Bu propagandayı çürütmek oldukça kolaydır çünkü Japon şirketleri işçi alımında ırk ayrımı gözetmemektedir; Japonya, Birleşik Devletler'de önde gelen yabancı yatırımcılardan değildir; Japonların satın aldığı Birleşik Devletler Hazine Bonoları ülkenin bütçe açığının yaklaşık üçte biridir; 1988 ile 1992 arasında Japonya, 1988'de Birleşik Devletler devlet tahvillerinin 30.7 milyar dolarlık net alıcısı iken, 1992'de net satıcısı haline gelmiştir. 1990'dan beri yeni yatırım girişimleri, geçmişte yapılan yüksek fiyatlı alımlar (örneğin Hollywood'da yapılan gösterişli Sony ve Matsushita alımları gibi), düşen kârlılık ve yükselen zararlar nedeniyle % 75 düşüş göstermiştir. Rockefeller Center'a 1990'da Japonlar'ın biçtiği alım fiyatının çok daha azının 1991'de biçilmiş olması, toplam gayrimenkul yatırımlarının 1990'da 13 milyar dolar iken, neden 5 milyar dolara düştüğünü açıklamaktadır. Mart 1992'ye kadar oniki ayda, Japon şirketlerinin Kuzey Amerika şubeleri 1.5 milyar dolar civarında bir bileşik zararla karşılaşmışlardır.[108] Tek kelimeyle, Japonya ne Birleşik Devletler

ekonomisini "ele geçirmekte", ne de yabancı bir kültürü yaymaktadır. Daha mantıklı ve adil bir yaklaşım, Tokyo'nun büyük ölçekli sermaye kaçışından dolayı sarsılan Birleşik Devletler ekonomisini desteklemeye yardımcı olduğunu söylemek olacaktır. Ancak Birleşik Devletler'in Japonya ile giriştiği propaganda savaşının mantığı, bu iki ekonominin nasıl birleştiğinin akılcı açıklamasında bulunamayacaktır; anahtar Birleşik Devletler siyasal ekonomisinin iç yapısal çelişkilerinde bulunacaktır.

Seçkinlerce beslenip büyütülen şövenizm, Birleşik Devletler sermayesinin uluslararası ekonomide büyüyen gücü ile Amerika'nın emekçi halklarının yaşam ve çalışma koşullarının gerilemesi arasındaki açının büyüdüğüne işaret etmektedir. Bu çelişkinin içinde sürekli olarak dış düşmanlar icat etme gereksinimi gizlidir: kapitalist rakiplerden birinin seçilmesi birçok olasılıktan biridir. Bir başka tip "düşman" da 1980'ler boyunca (ve 1990'larda) Birleşik Devletler propaganda makinasının yarattığı "tehdit"lerle şeytanlaştırılan siyasi karşıtlar için, müdahale savaşlarını aklamak, bu arada da kamuoyunu hipnotize etmek için Üçüncü Dünya'da ortaya çıkarılmıştır.

Dış düşmanlar halkın düşen yaşam standartlarından doğan hoşnutsuzluğunun tek kaynağı da değildir. Toplum, ekonomik olarak "kaybeden"ler ile dışarıda büyüyen tekelci seçkinler arasındaki bağları korumaya yarayan hazır iç düşmanlara da sahiptir. Halkın tekeller ve devlet yöneticileri arasındaki "kirli sır"rı görmemesi için sorunların kaynaklarının *yukarıda* değil, *aşağıda* aranmaya devam edilmesi gerekmektedir. Strateji aşağı doğru itilenlerle, düşenlerin karşı karşıya getirilmesidir: tekelci ideologlara göre, işçi sınıfı ve orta sınıflardan alınan vergiler, mevduat ve kredi kurumlarında dönen yarım trilyona değil de işsizler ve eski orta sınıflar için varolan sosyal programlara gidiyor. Tıbbi yardımların maliyetinin artması, sosyal güvenlik vergilerinin yükselmesi ve işverenlerin finansal olanaklarının azalmasının nedeni, vergi in-

dirimlerinden yararlanarak denizaşırı faaliyetleri için milyarlarca dolar vergi muafiyeti alan sermayedarlar değil, işsizler, yaşlılar, korunmaya muhtaç annelerdir.

Bu bağlamdaki propaganda malzemesini suçlara etnik kimlik kazandırma faaliyeti oluşturmaktadır -siyahların en vahşi suçları işlediği, kadınların (feministlerin) aile ve toplumların çözülmesinden sorumlu olduğu- yani bu olanlardan tekelci yükseliş, sanayisizleşme veya tekellerin emek gücü yerine kullanılacak teknoloji üretmeleri, istikrarlı istihdamı engellemeleri ve daha düşük yaşam standartlarına yol açmaları sorumlu değildir. Yöneticilerin ideologları iç ekonomide siyasal sömürüyü sağlamak için bu ve bunlara benzer pek çok şey icat edebilir. Metodları somut ekonomik çıkarlarla soyut ahlaki değerler arasındaki bağı kopartmaktır. Ahlaksızlık devletin ve tekellerin çıkarlarını temsil eden şeyler olmaktan çıkarılmış, yanıltıcı bir tarzda suçlanan grupların kişilik özellikleri haline getirilmiştir.

İrrasyonal anti-Japon kampanya dahili günah keçileri yaratma faaliyetiyle birleştirilmiş, ikisi de tekelci Amerika'nın küresel imparatorluğu ile iç çürümesi arasında genişleyen açı ile bağlantılandırılmıştır.

III
Dış Büyüme ve İç Çürüme: Küresel Güç Diyalektiği

Şu ana kadar yaptığımız tartışma Birleşik Devletler hükümetinin büyük miktarlarda kaynağı küresel imparatorluğunu kurmak ve güçlendirmek için dışarı akıtmak isteğinde olduğunun altını çizdi: bu ya doğrudan ulusötesi tekellere teşvikler sağlamak ve askeri yardım programlarıyla onları desteklemek şeklinde ya da dolaylı olarak dışarıda yatırım yapan sermayedarlar lehine ücret, emek gücü ve vergi politikaları aracılığıyla yapıldı. Ve Amerikan tekelleri artan biçimde iç kârlara kıyasla, dış kazançlara, piyasalara ve varlıklara bağımlı hale geldikçe, emperyalist devlet taahhütlerini genişletmek için derinleşen bir döngüde daha çok baskı yapılmasını zorunlu kılmaktadır -bunlar ister Batı Dünyası ile yapılan serbest ticaret anlaşmaları olsun, ister Doğu Avrupa pazarlarına veya kaynaklarına Birleşik Devletler ulusötesi tekellerinin el atması ya da Orta Doğu'daki "alanı" oymak için süreklileştirmiş askeri çabalar olsun, sonuç değişmemektedir.

Seçilmiş bazı askeri üslerin ve limanların kapatılması ve bu türden diğer küçük kısıntılar, üretken veya sosyal refah sağlayacak iç yatırımları artırmak için değil, gerçek ve potansiyel dış yatırımcılara vergi indirimi sağlayabilmek ve onların dışarıda Birleşik Devletler'in rekabet gücünü artırmaları için yapılmıştır. As-

keri-ideolojik biçimiyle veya bir başka yeni uluslararası ya da bölgesel çerçevede küresel üstünlük elde etme güdüsü Amerikan politika üreticilerinin temel dürtüsü olmaya devam etmektedir.

Bu amaca ulaşılması artan ölçüde iç kaynakların imparatorluğu oluşturmaya soyunmuş olan özel ya da kamu aktörlerine aktarılmasına bağımlı olmaktadır. Devlet kaynaklarının teşviklerle imparatorluk kurulmasına aktarılması son onbeş yıldır Birleşik Devletler ulusal ekonomisi için çok vahim sonuçlar doğurmuştur: sosyal programlar altüst olmuş, kamu sağlığı ve eğitim sektörleri dağıtılmış, evsizlik artmış, işsizlik çok daha kötü rakamlara ulaşmış ve yoksulluk yaygınlaşmıştır. Bir başka deyişle, ülkenin denizaşırı yatırımcılarından oluşan sınıfın yüksek küresel karlarını koruma ve büyütme çabaları, içeride büyük bir servet yoğunlaşmasına ve ekonomik eşitsizliklere dayanmıştır. Bu sınıfın devlet politikalarını etkileme öncelikleri ve kendi küresel faaliyetlerinin finansmanı için kaynakları dışarı yöneltme yetenekleri büyük ölçüde mali güçlerine ve bundan kaynaklanan ulusal düzeyde seçim politikalarına egemen olmalarıyla yakından bağlantılıdır.

Birleşik Devletler imparatorluğunun kurulması içeride iki hatlı bir "Üçüncü Dünya" ekonomisi ve toplumu üretmektedir: nüfusun çoğunluğu çürüyen iç ekonomiye bağımlıdır ancak yöneticiler özel hizmetlerde ve kamu teşviklerinde gittikçe zenginleşen küresel ağ ile bağlantılıdır. Bu bölümde egemen dünya gücü konumunu öne çıkarmanın sonuçlarını inceleyeceğiz ve bunların Birleşik Devletler'deki yaşama ve çalışma koşullarını nasıl çürüttüğünü göstereceğiz. Devletin küresel imparatorluğu korumak için sürekli çaba gösterirken aynı zamanda dinamik bir ulusal ekonomi için gerekli hizmetleri ve fonları sağlayamayacağını öne süreceğiz.

Servet Yoğunlaşması ve Gelir Eşitsizlikleri

İç çözülmenin derinliği ve alanı en iyi şekilde birkaç kritik alanın incelenmesiyle anlaşılabilir, bunların arasında en önce sermaye yoğunlaşmasının büyümesiyle, zengin ve yoksul arasındaki açının artması konusundaki ikiz yaklaşım gelir. Ücretli Amerikan işçilerinin büyük bir çoğunluğunun yaşam standardının son yirmi yıldır düşüş kaydettiği, bunun yanısıra zenginlerin gelirlerini artırdığı ve en zengin % 1'in daha da büyük mali kazanımları, üretimle ilişkili olmayan faaliyetlerle elde ettikleri konusunda tartışılamayacak veriler bulunmaktadır.

Ekonomik eşitsizlik ve toplumsal kutuplaşma Reagan/Bush döneminde olağanüstü artış göstermiştir. En zengin % 1'i oluşturan ailelerin gelirleri % 87'nin üzerinde artış göstermiş, bu ailelerin yalnızca % 20'si ulusal gelirin artışına katkı koymuşlardır; orta sınıfları oluşturanların % 20'si için önemsiz artışlar görülürken, toplumun en alt diliminde yer alan ailelerin gelirleri % 10.4 düşmüştür.[1] 1980 ile 1989 arasında orta düzeyde gelir elde edenlerin (20.000 dolar ile 50.000 dolar arasında) bileşik maaşları yıllık % 4 artarken; 200 bin dolar ile 1 milyon dolar arasındakilerin gelirleri % 60 yıllık artış kaydetmiş; geliri 1 milyon doların üzerinde olanlarda ise yıllık % 200 gelir artışı görülmüştür. Çok zenginler ile çok yoksullar arasındaki gelir uçurumu daha da dikkat çekicidir: aynı dönemde yılda 20.000 dolardan az gelir elde edenlerin geliri küçük bir yüzde ile % 1.4 artmışken, 1 milyon doların üzerinde kazananların gelirleri ikiye katlanmıştır.[2] Farklı ırkların incelenmesi daha da çarpıcıdır. 1987'de ortalama bir siyah ailenin geliri beyaz meslektaşının % 56'sı kadardır -bu fark 1960'lardan beri görülen en büyük farktır.[3]

Yalnızca en alt dilimde yer alan ücretli işçilerin gelir düşüşlerinden etkilenmediği açıktır. Orta sınıf Amerikan ailelerinin % 20'si Census Bürosu 1947'de bilgi toplamaya başladığından bu

yana en düşük gelire mahkum edilmiştir.[4] Hatta, karı-koca birlikte çalışılmasa ve 1979'dakine göre üçte bir daha fazla mesai yapılmasaydı, zengin ve yoksul aileler arasındaki gelir uçurumu daha da çok olacaktı. Birleşik Ekonomik Komite raporu en alt dilimde iki kişinin çalıştığı ailelerin % 60'ında gerçek saat ücretlerinin 1980'li yıllarda düştüğünü, görülen gelir artışlarının (enflasyona uyarlanmış dolar ile) ücret yükselmesinden değil, fazla mesaiden elde edildiğini göstermektedir.[5]

En zengin 400 Amerikalının gelirleri 1982 ile 1989 arasında % 200 artarken, ülkenin ücretli işçilerinin gelirleri bu dönemde % 18'lik Tüketici Fiyat Endeksiyle bile uyumlu yükselememiştir. Hatta yüzyılın ortalarından bu yana ilk kez ortalama saat ücretleri (1977 dolar değeriyle) 90 milyonun üzerindeki işçi için 1980'de 4.89 dolardan 1989'da 4.80 dolara düşmüştür. Düşüş Bush döneminde de devam etmiştir: 1991'in son üç ayındaki gerçek saat ücreti ancak 1976'nın son üç ayındaki saat ücreti kadardır.[6] Ancak enflasyon işçilerin alım gücünü eritirken ve durgunluk hızla artarken, yöneticiler için hazırlanan ödeme paketleri sürekli artmıştır. Bu konuların uzmanı olan Grael Crystal Amerika'nın en büyük tekellerinde çalışan üst yöneticilerin maaşlarının 1980'lerin sonunda ortalama işçi ücretinin 120 katı olduğunu ve bunun açıyı 1970'lerden bu yana üç kat büyüttüğünü ifade etmektedir.[7] Ve bu gelir farklılığı büyümeye devam etmektedir: 1991'de üst yönetici ücretleri ülkenin en büyük 360 şirketinde 1990'a göre % 26'nın üzerinde artmış, özel sektördeki beyaz ve mavi yakalı işçilerin ücreti ise yalnızca % 2.6 artış göstermiştir; Business Week'e göre 1992'de üst yöneticilerin maaşları % 56 artarak, ortalama işçi ücretinin 200 katının üzerine çıkmıştır.[8]

Birleşik Devletler'de üst yöneticilerin ücretleriyle işçi ücretleri arasındaki gelir farkı sanayileşmiş ülkeler arasında en yüksek olanıdır, bu nedenle Amerikalı üst yöneticiler rakip kapitalist ülkelerdeki meslektaşlarına göre çok yüksek ücretler almaktadırlar.

1990'da Amerikalı üst yöneticilerin yıllık ortalama kazançları 3.2 milyon civarındayken, Alman üst yöneticiler 800 bin dolar, Japonlar ise 525 bin dolar kazanmaktaydılar.[9] Amerikan üst yöneticilerinin neredeyse yarısının yararlandığı hisse sahipliği ve diğer nakit olmayan olanakları da çıkarıldığında, bunların hâlâ Avrupalı meslektaşlarından iki ya da üç kat fazla kazandıkları görülmektedir. Dahası Japonlar'ın tersine, Amerikan üst yöneticileri şirketlerinin ekonomik sağlığına bakılmaksızın finansal olanaklarını sürekli artırmaktadırlar. Standard & Poor'ın ve New York'lu bir danışman firma olan Towers Perrin'in araştırmalarına göre gelir artışlarının bu üst yöneticilerin çalıştığı şirketlerin kârlarında çok ciddi düşüşler olduğu bir zamanda yapılmıştır. Bunun tersine, 1992 başlarında Hitachi, Fujitsue, IBM Japonya, Japon Hava Yolları ve Ricoh Corporation üst yöneticilerinin ücretleri işletme zararları nedeniyle % 20 ile % 35 arasında düşürülmüştür.[10]

Reagan yönetimi servet ve gelir yoğunlaşmasının artmasına önderlik etmiştir, bu eğilim 1983 ile 1989 arasında en zengin ailelerin % 1'inin Amerikan ailelerinin sahip olduğu net özel servet payı içindeki oranı % 31'den % 38'e yükselmiştir.[11] Bu artış yeni yatırımların ve üretken faaliyetin sonucu olarak değil, hisse senetleri, bonolar, gayrimenkul, kâr payları, faiz ve diğer üretken olmayan alanlardan sağlanmıştır. Amerikan yaşamında hızla büyüyen ekonomik eşitsizlikler vergi yasalarının değiştirilmesiyle kolaylaştırılmıştır. Örneğin 1981'deki vergi değişiklikleri miras vergisi indirimlerini kaldırır ve hediye alımını vergilendirirken, gayrinmenkul vergilerini indirmiştir. Beş yıl içinde "çok zenginler tarafından ödenen vergiler" 4.7 milyar dolar düşmüştür.[12] 1986'da Kongre bir Vergi Reform Yasası çıkartarak herkesin Vergi Dairelerine alternatif minimum vergi adıyla para ödemesini sağlamıştır. 1989'a gelindiğinde bu alternatif minimum vergiyi ödeyen bireylerin ve ailelerin sayısı 200 binden 50 bine düşmüş ve

ödenen rakam 4.6 milyar dolardan 476 bin dolara inmiştir.[13] Federal gelir vergisi içinde kurumlar vergisinin payı ise 1980'de % 21 iken 1990'da % 17'ye düşmüştür.[14]

Vergi yasalarındaki değişimler zenginlere ve çok zenginlere yoğun bir mali imkan sağlarken, orta ve alt sınıfların yaşam standartlarını da erozyona uğrattı. 1980 ile 1990 arasında en alt gelir dilimindeki ailelerin % 20'sinin bileşik federel vergi oranı (gelir, sosyal güvenlik, kurumlar, kesinti vb.) % 16.1 yükseldi ve hemen bunu izleyen dilimlerdeki vergi artışı % 6 ve % 1.2 oldu. Bu oran en üst gelir grubundaki ailelerin % 20'si için % 5.5 düşerken, en zengin % 1 % 14.4'lık bir vergi indirimi elde etti.[15] Çok övünülen 1986 Vergi Reform Yasası işte bu eğilimi güçlendirdi. Bundan üç yıl sonra, 500 bin dolar ile 1 milyon dolar gelir elde eden dilimin vergileri % 31 düşürülerek, bu gruba 30 bin dolar ile 40 bin dolar arasında kazanan orta gelirli ailelerin ödediği verginin yaklaşık beş katı indirim yapıldı.[16]

1990'ların Amerikan toplumsal yapısı, ücretle geçinenlerin büyük çoğunluğunun yaşam standartlarının altüst olduğu, çalışanlar ile yöneticiler arasında büyüyen gelir eşitsizliklerinin varolduğu ve küçük bir olağanüstü zengin, ayrıcalıklı, üretken olmayan seçkinin uzun vadeli, büyük ölçekli yatırımlarla sermaye birikimi sağlamak yerine mirasa, spekülasyona, faiz gelirine, kâr paylarına dayalı ve üretim dışı diğer kaynaklarla zenginleştiği bir ortamda tanımlanmaktadır. Bu egemen seçkinler büyük teknolojik gelişmeleri, üretkenliği ve küresel rekabet gücünü artırmayı sağlayacak bir tarzda devreye sokmaya önderlik etmemekte, siyasal ve ekonomik güç ile devralınmış konumlarla servetini artırmayı tercih etmektedir. Birleşik Devletler Üçüncü Dünya için ne ifade ediyorsa, bu seçkinler de ülkenin işçi sınıfı için aynı şeyi ifade etmektedir: aşağıdakilerin sırtından çok güçlü siyasal/askeri ve ideolojik araçlar ile servet edinmeye çalışan bir güç. Çıkarların asalak sınıfların gelirlerinin yoğunlaştırılmasına dönüştürülmesiyle, dev-

letin askeri ve ideolojik araçlara başvurmasının çakışması tesadüfi değildir. bunlar birbirlerini tamamlamaktadırlar. Düşen yaşam standartları ve en üst gelir grubunun kazançlarının artması, bu seçkinlerin pazar paylarının güçlendirilmesi için dışarıya yatırım ve tüketim amacıyla büyük ölçekli transferlerin gerçekleştirilmesiyle eşzamanlıdır.

Kaliforniya'dan Aşağı ve Dışarıya New York Adalarına

1970'lerden bu yana Birleşik Devletler'de servet yoğunlaşmasının ve gelirlerin olağanüstü büyümesine, yoksulluk düzeyinin artışı, iyi ücretli, istikrarlı iş alanlarının azalması, sömürü oranlarının yükselmesi, sosyal ücretlerde temel bir kısıntı ve Amerikan çalışma koşullarının gözle görülür biçimde kötüleşmesi eşlik etmiştir.

İşçi sınıfı içindeki yoksulluk gderek artmaktadır. 1978-88 yılları arasında, Amerika'da yoksulluk sınırı altında yaşayanlara 6 milyon daha eklenerek bu sayı 32 milyona ulaşmıştır. Bir başka deyişle artış 8'de birden fazla olmuştur. Bush'un başkanlığı sırasında, bu artış daha da hızlanmıştır: 1992'de 32 milyona bir 6.2 milyon daha eklenmiştir.[17] Fakat resmi rakamlar problemin ciddiyetini ve ağırlığını tamamen kapsamamaktadır: milyonlarca insan daha sağlıksız koşullarda yaşamaktadır (hastalık, iş kaybı, boşanma). Yani ekonomik sonuçların doğurduğu olumsuzlukları hiçbir önlem tek başına çözemez.

İşçi sınıfı içindeki yoksulluk giderek artmaktadır. 1978-88 yılları arasında, Amerika'da yoksulluk sınırı altında yaşayanlara 6 milyon daha eklenerek bu sayı 32 milyona ulaşmıştır. Bir başka deyişle artış 8'de birden fazla olmuştur Bush'un başkanlığı sırasında, bu artış daha da hızlanmıştır: 1992'de 32 milyona bir 6.2 milyon daha eklenmiştir.[17] Fakat rakamlar problemin ciddiyetini

ve ağırlığını tamamen kapsamamaktadır: milyonlarca insan daha sağlıksız koşullarda yaşamaktadır (hastalık, iş kaybı, boşanma) yani ekonomik sonuçların doğurduğu olumsuzlukları hiçbir önlem tek başına çözemez.

Bir Nüfus Sayım Bürosu'nun yaptığı çalışmaya göre, resmi yoksulluk sınırlarının altında yaşayan dört kişilik tam gün çalışan ücretli işçi ailelerinin oranı 1979'da % 12 iken, 1990'da % 18'e çıkmıştır (bu oran Mississippi'de % 25'e yükselmiştir).[18] Yoksulluk oranı çocuklu genç ailelerde (aile reisinin otuz yaşın altında olduğu aileler) daha da vahim boyutlara ulaşmıştır: bu aileler için 1973'de % 20 olan oran, 1990'da ikiye katlanarak % 40'a ulaşmıştır; genç siyah ailelerde ise çocuk yoksulluk oranı 1990'da astronomik oranda yükselerek % 68 olmuştur.[19] 1989 ile 1992 arasında yemek karnesi kullanan Amerikalıların sayısı 7 milyon civarında artarak 27 milyona yaklaşmıştır. Bu, nüfusun % 10.4'üne tekabül etmekte ve programın uygulamaya konduğu 1964 yılından bu yana en yüksek rakama işaret etmektedir.[20]

Eğer 1980'ler Birleşik Devletler küresel yayılmasının en büyük canlanmayı gösterdiği yıllarsa, bu yıllar aynı zamanda iyi ücretli mavi ve beyaz yakalı sanayi istihdamının daraltıldığı ve iç piyasada düşük ücretli istihdamın büyüdüğü yıllar olmuştur -istihdamın yönelimindeki değişim yoksulluğu büyütmüştür. 1979 ile 1983 arasında işsizlik beyaz yakalılar arasında kendini göstermiştir: profesyonel, idari, teknik, satış ve yönetsel alanlarda çalışan 3.8 milyon işçi işlerini kaybetmişlerdir. Ancak bu rakam 1987-1991 yılları arasında ortaya çıkan işten atmaların 5.7 milyon işçiye ulaşmasıyla gölgede kalmıştır. Bu arada fabrika işçileri toplam işgücünün bir oranı olarak 1980'lerde %20 iken, 1991'de %17'ye düşmüştür ve hâlâ da düşmeye devam etmektedir.

İşsizlik ve yoksulluk arasındaki bu bağlantı, 1930'lardan bu yana görülen en kötü bunalımın 1990-91 yıllarında altı New England şehrini etkilemesi ve her sektörde iyi ücret alan beyaz ya-

kalıları da kapsayan büyük çaplı işçi çıkarmalara yol açması ile ortaya çıkan dev ekonomik durgunluk ile de çok derinden ilişkilidir. Örneğin Nashua şehrinde yüksek teknoloji ve askeri araçlar üreten sanayi şirketleri binlerce işçi çıkarmaya başlamıştır -öyle ki acil tazminat talepleri yalnızca 1989 ve 1990 arasında %72 gibi bir orana ulaşmıştır.[22]

1980'ler imalat alanındaki yeni iş imkanları yerine hizmet sektöründeki istihdamın yoğun artışına tanık olmuştur: perakende ticaret ve hizmet, hazır yemek restoranları, bankalar, hastaneler, avukatlık firmaları, devlet hizmetleri alanlarında çalışma ve "şartlı" işgücünü oluşturan part-time ya da geçici işçiler talebiyle 21 milyon yeni iş olanağı ortaya çıkmıştır. Şu anda her beş işçiden dördünü istihdam eden bu sektör, çok daha düşük ücretler ödemekte ve pek azı diğer sosyal yardımları vermektedir. Örneğin, perakende ticaret alanında çalışan işçiler imalatta çalışan bir işçinin ortalama haftalık ücretinden % 45 daha düşük ücret almaktadır.[23]

Son yıllarda part-time ya da geçici işlere olan eğilim de hızla artmaktadır. Federal hükümetin istatistiklerine göre, "on yıl önce yeni iş olanaklarının dörtte birinden azını oluşturan part-time ya da geçici istihdam" 1992'de yeni iş olanaklarının yarısını oluşturmaktadır. Özel sektörde bu rakam yeni işlerin üçte ikisine yakındır. Ve Ocak 1993'de sunulan 380.000 yeni iş olanağının %90'dan fazlası part-time işlerdir.[24] Bu tarz bir istihdam yalnızca düşük ücretli olmakla kalmamakta, sağlık yardımı, ev ve diğer sosyal yardımları da içermemektedir. Birleşik Devletler ulusötesi tekelleri dünya piyasalarını ele geçirme ve kârlarını maksimize etme dürtüleri adına, bir yönetici çekirdeği korumakta, geri kalan işçileri geçici statüde çalıştırarak, istediği zaman kapının önüne koyabilmektedir. Amerikan sermayesinin "küreselleşmesine" emeğin sömürüsünün artması eşlik etmektedir: part-time işçiler yoksulluk sınırını koruyacak ücretlerle çalıştırılmaktadır. Eğer klasik anlamda "proletarya" iş güvenliğinden yoksun, düşük ücretli işlerde,

her türlü sosyal güvenceden uzak çalıştırılan emekçilere deniyorsa, o zaman "uluslararası faaliyete yönelen sermaye"nin himayesi altındaki Birleşik Devletler emek gücü yirminci yüzyılın sonlarına doğru büyük ölçekli bir yeniden proleterleşme yaşıyor diyebiliriz.

Yönetici seçkinlerin gözünü finans alanına ve denizaşırı ülkelerde imalat yatırımları yapmaya dikmesiyle, Amerikalı ücretli işçilerin çalışma koşullarının sürekli bozulması paralel işleyen süreçler olmuşlardır. Birleşik Devletler'de ölümle sonuçlanan iş kazalarının oranı diğer tüm gelişmiş sanayi ülkelerinin çok üzerindedir. Amerikan işçileri İsveçli meslekdaşlarına göre otuzaltı kat, İngiliz meslekdaşlarına göre ise dokuz kat daha fazla ölümle karşı karşıyadır. 1990-91 arasındaki iki yıllık dönemde ölümle sonuçlanan 20 bin iş kazası olduğu tesbit edildi. 1973 ile 1987 arasında yaralanmayla sonuçlanan iş kazaları % 12 arttı, bu kazaların ciddiyetinde ise % 32 artış görüldü. Amerikan Sendikalar Birliği yılda 6 milyon işçinin iş kazalarında yaralandığını, bunların 60 bininin ise kalıcı olarak iş göremez duruma geldiğini açıklıyor. İş kazaları nedeniyle kaybedilen iş günlerinin sayısı da son on yılda hızla artmıştır: bu rakam 1983 ile 1987 arasında her yüz işçi için ortalama 58.5 iş gününden 69.9 işgününe yükselmiş; iş kazaları dolayısıyla kaybedilen iş günü sayısı 1983 ile 1990 arasında doruk noktasına çıkarak % 35 olarak gerçekleşmiştir.[25] Ancak hem hükümet gözlemcileri, hem de bağımsız gözlemciler bu rakamları şüpheyle karşılamışlar "rakamların % 50 yanılma payıyla eksik bulunmuş olabileceğini" bildirmişlerdir.[26]

İşyerinde işçilerin karşı karşıya bulunduğu tehlikelerin boyutlarını gösteren bir kaza da 1991'de Imperial Food ürünlerinin Hamlet, North Carolina'daki piliç işleme tesislerinde çıkan yangındır, bu yangında yetmiş dokuz işçi ölmüş ve yaralanmıştır. Ölen işçilerin çoğu fabrikanın dokuz kapısından altısının "sahibi tarafından işçilerin piliç çalmalarını önlemek için sıkı sıkıya kilitlenmiş" olması ve bu kilitli kapılardan çıkmaya çalışmış olmaları

nedeniyle ölmüşlerdir.[27] Fabrika onbir yıllık faaliyeti boyunca hiç denetlenmemiştir. Bu durum 160 bin işçiye karşılık onaltı Çalışma Müdürlüğü müfettişi olan bir şehir için şaşırtıcı değildir. İşçiler tarafından rapor edilen olumsuz çalışma koşullarını denetlemek çoğu durumda iki yıllarını almaktadır. 1990 yılında resmi müfettişlerin sayısı 1989'a göre üçte bir azaltılarak onaltı yılın en düşük düzeyine indirilmiştir. 1980'li yıllarda işçi sayısı 50 binin üzerinde arttığı halde resmi müfettişlerin sayısı otuzbir kişi azaltılmıştır.[28] İşçi komisyonu asistanı Charles Jeffres "North Carolina'daki işyerlerinin denetiminin ortalama olarak yetmişbeş yılda bir yapılabileceğini" tesbit etmiştir.[29]

Amerikan işyerlerinin yağmalanması yalnızca yetişkinleri mağdur etmemektedir. 1980'lerin başından beri çocuk emeği kullanımındaki büyük artış nedeniyle ciddi yaralanmalar ve ölümle sonuçlanan iş kazaları çocukları da etkilemektedir. Bugün iki milyon civarında ondört ila onsekiz yaş arasındaki çocuk çok düşük köle ücretleriyle fazla mesai yaptırılarak çiftliklerde, inşaatlarda, konfeksiyonda, fostfood restoranlarda, madenlerde, değirmenlerde ve benzin istasyonlarında tehlikeli işlerde (büyük makinelerin kullandırılması gibi) çalıştırılmakta ve bunun sonucunda çeşitli uzuvlarını kaybetmekte, yanmakta, derin kesikler ve elektrik çarpmalarına maruz kalmaktadırlar. Daha da kötüsü, Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Kurumu araştırmacılarına göre gizli çalıştırılan yüzlerce çocuk her yıl öldürülmektedir. Ve bu hazin durum vahim kazaların artmasına yol açmaktadır: Çalışma Bakanlığı'nın tehlikeli saydığı işlerde çalışanların oranı 1991'de % 16 iken, 1991'de % 25'e çıkmıştır.[30]

İşyerlerinde güvenlik tedbirlerinin alınmadığı, atölyelerin sayısının ve çocuk emeği yasalarının ihlalinin arttığına ilişkin çok önemli kanıtlar bulunmasına ve Ulusal İş Güvenliği Kurumu'ndan Joseph Kinney'in Birleşik Devletler'in "iş kazalarını azaltma yönünde çaba göstermesi gerektiği"ni belirtmesine rağmen, Reagan

yönetimi iş güvenliğini güçlendirmek ve bunu zorunlu kılacak tedbirler almak yerine, mevcut tedbirleri azaltmıştır.[31] 1980 ile 1985 arasında federal hükümetin İşyeri Güvenliği ve Sağlığı İdaresi (OSHA) bütçesi öyle azaltıldı ki, burada tam gün çalışanların neredeyse üçte biri işten atıldı. 1992'de kurum Balık ve Vahşi Yaşam Hizmetleri yıllık bütçesinin yarısına yakın bir bütçeyle çalışıyor, 1.200 müfettiş ile 3.6 milyon işyerini denetleme sorumluluğu taşıyordu.[32]

Hükümetin işyerlerini "kuralsızlaştırma"sı dışında çağdaş Birleşik Devletler kapitalizminin doğasından kaynaklanan başka faktörler de Amerikan çalışma ortamının kötüleşmesine katkıda bulundu. Mevcut güvenlik tedbirlerini büyük ölçüde azaltan değişimlerden biri, şirket alım satımları yoluyla elde edilen spekülatif kazançlar ve satış patlaması oldu. Aynı zamanda Birleşik Devletler'in küresel rekabet gücünü artırmak için devreye sokulan teknolojik değişim, birbirine benzer işleri çoğaltarak işçilerin hastalıklara ve iş kazalarına daha açık hale gelmelerini sağladı. Örneğin, 1983 ile 1987 arasında sürekli yaralanma olayları 26.700'den 72.940'a çıktı. O zamandan beri bu oranlar bir salgın haline dönüştü: şimdi yıllık yaralanma sayısı 150.000 ve bu rakam tüm işyeri hastalıklarının % 56'sını oluşturuyor.[33]

Kötüleşen iş koşulları yoğunlaştırılmış emek sömürüsüyle el ele yol aldı. Maaşlar ve ücretler enflasyonun altında kalırken, patronların rekabet koşulları zorlaşan piyasalarda daha fazla kâr elde etmeleri için, işçileri daha fazla sömürme ihtiyaçlarının sonucu olarak, yaşam standartlarını korumak isteyen işçiler çok daha uzun saatler çalışmaya zorlandılar. Örneğin, New York'lu müteahhitlerin kamu ihalelerini kazanmak için maliyetleri işçilere yükleyerek, ücretlerden yasa dışı kesinti yaptıkları pek çok vaka mevcuttur. Hakkında 1992'de soruşturma açılan bir müteahhit 100'den fazla işçiye yalnızca geçerli saat ücretini parçalara bölerek 2.5 milyon dolar az ödeme yapmıştır.[34] Ücret düzeyleri ve iş günü

uzunluğu hakkında House Ways and Mean Komitesi'nin "Yeşil Kitap"ı sosyal yardım istatistikleriyle ilgili yıllık çalışmasında en yoksul % 20'nin gelirinin 1980'li yıllarda % 4.1 düştüğünü, ancak iş saatlerinin % 4.6 arttığını açıklamaktadır.[35]

1969 ile 1987 arasında tam gün çalışanların (1989'da 88 milyon kişi) yıllık çalışma saatlerinin 163 saat arttığını, aşağı yukarı aynı dönemde (1973 ile 1988 arası) boş zaman süresinin haftada 26 saatten, 17 saate düşerek, üçte birden fazla azaldığı belirtilmektedir.[36] Juliet Schor 1980'ler boyunca Avrupalı işçilerin tatil süresi uzatılırken, Amerikalılarınki gözle görülür biçimde kısaltılmıştır diyor: "Son on yılda Birleşik Devletler işçileri daha az ücretli izin kullanmışlardır -yıllık izinleri, tatilleri, hastalık izinleri ve diğer ücretli izinler üçbuçuk gün azalmıştır. Bu düşüş otuz yıllık bir döneme tekabül ettiğinde çok daha çarpıcı bir şekilde görülebilmektedir".[37] Artan iş saatlerinin bedeli, düşen reel ücretler ve yükselen sağlık masrafları ile aile giderleri olmuştur.

Küresel pazarlara ve üretime yönelme, denizaşırı rakiplerden gelen dış baskılar, işten atılma korkusu ve düşük ücretli, sendikasız işyerlerinde çok sıkı yönetsel gözetim ve kontrol altında çalışma Amerikan işçilerinin yaşam kalitesinde olağanüstü büyük bir kötüleşmeye yol açmıştır. Bu durum ailelerin çözülmesine ve geniş ailelerin yeniden ortaya çıkmasına da yol açmaktadır. Wisconsin Üniversitesi'nin 1989'da yaptığı bir çalışma tüm evliliklerin üçte ikisinin (tahmin edildiği gibi yarısının değil) boşanmayla sonuçlanacağını ve yetişkin çocukların anne babaya daha fazla bağımlı olacağını öne sürmektedir: "sanayi toplumundan hizmet toplumuna geçişin yarattığı düşük ücretler evliliğin artık kadın ve çocuklara ekonomik güvenlik sağlamayan bir kurum haline gelmesine yol açmıştır."[38] 1992'de yapılan bir başka araştırma işsizlik ve boşanmalar arasında açık bir bağ bulunduğunu belirtmekte. Nüfus Bürosu'nun bir raporu da "düşük gelir ve yoksulluktan kaynaklanan stresin" anne babadan oluşan ailenin bölünmesinde temel rolü oynadığını açıklamaktadır.[39]

Ekonominin ince bir vasıflı işçi tabakasına ve yeniden üretilemeyen hizmetlere olan ihtiyacının azalması Birleşik Devletler hükümetinin kamu eğitim sistemini ihmal etmesiyle çakıştı. Sermayenin uluslararasılaşması iç eğitim desteğinin azaltılmasına ve eğitimli emek gücünün dışarıdan ithal edilmesine yol açtı. 1980 ile 1988 arasında şehirlere tanınan enflasyona endeksli eğitim bursları % 63, mesleki eğitim bursları % 29 ve üniversite bursları % 26.5 oranında kesintiye uğratıldı. Bu durumdan en fazla düşük gelirli, işçi sınıfı aileleri olumsuz etkilendi: bu grubun temel federal eğitim programına girmeye yeterli üyelerinin oranı % 75'den % 54'e düştü.[40]

Birleşik Devletler eğitim sisteminin bozulması ve yüksek teknolojiye dayalı sanayi ile fiktif sermayeye bağımlı ekonomide eğitimin önemsizleşmesi, öğrencilerin başarı düzeylerinin de düşmesine yol açtı. Amerikalı öğrencilerin % 13'ü asgari okuma yeteneklerini geliştiremedikleri için okuldan ayrılırken, bu oran Avrupa'da % 4, Japonya'da ise % 1'di. 1980'lerin lise mezunlarının test sonuçlarının incelenmesi, bu kuşağın ilk işinde kendilerinden önce çalışanlardan daha kötü hazırlanmış savaş sonrası ilk kuşak olduğunu göstermektedir. Hatta bunlar 1966'daki arkadaşlarının bir yıl daha gerisinden gelmekteydiler.[41]

Birleşik Devletler için vasıflı yabancıları ithal etmek, yerli öğrenciler için daha üst eğitim programları hazırlamaktan daha ucuzdu: 1988'de tam gün çalışan mühendislik fakültesi mezunlarının % 46'sı, fen bilimleri mezunlarının ise % 26'sı yabancıydı, hatta ülkenin Sağlık Araştırmaları Kurumlarında çalışan 5.000 bilim adamının üçte biri yabancılardan oluşmaktaydı. İki yıl sonra Başkan Bush denizaşırı ülkelerden alınacak vasıflı profesyonelle ilgili kotayı üç kat artırarak, 55.000'den 140.000'e çıkaran bir tedbire imza attı.[42]

Birleşik Devletler yöneticilerin özel eğitime bağımlılıkları, bunun başarısızlığı, hatta kamu eğitimine öncelik vermek için red-

dedilmesi ve içerideki eğitimin zayıflatılması pahasına dışarıdan olgun öğrenci ve vasıflı profesyonel getirtmenin tercih edilmesi bu alandaki maddi katkı ve kaynak önceliklerini açıkça göstermektedir. İçerideki eğitim sisteminin çürümesini telafi edebilmek için iyi eğitim almış Üçüncü Dünya Yeniçeri'lerinin kullanımı Amerikan küresel gücünü tekelci ve askeri bütçe önceliklerini etkilemeden koruma olanağı sağlamaktadır.

Küresel Güç, Üçüncü Dünya Sağlık Standartları

Son on yıldan fazla süreden beri her yaştan Amerikalı'nın sağlık koşulları kötüleşmiştir: çocuklar, gençler, yetişkinler ve yaşlılar bundan etkilenmektedir. Azaltılan hizmetler, kamu kaynaklarının kısılması veya artan maliyetler, yüksek bebek ölümleri, ondokuzuncu yüzyıl hastalıklarının yeniden canlanması gibi şeylerle başlayıp, salgın hastalıkların daha modern çeşitlerine kadar türlü sonuçlara yol açmaktadır. Çoğu kıyaslamalı endekste Birleşik Devletler, diğer sanayileşmiş ülkeler arasında sağlık konusunda en altta, ancak sağlık harcamaları konusunda en üst sıralarda yer almaktadır.

Amerika 1960 ile 1987 arasında, bin kişiye düşen bebek ölüm oranlarında 12'inci sıradan en alttaki 22'inci sıraya düşmüş. bu arada çok daha kötü bir sırada olan küresel rakibi Japonya büyük bir iyileşme kaydederek birinci sıraya yerleşmiştir.[43] UNICEF 1991 sonunda Birleşik Devletler'in konumunun biraz iyileşme kaydederek 22inci sıradan 19uncu sıraya geldiğini bildirmişse de, bu durumla övünmek yine de mümkün olmamıştır. Örneğin Colombia bölgesinde oran 1000'de 23 ile ulusal ortalamanın iki katı olmuştur. Bu, ülkenin başkentinde doğan bir bebeğin Küba, Jameyka veya Malezya gibi bir Üçüncü Dünya ülkesinde doğan bebekten bir yıl fazla yaşama olanağı bulduğu anlamına gelmektedir.[44]

Bazılarının öne sürdüğü gibi Amerika'nın bu hazin durumunun sebebi kötü yaşam ya da uyuşturucu değildir; tersine çoğu ölümler hastalıklardan (zatürree ve grip) ve kolayca önlenebilecek mikroplardan kaynaklanmaktadır. Bundan da önemlisi sağlık programlarının federal bütçeden çıkarılması olmuştur, bu nedenle 1980'ler "sağlık sigortalarında ve tıbbi yardımda geriye sayılan" yıllar haline gelmiştir.[45] Kamu sağlığı fonlarının kısılması özellikle ana çocuk sağlığı alanını etkilemiş ve düşük kilolu bebeklerin sayısında olağanüstü bir artış meydana gelmiştir. 1991'de Birleşik Devletler düşük kilolu doğan bebekler açısından Bulgaristan gibi yoksul ülkelerin bile gerisinde 26'ıncı sırada kalmıştır. Düşük kilolu bebekler tüm bebeklerin % 6.9'unu ve siyah bebeklerin %13'ünü oluşturmaktadır. Siyah kadınların % 40'ı ve tüm kadınların yaklaşık dörtte biri ilk üç aylık hamilelikleri boyunca hiçbir tıbbi yardım alamamaktadır.[46] Ve Kaliforniya Üniversitesi'nin bir çalışmasına göre 1982 ile 1986 arasında gerçekleşen 146.000 doğumda, annelerinin sağlık sigortası olmayan bebeklerden %30'unun ölme, ciddi sağlık sorunlarına yakalanma ve düşük kilolu doğma olasılığı bulunduğu belirtilmiştir.[47]

Birleşik Devletler'de her yıl yaklaşık 40.000 bebek birinci yaşgününü kutlayamadan ölmektedir. Hatta Bush yönetiminin hazırladığı yayınlanmayan bir raporda 10.000 bebeğin ölümünün mevcut bilgiler kullanılarak engellenebileceği halde bebeklerin öldüğü belirtilmiştir. Bu bilgilerin ışığında Beyaz Saray'ın 1991 yılında diğer konuların yanısıra ülkede çocukların yaşamını, korunmalarını ve gelişmelerini garanti altına alan uluslararası bir anlaşmayı imzalamayı reddetmesi şaşırtıcı bulunmamaktadır.[48]

Annie E. Casey Vakfı, Sosyal Politikalar Araştırma Merkezi ve Stanford Üniversitesi tarafından yapılan çalışmalar Amerikalı çocukların sosyal ve sağlık koşullarının 1980'li yıllar boyunca nasıl bozulduğunu çeşitli göstergelerle açığa çıkarmaktadır: düşük kilolu doğan bebeklerin oranı; 15-19 yaş arasında iş kazalarında ölen ço-

cukların oranı; evli olmayan lise çağı gençlerinin çocuk sahibi olma oranı; yoksul çocukların oranı; boşanmış ailelerin çocuklarının oranı; intihar oranları, had safhada şişmanlık ve davranış bozukluklarına ilişkin göstergeler bunu kanıtlamaktadır.[49] Örneğin, lise çağındaki gençler arasındaki intihar oranı 1970'de 100.000'de 11.6 iken, 1980'de 11.9'a, 1988'de ise 12.4'e fırlamıştır.[50]

1980'li yıllarda otuzüç şehirde yoksul çocuk oranı artış göstermiştir. Ülke genelinde yoksulluk sınırlarının altında yaşayan çocukların sayısı 1.1 milyon artarak 11.2 milyona çıkmıştır, bu rakam ülkedeki yetişkinlerin sayısına oranla % 18'e (altı yaşının altındaki çocuklarda % 20'ye) tekabül etmektedir. Rakamlara ırklar açısından baktığımızda yoksulluktan her sekiz beyaz çocuktan biri etkilenirken, bu oran siyah çocuklar açısından % 40, İspanyol kökenli çocuklar açısından ise % 32 olmaktadır.[51] Çocukların %40'ı da işyeri sağlık sigortası bulumayan ailelerin çocuklarıdır. Bir Çocukları Koruma Fonu'nun araştırmasına göre bu tür sigorta kapsamında olmayan çocukların oranı 1977 ile 1987 arasında %13.6 artmıştır [52] -bu artışın önemli bir bölümü düşük ücretle, çoğunlukla part-time, sendikasız çalışan hizmet sektörü istihdamının astronomik bir şekilde yükselmesinden kaynaklanmaktadır.

Reagan'lı yılların pervasız ithamlarından birinde, 1989 sonlarında yayınlanan bir kongre araştırmasında "ülkede ... okula başlayan hastalıklı, sağlıksız ve çoğunlukla evsiz çocukların sayısının artmakta olduğu"[53] sonucuna varılıyordu. Bush yönetiminde ise, sorun daha da vahim hale geldi. Kamu sağlığı uzmanı Lucile Brown 1991'de okula başlayan çocuklardan % 12'sinin kurşun zehirlenmesi, kötü beslenme, ailede uyuşturucu kullanımı, düşük kilolu doğum ve öğrenme kapasitesini etkileyen diğer sorunlara sahip olduğunu belirtiyordu.[54] Ancak Nüfus Bürosu'nun 1992 rakamları, durumu belki de en açık biçimde ifade etmekteydi: 18 yaşın altındaki yoksul çocukların oranı son on yılın en yüksek düzeyine ulaşmış, % 21.9 olarak gerçekleşmişti.[55]

Amerikalı gençlerin sağlığı, fiziki ve duygusal sorunlar nedeniyle o kadar olumsuz etkilenmiştir ki, Devlet Eğitim Kurulları Birliği ve Amerikan Tıp Birliği'nin 1990 yılında yaptıkları bir ortak çalışmada: "Amerikalı genç kuşakların hiçbiri bu kuşak kadar sağlıksız, anne babalarının aynı yaşta bulundukları konumla kıyaslanamayacak ölçüde ilgisiz ve yaşama karşı bu kadar hazırlıksız olmamışlardı" demek zorunda kalmışlardır. Çok zengin verileri içeren bu çalışma, her yıl 1 milyon genç kızın (yaklaşık onda bir) hamile kaldığını, 2.5 milyon yetişkinin cinsel ilişki ile geçen bir hastalığa yakalandığını, 1968'den bu yana gençlerin intihar oranlarının iki kat arttığını, yetişkin erkeklerin % 10'u ile yetişkin kadınların % 20'sinin kendi yaşamlarına son verme girişiminde bulunduğunu ve 15-19 yaş arası siyah gençlerin ölümlerinin en önde gelen nedeninin cinayet olduğunu belirtmektedir.[56]

Kuralsızlaştırma ve finansal kârlar döneminde, yaşlıların bakımı geçen yüzyılın ilk yıllarını aratır hale gelmiştir. 1980'lerin sonunda günde 500 binden fazla yaşlı yurttaş, bakım evleri ve hastanelerde yatağa ya da tekerlekli iskemleye kayışla bağlanmaktaydı. Bu iğrenç davranış biçimine maruz kalan 84 yaşında bir kadın bir New York bakım evine müracatında yaşadıklarını şöyle anlatmaktadır: "Beni bir köpek gibi bağladılar, çok kızmış ve utanmıştım. Önce mücadele ettim, sonra ağladım ve sonunda kendime geldim."[57] Federal araştırmalara göre, 1989 yılı boyunca bakım evlerinde kalanların % 41'i hapsedilmiştir, bu rakam 1977 yılında % 25 idi.[58]

Çökmekte olan bir sağlık hizmetleri sisteminin onursuzluğu ve tahrip ediciliğinin yanısına, 1980'lerde yaşlılar arasında beslenme yetersizliği de baş gösterdi, çünkü bu insanlar dengeli beslenmeyi kaldıracak bir gelire sahip değillerdi. Tufts Üniversite Merkezi müdürü, Açlık, Yoksulluk ve Beslenme Politikaları konusunda

yaptığı açıklamada 65 yaş veya üzerindeki 3 milyondan fazla insanın 1990'da "kronik" açlıkla karşı karşıya olduğunu belirtti.[59]

Akıl hastalarının durumu da çürüyen sosyal koşullarla, canlanan Birleşik Devletler küresel gücü arasındaki çelişkiyi kanıtlamaktadır. Kamu Halk Sağlık Araştırmaları Grubu ve Akıl Hastaları Ulusal Birliği'nin 1990 yılında birlikte hazırladığı bir rapora göre, "1820'lerden beri kamu barınaklarında, caddelerde ve cezaevlerinde bu kadar çok sayıda tedaviden yoksun akıl hastasına rastlanmamıştır." Rapor şizofreni ve manik depresif hastalıklara sahip insanların akıl hastanelerinden (68.000) çok cezaevlerinde (100.000) bulunduğunu belirtmektedir.[60]

Sağlık hizmetlerinin kuşakları kesen kötüleşmesi, sanayileşmiş dünyada uzun yıllardan beri yok edildiği sanılan hastalıkların ortaya çıkmasına da yol açtı. Yıllar boyunca bütçeden sağlık programları konusunda yapılan kesintiler tehlikeli tüberküloz virüsünü kentsel Amerika'da yaygın hale getirdi. 1953 ile 1985 arasında tüberküloz vakaları istikrarlı bir biçimde 84.300'den 22.000'e inmişti; 1991'de yaklaşık 27.000 yeni vaka ortaya çıktı ve Amerikan Akciğer Örgütü (ALA) on yıl içinde her yıl 50.000 vakanın ortaya çıkacağını tahmin ediyor. New York'ta çocuklar arasında tüberküloz oranı ikiye katlanırken, Bush'un başkanlık döneminin ikinci yarısında ülke çapında % 40 artış gösterdi. ALA'nın başkanı sert ama yine de üstü kapalı bir biçimde bu gelişmelerden hükümetin sorumlu olduğunu dile getirdi: "Şimdi 1992'deyiz ve tedavi oranlarımız Malawi ve Nikaragua gibi ülkelerden daha düşük. Hastalarımızla başa çıkamıyoruz ve tüm veriler gittikçe daha fazla hastanın en iyi ilaçlarımıza karşı bağışıklık kazanmış tüberküloz türlerine yakalandığını gösteriyor. Tümüyle önlenebilir ve tedavi edilebilir bir hastalığı, önlenemez ve tedavi edilemez hale getirdik. Kendimizden utanmalıyız."[61] Ve, aynen çocuk yoksulluğu ve düşük kilolu bebek doğumları gibi, bu hastalığın ırklara göre ortaya çıkışı iç çürüme sürecinin oransız biçimde beyaz olmayan nü-

fusu etkilediğini göstermektedir: 1990'da New York'da yaşayan beyazlardan 1000'de 14.8'i, Asyalılardan 62.1'i, İspanyol kökenlilerden 71.4'ü, siyahlardan ise 129'u tüberküloza yakalanmıştır. Bu dağılım ülke çapında da geçerlidir.[62]

Ücretli ve maaşlı işçilerin sağlık sigortaları da 1970'lerden bu yana önemli ölçüde düşürülmüştür. Bush yönetiminin son yılında sağlık sigortasız çalıştırılan işçilerin sayısı 2.3 milyon artarak, rekora 38.9 milyona ulaştı.[63] Ve sağlık sigortası ciddi hastalıkların tedavisi için yetersiz kalan yaklaşık 20 milyon kişi olduğu tahmin ediliyor. Siyahlar ve İspanyollar beyazlara göre sağlık sigortasından daha az yararlanıyorlar. Çalışma Bakanlığı'nın araştırmasına göre, büyük ve orta ölçekli (100'den fazla işçi çalıştıran) işyerlerinde tam olarak ödenen sağlık sigortasının oranı 1982'de %75 iken, 1989'da % 31'e düştü. Eşzamanlı olarak şirketler maliyetlerinin gittikçe artan kısmını işçi sınıfına yüklemekteydiler. Bu yedi yıllık dönem boyunca, işçinin kişisel sağlık sigortasına katılma oranı % 178 gibi muazzam bir oranda artırıldı.[64]

Sağlık sigortasının erimesinin nedeni kısmen sigorta maliyetlerinin artmasına bağlıydı ve bu küçük işletmelerin sigorta sorumluluğunu tamamen işçilerin sırtına yıkmasına yol açtı. 1989 ile 1990 arasında işçi ailelerini de kapsayan sigorta uygulaması yapan şirketlerin % 20'si bu uygulamaya aniden son verdi ve işçileri azaltılmış gelirleriyle doruğa çıkan tıbbi masrafların önemli bir yüzdesini ödemeye zorladı.[65] Fakat bu gelişmelerde en etkili olan şey Amerikan kapitalizminin doğasındaki değişimdi -borçların, birleşme çılgınlığının ve spekülasyon ortamının büyümesi- ve bu değişim 1980'ler boyunca 630.000'den fazla işyerinin iflas etmesine ve bu nedenle milyonlarca işçinin tıbbi korunmadan yoksun kalmasına yol açtı. Bu eğilim başlangıç verileri dikkate alındığında 1990'lı yıllarda da süreceğe benzemektedir: 1991 yılında dosyalara geçen iflasların oranı 1990'a göre % 21 artarak, 994.000 müracaat ile rekora ulaşmıştır.[66]

Sigortasız işçi sayısındaki artış aynı zamanda 1980'li yıllarda milyonlarca yeni part-time işin yaratılmasının da sonucudur. Bunun kanıtı Sears, Roebuck (tüm çalışanlarının % 55'i part-time çalışıyor), K-mart corporation (% 45'i part-time) gibi perakende ticaret devleri ve ülkenin en büyük perakendecisi Wal-Mart'dır (%40'ı part-time çalışıyor).[67] Bu işlerin yalnızca çok küçük bir bölümü sağlık sigortası sağlamaktadır.

Son olarak, düşen sağlık sigortaları gerçeği ve bunun yol açtığı tehditler yalnız Amerika'nın çalışan nüfusunu kapsamamaktadır: tam kapsamlı sigorta vaadi verilen milyonlarca emeklinin sigortaları yasa boşluklarından yararlanılarak eski işverenlerince sona erdirilmekte veya büyük oranlarda düşürülmektedir. 1980'ler boyunca 2.000'den fazla şirket sosyal yardım uygulamalarını kaldırarak, yüzbinlerce çalışana ödemeleri gereken 21.5 milyar dolardan fazla tutarı varlıklarına aktarmışlardır.[68] 1992 yılının ortasında Bush yönetiminin eski Çalışma Bakanlığı Sekreteri Asistanı David Walker işçilerin % 95'i için mevcut sosyal yardım planlarının nihai olarak değişeceğini tahmin etmiştir.[69] Aynı yıl daha sonra en az 23 büyük şirketin binlerce emeklisinin sağlık yardımını kestiği açıklanmıştır. Bu arada düzinelerce şirket bundan sonra emekli olacaklara sigorta ödemeyeceğini açıklamış ve halen sigorta kullandırmakta olan patronların hemen hemen hepsi 1 Ocak 1993'den önce maliyet paylarını azaltacak değişimleri devreye sokmaya başlamışlardır. Bu tarihten sonra sermayedarların emekli işçilere sağlayacakları sosyal yardımlara karşılık bir fonun kârlarından düşülmesi doğrultusundaki yasa uygulamaya konulmuştur.[70]

Sağlık hizmeti programlarına ilişkin federal bütçe kesintileri, zayıflayan hizmetler, artan maliyetler ve emek gücüne yapılan tıbbi yardımlardaki olağanüstü düşüş, geçmişte ve bugün Birleşik Devletler'in her yıl ülke nüfusunun daha büyük bir kısmını olumsuz etkileyen böylesine kritik bir sosyo-ekonomik sorunu çözmeyi reddetmekte ısrarlı olduğunu göstermektedir.

Çürüyen Şehirler ve Büyüyen Evsizlik

> Fakat size yalnız bir şey söyleyeceğim, çalışmak zordur, okumayı öğrenmek zordur, eğer yaşayacak bir yeriniz yoksa çamaşırlarınızı yıkamak zordur. Bu kadar basit. Ev sahibi olmak bütün bunların temel koşuludur.
>
> Los Angeles sığınma evi misafiri, 1992

On yıl boyunca devlet tarafından uygulanan kuralsızlaştırma* (deregulatory) politikaları ve bütçe kesintileri hemen hemen tüm Amerikan şehirlerini yaygın sefalet ve evsizlerle çevrili, fiziki altyapısı çürüyen ve kentsel mahvoluşun diğer örnekleriyle dolu yerler haline dönüştürdü. 1980 ile 1990 arasında şehirlere doğrudan yapılan federal yardım % 60 azaltıldı, 47 milyar dolardan 20 milyar doların altına indi.[71] Şehirlerin federal hükümet gelirlerinden aldıkları pay 1970'de % 19 iken, 1980'de % 17.7'ye ve 1990'larda süratle %6'lara düştü.[72] Demetrios Caraley; "bu süregelen ve yoğun kesintilerin sonucu olarak, metropolitan alanlardaki büyük merkezi şehirlerin çoğunluğu zarar gördü; zengin ile yoksul bölgeler arasında zaten varolan eşitsizlikler daha da büyüdü"[73] diye yazıyor. Bush ve Reagan şehirlere daha önce gösterilen cömertlikten vazgeçtiler. 1993 yılı için önemli kentsel programlara ayrılan fon yalnızca 13 milyar dolardı.[74]

Daha genel bir düzeyde, fiziki altyapı alanında (otoyollar, kitle ulaşımı, kanalizasyon tesisatı vb.) sürekli kısılan federal yatırımlar şehirlerin çürüme sürecini hızlandırdı. Kamu İşleri ve Ulaşım Komitesi'ne göre, ülkedeki köprülerin yaklaşık % 40'ının önemli onarımlara ihtiyacı var, 28 milyondan fazla Amerikalıyı yetersiz kanalizasyon bakım sonuçlarıyla baş başa bırakan olumsuzluğu söylemeye bile gerek yok. Hatta 1990'da yapılan federal harcamaların yalnızca % 2.5'u altyapı yatırımlarına ayrılmıştı -bu

---

* *Deregulate*: Devlet müdahalesini kaldırmak, denetimi en aza indirmek.

rakam 1965 yılına göre % 3'lük bir düşüş anlamına geliyor! Bush'un başkanlığının son yılında Birleşik Devletler Brüt İç Üretiminin yalnızca % 0.5 gibi küçük bir bölümünü altyapı yatırımlarına ayırmıştı. Bu 1960'da ayrılan payın dörtte biri ve Japonya ve Almanya gibi temel kapitalist rakiplerin ayırdıkları paylarla kıyaslanamayacak kadar düşüktü.[75]

1980'lerde yoksulluk sınırının altında ya da bu sınıra yakın yaşayan nüfus şehir merkezlerinin kenarlarında yoğunlaşmıştı. 1970 ile 1987 arasında ülkenin büyük yerleşim merkezlerinde yaşayan yoksul insanların sayısı % 43 artarak 5.7 milyona ulaştı.[76] En büyük 100 şehirde yaşayan yoksul çocukların oranı bu onyılın sonunda ülke çapında % 10 civarındaydı.[77]

Reagan yönetimi esnasında bankacılık sektörünün kuralsızlaştırılması (deregulation) sonucu ortaya çıkan büyük gayrimenkul ve arazi spekülasyonları ile konut yatırımları, içeride kalan şehirlerde daha vahim etkilere yol açtı: yüzbinlerce insan konut piyasalarında evlerini kaybederek evsizler ordusunun uzun vadeli parçaları haline geldi.

Reagan başkan olduğunda Birleşik Devletler'deki evsizlerin sayısı 250.000'in altındaydı hatta 100.000 gibi düşük bir rakamdaydı. Yedi yıl sonra bu rakam 600.000'lere fırladı ve Bush'un başkanlık döneminin sonunda yapılan araştırmalarda bu rakamın ülke çapında yılda ikimilyon artarak büyüdüğü görüldü.[78] Bu korkunç artışın nedenleri kolayca tesbit edilebilmekteydi: satın alınabilir evlerin sayısındaki düşüş, yoğun miktarlarda spekülatif sermayenin gayrimenkul sektörüne akması, düşük gelirler ve sosyal yardımların geri alınması, büyüyen işsizlik ve yoksulların enflasyona karşı korunması için devletin yaptığı ödemelerin kesilmesi. Aylık kirası 250 doların altında olan kiralık evlerin sayısı 1979 ile 1987 arasında üç milyon azaldı, bu arada yıllık gelirleri 10.000 doların altında olan ailelerin sayısı da aynı oranda artış gösterdi. Bir kongre raporu da "düşük gelirli ailelerin kiralayabileceği

evlerin sayısının gittikçe düştüğünü" açıkça ifade ediyordu.[79] Daha sonra yapılan bir araştırma en alt gelir grubundaki % 20'nin tutabileceği kiralık evlerin sayısında bir "açık" bulunduğunu ve bu gelir grubunda ev kiralayamayanların sayısının 1970 ile 1990 yılları arasında ikiye katlanarak 4.9 milyona ulaştığını belirtmektedir. Evsizler kategorisi içinde aileler en hızlı büyüyen bileşeni oluşturmaktadır. Örneğin New York'da 1992 sonunda kamu sığınma evlerinde daha önce hiç rastlanmayan sayıda aile bulunmaktaydı.[80]

Birleşik Devletler hükümeti gittikçe büyüyen evsizlik sorunu konusunda çok büyük bir sorumluluk taşımaktadır. Ama bu hükümetin yalnızca gayrimenkul spekülatörlerinin faaliyetlerini düzenlemekte yetersiz kalmasının değil aynı zamanda düşük gelirli ailelere sağlanan ev yardımlarına verilen önceliğin konut tekellerine kaydırılmasının da sonucudur. 1978'de Konut ve Şehir Geliştirme Hizmetleri'nin bütçesinde yoksullara ev yardımı için ayrılan pay yaklaşık 31.5 milyon dolardı: 1988'e gelindiğinde bu rakam % 75 düşüş kayderek 7.8 milyar dolara düşmüştü. 1980'de Kongre 50.000 kamu konutunun yapımını finanse etti, ancak daha sonraki yıllarda federal bütçe kısıntıları ile bu rakam düşürülerek 1992'de 4.000 olarak tesbit edildi.[81] Dahası 1992'de yapılan bir kongre araştırması Konut ve Şehir Geliştirme hizmetlerinin yeni konutlar inşa etme, gecekonduları yıkma ve düşük, dar gelirli insanlara diğer sosyal yararları sağlama amacıyla ayrılan 3 milyar dolarlık yıllık bütçesinin bu faaliyetlere harcanmadığını, özel çıkarları artıran programlara yatırıldığını göstermektedir -bu fonlar Sears, Roebuck gibi dev tekellere, Miami'de yerleşik Suudi şeyhini de içine alan zengin kişilere ve New York hokey takımına aktarılmıştır.[82]

1991 ve 1992 boyunca şehirlerde haftalık evsiz kalma ortalaması ülke çapında onyıllardır görülmeyen boyutlara ulaşır, New York'da ev için müracaat edenler 18 yıl beklemek zorunda kalırken, aslında düşük gelirliler için yapılmış binlerce ev şe-

hırlerde tahrip ediliyor ve zenginler için kârlı ikametgâhlara dönüştürülüyordu.[83] Bunun sonucu olarak da "daha fazla insan parklarda, otoyol viyadüklerinde, terkedilmiş arabalarda ve ucuz otellerde yatmaya başlamıştır."[84] Fonların emperyalist sektörlere (askeri, istihbarat vb.) yönlendirilmesi, işçi sınıfına ve sanayi alanlarına ayrılmış milyonlarca metrekare alanın, milyonlarca dolar kâr getiren apartmanlara, yüksek fiyatlı mali, turistik vb. uluslararası ekonomiyle bağlantılı hizmet ağırlıklı faaliyet alanlarına çevrilmesi, Amerika'da hızla büyüyen evsizlik sorununda madalyonun yalnızca diğer yüzüdür.

"Yükselen Ahlaksızlık": Suç ve Endüstrisizleşme

C. Wright Mill 1950'lerin Amerikan yönetici seçkinlerini anlattığı klasik çalışmasında kamu yararına karşı kendi çıkarlarını gözeten küçük bir grubu tanımlamıştı. Bu grubun davranışlarını "yükselen bir ahlaksızlık" biçimi olarak değerlendiren yazar düşük seviyeli suç örgütlerinin türleri ile bu yeni tür arasında bir ayrım yapmıştı. Otuz yıl sonra herkes haklı olarak Birleşik Devletler'in "yükselen ahlaksızlık dönemi"nden geçtiğini söyleyebilir, tanınmış yatırım kurumlarının (Drexel-Burnham, Salamon Brothers vb.), mevduat ve kredi kurumları ve diğer finansal sektörlerin yasadışı ve kanunsuz faaliyetleri büyük bir yaygınlık kazandı. Hatta bu faaliyetler Reagan yönetiminin bürokratları ile Beyaz Saray'ın kendisinin bile katılımı ve kapsanmasıyla gerçekleştirildi.

Ahlaksızlığın yükselişi etiketi birçok yönden yatırımları sanayiden hizmetlere kaydıran, yerel üretimden denizaşırı ülkelerdeki tesislere kaydıran -bu şekilde iç şehirsel alanın çürümesine yol açan- tekellerin yasal, alışılmış boyutları için de kullanılabilir. Amerikan şehirlerinin endüstrisizleştirilmesi esnasında tüm aileler, sosyal yardım ağları ve topluluklar sistematik olarak tahrip edildi; aileler bölündü ve suç oranları doruğa çıktı.

1960 ile 1986 yılları arasında beş metropolün (New York, Detroit, Newark, Boston ve Philadelphia) incelenmesi sanayileşme ile suç arasında ters bir orantı olduğunu ortaya koydu: fabrikalarda istihdamın düşmesi suç oranlarının katlanmasıyla el ele yürüdü.[85] Ekonomik Politika Enstitüsü araştırmacıları Birleşik Devletler'deki otuz metropolde 1976 ile 1990 arasında elde edilen verileri birleştirip tahlil ederek bu bağı doğruladılar. Bu çalışmanın temel bulgusu yüzde 1'lik bir işsizlik artışının yalnızca kalp hastalıkları (% 5.6), kalp krizi (% 3.1) gibi hastalıkları artırmakla kalmadığını, aynı zamanda cinayetleri (% 6.7), şiddete dayalı suçları (% 3.4) ve hırsızlığı (% 2.4) artırdığını göstermektedir.[86] Dahası 1990 Aralık'ında Birleşik Devletler'in Körfez'e askeri müdahelesi gibi dönemler de bu ikiz olgunun küresel imparatorluk kurma çabalarından bağımsız olmadığını gösterdi. Bush yönetimi Kuveyt'i ve Suudi Arabistan'daki petrol üretici monarşiyi "korumak" adına tüm askeri ve ekonomik kaynaklarını saldırgan bir şekilde harekete geçirirken Beyaz Saray, Amerikan metropollerindeki yoksulluk ve suç sorunlarına müdahale etmesini isteyen sesleri umursamadı.

1980'ler boyunca Birleşik Devletler askeri harcamalara, tekelci yayılmaya, mevduat ve kredi kurumlarının satış kolaylıklarına ve sermayenin yükseltilmiş satışlara yönlendirilmesine on milyarlarca dolar ayırdı ve uluslararası finansal ve sanayi yatırımlarını destekledi. Kaynakların dağılımı konusunda verilen bu kararlar yalnızca sanayi istihdamı ve iyi ücretli işler (büyüyen suç oranlarının panzehiri olarak) üretememekle kalmadı aynı zamanda ülkenin işçi sınıfını yerinden yurdundan etmek konusunda ciddi etkiler yaptı. İzlenebilecek tek yol daha fazla zindan inşa etmekti. New York valisi Mario Cuomo sekiz yıl boyunca sürdürdüğü işinde bu şehrin tarihindeki en kapsamlı cezaevi yapım programını devreye soktuğu gibi, mevcut kapasiteye de 30.000 yatak ekledi. Bütün bunlara rağmen 1990 yılında üçüncü dönem de görev yapabilmek için "adalete öncelik vereceği"sözünü vermeye başladı.[87] Ülke ça-

pındaki cezaevi yapım bütçeleri 1987 ile 1991 yılları arasında % 73 arttı. 1991'de 44 eyalet "yeni cezaevi inşa etmekte ya da varolanları genişletmekteydi."[88]

Ancak ne yeni yapılan cezaevleri, ne polis sayısının artırılması, ne de uyuşturucu karşıtı kampanyaların yaygınlaşması yükselen suç oranları karşısında gözle görülür bir etkiye sahip olamıyordu. Şu anda Birleşik Devletler cezaevlerinde bulunan insan sayısı başka hiçbir ülkede nüfusa oranla daha yüksek değildir. Reagan-Bush yönetiminin "daha ağır ceza" yaklaşımı suç oranlarını azaltmadığı gibi 1980 ile 1990 arasında ikiye katlanarak 1.1 milyon kişiye ulaşmıştır. 100.000 kişiden 455'inin hapiste olduğu Birleşik Devletler sıralamada ikinci olan Güney Afrika'yı (311) dahi geçmiştir. Siyah Amerikalılar için bu oran 100.000'de 3.370 iken, ırk ayrımcılığının küresel kalbi olan bir ülkede siyahların oranı 100.000'de 681 dir; bu da Birleşik Devletler hapisanelerinde bulunan siyahların (500.000) Güney Afrika hapisanelerindeki siyahlardan beş kat fazla olduğunu göstermektedir. Ancak bu çarpıcı rakamlar bile ırk ayrımcılığının gerçek boyutlarını göstermekte yetersiz kalmaktadır.[89] Kurumlar ve Alternatifleri üzerine Ulusal Merkez'in yaptığı bir araştırma Colombia Bölgesinde 18-35 yaş arasındaki siyah erkeklerin % 42'sinin 1991'in herhangi bir gününde adli suç sistemine bir biçimde karışmış olduğunu göstermektedir -hapistekiler (% 15), gözaltı veya şartlı tahliye (% 21), kaçak ya da polis tarafından aranan (% 6) oranındadır.[90]

1990'a gelinceye kadar geçen otuz yılda şiddete dayalı suçlarda olağanüstü bir artış görülmektedir. Bu dönem boyunca sayı % 355 oranında artmış, yalnızca Reagan-Bush döneminde artış oranında küçük bir düşüş kaydedilmiştir. Adli Suç İstatistikleri Kaynakçası'na göre oran 1970'de 100.000'de 364 iken, 1980'de 597'ye, 1990'de 732'ye fırlamıştır. 1989 ile 1990 arasında cinayetlerin sayısı % 9 artarak tüm dönemlerin en yüksek rakamı olan 23.440'a ulaşmıştır, bu 1979'dan beri görülen en yüksek ra-

kamdır. Bu kayıt yalnızca 12 ay boyunca muhafaza edilebilmiş, 1991'de katledilen Amerikalılar'ın sayısı 24.700'e ulaşmıştır.[91]

1980'lerde suç oranlarının artmasına en büyük katkıyı "gözü dışarıda" finans kurumlarının uyuşturucu kârlarını aklama çabaları yapmıştır. 1984'de uyuşturucu ticareti yapan Bank of Credit and Commerce International (BCCI) 37.5 milyar dolarlık dövizi Bank of America, Security Pacific, American Express, Bank of New York, First Chicago ve BCCI'ın gizli ortağı First American Bank gibi Birleşik Devletler bankaları aracılığı ile transfer etti. 1986'da Bank of America 4.75 milyon doları akladığı için cezalandırıldı. 1980'ler boyunca Medellin uyuşturucu karteli Bank of America, American Express, Citibank, Republic National Bank, Extebank, First American Bank ve diğer yerli finans kurumları aracılığı ile yüz milyonlarca doları akladı.[92] 1989 yılında banka müfettişleri "Birleşik Devletler'de satılan 100 milyar dolarlık kokain bedelinin her yıl Amerikan bankalarından elektronik transfer aracılığıyla başka ülkelerdeki hesaplara gönderildiğini saptadılar. Hattâ para aklayıcısı rolüne bürünen federal ajanlar bu bankaların yöneticileriyle "işlemleri tartıştılar" ve onların "gönülsüz işbirlikçiler" olmadıklarını tesbit ettiler.[93] Dahili Gelir Servisi (IRS) en sonunda 55 Amerikan Bankası ile 300-400 yönetici hakkında dava açtı ve Reagan yönetimi sırasında en üst spekülatör finans sermayesi ile lümpen uyuşturucu patronları arasında oluşan bağlar açığa çıktı.[94]

Bu başarılı davalara rağmen, kuralsızlaştırma atmosferi ve denetim kuruluşlarının eksik personelle çalışması banka-uyuşturucu trafiğinin iç yapısını açığa çıkarma çabalarını yetersiz kıldı. Yönetimin para aklama denetimini yapan (Florida'da yerleşik) ana bürosu Gümrük, Uyuşturucu Önleme ve IRS personeli 1981'de 71 kişi iken, 1989'da 17'ye indirildi.[95] Senato'nun Terörizm, Uyuşturucu ve Uluslararası Operasyonlardan sorumlu Alt Komitesi'nin başkanı John Kerry "kontrol o kadar gevşek ki, berbat bile di-

yebiliriz" diye açıklama yapıyordu.[96] O zamandan beri temel uyuşturucu karşıtı bürolar personel kaybetmeye başladılar. Eylül 1989'da Bush yönetimi ulusal bir uyuşturucu kontrol programını devreye soktu; üç yıl sonra IRS'nin uyuşturucu ve kara para aklama müfettişlerinin sayısı azaltıldı.[97] Bu arada yasadışı uyuşturucu piyasalarında yılda 150 milyar dolarlık uyuşturucu Birleşik Devletler'de en tepedeki finans kurumlarına ve aşağıda da uyuşturucu satıcılarına büyük bir pay veriyor, onları besliyordu.[98] Bu aynı zamanda sermayenin hızla küresel finans ve yatırım ağı kanalıyla yurt içinden yurt dışına kaymasıyla belirlenen sosyo-ekonomik çöküşü de hızlandırıyordu.

Finansal ağ, uyuşturucu dolarları ve hükümetin uyuşturucu aklama sanayiinin denetimi için yeterli kaynak aktarmayı reddetmesi ile kentsel çözülmenin çeşitli dışa vurumları birlikte yol alıyordu: Birleşik Devletler'de şehirlerin tüm sektörleriyle birlikte parkları, kamu ulaşım alanlarını kontrol eden bir suç şebekesi büyüyor; 1985 ile 1987 arasında silahlı kavgalardan kaynaklanan acil vakalar on kat büyürken, salgın hastalıklar yeniden hortluyor; uyuşturucu bağımlısı ailelerden (Eylül 1992'ye kadar üç yıl içinde) doğan özürlü çocuklar kafilesi ortaya çıkıyordu. Federal tahminler ekonomik nedenlerle uyuşturucu kullanımını engelleme faaliyetinin yılda 60 milyar dolar civarında olduğu şeklindedir.[99] Ancak, Latin Amerikalı seçkinlerin kendi ülkeleri dışında 250 milyar dolar yatırımı bulunduğu dikkate alındığında,[100] Birleşik Devletler'deki denizaşırı finans tekelleri bu yabancı yatırımcılarla bağlarını koruyabilmek için yerel kaynaklarını "uyuşturucu kullanımına" yönlendirmekte oldukça istekliydiler.

Birleşik Devletler yerli seçkinlerinin kentsel çürüme ve artan suç oranları karşısındaki tavrı ise özel polis kuvvetleri, ulaşım, okullar, klüpler ve benzerlerinin yardımıyla bunları "yenip yoketmek"di. Bazıları milyonlarca dolarlık apartmanlarına hapsolarak kendilerini kandırıyorlardı: "Daha zengin New York'lular

arasında şehrin kamuya ait yerlerine gitmemek gibi eğilimler gelişmişti."[101] Diğerleri ise bu görünümden kaçmayı, "kırsal alanların güvenliği için dilekte bulunmayı" seçmişlerdi. Bu sınıfın üyeleri ülke çapında "kendilerini toplumdan her zamankinden daha fazla ayırmışlardı." Chicago Üniversitesi nüfus araştırmacılarından Douglas Massey seçkinlerin apar topar ikametgah alanlarını ayırma konusunda ortaya çıkan büyük işaretleri şöyle tanımlıyordu:

> Binlerce "topluluğun" yükselişinden, "gölge hükümetlerin" yaygınlaşmasına -ki bunlar 150.000 ev sahibi grubu, topluluk birliklerini ve vergileri artırmak, karşılayabilenlerden çöp toplamak gibi geleneksel kamu görevleri yapan diğer özel kuruluşları kapsıyordu.[102]

Uluslararası finans ağının büyümesi ve Birleşik Devletler küresel politik ve askeri gücünün yeniden canlanmasına Amerikan şehirlerinde yaşayan büyük çoğunluğun ekonomik ve bireysel güvensizliği eşlik etmiştir: daha fazla gayrimenkul spekülasyonu, sanayisizleştirme, uyuşturucu paralarının aklanması suç-cezaevi harcamaları; daha az sosyal hizmet, ev ve iyi ücretli imalat işleri. "Ulusal güvenlik" ideolojisinin küresel imparatorluğu haklı göstermek için kullanılması madalyonun bir yüzü, çürüyen şehirler ve imparatorluk içinde yaşam şartlarının gittikçe kötüleşmesi diğer yüzüdür.

Büyük Sıkışma: İşsizlik Sigortası, Gıda Programları, Emeklilik

1980'li yıllar hükümetin hem yürütme, hem de yargı alanında uyguladığı politikalara bağlı olarak yoğun işsizliğin ortaya çıktığı yıllar oldu. Kuralsızlaştırma binlerce şirketi iş yaşamının dışına itti ve yüzbinlerce işçi işten çıkarıldı; Dahili Gelir Yasa'sında yapılan değişiklikler şirketlerin borç faizlerini sınırsız indirime tabi tutmalarının önüne geçen maddeleri içermediği için bunun işçiler

üzerinde çok büyük olumsuz etkileri oldu. çünkü şirket borçları "şirketleri yeniden yapılandırmak için değil. onları satın almak ve elden çıkarmak için kullanılıyordu"; İflas Yasası'ndaki düzeltmeler likidite sorunu olduğunu ilan edip, eskisine göre daha kolay iş yapma olanağı sağlıyor. bu da 1970'lerle kıyaslandığında 1980'li yıllarda binlerce orta gelirlinin tasfiyesi ile sonuçlanıyordu, bu yıllarda verilen dilekçelerde % 155 bir artış görülmekteydi.[103]

1991'in her hangi bir döneminde işsizlik toplam Amerikan emek gücünün beşte birini etkilemekteydi.[104] Yalnızca New York bölgesinde 1989 ile 1991 arasındaki iş kayıpları on yıl boyunca büyüyen istihdamın % 40'ını silmişti.[105] Resmi raporlar sürekli ve özel olarak son yıllarda gerçekten işsiz olanları dikkate almamaktadır, bunların kimisi öyle moralsizlerdir ki artık iş aramaktan vazgeçmişlerdir; kimisi geçici veya part-time işlerde çalışmakta fakat ancak ekonomik sınırlarda (düşük ücretler, az ya da hiç sosyal güvence ile) yaşamakta, temelde işsizlerle aynı zorlukları ve güvensizlikleri paylaşmaktadırlar. Haziran 1992'de resmi oran % 7.8 olarak (veya 8 milyon civarında işsiz) görünse de, gerçek oran % 13 civarındadır.[106]

Temmuz 1990'dan bu yana 18 ay içerisinde yalnızca imalat sanayi alanında değil, hizmet sektöründe perakende ticaret alanında 525.000 adet olmak üzere toplam 1.9 milyon iş imkanı ortadan kalkmıştır. Bunun devrevi bir olgu olmaması da aynı derecede önemlidir: bu durum uzun vadeli bir eğilimi temsil etmektedir. 1992'de General Motors Corporation 1995 yılına kadar 74.000 kişiyi işten çıkaracağını açıklamıştır; ülkenin en büyük şirketlerinden altısı (Exxon U.S.A., Hughes Aircraft. Aetna, Chevron, Digital Equipment ve Alcoa) 23.000'den fazla işçi çıkarmışlardır; Amoco Oil Corporation 54.120 işçisinin % 15.7'sini yıl sonuna kadar işten çıkaracağını açıklamıştır; Ağustos 1992'de 167.000 fabrika işi ortadan kaybolmuş, bu sektördeki istihdam Nisan 1983'den beri en alt düzeye düşmüştür; Aralık 1992'de IBM 1993'de 25.000 kişinin

daha iş akitlerinin feshedileceğini açıklamıştır. Bir Amerikan Yönetim Örgütü araştırması 800 firmadan dörtte birinin 1993 ortalarına kadar işçi azaltmayı planladığını belirtmektedir. Savunma sanayii ile ilgili işlerde 1987 ile 1991 arasında 365.000 işçi azaltılmış ve gelecek dört yıl içinde % 15 daha azaltma planlanmıştır. Orta düzeydeki yöneticiler arasında işsiz olanların sayısı 1992'de 600.000'i geçmiştir. *İşyeri Eğilimleri* (Workplace Trends) dergisinden Dan Lacey en büyük 500 firmanın en az 4 milyon işçi çıkaracağını tahmin etmektedir.[107]

Aralık 1992 ile Ocak 1993 arasında artık iş aramak bile istemeyen işsiz Amerikalılar'ın sayısı 500.000'in üzerinde artış göstermiş, şirketlerin iş alanlarını kapatma eğilimi hız kazanmıştır. 1993'ün ilk haftaları boyunca, Sears, Roebuck, Boeing, Pratt & Whitney, McDonnell Douglas, United Technologies, Armco ve diğer büyük şirketler -çoğu tam gün, sağlık ve emeklilik hakları içeren- 100.000 işi tasfiye edeceklerini açıklamışlardır.[108] New York bölgesindeki şirketlerin gerçekleştirdiği işten atmalar medyanın "durgunluğun sonu geldi" manşetlerini yalanlamıştır: federal hükümet bile iç ekonominin temel sektörü olan imalattaki düşüş oranlarını doğrulamış (1987 ile 1992 arasındaki kayıplar 270.000 ya da % 24'dür), bu gidişin yavaşladığına dair herhangi bir ipucu bulunmamıştır.[109] Bu arada hâlâ imalat sektöründe çalışmakta olanlar son 26 yılın herhangi bir dönemindeki ortalamaya göre haftada daha çok saat (41'in üzerinde) çalışmaktadırlar.[110]

Merkez Bankası Yönetiminin kayıtları düşürmesi yeni işler yaratamamıştır. Post-endüstriyel bir ekonomide, muhtemelen, stok spekülasyonunu yeni yüksekliklere tırmandırmıştır. Ve spekülatörler istihdam yaratacak, tüketiciye güven verecek ve düşmekte olan mal ve hizmetlere talep yaratacak uzun vadeli yeni üretim alanlarına yatırım yapmak yerine saldırgan satış politikalarına dayalı kısa vadeli kârlara oynamaktadırlar. Üretken kapasitenin ve borçların bu kadar yüksek olduğu bir ülkede düşük faiz oranları iş

alanı yaratacak fabrika ve teçhizata yatırım yapılmasını teşvik etmemektedir. Şirketler ihtiyaç duymadıkları takdirde büyümek için yatırım yapmamaktadır. Hatta düşük faiz oranları ve yatırım kolaylıkları açıkça dışarıdaki faaliyetlerin hızlanmasını sağlamaktadır; iç ekonomi büyük bir durgunluğa yuvarlanırken, emperyalist sermaye büyümektedir. Spekülatif olanakların, uluslararası piyasaların ve yatırım alanlarının dönüşümü işsizliği azaltmak için yapısal tedbirler alınmasını gerektirmektedir: uzun vadeli, büyük ölçekli işsizlik içeride spekülatif sermayeye, dışarıda ise küresel kârlar arayan sermayeye yapısal olarak eşlik etmektedir.

Hükümet tekellerin vergi indirimlerini artırırken batmakta olan finans kuruluşlarına da rekor miktarlarda imkan sağlamaktadır, denizaşırı yatırımcılar için olağanüstü cömert teşvikler sağlamakta ve dünyanın en yüksek askeri bütçesini imzalamaktadır, işsizlere, yoksullara ve yaşlılara -ki bu grubun en yüksek kamu yardımına ihtiyacı vardır- en iyi koşullarda karınlarını doyuracak kadar yardım yapılmakta ya da daha kötüsü hiçbir şey verilmemektedir. 1990'a girildiğinde işsizlerin yalnızca % 34'ü işsizlik sigortası almaya elverişli bulunmuştur, bunun nedeni resmi işsizlik oranlarının 7.5 milyon zorunlu part-time çalışan ile, artık umudunu yitirdiği için iş aramaktan vazgeçen ve emekgücünün tamamen dışına düşen işsizleri kapsamamasıdır. Aslında işsizlerin durumu bu tablonun gösterdiğinden daha da vahimdir: yalnızca hükümet tarafından tesbit edilen ortalama işsizlik sigortası değil, yoksulluk sınırlarının çok altında yaşayan gerçek işsizlere ödenen yardımlar da 1991'de 65 haftadan 26 haftaya indirilmiştir.[111]

Reagan yönetimi de Amerikan toplumunun en yoksul ve en fazla ihtiyacı olan kesimine yönelik temel sosyal yardım programlarını katletmiştir. Bağımlı Çocukların Ailelerine Yardım (AFDC) ve gıda yardımı programları önce % 17.4 sonra % 14.3 azaltılmıştır. Bunun sonucu olarak "en az 400.000 aile sosyal yar-

dım alamaz hale gelmiş ve 1.000.000 kişi de gıda yardımı alamaz olmuştur." AFDC kesintilerinden etkilenen siyahların sayısı beyaz ailelere göre yedi kat fazladır; gıda yardımında ise oran üçte birin altındadır.[112] 1988'e kadar otuzüç şehirde üç kişilik ailelere yapılan en yüksek AFDC ödemesi yoksulluk sınırının yarısından daha azdır.[113] Reagan'dan Bush'a geçildiğinde AFDC ve gıda yardımı isteyenlerin sayısı hızla artarken sağlanan fonların tutarı hızla düşmüştür. AFDC programına dahil olan ailelerin sayısı 1989 ortaları ile 1991 ortaları arasında neredeyse 1 milyon (veya % 24) artış göstermiştir. Fakat hükümetin bu gelişmeye verdiği yanıt ihtiyacı olanlara yönelik federal politikalara ayna tutmuştur: 40 milletvekili 1992 yılında bu gruba yapılan sosyal yardımların azaltılması için oy kullanmıştır, bu son on yılda AFDC fonlarından yapılan en büyük yıllık indirimdir.[114] Bu arada House Ways and Means Komitesi bekar annelere verilen yardımların (sigorta ve gıda) satın alma gücünün 1990 başına kadar olan yirmi yıl içinde ortalama % 27 düştüğünü gösteren verileri yayınlamıştır.[115]

Hükümetin yoksul anne ve çocuklara yaptığı gıda yardımı da Cumhuriyetçi Beyaz Saray'ın sosyal harcamalara yaptığı saldırıların bir başka hedefiydi. Mayıs 1990'da New York Times şehirlerin yarısında yoksulluk çeken binlerce bireyi programdan tamamen çıkaran kesintiler açıkladı. Kadınlar, Bebekler ve Çocuklar için Özel Gıda Yardımı Programına büyük bir yoksulluk içinde olan 4.5 milyon yeni anne ve çocuğun katılması bekleniyordu. Fakat Washington temel gıda fiyatları arttığı halde 2.1 milyar dolarlık yardım fonunu artırmayarak yararlanma haklarını kısıtlamış oldu. Örneğin Teksas'ta bir ve iki yaşındaki çocukların gıda hakları % 33 kesildi; California'da yerel yetkililer üç ile beş yaş arasındaki çocukların meyva suyu hakkını keserek, peynir hakkını da yalnızca "hamile ve emzikli kadınlar ile yetersiz beslendiği teşhis edilen ancak kötü beslenme sonucu henüz hastalanmamış çocuklara tanıdı."[116]

Bush'un öncelikleri bundan daha kesin olarak ifade edilmemiştir: bir yanda Amerika'nın askeri kapasitesini artırmak ve Körfez Savaşını finanse etmek için harcanan on milyarlarca dolar; diğer yandan rekor sayıdaki yoksul çocuğa ve diğer yoksullara ayrılan yardım fonlarının (doğrudan ya da dolaylı olarak) kesilmesi doğrultusunda politikalar izlenmesi.

Sosyal yardım fonlarının kesilmesi yalnızca gençleri, kadınları ve milyonlarca işsizi olumsuz etkilemekle kalmadı, aynı zamanda ülkedeki yaşlıları da derinden sarstı. 1980'lerde yatırımların yurtdışına kayması, içeride emeklilik haklarından yoksun ya da çok sınırlı haklarla çalışan işçilerin sayısında önemli bir artışa yol açtı. 1979 ile 1991 arasında toplam emek gücü beşte bir arttığı halde, devlet garantili emeklilik haklarından yararlanan işçilerin oranı %49'dan % 43'e düştü.[117] Bu eğilimin temel açıklaması istihdamın imalattan hizmet sektörüne kaymasıdır: iyi ücretli, sosyal imkanları geniş iş alanları yerini düşük ücretli, sosyal yardım olanakları sınırlı iş alanlarına bırakmıştır. Aynı zamanda, çok sayıda emekli, emeklilik olanaklarının kısıldığını rapor etmekte, bunların bazıları emeklilik gelirlerinin yalnızca % 20'den az bir kısmını alabilmektedirler. Enflasyon da eş zamanlı olarak yaşam pahalılığı ile uyumlulaştırılmamış ödemelerin % 75'ini eritmektedir.[118]

Kuralsızlaştırma ve tekel baskınları çağında şirketler emeklilik haklarını azaltmanın ya da tasfiye etmenin ötesinde işler yaptılar. Birincisi, mevcut programlara adi planlar ekleyerek, maliyetin çoğunu işçilerin sırtına yüklediler: şirketlerin payına düşen emeklilik ödemeleri 1983'de 54.4 milyar dolar iken, 1988'de 45.4 milyar dolara düşürüldü, çünkü şirket sahipleri büyük borçlanmalar nedeniyle oluşan borç faizlerini ödemeye öncelik verdiler.[119] İkincisi, 1980'lerde işçilerin emeklilik fonlarının açıktan yağmalanması ortak bir özellik haline gelmiş, yaklaşık 2.000 kapitalist bu fonları ilgisiz alanlara akıtmıştı.[120] Üçüncüsü, şirketlerin emeklilik planlarını sigorta eden Emeklilik Hakları Garanti Şirketi (PBGC) nin

borçları 1989'da 30 milyar dolar iken 1991'de 51 milyar dolara çıkmıştır -yakın ya da orta vadede satılacağı konusunda söylentiler dolaşmaktadır. Ve PBGC'nin yükü gittikçe ağırlaşmaktadır: en büyük emeklilik ödemesi yapan elli şirket ödemede zorlanarak 1992 yılına kadar 9 milyar daha ödeme sıkıntısına düşerek 38 milyar dolar borçlu kaldılar. Şirketlerin garantili emeklilik ödeme taahhütleri ile ödeme sıkıntısı çekmeleri konusunda görülen olumsuzluk Bush Beyaz Sarayı terketmeye hazırlandığı sıralarda federal hükümeti de etkilemiş, devletin sivil ve askeri görevlilerine emekliliklerinde yapılacak ödemelerde 1 trilyon doların üzerinde fon sıkıntısı çekilmeye başlanmıştı.[121]

Kamu sektörü işçilerinin emeklilik fonları da işverenlerinin hırsızlığından kurtulamamıştı. 1990-91 arası iki yıllık dönemde en az onyedi şehirde hükümetler "emeklilik fonlarını kestiler ya da erteleldiler, emeklilik hesaplarından para çaldılar veya benzeri tedbirleri tartışmaya başladılar." Bu konudaki kötü örneklerden biri California Valisi Pete Wilson'un Temmuz 1991 itibariyle oluşan 14 milyar dolarlık bütçe açığını kapatmak için Kamu Çalışanları Emeklilik Sistemi'nden 1.6 milyar dolar alma kararı idi.[122]

Son olarak emperyalist politikaları finanse etmek için ücretli işçileri soymanın özellikle hain bir örneği Sosyal Sigorta ödemelerinin büyümesi ve bunların kullanıma konuluş tarzlarıdır. 1980'ler boyunca ücretlilerden kesilen vergiler % 5.1'den %7.65'e çıkarıldı, yani % 33 artırıldı.[123] Ancak hükümet bu artığı sanki genel gelirlerin bir parçasıymış gibi büyüyen federal açığı maskelemekte kullandı. Washington işçilerin gelirlerini sömürmeden tekkellerin kârları üzerindeki vergileri azaltamayacak ve yeni askeri teknolojisini finanse edemeyecekti. Sosyal refahı finanse etme kisvesi altında Sosyal Sigorta vergisi de böylece küresel yayılmayı finanse etmek için işçilerin gelirlerini kullanmanın bir aracı haline getirildi.

Hizmet Sektöründe Kriz

Amerikan sermayesi 1990'lı yıllarda uluslararası arenada saldırgan bir tarzda rekabete başladığında, 1980'lerdeki yeni iş alanlarının en güçlü lokomotifi olan -hizmet sektörü- hem alt hem üst kademelerdeki yüzbinlerce işi "maliyet indirimi" adı altında ortadan kaldırmaya başladı. General Motors, Xerox, IBM ve diğer çok uluslu şirketler hizmet üretimi yapan orta kademe yöneticileri, teknisyenleri ve diğer beyaz yakalı işçileri ya işten attılar ya da erken emekliye ayırdılar. 1990 ile 1991 yıllarında sigorta, bankacılık ve gayrimenkul alanında çalışan büyük sayılarda beyaz yakalı işçi işten çıkarıldı: yalnızca borç batağındaki finans sektöründen 115.000'in üzerinde işçi çıkarıldı ve bu işler lağvedildi.[124] Ulaşım ve iletişim sektöründeki iş kayıpları da bu işsiz profesyoneller ve yöneticiler sınıfına yeni katılımlar sağladı.[125] Kuralsızlaştırmanın büyüyen ağırlığı altında, kâr ve rekabet baskılarıyla, işgüvenliği karşılığında işçi sadakatini gerektiren geleneksel "toplumsal kontrat"ın çözülmesine yol açtı. Bu yıkım hizmet sanayiinin diğer ucunda da kendini yaygın biçimde gösterdi: Aralık 1991'e gelinceye kadar geçen 18 ayda perakende ticaret alanında 525.000 işçi işten çıkarıldı.[126]

Halbuki 1981-82 durgunluğunda beyaz yakalı işçiler arasında neredeyse hiç iş kaybı olmamış, hizmet sektörü fabrikalardan atılan işçileri kendi alanında istihdam edebilmişti, şimdi ise "sanayi ötesi" spekülasyon ekonomisinde bu şans ortadan kalktı -belki yalnızca "gayri resmi sektörler"de marjinal bir istihdamdan sözedilebilir. Dahası, 1980'lerde tüketici kredileriyle suni olarak canlandırılan hizmet ekonomisi artık işlerliğini yitirmişti: şirket baskınları, gayrimenkul spekülatörleri, şirket satışları, hisse senetleri ve benzerleri ülke ekonomisinin sanayi tabanının altını üstüne getirmişti. Sonuç kapitalist gelişmeye özgü bir model olmuştur: perakende ticaret ve bankacılık gibi hizmet sektörlerinde sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi ("güçlünün daha da

güçlenmesi"). Buna kapitalist sanayi toplumunun klasik özelliklerinin yeniden üretimi eşlik etmiştir. 1991 başlarında bir New York Times muhabiri "şirketler verimliliği artırmak için fazla mesai yaptırmakta, mevcut emek gücünü koruyarak satışları artırmaya veya daha az işçi ile satış düzeyini korumaya çalışmaktadır" diye yazmıştı.[127]

Hizmet sektörü krize girdikçe, en üstteki tekellerin ekonomik gücünün büyüyen yoğunluğu ve dinamik bir sanayi sektörünün bulunmaması işten atılan işçileri bünyesinde toplayacak canlı bir dinamiğin oluşamamasına yol açtı. Finans sektörü ve hükümet büyük borç batakları ve artan bütçe açıklarıyla boğuştuğundan her ikisi de hizmet sektörünü girdiği krizden kurtaracak fonları sağlama durumunda değildi. Hizmet sektörünün belirsiz durumunun nedeni Amerikan tekellerinin bütün dikkatlerini çevirdikleri alanla ilgiliydi: küresel ekonomi. Birleşik Devletler'deki ticaret, hizmet ve yatırım fazlaları 1981'de 43.8 milyar dolar ile doruğa ulaştı, 1988'de ise yalnızca 15.3 milyar dolar olarak gerçekleşti. Ancak, 1988'deki rakam Ticaret Bakanlığı eğitim, seyahat ve diğer kategorileri hizmet sayan yeni bir tanım getirmeseydi daha da düşük olacaktı. Bakanlık yetkilileri bu yeni tanım olmasaydı 15.3 milyar dolar olarak açıklanan fazlanın aslında 176 milyar dolar açığa dönüşeceğini belirtiyorlar.[128]

Hizmet ekonomisinin bazı sektörleri dünya piyasalarında rekabet güçlerini korurken (muhasebe, tıbbi hizmetler, bilgisayar hizmetleri, sigortacılık vb.), yatırım hesabı Reagan/Bush yıllarında Amerikan ekonomisinin küresel zayıflığını göstermeyi sürdürdü: Birleşik Devletler'in yurtdışı varlıklarının getirileri emperyalist merkezdeki yabancı varlıklar için yapılan gelir ödemelerinden daha az bir hızla artıyordu. Küresel askeri ve ideolojik gücü koruma çabası ve içeride spekülatif faaliyete hız verilmesi hizmet sektörünün hizmet verdiği ekonominin bizzat içindeki süreci zayıflatırken, "sanayi-ötesi" ekonominin de altını aşındırıyordu.

Sivil Toplumun Parçalanması: Örgütlü Emeğin Çöküşü

Tarihsel olarak, demokratik politika kuramı siyasi kurumlarla vatandaşları birbirine bağlayan güçlü özerk örgütler bütünlüğü üzerinde duran kuvvetli bir sivil topluma dayandırılmıştı. Ücretli ve maaşlı işçiler için sendikalar, kendi sosyo-ekonomik çıkarlarını dile getirecekleri ve devlet politikalarını etkileyecekleri en önemli araçlar olarak görülmekteydi.

II. Dünya Savaşının sonuyla çakışan emperyalizmin yükseliş döneminde sendikalar Amerikan işçilerinin % 35'ini temsil ediyor ve Washington'un küresel yayılma politikalarını desteklemeleri karşılığında kendi yaşam standartlarını iyileştirebilmek için kimi sosyal yararlar sağlayabiliyorlardı. AFL-CIO yöneticileri Soğuk Savaş'ın ve Birleşik Devletler'in Üçüncü Dünya'da ekonomik ve sınai kayıplara katlanarak, emperyalist devletin askeri-ideolojik araçlarını güçlendirmesine hizmet eden askeri müdahalelerin aktif destekçileriydi; Latin Amerika'da Birleşik Devletler'in müşteri rejimlerinden yana olmuşlar, hatta işçi sınıfı düşmanı hükümetleri işbaşına getiren askeri darbelere katılarak -Birleşik Devletler tekelci sermayesinin girişini kolaylaştırmayı amaçlayan- militan sendikacılığın yerini yumuşak sendikacılığın alabilmesi için aktivistler yetiştirmişlerdir.[129] Bu arada içeride çok uluslu tekeller için bu sendikalara cazip ücret ve sosyal haklar vermeyi de reddetmiyorlardı: dışarıda tekel kârları, dünya piyasaları üzerinde egemenlik, temel sanayi sektörlerinde yüksek sendikalaşma oranı (otomobil, çelik, elektrik, makine teçhizat) dışarıda ve içeride yayılmacı bir etkiyi "ince ince beslemeyi" garanti ediyordu.

Ancak bugün, sendika üyeliği görülen en düşük düzeyindedir. "İşçi düşmanı" Reagan yönetiminde bu eğilim gözle görülür biçimde hızlandı: 1945'de % 35.5 iken 1980'de % 23'e, 1988'de ise % 16.8'e düştü. Bu düşüş Bush döneminde de sürdü. Özel sektörde örgütlü emek daha büyük ölçüde imha edildi. 1953'de % 35.7 ile

doruğa ulaşan sendikalılık oranı 1980'lerin ortalarında % 17'ye düştü, bu oran şu anda % 12 ve düşmeye devam ediyor.[130] Geçtiğimiz on yıldan beri süren sendikasızlaştırmaya paralel olarak, sendikalar devlet ve tekeller tarafından dayatılan düşük ücretleri, düşük sosyal hakları ve yaşam standartlarını koruma mekanları haline dönüştü. Sendika yöneticileri varlıklarını koruyabilmek için geleneksel sorumluluklarından feragat ettiler. "Yeni uyumluluk"un göstergelerinden biri de süratli düşüş gösteren grevler oldu, 1960'lı yıllarda 1.000 ya da daha fazla işçinin yıllık ortalama 300'ü greve çıkarken, bu rakam 1980'de 150'nin biraz üzerinde, 1991'de ise yalnızca 40 işçi olarak gerçekleşti.[131]

Beyaz Saray dışarıdaki gücünü artırırken örgütlü emek de küresel müdahaleciliğin koşulsuz destekçisi olmanın gittikçe artan sayıda üye kaybettiren uzun vadeli, yıkıcı etkilerine karşı koymaya zorlanıyordu. Örgütlü işçilerin çoğunluğu artık imalatçı sanayi sektöründen değil: onların yerini kamu işçileri, gıda ve hizmet işçileri aldı.[132] Çelik, kömür ve otomobil gibi sektörler önceden tamemen sendikalıyken, şimdi sendikasızlaştırmayı keskin biçimde yaşıyorlar. Sendika bürokratları, son on yıl boyunca sermayenin yükün çoğunu sağlık ve sosyal yardım ödemelerini azaltmak ve özellikle giyim sanayiinde minimum ücretle işçi çalıştırılan sendikasız atölyeleri yaygınlaştırmak, çocuk emeği sömürüsünü artırmak gibi çabalarla maliyetlerini işçi ve emekçilere yükleme girişimlerine sessiz kalmışlardır. AFL-CIO'nun en büyük başarısızlığı belki de Amerikan emek gücünün en hızlı büyüdüğü halde en az ücreti alan kesimlerini örgütleyememesi olmuştur: 1990 yılında hizmet sektöründe çalışan işçilerden yalnızca % 6'sı sendikalıydı.[133]

Reagan yönetimi işçi hareketinden geriye kalan 11.500 hava trafik kontrol elemanını 1981'de işten atıp, sendikalarını yok ederek "açık savaş" ilan ederken, grev kırıcılığa ve lokavtlara daha fazla başvuracağının da sinyallerini vermeye başlamıştı. De-

rinleşen durgunluk sürerken devletin ve tekellerin taleplerine uyum sağlamayan sendikaları kısmen ya da tamamen hava trafik kontrol elemanlarının (Eastern Airlines, Grayhound Otobüs işçileri) akıbeti beklemekteydi. Reagan Beyaz Saray'ı terkettikten sonra da bu emek düşmanı saldırılarda azalma görülmedi. Nisan 1992'de sendikal hareket 1981'de Birleşik Otomobil İşçilerinin (1980'ler boyunca üyeleri 600.000 azaldı) Caterpiller Inc.'de yönetimin ücretleri, sosyal yardımları ve emeklilik haklarını indirme kararına karşı başlattıkları beş aylık grev yenilgisinden daha beterini yaşadı. Kitlesel işten çıkarma tehdidi altında, daha üç ay önce reddettiği koşulları kabul eden sendika, üyelerini işbaşı yapmaya devet etti. Caterpillar ultimatomunu verirken, kendi işçilerinin küresel rakiplerinin hepsininkinden daha yüksek verimlilikle çalıştıklarını açıklıyordu. Fakat, merkezi Washington'da bulunan Ekonomik Politika Enstitüsü başkanı Jeff Faux'un belirttiği gibi, "Caterpillar yüksek verimlilik oranı ancak düşük ücret istiyor. Bunun açık sonucu yaşam standartlarının düşmesidir."[134]

Örgütlü emeğe karşı başarıyla yürütülen devlet-tekel saldırısına rağmen, sendika yöneticileri bugünkü uysallıklarının sorumluluğundan kurtulamazlar: toplu sözleşmelerde üyelerinin çıkarlarını korumakta yetersizlik; Washington'un küresel politikalarına karşı sürekli taahhütlerle mücadele etmede isteksizlik ya da beceriksizlik; sendikaların hızla üye artıran ve geleneksel anlamda işçi sınıfının çıkarlarını temsil eden kuruluşlar olmaktan çıkıp, kredi kartı ve sigorta planları sağlayan "sosyal hizmet örgütleri" şeklinde çalışan işletmelere dönüşmesi.[135] En çarpıcı olanı da 1970'lerde 7.000-8.000 arasında gerçekleşen sendika temsilcilik seçimlerinin 1980'lerde yarıya düşmesidir. David Moberg "bu vahim düşüşten önce de, düşüşün üçte birinin sendikal örgütlenme faaliyetinin düşmesinden kaynaklandığı tesbit edilmişti" diye yazmaktadır. Ancak, 1980'lerde işçiler rekor sayılarda sendikaları terkederken "genel sendika gelirleri gerçek anlamda yükseldi."[136]

Birleşik Devletler küresel sermayesi, Meksika'da sanayi yatırımları yaptıkça, yüksek teknolojiyle çalışan bilgisayarları devreye soktukça ve işyerlerindeki baskıları yoğunlaştırdıkça, istikrarlı tam gün çalışan işçilerin sayısı azalmakta, güvenlik koşulları bozulmakta ve yaşam standartları düşmektedir. Tekeller 1990'larda ihtiyaç duymadıkları için sendikalara "küresel yayılma konusundaki ortakları" gözüyle bakmamaktadırlar: sendikalar o kadar güçsüzdür ki küresel kârları bunlarla paylaşmanın bir anlamı yoktur; uluslararası piyasalardan ibaret görülen bir dünyada emek gücü bir tüketici olarak değil, maliyet olarak görülmektedir. Küresel yayılmanın bu döneminde devlet de aynı şekilde devreden çıkarılmıştır: sermayenin dışarıdaki rekabet gücünün artmasına destek olmakla meşguldür, içeride de sendikal hareketin sözleşme haklarını ortadan kaldırmaya çalışmaktadır.

Sendikaların güç kaybetmesi büyük ölçüde işçi bürokratlarının Birleşik Devletler'in küresel yayılmasını kolaylaştırmakta işlevsel olma politikalarının sonucudur. Eğer işçilerin önemli bir bölümünü temsil eden ve üyelerinin yaşam standartlarının iyileştirilmesini garanti altına alan, devlet politikalarını askeri-ideolojik "yayılma" yerine sanayinin geliştirilmesi yönünde etkileyen ve çok uluslu sermayeye düşük ücret cennetleri yaratma amacıyla Üçüncü Dünya ülkelerine yapılan müdahalelere muhalefet eden bir Amerikan işçi hareketi olsaydı, Birleşik Devletler'in küresel yayılması bu şekli almazdı. Başka bir deyişle, Birleşik Devletler'de sendikacılığın ölümü emperyalist devletin yükselmesiyle eş zamanlı gerçekleşen bir süreç olmuştur.

Siyasal Çürüme: Kitlesel Kaçınma ve Seçimlerin Mali Kontrolü

Seçkinlerin arasında derin bir huzursuzluk vardır: siyasi sistemin içi öylesine boşaltılmıştır ki, siyasi liderlerin halk ya da ulus adına yaptıkları konuşmalar havada asılı kalmaktadır. 1986 ve

1990 Kongre seçimlerinde seçmenlerin yalnızca üçte birinden biraz fazlası oylarını kullanmışlardır. 1992 başkanlık seçimlerinde de seçmenlerin yalnızca % 55'i oy kullanmıştır, bu oran 1988'de Beyaz Saray için yapılan seçimdeki % 50 oranının biraz üzerindedir.[137] *Amerikalılar Politikadan Niçin Nefret Eder?* adlı araştırmasında E.J. Dionne 1988 başkanlık seçimlerine katılımın düşüklüğünü (son 60 yılın en düşük katılımı) "Amerikalılar'ın gerçekten ilgilendiği konuların çoğu Bush ve Dukakis tarafından dile getirilmemişti" diyerek açıklıyor.[138] Hatta siyasi süreçlere katılanların çoğunluğu da bunu büyük bir kötümserlikle yapmaktaydılar. Seçmenlerden biri "onlardan öyle nefret ediyorsunuz ki, gerçekten bir seçim yaptığınızı hissedemiyorsunuz" diyordu. "Eğer oy verirseniz kötünün iyisine oy vermek zorunda kalıyorsunuz."[139] Oy kullanmama doğrultusundaki bu gelişmeler son yıllarda Amerikan demokrasisinin istendiği gibi yürümemesi doğrultusundaki inançtan yola çıkılarak kimi akademik kuruluşlar, vakıflar ve araştırma kurumları tarafından fazlasıyla çalışmanın yapılmasına yol açtı.

Zenginlerin mali gücünün siyaseti baskı altına almasından sorumlu sersem pratisyenlerden biri -Cumhuriyetçi Parti eski başkanlarından Lee Atwater- halkın siyasete katılmadaki isteksizliğini samimiyetsiz olarak şu şekilde özetlemişti:

> Son 15-20 yılın somut eğilimine baktığınızda Amerikan halkının tüm kurumlara samimiyetsizce yüz çevirdiğini seçimlerin de bunlardan biri olduğunu görürsünüz ... her şeye mantıksızlık egemendir. ...Amerikan halkı politikanın ve politikacıların palavralarla uğraştığını düşünmektedir. ... Medyanın ve gazetecilerin palavracı olduğunu düşünmektedir. Büyük işletmelerin palavrayla dolu olduğunu düşünmektedir. Büyük emek gücünün palavradan ibaret olduğunu düşünmektedir. Politikayı bunlardan ayırmak önemli bir yanlış olacaktır.[140]

Tekelci Amerika'nın mali gücü siyasi süreçleri şekillendirme ve etkilemede ona egemen bir rol sağlamaktadır. 1970 ile 1988 arasında seçimler sırasında yapılan reklam harcamaları 50 milyon dolardan 225 milyon dolara çıkmış; 1990'da Senato ve Temsilciler Meclisi seçimleri için yarım milyar dolara yakın para harcandı; 1992'de bu rakam 678 milyon dolarlık rekor kırdı.[141] Tekellerin özellikle kitle iletişim araçları aracılığıyla seçimleri finanse etmesi, bu elit sektöre seçim takvimleri üzerinde kontrol kurma, seçmenleri kendi gündemleri, adayları ya da partileri konusunda etkileyerek yönlendirme olanağı sağlamaktadır. Ve son yıllarda tekeller ile zengin kişiler kongre kurallarının yasal boşluklarını kullanarak seçim kampanyalarında doğrudan adaylara değil, siyasi partilere büyük bağışlar yaparak bu girişimlerini artırdılar. 1988 başkanlık seçimleri sırasında hem Bush hem Dukakis'e mali destek sunanlar her ikisine de bu yumuşak para diye adlandırılan tutardan 25 milyon dolar verdiler; 1989-90'da Demokrat ve Cumhuriyetçi ulusal parti komiteleri 18 milyon doları dokuz eyaletin parti komitesine gönderirken, 25 milyon dolarlık ilave yumuşak para da aldılar; 1991-92 seçim döneminde bu rakam 70 milyon dolara yükseldi ki bunun % 90'dan fazlası tekellerden (özellikle tahvil ve yatırım sektörleri, yakıt, gaz, sigorta, tütün ve gayrimenkul) ve zenginlerden geldi.[142]

En büyük bağışlar kârlarını maksimize etmek için hükümete bağımlı olan kuruluşlardan gelenlerdi. Tarımsal işletme devi ve ülkenin en büyük etanol üreticisi Archer Daniels Midland Corporations 1992'de Cumhuriyetçiler'in başkanlık kampanyasına 1 milyon dolardan fazla yumuşak para verdi. Bu bağış karşılığında Archer Daniels seçim yılı boyunca Bush yönetiminden cömert bir ilgi görerek, devlet teşvikleri, fiyat desteği ve vergi indirimleri aldı. Bu, Etanol için 350 milyon dolarlık yeni vergi muafiyeti ve Birleşik Devletler şehirlerinde satılan mazotun Temiz Hava Yasası kurallarına uygun şekilde etanol ile karıştırılarak satılması ko-

nusunda yeni federal kuralların açıklanmasını da içermekteydi. Atlantic Richfield Company (ARCO) Cumhuriyetçi Parti'ye büyük yumuşak para bağışında bulunan (Bush'un yeniden seçilebilmesi için 515 milyon doların üzerinde para harcadı) bir diğer şirketti ve o da bu desteği nedeniyle "ödüllendirildi". Örneğin, 1990 yılında Temiz Hava Yasası üzerinde yapılacak düzeltmeler tartışılırken Beyaz Saray bu konudaki tutumunu tamamen değiştirerek "ARCO'nun daha temiz yakıt alternatifleri yerine "ıslah edilmiş" mazot kullanılması yönünde tedbirler alınması şeklindeki ısrarlı tutumunu" benimsedi.[143]

Fakat bu büyük meblağlı bağışlar bile gayrimenkul sanayinin siyasilere harcadığı meblağların yanında çok küçük kalmaktadır. 1989 ile 1991 yılları arasında bu sanayi, siyasi faaliyet komiteleri (PACler) Demokrat ve Cumhuriyetçi parti örgütleriyle önemli Kongre üyelerine 11.2 milyon doların üzerinde bağışta bulundu. Bu rakam aynı dönemde bu sanayiye bağlı şahıs firmalarınca parti örgütleri ve onların kongre adaylarına yaptıkları 5.2 milyon dolarlık ilave bağışla daha da yükseldi. Yalnızca bir kaç hafta sonra Başkan Bush gayrimenkul sektörü üst yöneticileri ile yaptığı özel toplantı sonrasında bu sektörü geliştirenler için Ocak 1992'de kârlı vergi indirimleri önerdi. Kongredeki demokratlar da yatırım "borçlarını temizleme" konusunda hemen harekete geçilmesini kolaylaştırdılar. "Bush'un önerilerini benimsemekle yetinmediler, bu yıl vergi düzenlemesinin merkezi unsurunun gayrimenkul alanına tanınacak milyarlarca dolar değerindeki teşvikler olacağı görüşünü dile getirerek yaygınlaştırdılar."[144]

Lee Atwater'ın değindiği "palavra", adaylar neyi vaad ederlerse etsinler, seçmenlerin asli siyasi kararlarını değiştiremeyecekleriydi: siyasiler kendilerini besleyelerin, tekellerin, bankaların ve mülk sahibi seçkinlerin siyasi takvimini izleyeceklerdir. Seçmenlerin şüpheciliği Amerikan siyasetine nüfuz eden ikiyüzlülüğün de açıkça anlaşılmasına ışık tutmaktadır: politikacılar halka nutuk atmakta,

zenginler için çalışmaktadır. Veya bir seçmenin söylediği gibi: "Onlar halkla ilgilenmiyorlar. Kendilerine para verenlerle, kendi arkadaşlarıyla ilgileniyorlar."[145] Siyasi sistemin yapısının açık gerçeği, her iki partinin de zenginlerden mali yardım almak için yarıştıkları, neoliberal bir program izledikleri ve kaynakların iç ekonomiden dışarı aktarılması da dahil, koşulsuz olarak egemen elitin uluslararası stratejisine teslim olduğudur.

Mültimilyon dolarlık kampanyalara para verenlere bel bağlayan siyasilerin çoğunluğu etkileyecek birikime sahip olmaları mümkün olmadığından saçmalıklara, ahmak kampanya sloganlarına, kişiliklere ve çoğu Amerikalı'nın eleştirmeye alıştığı diğer tuhaflıklara vurgu yapması kaçınılmazdır. Tekel ve banka elitleri düşük gelirli seçmenlerin çoğunluğunu yabancılaştırıp, siyasal arenadan kaçmalarını garanti ederken, azınlığı etkileyip yönlendirerek seçime katılan adayları ve programlarını da belirli sınırlarda tutarak oy vermelerini sağlamaktadır.[146] Dahası, seçilmeyen üst yöneticiler üzerinde baskının yoğunlaştırılması devletle ekonomik seçkinler arasındaki ilişkiyi artırmaktadır. Sonuç had safhada elitist bir siyasi sistem, dar bir sınıfın temsiliyeti ve popüler içerikten yoksunluktur. Bu ya siyasal liderlerin seçiminde, politika tartışmalarını etkileyerek ya da siyasal çıkarlar açısından yapılmaktadır. Seçim süreci giderek daha fazla gürültülü bir şaşırtma süreci haline gelmekte, halk yabancılaştırılmış ve güçsüz bir kurban sayılmakta ve elitlerin istediği, onları temsil eden ve tahmin edebilecekleri en elverişli rejim onlara sunulmaktadır. İç siyasal sistemin çürümesi -seçmenin özgürlüklerinin kısıtlandığı ve temsil yeteneği olmayan siyasi liderlerle yapılan seçimler- Birleşik Devletler'in küresel yükselişinin hızlanmasının hem nedeni, hem sonucudur. Siyasal hareketlerin belirsizleşmesi gelirlerin yukarı ve dışarı doğru yönlendirilmesinin zorunlu bir önkoşulu oldu. Ve gücün küresel sermayeyi yöneten elitlerin elinde büyümesi ve yoğunlaşması bir sonuç olarak siyasal temsiliyetin yerli biçimlerinin zayıflamasını getirdi.

1980'ler yeni bir siyasi sistemin güçlendirilmesine şahitlik etti: (1) uluslararası sermaye ve devletin küresel askeri-ideolojik aygıtlarıyla içiçe geçmiş yönetici elit iktidarı; (2) Kongre'de iktidarsız, zaman zaman hırçın fakat nihai olarak küresel elit ve yöneticilerin strateji ve ittifakları ile uyumlu, aşırılıkları araştıran bir profesyonel politikacılar sınıfı: yukarıdakilere tabi, ancak artan ölçüde alttaki halktan kopan bir grup; (3) aşağıda, kıt kaynaklar için rekabet eden, parçalı, sektörel çıkarlar açısından bölünmüş, politikacılara yabancılaşmış, kemikleşmiş ve düşüşe geçmiş sendika bürokrasisinden tecrit edilmiş, yeni insiyatiflere önünü tıkayan siyasi yapılarla boy ölçüşerek yeni bir ulusal hareket oluşturma kapasitesinden ve siyasal perspektifinden yoksun bir kitle.

1990'lara girildiğinde seçkinlerin egemenliğindeki, küresel olarak yönlendirilen siyasal sisteme karşı yabancılaşma en güçlü olarak genç seçmenler (oy kullanmayanların % 39'u) ve gelirleri 30.000 doların altındaki (oy kullanmayanların % 53'ü) seçmenlerde görülmekteydi. Sivil iktidarsızlık hem oy verenler hem vermeyenler arasında yaygındı: oy verenlerin % 54'ü ve oy vermeyenlerin % 62'si "kendileri gibi insanların hükümetin ne yaptığına ilişkin olarak söyleyecek pek fazla sözleri olmadığı"nı belirtiyorlardı; her iki grubun da üçte ikisi "hükümetin ya hiçbir zaman ya da zaman zaman doğru işler yaptığına inanmaktaydılar."[147] Küresel olarak yönlendirilen politikalar ve siyasal sistemin yapısı bu özgürlükleri kısıtlama eğilimleriyle her iki partiyi de etkilemektedir.

Araştırmalar düzenli olarak Amerikalılar'ın federal hükümetten eğitim sistemini iyileştirmesini, sağlık hizmetlerinin daha ucuz ve yaygın olmasını, çevrenin temizlenmesini, suç oranlarının artışıyla mücadele edilmesini ("sokakların güvenliği"nin sağlanmasını) istediklerini göstermiş, 1991 ve 1992'de yapılan kamuoyu yoklamaları her yerde seçmenlerin % 60 ile % 80'inin seçilmiş yetkililerin bu can alıcı sorunları çözebileceklerine güvenmediğini ya

da çok az güvendiğini ortaya koymuştur. Mart 1992'de American Viewpoint Survey tarafından yapılan bir kamuoyu araştırmasında araştırmaya katılanların üçte biri "tüm siyasi sistem çökmüştür. İşçilere kulak vermeyen ve sorunlarımızı çözme yeteneği bulunmayanlar tarafından yönetilmektedir" ibaresine tam onay verdiler.[148] Temmuz 1992'de tamamlanan bir Washington Post ABC Haber araştırması duyarsızlığın düzeyinin her zamankinden daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur: yanıt verenlerin % 82'si hem Demokrat Partinin hem de Cumhuriyetçi Partinin halkın ihtiyaçları ve ilgi alanları ile "uzaktan bile ilişkili olmadıklarını" ifade etmiştir.[149]

Denizaşırı ülkelere yapılan askeri müdahaleler küresel hegemonyanın sınırlarını genişletmeye ve emperyalist gereksinimler için daha fazla kaynağın dışarı akıtılması nedeniyle gittikçe kötüleşen iç koşullar karşısında kitlelerin hedefini şaşırtmaya hizmet etmektedir. Şövenist saçmalıklarla kuşatılan halk, yaşam standartları düşmeye devam eder ve kişisel güvensizlikleri artarken toplumsal bütçe kesintilerinin bir yenisiyle karşılaşmakta, Bush yönetiminin "uluslararası sorunları çok fazla düşündüğünü ama kendi ulusal sorunlarımız üzerinde de yoğunlaştığını" düşünmektedirler.[150] Politikacılara güvenmeden oy verme, herhangi bir etkinin boş bir törene dönüşeceği beklentisi; küresel askeri başarılardan elde edilen sembolik tatmin, içerideki gözle görülür çürümeyi gizlemekte kullanılmaktadır. Bu da politika üreticilerine kendi küresel politik-ekonomi programlarını içeriden muhalefet olmaksızın yürütme olanağı tanımaktadır. Demokrat politikaların değer kaybetmesi -içi boş karakteri yaygın bir güvensizlik ve yetersizliğe yol açmıştır- emperyalist başkanlığın ve küresel güç için yapılan projeksiyonların en uygun koşullarının sonucu olmuştur.

Sonuç

Daha önceki bölümde, belirli ekonomik alanlarda artan keskin rekabet ve azalan güçler bağlamında Birleşik Devletler'in hâlâ küresel sistemde baş aktör olduğunu tartışmıştık. Bu bölümde ise Birleşik Devletler'in küresel gücünün nihai olarak içerideki sosyal bozulma ve ekonomik çürüme ile bağlantılı olduğunu gösterdik. Bu Birleşik Devletler'in bir yandan dışarıdaki siyasal ekonomik gücünü geliştirirken neden aynı zamanda ulusal ekonominin gereksinimlerine cevap veremediği sorusunu gündeme getirmektedir.

Bugün Amerikan küresel gücü büyük ölçüde devlet teşviklerine, promosyonlara ve finansmana (veya yıldırmaya) dayanmaktadır. Birleşik Devletler denizaşırı kapasitesi yükselen rekabet ortamında büyürken, ortaya bir elde var sıfır oyunu çıkmaktadır: dışarıda harcanan ya da yatırıma tabi tutulan ne varsa, bedeli iç ekonomiye ödetilerek yapılmaktadır. Hatta, devlet gelirlerinin ve özel kazançların iç ve dış toplumsal güçler arasındaki dağılımı büyük ölçüde bunlar arasındaki güç dengelerince belirlenmektedir. 1970'lerden beri içeride faaliyet gösteren maaşlı ve ücretli kesim aleyhine, ihracata ve küresel faaliyete yönelenler lehine kesin bir kayma mevcuttur; küresel çıkarların temsilcileri her düzeyde yürütme ve yasama gücüne nüfuz etmiştir. "küresel emperyalizmin kurucuları" ile devlet arasındaki yapısal bağlar "askeri-sınai bütünleşme" olarak tanımlanan biçimden çok daha kapsamlı ve derindir. En büyük şirketler kârlarını artan bir oranda dünya piyasalarından elde etmektedirler; yerel üreticiler tüketici olarak değil daha çok maliyet unsuru olarak görülmektedir. Emperyalizmin kurucuları için sorun, uluslararası piyasalardaki karları artırmak için yerel maliyetlerin (emeklilik ödemelerinin, sosyal yardımların vb.) nasıl düşürüleceğidir.

Denizaşırı yatırımcılar sermayelerini yeniden üretmek için geniş, sağlıklı ve iyi eğitilmiş bir emek gücüne gereksinim duymamaktadırlar. Onların gereksinimi -finansal hizmetlerin gö-

rülmesi ve otomatik cihazların kullanımı için- seçkin, uzmanlaşmış, vasıflı emek gücünedir. Bu nedenle sağlığın, yeteneklerin ve eğitimin bozulması ihracatçı seçkinleri büyük ölçüde etkilememektedir. Sosyal hizmetler için yapılan harcamalar potansiyel bir kâr olarak değil, bir maliyet olarak görülmektedir. Bu yüzden "ulusal ekonomi" ya da "ülke için kötü olan" Amerika'nın küresel aktörleri için hiç de öyle değildir.

Sonuç olarak, Birleşik Devletler küresel gücü 1990'larda dünya pazarlarındaki rekabet gücü düşüşe geçtiği için yerel kaynakları düzeltme gereksinimi hissetmektedir. Daha önceki bir dönemde, II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra Birleşik Devletler tek ekonomik süper güç olarak ticaret ve yatırım piyasalarını egemenliği altına alarak tekel kârları elde etme ve böylece bir yandan denizaşırı kârlarını artırmak için gerekli finansmanı yaratırken, diğer yandan içeride sosyal programları yürürlüğe koyup, ücretleri artırmayı başarabiliyordu. Yeni küresel rakiplerin devreye girmesiyle birlikte, Birleşik Devletler tekellerinin kârları baskı altına girdi ve ortalamanın üzerindeki kâr oranları düşmeye başladı. Uluslararası rekabeti korumak için gereken büyük ölçekli, uzun vadeli finansman ihtiyacı giderek daha çok bir yandan ulusal kaynakları yeniden düzenleme, diğer yandan serbest ticaret anlaşmaları aracılığıyla geleneksel hegemonya alanlarındaki (Latin Amerika ve Kanada) sömürüyü yoğunlaştırma gereğini ortaya çıkardı. Küresel siyasal-askeri güç alanında ise bunlara paralel gelişmeler oldu. Daha önceleri Birleşik Devletler ekonomisinin egemen konumu küresel alanda devletin küresel askeri-ideolojik aygıtını finanse etmenin aracı idi. Küresel kârların düşmesiyle birlikte devlet, küresel askeri, ideolojik ve ekonomik yayılmasını koruyabilmek için iç ekonominin kaynaklarını (özellikle sosyal programlardan) bu alana aktarmak zorunda kaldı.

Sonsöz
Clinton Yönetimi: Küresel Liderlik mi? İç İyileşme mi?

Nisan 1993'de Başkan Clinton Vancouver'de Birleşik Devletler'in Rusya ekonomisine yapacağı yardımları görüşmek için Boris Yeltsin ile buluştu. Clinton konuyu Batı yanlısı egemenlerin konumlarını güçlendirmek ve özelleştirme sürecini hızlandırmak için tarihsel bir fırsat olarak gündeme getirdi. Zirvenin ortaya koyduğu sembol çok anlamlıydı: eski süpergücün lideri dilenci mendilini açıp (aynı bazı Üçüncü Dünya ricacıları gibi) tarihsel düşmanlarının en büyüğüne yalvarır hale gelmiştir. Fakat bu sudan toplantı Rusya'nın küresel bir aktör olarak düşüşünü gösterdiği kadar Washington'un yeni yükselişine de -tek başına bir süpergüç olarak- işaret etmiş ancak bu gerçek bir olgu olmaktan çok sembolik olmuştur.

Clinton'un açıkladığı 1.6 milyar dolarlık kredi ve yardım paketi Rusya ekonomisini girdiği bataktan çıkarmaya ve Yeltsin rejimini korumaya pek az katkıda bulundu. Beyaz Saray aynı zamanda Rusya'da özelleştirmeyi teşvik etmek için 4 milyar dolarlık çok taraflı bir fon tahsis etti fakat yalnızca bu toplamın 500 milyon dolarlık kısmına katkı koymaya hazırlandı, geri kalan ise G-7 ülkeleri, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşlardan sağlanacaktı.[1] Mesaj bundan daha açık biçimde ve-

rilemezdi: süpergüç konumuna rağmen Birleşik Devletler artık yeni ve önemli bir etki alanını güçlendirmek için finansman sağlayamamaktadır.

Clinton yönetimini Rusya'nın Birleşik Devletler çokuluslu sanayi şirketleri ve finans kurumlarına doğru "dışa açılma"sını milyarlarca dolarlık yardım programlarıyla desteklemekten alıkoyan şey, Reagan ve Bush döneminde Amerikan toplumunun belirgin özelliği haline gelen ekonomik çürüme ve toplumsal kutuplaşmaydı ve bu Kasım 1992'de seçmenlerin Demokratlara dönmesinde de rol oynamıştı. Yaşam standartlarında son yirmi yılda ortaya çıkan kötüleşme, Amerikan halkının "imparatorluk" ile "cumhuriyet" arasındaki çelişkiyi farketmesine neden olmuş olabilir. Tekellerin düşük ücret cenneti ülkelere göz dikmesi ve toplumsal alandaki kesintiler Reagan-Bush döneminde dışarıdaki müdahaleleri finanse etmek için askeri harcamalarda ortaya çıkan olağanüstü artışlara eşlik etti, bu da halkın gözünde iç ekonominin "küresel liderliği" korumak için talan edildği yönünde bir fikir uyandırmış olabilir. Tabii ki 1980'ler boyunca ve 1990 başlarında bu konuda yapılan kamuoyu araştırmaları Amerikalılar'ın büyük bir çoğunluğunun emperyalist politikaları, ister Orta Amerika'ya askeri müdahale biçimini alsın, ister dışarıdaki Amerikan yatırımcılarına büyük ölçekli teşvikler biçimini veya yeni müşteri devletleri kalkındırmak için büyük yardım programları biçimini alsın, desteklemediklerini açıkça ortaya koymuştur.

Clinton iki seçenekle karşı karşıya idi: ya küresel imparatorluk kurma konusunda Bush'un politikalarını izleyecek, ya da ülke ekonomisinin ve toplumun yeniden yapılandırılmasını sağlayacaktı. Seçim imparatorluk ya da cumhuriyet arasında yapılacaktı ve yapıldı. Amerika'yı yeniden yapılandırırken küresel liderliğin korunabileceğini söylemek anlamsızdır. Bunun çok basit bir nedeni vardır: ikisini birlikte yürütecek yeterlilikte kaynak bulunmamaktadır. İlişki çok açıktır: imparatorluk büyüdükçe, iç eko-

nomi zayıflamaktadır. Çürüyen şehirler ve Los Angeles tipi ayaklanmalar Çöl Fırtınalarının bedelidir. Birleşik Devletler'de imalat yatırımlarının düşmesi, denizaşırı ülkelerde yapılan büyük ölçekli yatırımların sonucudur. Emperyalist seçkinlerle Amerikan halkı arasındaki açı gittikçe genişlemektedir.

Ulusal Ekonomik Öncelikler Değiştiriliyor mu?

Seçim kampanyası boyunca Başkan Clinton dolaylı olarak dışarıda kurulmakta olan imparatorluk ile iç ekonominin yeniden yapılandırılmasının birbiriyle uyumlu olmadığını ifade etti. Bush'un "küresel liderlik" tercihinin yerine Clinton'un "Amerika'yı yeniden yapılandırma" vurgusunu benimseyen birçok seçmen de böyle düşünüyordu. Etkileyici yoğunlukta bir vekaletle donanan Clinton Beyaz Saray'a kamuoyuna dikkatini içeriye yoğunlaştıracağını ancak bu arada da Orta Avrupa, Orta Doğu, Güney Afrika ve diğer yerlerdeki Birleşik Devletler girişimlerini benimsediğini açıklayarak girdi. Hatta, Birleşik Devletler ekonomisinin karşı karşıya bulunduğu en kritik sorunların çoğunun "uzun vadeli ve yapısal" olduğunu ifade etti.[2]

Ancak yerini alır almaz hemen aksi yönde davranmaya başladı: kentsel Amerika'nın canlandırılması Yeltsin'e kefalet verilerek geri alındı; Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA)'ya yöneltilen eleştirel bakış, programın genişletilerek, daha hızlı işletilmesinin önünü açtı; askeri ve istihbarat harcama programları kısıntıya tabi tutulmak yerine, yönetim yetkililerinin casuslara ilişkin bütçenin artırılmasına açıkça muhalefet etmesine rağmen, 1988'den 1994'e kadar olan döneme göre Clinton'un savunma bütçeleri daha az kısıntıya tabi tutuldu. Bu farklı uygulamalar Clinton'u iktidara getiren ekonomik güçlerin kurumsal iktidarını yansıtıyor ve bunlar Clinton hükümetinin en üst kademelerinde orantısız biçimde temsil ediliyorlardı. Clinton, halk

adına konuşan ama uluslararası tekelci seçkinler için çalışan Wall Street popülistlerinin yeni beslemesiydi.

Clinton'un seçimler sırasında öne çıkardığı konulardan vaz geçtiğinin en çarpıcı belirtisi anahtar rolü üstlenen ekonomi ve dış politika ile ilgili yönetsel kademelere "küresel liderlik" yanlısı bireyleri getirmesi oldu: bunlar serbest ticaretçiler, çokuluslu yatırım ve bankacılık çevrelerinin teşvikçileri ve Üçüncü Dünya'ya müdahaleyi de kapsayan dış Amerikan gücü taraftarlarından oluşuyordu.

Eski Başkan Yardımcısı Dan Quayle'nin personel müdürü William Kristol kendisine yeni yönetimin ekonomik programı hakkında ne düşündüğü sorulduğunda: "Programda çarpıcı olan bir sınıf savaşımı söyleminin varlığıdır, ancak tüyler ürpertici olan bunun çok şüpheli oluşudur. ... O (Clinton) bu söyleme inanmamaktadır. Milyonerlerle dolu bir kabinesi vardır."[3] yanıtını vermiştir. Bunların neredeyse % 80'i (bu rakam Reagan ve Bush kabineleri döneminden daha yüksektir) servetlerini 1980'lerden sonra gelişen spekülasyon ("mal değil para yapma") döneminde edinmişlerdir. Kabine soy ve ırk farklılıklarını kısmen yansıttığı halde, ekonomik sistemdeki sınıf farklılıklarını hiç yansıtmıyordu. Başkan'ın baş ekonomik danışmanı yönetimin en zengin üyesiydi. Robert Rubin dünyanın en güçlü aracı yatırım kurumlarından biri olan Goldman Sachs & Co.'nun sahibiydi ve yalnızca 1992 yılında 26.5 milyon doları gayrimenkul, petrol gaz ve diğer ortaklıklarının milyonlarla artan yatırımlarından elde etmişti. Beyaz Saray'ın teklifini kabul ettikten sonra özel müşterilerine yazdığı mektupta tekellerin dünyasına sunduğu vasıf ve etkilerinin kaybolmayacağını belirterek, "Sizinle yeni görevim kapsamında çalışmaya devam etmeyi umuyorum" demişti.[4]

Daha önceki Senato Finans Komitesi başkanı, yeni hazine sekreteri Lloyd Bentsen 6 milyon dolarlık servete sahip, önemli gayrimenkulleri var, pek çok bankanın ve sigorta şirketinin yönetim

kurullarını şereflendirmekte ve özellikle petrolcülerin ve gayrimenkul tüccarlarının çıkarları doğrultusunda vergi indirimlerini etkili biçimde desteklediğinden uzun süreden beri adı "kaçakçı Lloyd"a çıkmış durumda. Tekelci Amerika'nın Bentsen'in tayini konusundaki tepkisi en hafif deyimle coşkulu olarak tanımlanabilir. Amerikan Petrol Şirketi başkanı Charles DeBona bu tayinle keyiften kendinden geçti: "Tek dileğimiz onun kalıcı olmasıdır, öyle sanıyorum ki yalnızca petrol sanayi değil tüm iş dünyası aynı duyguları paylaşıyor."[5] diyordu. Roger Altman'ın Bentsen'in yardımcısı olarak atanması Clinton'un Wall Street'le kucaklaşmasının ek bir kanıtını oluşturuyordu. Carter'ın başkanlığı sırasında üst düzey bir hazine yöneticisi olan Altman, Chrysler'in satışının kolaylaştırılması sırasında çok aktif bir rol oynamıştı. 1980'ler boyunca birleşme ve devir hezeyanından ve o yılları karakterize eden LBO'lardan çok büyük kârlar elde eden bir yatırım bankacılığı şirketi olan The Blackstone Group'un başkan yardımcısıydı.

Milyonerler İş (Robert Reich) ve Ticaret Bakanlıkları'nda (Ronald Brown) ve Birleşik Devletler ticaret politikalarının üretiminde de (Mickey Kantor) yer aldılar. Brown birçok Japon çokuluslu şirketinin, Haiti'deki Duvalier ailesinin ve American Express Company'nin lobicisiydi ve 1989'da Demokratik Ulusal Komite'ye seçildikten sonra da kendi avukatlık şirketi olan Patton, Boggs ve Blow'dan maaş almaya devam etti. Kantor ise Washington'daki Mannat, Phelps, Phillips ve Kantor adlı avukatlık şirketinin ortağıydı ve aynı zamanda önde gelen Japon müşterileri vardı.

Clinton'un en etkili dış politika üreticilerinden bazılarının da tekelci Amerika (ve onun çokuluslu bölmesi) ile çok yakın bağları bulunmaktaydı. Kişisel serveti 4 milyon doların üzerinde olan Devlet Bakanı Warren Christopher, Los Angeles'in önde gelen avukatlık firmalarından olan ve çok sayıda Birleşik Devletler ve dev Japon tekelinin temsilciliğini yapan O'Melveny & Myers'ın

başkanıydı; Ulusal Güvenlik Konseyi danışmanı Samuel Berger Washington'un uluslararası ticaret gruplarının güç merkezi olan Hogan & Hartson adlı bir avukatlık şirketinin yöneticisiydi ve Japon Toyota firmasının lobicisi olarak çalışıyordu; bu arada başkanın CIA başkanlığına uygun gördüğü James Woolsey önde gelen bir Washingtonlu avukattı (Shea and Gardner), aynı zamanda da MX füzelerinin üreticisi olan ve ana temel savunma sözleşmelerini temsil etmekte uzmanlaşmış Martin Marietta şirketinin yöneticisiydi -bu şirket son dönemlerde McDonnel Douglas ve General Dynamics ile birlikte A-12 uçaklarının alımının iptali için Birleşik Devletler hükümetine karşı dava açmıştı.

Clinton'ın personel atamaları da kampanyalarında kullandığı "Amerika'yı yeniden yapılandırma" söyleminin aksine davranarak makamındaki ilk yılda izlediği -ulusal ekonominin gereklerinden çok Birleşik Devletler'in imparatorluk kuran güçleriyle bağlantılı yapılarıyla (ve iç çürümeyle) uyumlu- politikalar gibiydi.

Clinton yönetiminin en önemli kademelerine atanan kişilerin ekonomik ve sınıfsal bağları ile yeni başkanın popülist imajı ve söylemi arasındaki çelişki başkanın ilk yılı boyunca hükümetin uyguladığı ekonomik programın anahtar faktörleri incelendiğinde çözülebilir -kimin ödediği ve kimin kârlı çıktığını ayrıştırmak için bunu yapmak gereklidir.

Kampanyalarında orta sınıfların üzerindeki vergi yükünü azaltma sözü veren Clinton Şubat 1993'de Kongre'ye sunduğu 1994 yılı bütçe teklifinde hem orta sınıfları hem de işçi sınıfını etkileyen artan oranlı enerji vergileri ve sosyal sigorta vergilerine yer verdi. En üst gelir vergisi gelecek dört yılda 126 milyar dolarlık bir ek katkı sağlayacağı beklentisiyle % 31'den % 36'ya çıkartılacaktı. Ancak, böyle bir beklenti zenginleri ve onların her programın açığını bulmakta ustalaşmış vergi avukatları ile muhasebecilerini harekete geçirdi.

Yüksek gelirliler ek vergiler ödemektense alacaklarını ertelemeyi, onları vergi korumasına almayı , federal vergiden muaf olan alanlara kanalize etmeyi (belediye tahvilleri gibi) veya sıradan gelirlerini en üst vergi diliminin indirilmesi konusunda söz verilmiş olan sermaye geliri haline getirmeyi seçebilirlerdi.[6] Önerilen bu oran her koşulda çok zenginlerin 1964 ile 1980 arasında ödedikleri verginin (% 70) yalnızca küçük bir oranıydı ve hâlâ Reagan'ın başkanlığı döneminde uygulanan verginin (% 50) çok altındaydı. Clinton'ın "artışı" Reagan ve Bush'un başkanlıkları dönemindeki vergi eşitsizliklerini devam ettirmekten başka bir anlam taşımıyordu.

En yüksek kurumlar vergisi oranının % 2 artırılması da büyük işletmelerin ve gayrimenkul tacirlerinin çıkarları açısından gerçek bir negatif sonuca yol açmıyordu, çünkü bu artış gelecek dört yılda uygulamaya girecek yeni vergi kredileri ve diğer ayrıcalıklarla çakışıyordu. Zaten yeni yönetim 1986'da esaslı olarak elden geçirilen federal vergi yasasını (o zaman Senato Finans Komitesi'nin başkanı olan Lloyd Bentsen'in muhalefeti üzerine) cömert vergi indirimleriyle gayrimenkul sahiplerine yatırımlarından ettikleri zararları diğer alanlardaki işlerinin gelirleriyle telafi olanağı sağlayacak şekilde elden geçirme kararı almıştı. Clinton da emeklilik fonlarını gayrimenkul maceralarına yatırmayı kolaylaştıracak önerilerde bulundu.[7]

Nihai olarak Kongre'ye sunulan bütçe paketine yönetim 100.000 doların üzerinde kazanıp önerilen vergi artırımlarının %90'ını ödeyecek olanlar için esaslı bir ayrıcalık ilave etti: bunlar 1993 ödemelerini iki yıla yayarak ödeyebileceklerdi. John Cushman *New York Times*'da "aslında, iki yıllık faizsiz kredi kullandılar. En zenginler için bu kredi onbinlerce dolara ulaşabiliyordu" diye yazmıştı.[8]

Clinton'un önerdiği vergi politikaları "herkes eşit fedakarlıkta bulunacak" söyleminin yalanlanması anlamına geliyordu. Daha

çok kendisinden önceki Cumhuriyetçi meslektaşının yolunu izliyordu. "Eşit fedakarlık"ın bir anlamı olması için onyılın geri kalan yıllarında daha eşitlikçi bir ekonomi ve toplum sağlanması için zenginlerin gelirlerinin artan bir biçimde orta ve aşağı sınıflara doğru kaydırılması gerekiyordu. Bunun yerine, "popülist" Beyaz Saray "eşit fedakarlık" çağrısını hem yığınsal olarak yaşam standartlarının düşmesiyle karşılaşanlara, hem de zenginlik ve etki alanlarını genişletenlere -Reagan ve Bush politikalarının lütfuyla- yapıyordu.

Reagan'ın Beyaz Saray'ı ve Demokratik Kongre bankaları, tasarruf ve kredi kurumlarını kuşatan kuralları gevşeterek açgözlülük, spekülasyon ve yönetimsizlik çağını başlattı, bu uygulamalar finans kurumlarını Birleşik Devletler hükümetinin karşılamak zorunda kaldığı yüz milyarlarca dolarlık zararlarla karşı karşıya bıraktı. Nihai olarak yasama bankacılık faaliyetlerini kontrol etmek için yeni bir dizi gözleme kuralı oluşturdu. Seçim kampanyası sırasında Clinton ülkenin ekonomik önceliklerini "Amerikan sanayini yeniden yapılandırma"ya çevirme, böylece bir önceki onyılda ortaya çıkan yoğun banka skandallarına yol açan koşulları ortadan kaldırma sözü vermişti. Ancak Demokratlar iş başına geldiklerinde bankacılık reformlarını yapmamayı ve eski dönemin uygulamalarını sürdürmeyi tercih ettiler. Başkanın bankacılık çevreleriyle yakın bağları olan önde gelen bir tekel avukatı olan Eugene Ludwig başkanlığında oluşturduğu "banka reformları" çalışma grubu bankaların hem munzam hem de "karakter" bazında kredi vermelerine izin verilmesini ve hükümetin "küçük bankaların kendi yönetim kurulu üyelerine kredi vermelerini kolaylaştıracak"[9] tedbirler almasını önerdi -bu 1980'lerde tasarruf ve kredi skandallarına ve yığınsal iflaslara yol açan "iç ticaret" ile neredeyse aynı şeydi. Clinton'un danışmanları bankaların federal banka denetçilerinin beğenmedikleri kararlarını temyiz etme hakkına sahip olmaları gerektiğini savunarak bankalar üzerindeki kamu düzenlemelerinin daha da zayıflatılmasını istediler.

Beyaz Saray'ın bu kuralsızlaştırmayı teşvik etmekteki mantığı "kredi alımını kolaylaştırmak" ve "ekonomiye yardım etmek"ti. Ancak bankaların büyük ölçekli krediler vermeyi başaramamasının engelleyici kurallarla çok az ilgisi vardı, bu daha çok Hazine bonosu alma ve yurt dışına kredi açmanın daha kârlı olmasından ve Birleşik Devletler ekonomisinin durgunluk içinde bulunmasından kaynaklanıyordu. Yeni tavsiyeler Ekonomiye "yardım etmek" yerine, bankacıların daha yüksek kârlar için spekülasyon yapmalarına ve kamu sorumluluğunun sınırlamaları olmaksızın fonları hareket ettirebilmelerini sağlayacaktı. Bunlar Clinton'un "sanayi politikaları"nı kesinlikle ucuza sattılar.

Kasım'daki başkanlık seçimlerinden önce ve seçimlerin hemen sonrasında Clinton ve danışmanları durmadan Demokratlar'ın yönetiminin Amerikan ekonomisinin başına bela olan "yapısal" sorunlara (verimliliğin düşmesi, gelir düzeyinin düşmesi, sanayi tabanının erimesi vb.) eğileceğini söylediler. Seçim zaferinden sonra konuşan Robert Reich "en büyük sorun uzun vadeli yapısal programın kısa vadeli işletme devrinin sorunlarıyla önünün kesilmesinin önlenmesidir" diyordu.[10] Clinton "teşvik ve yatırım" stratejisinin bir parçası olarak iyi ücretli yeni işler yaratmak ve ülkenin çürüyen altyapısını onarmak için en az 30 milyar dolar harcayacağına dair söz vermişti. Fakat Ocak 1993'den sonra uzun vadeli yapısal sorunlar üzerindeki yoğunlaşma yerini bütce açığını kapatma çabalarına bıraktı. Reich hariç Clinton'un tüm ekonomi danışmanları -Lloyd Bentsen, Robert Rubin, Rogen Altman Yönetim ve Bütçe Bürosu Müdürü Leon Panetta ve yardımcısı Alice Rivlin- "bütçe açığı tacirleri" haline geldiler.

Clinton'un bütçe teklifi de bu seçim sonrası tercihlerini yansıtıyordu: 16 milyar tutarındaki ekonomik teşvik paketi altyapı yatırımlarına ve "istihdam yaratıcı" alanlara aşağı yukarı eşit olarak bölünüyordu. Ekonomist David Gordon vergi, harcama ve yatırım tekliflerini analiz ederek, gelecek dört yıl içinde "yeni yatırımların

bütçe açığını dengelemek doğrultusunda yaklaşık bire ikilik bir etki yapacak" diyordu.[11] Bu paket daha sonra Senato'daki Cumhuriyetçileri yenmeye yeterli olmadığı gibi, 1993-94'de işgücüne yeni katılımları sağlamak ya da Clinton'un başkanlığının ilk oniki ayında büyük tekellerin işten çıkardığı yüzbinlerce beyaz yakalı işçiye yeni iş olanakları yaratmakta başarılı olamadı.

Kamu altyapı yatırımlarına ayrılması önerilen fon on yıllık ihmal ve çürüme sonucunda oluşmuş bulunan olumsuzlukları onarmakta dişe dokunur bir yarar sağlamadı. Bu alandan sorumlu olan bir üst düzey bürokrat yalnızca ülkedeki köprü ve otoyolları onarmak için gerekli fonun 290 milyar dolar olduğunu belirtiyordu. Bir kaç ay sonra Ekim'de Ulaşım Sekreteri Frederico Pena'nın desteğiyle bu soruna bir çözüm önerdi: Reagan-Bush dönemindeki Eyaletlerarası Sistemin bölümlerini özelleştirme fikrini hayata geçirerek yeni geçiş ücretleri koyulması ve eski ücretlerin yükseltilmesi.[12]

Nihai olarak birinci Clinton bütçesi, eğitim ve öğretim programlarına ayırdığı fonlarla seçim kampanyalarındaki "önce insan" söylemiyle alay ediyordu. Bu dönemde ekonominin (Gayri Safi Brüt Hasıla) federal yatırım programlarına ayrılan payı Bush yönetiminin son yılı ile kıyaslandığında % 2 düşerek % 3'e inmekle kalmamış, eğitim ve öğretim programlarına ayrılan pay en büyük düşüş olan % 6 oranında düşürülmüştü.[13]

Yatırımları azaltma pahasına bütçe açığını kapatmak doğrultusunda bir yıl boyunca gerçekleştirilen yoğunlaşma da ulusal ekonomik iyileşme ile sonuçlanmamıştı. New York, California, Pennsylvania ve bunlar gibi önemli diğer eyaletler hâlâ durgunluk yaşıyorlar. Birleşik Devletler Haberleri ve Dünya Raporu'ndaki analize göre, 1993 yılı boyunca en fazla kazancı sağlayan on eyalet toplam ekonomik faaliyetin yalnızca % 11'ini sağlamış, ancak ekonomik olarak en zayıf durumda olan on eyalet % 40'ı oluşturmuştu.[14]

İç ekonomik canlanmanın bütçe açığını kapatmaya feda edilmesi (bu tutum Clinton'un bütçedeki vergi artırımları ve harcama kısıntıları ile oluşacak fonların bu amaçla kullanılacağı doğrultusundaki vaatleriyle başladı)[15] Demokratların başkanlık kampanyasını finanse eden bankacıların ve yatırım danışmanlarının güçlü etkisini ve yönetim üzerindeki egemenliğini yansıtıyordu. Bu nedenle Clinton'un programın başarısının pozitif bir göstergesi olarak sermaye piyasalarını göstermesi şaşırtıcı olmamaktadır. Bütçeyi dengeleme (özellikle yükü ücretli işçilerin ve maaşlı emekçilerin üzerine yıkmak pahasına) tahvil alıcıları ve satıcıları açısından daha fazla kâr ve iş olanağı anlamına geliyordu -buna Kabine'de temsil edilen yatırım kurumları da dahildi. Finansçılar büyük uluslararası fon akımları ve istikrarlı bir dolar beklentileriyle sevinmekteydiler. Artık Wall Street en önde gelen finansal oluşum olarak geri dönebilirdi. Reagan tarafından göreve getirilen Federal Merkez Bankası başkanı Alan Greenspan'ın Clinton'un ekonomik programını kuvvetle desteklemesi de şaşırtıcı değildi. Deflasyonist politikalar düşen faiz oranları ve yükselen tahvil fiyatları anlamına geliyordu. Devlet harcamalarının kısılması tahvil sahipleri için ideal bir politikaydı. Servetini tahvillere yatırmış olan Ross Perot da bütçe kısıntıları ve açık kapatma politikalarının gürültülü savunucularındandı. Clinton'un söylemiyle önerdiği politikalar arasında gittikçe açılan gedik bir yorumcunun Clinton'un Franklin Roosevelt gibi konuştuğu ama Herbert Hoover gibi davrandığını söylemesine yol açmıştı.

Reagan-Bush yıllarının yaygın ekonomik yaklaşımı servet ve geliri yukarı doğru dağıtmaktı, bu daha büyük üretken yatırım faaliyetleri için yatırım yapılmasını ve daha yüksek ücretli daha çok iş alanı yaratılmasını sağlayacaktı. Ancak şimdi anladığımız gibi bu türden herhangi bir şey olmadı: zenginler daha zengin oldu, milyonlarca iyi ücretli iş ortadan kayboldu ve spekülasyon yaygınlaştı. Clinton döneminde ekonomi alanında "yavaş yavaş dü-

şüşe geçme"nin yeni versiyonu göklere çıkarıldı ve bu kez de "teknolojinin yavaş yavaş düşüşe geçişi" biçimini aldı. Çalışma Bakanı Robert Reich'e göre devletin özel sektöre teknolojik gelişme için verdiği teşvikler hem daha yüksek ücretli iş alanları yaratacak, hem de Birleşik Devletler'in küresel alandaki ekonomik rekabet gücünü artıracaktır. Yönetim, gelecek dört yıl içinde temel amacı devlet araştırma merkezlerini, tekellerin kârlarını artıracakları ileri teknolojinin "kuluçka makineleri" haline getirmek olan bir proje için devlet-sanayi işbirliğine gelecek dört yıl için 17 milyar dolarlık bir fon ayırdı.

Fakat 1980'lerin derslerinden biri yüksek teknoloji teşvikleri ve vergi indirimlerinin iyi ücretli yeni işler yaratmayacağıydı. Yeni teknolojilerin uygulanması işçilerin işlerine son verdikçe kuruluşların verimlilik düzeylerini yükseltmelerine yol açtı. Ancak işsizlik arttıkça yeni teknoloji daha uzun iş saatleri ve daha sıkı bir disipline yol açıyor ve eğer varsa işe yeni alınmış işçilerin kovulmasına neden oluyordu. Verimlilik gelirleri istihdam yaratılamaması pahasına gerçekleşti.[16] Örneğin 1992 yılının son dört ayında ekonomi % 3-4 arasında büyürken, işsizlik düzeyi hemen hemen sabit kaldı. Bu eğilim Clinton Beyaz Saray'a girdiğinden beri hiçbir düzelme işareti vermedi. Yeni canlanan yarı iletken sanayi ise göstermeliktir. Bu sektör 1992'de 5.9 milyar, 1993'de 8.8 milyar dolarlık satış rekorları kırarak dünyanın önde gelen tekeli Intel'e sahip olmakla böbürlenmesine rağmen, şimdi 1988'deki işçi sayısından 34.000 işçi eksik çalıştırmaktadır.[17] 1993 boyunca imalat sektöründeki fazla mesai ödemeleri, fabrika sahiplerinin tam gün çalışan işçilerinin yükselen maliyetlerinden kurtuldukça, büyük bir artış gösterdi.[18]

Brüt Yerli Üretim açısından bakıldığında ekonomik yükseliş savaş sonrası dönemde görülen iyileşmelerin en zayıfıdır: Aralık 1993'e kadar üç yılın büyüme oranı olan ortalama % 2.7, daha önceki sekiz yılın ortalaması olan % 4.5'dan üçte bir oranında geride

kalmıştır. Bu dönemde son 50 yılın herhangi bir canlanma döneminden çok daha az sayıda istihdam olanağı üretilmiştir: yalnızca 1993'de çoğu beyaz yakalı 600.000 işçi şirketlerin "yeniden yapılandırılması" adına işsiz kaldı. Bu kitlesel kıyımlar daha sonra da devam etti. Ocak 1994'te 108.000 iş olanağı daha, tekelci dünya (Eastman-Kodak, Philip Morris, NCR, vb.) 1996 sonuna kadar binlerce işçi daha çıkarmayı hedeflediğinden, ortadan kayboldu.[19] İş kayıpları ve ücret durgunluğu (aşağıya bakınız) yükselen üretkenlik ve yüksek kâr oranlarına eşlik etti.

Clinton'ın ilk yılında resmi işsizlik oranının % 0.7 düşerek, %6.4 olarak gerçekleşmesi, ülkenin istihdam hacminde hiçbir gerçek iyileşme olmadığı için aldatıcıdır. Örneğin resmi oran hesaplaması, büyük şehirlerde oturup iş arama gereği duymayan siyah ve İspanyol gençlerinin % 75 ila 80'ini hesaplamaya katmamaktadır. Hesaplama şirketlerin geçici işten çıkarmaları, küçülmeleri ve daralan bütçeleri hedeflerinin kurbanı olup, kendine iş yaratan milyonlarca gizli işsizi de hesaba katmamaktadır.[20] Dahası, 1990-91 durgunluğundan bu yana yirmisekiz aydır "istihdam canlanması" diye adlandırılan dönemde ücretli istihdamdaki net kazanım yalnızca 563.000 idi, bu rakam daha önceki savaş sonrası canlanma döneminde aynı süre içinde 3.3 milyon olarak gerçekleşmişti.[21] Ve bu dönemde yaratılan istihdamın çoğu, durgunluk döneminde kaybedilenlere göre hem daha az ücretli, hem daha az güvenli idi. Ocak ve Temmuz 1993 arasında gerçekleşen yeni işe alımların % 60'ı part-time idi.[22]

Reel ücretler Clinton döneminde de aşağı düşme eğilimini sürdürdü ve en az ücret ödeyen sektörlerde alım gücü çok hızlı bir düşüş gösterdi. 1993'ün ilk yarısında gerçek ücretler 1991'in ilk yarısına göre % 0.6 oranında ve Bush yönetiminin ilk altı ayına kıyasla % 1.1 düştü.[23] Dahası, yönetim (gerçek değeri son on yılda 2.50 dolara düşen) 4.25 dolarlık asgari saat ücretini artırmayı başaramadı. Ekim ayında minimum ücret artışının en güçlü belirtisi

Kongre'nin yönetimin uzun ve tartışma dışı bırakılan sağlık reformu paketini onaylaması üzerine, Çalışma Bakanı Robert Reich'in, kampanyasını "dondurma" kararı alması oldu. Üç kişilik bir ailenin tam gün çalışıp 2.300 dolar kazandığı ve yoksulluk sınırlarının altında yaşadığı koşullarda (aynı işçi 1979 yılında 459 dolar daha fazla kazanıyordu), bir Wall Street gazetesinde yayınlanan rapor şu anda ödenen 4.25 dolarlık saat ücreti "o kadar zor ulaşılan bir ücrettir ki, çoğu ücret uygulaması sosyal sigortadan maaş alanların altındadır" diye yazıyordu.[24] Ücretlerin düşmesinin sonuçlarından biri büyüyen evsizliktir. Birleşik Devletler Belediye Başkanları Konferansı'nca yayınlanan raporda 26 önemli şehirde yapılan araştırma sonuçlarına göre yiyecek ve barınacak yer arayan ailelerin oranı 1993'de % 30 artış göstermiş; Clinton'un başkanlığının ilk yılında evsiz nüfus içinde ailelerin oranı % 33'den %43'e yükselmiş bulunmaktadır.[25] "Önce insan" diye kampanya yapan birisi için bu sonuçlar değerlendirilmelidir.

Clinton, emek yoğun ve düşük teknolojili insani sosyal hizmetler (sağlık, eğitim, enerji tasarrufu vb.) yerine sermaye yoğun, yüksek teknolojiye ağırlık vererek kendi "teşvik ve yatırım" stratejisini sabote etmektedir. "Yavaş yavaş düşüşe geçen teknoloji" politikası ülkenin sosyal yapısını daha da fazla kutuplaştıracağa benzemektedir -zengin yüksek teknoloji sahibi kapitalistler ile düşük ücretli, part-time hizmetlerde çalışan işçiler ve artık hiç işbulma şansı kalmamış olan emekgücünün önemli bir bölümü arasında büyüyen uçurum.

Clinton'un Beyaz Saray'a girmesinden beri iç politika konusunda yaptığı iptaller yeni bir sağlık hizmetleri politikasının oluşturulmasına da uzandı: 1993 boyunca seçim kampanyasının toplumsal söylemi daha "piyasa" belirlenimli bir tarza kaydı. Evrensel bir sağlık hizmeti çağrısı mevcut sağlık hizmetlerinin maliyetinin düşürülmeye çalışılmasına yol açtı. Şubat 1993'de Clinton dört yıl boyunca tasarlanan federal sağlık harcamalarından 38

milyar dolar kesinti yapılmasını ve buna yaşlılar ve özürlüler için uygulanan sağlık programlarında görev yapan doktor ve hastanelerin yıllık ödemelerinin de dahil edilmesini önerdi. Ancak bu koşullarda, özel muayenehaneleri olan doktorlar ücretleri devletçe karşılanan hastaları kabul etmeyecek böylece sağlık hizmetlerinin kalitesi ve alanı daralmış olacaktı. Güçlü sağlık sigorta sanayii ile uyum sağlamak için yönetimin izlediği yol, sonunda "yönetilen bir rekabet" halini aldı -bu program ücretlerden kesilen vergiler ve hükümet düzenlemelerinin kimi biçimlerini benimseyen piyasa tarafından uygulanacaktı. Gelişen tartışmalar ışığında mevcut sistemin bazı eşitsizlikler barındırdığı ve bunların düzeltilmesi, örneğin onmilyonlarca sigortasız Amerikalıya bir yardım paketi hazırlanması gerektiği konusunda fikir birliğine varıldı. Buna rağmen önerilen yeni yaklaşımın en çok ödeme gücü olana tedavide öncelik tanıyacağı açıktı. Eylül'de Harvard Tıp Fakültesi'nin uzmanlarından biri önerilenin "zaten çok parçalı olan sağlık hizmetleri sistemini gerçekten onaylamak" olduğuna işaret etti.[26] Bu konudaki yasa 1994 yılında, en çok da bu alanda egemen olan güçlerle (sigorta şirketleri, ilaç üreticileri, doktorlar, hastaneler) ile karşı karşıya gelinmemesi yönünde çaba harcanarak Kongre'ye sunuldu.

Clinton'un kampanya platformunun köşe taşlarından biri de askeri harcamaların önemli ölçüde kısılacağı ve bu alana yapılan harcamaların yerine sivil üretime yatırım yapmak için yoğun çaba harcanacağı idi. Sovyetler Birliği'nin çözülüşünden sonra da 1980'lerdeki askeri harcamaları yapmak anlamsız görünüyordu. Ancak Kongre'nin 1994 yılında kabul ettiği bütçe Washington'un değişen dünya koşullarıyla pek de uyumlu olmadığını gösteriyordu: yönetimin önerisi Pentagon'un teklifinin 0.5 milyar dolar altında olan 263 milyar dolardı ve yalnızca 2.6 milyar dolar azaltıldı. 261 milyar dolarlık tahsisat da önceki Cumhuriyetçi Bush yönetimine göre çok küçük bir düşüşü (yaklaşık 12 milyar dolar)

ifade ediyordu.[27] Dahası, Clinton "arka arkaya yapılan" iki bölgesel savaşı gerçekleştirmiş olan Pentagon'un yeni stratejisini güçlü biçimde desteklediğini yansıtır biçimde, gelecek beş yıl içinde 1.3 trilyon dolarlık fonun askeri alana ayrılmasını önerdi.

Beyaz Saray, ayrılan Savunma Bakanı Les Aspin'in ek fon talebini reddettiği halde, başkan Aspin'in yerine eski CIA başkan yardımcısı Bobby Ray Inman'ı ilk tercihi olarak önerdi ve "ne olursa olsun gelecek yıl (1994) daha önceden planlanandan fazla bir askeri harcama istemeyeceğini" ifade etti.[28] Inman teklifi kabul etmeyince Clinton bir başka askeri "şahin"e Senato Silahlı Kuvvetler Komitesi başkanı Sam Nunn'a döndü. Yönetimin savunma bütçesinden yaptığı sınırlı kesintilere dahi karşı çıkan Nunn da teklifi geri çevirdi. Son olarak Savunma Bakan Yardımcısı William Perry işi kabul etti. Senato Silahlı Kuvvetler Komitesi'ne kabulünden önce Perry kendisini hem uzman bir teknokrat hem de küresel bir stratejist olarak tanımladı.[29] Clinton'un Pentagon'a yeni başkan arayışı boşa çıkmıştı ancak "uygun" olarak nitelenen adaydan daha önemlisi Soğuk Savaş Dönemindeki askeri harcamalar düzeyinin korunması -"imparatorluk kurma" politikalarının daha öncekiler gibi sürdürülmesiydi.

Bugün Clinton'un Beyaz Sarayı'nın askeri harcamalar düzeyinin dünya politikaları ile ilgisi çok azdır. Yönetimin California'daki yüksek düzeyde teknoloji ile faaliyet gösteren uzay ve diğer askeri sanayi komplekslerinden atılan işçiler gibi bu alanda işsizliği yaygınlaştıran koşullara karşı alternatif bir sivil ekonomik program geliştirememesi sıkıntı yaratıyor.

Görece kısa bir sürede Clinton yönetimi günün en temel konuları hakkındaki siyasal programını yeniden tanımlamaya başladı. İşçilerin ve yoksulların yararlanacağı sosyal değişimler ve sanayiyi canlandıracak belirgin ekonomik teşvikler yerine ağırlık daha fazla "fedakarlık" çağrılarına, bütçe açıklarını kapatmaya ve diğer deflasyonist politikalara verildi. Evrensel bir sağlık programını uy-

gulamaya sokmak yerine, ağırlık bütçe açığını azaltmak adına mevcut sağlık programlarını kısmaya verildi. Ücretli işçiler ve maaşlı emekçilerin ödediği vergilerin azaltılması yerine vergi indirimlerinden gayrimenkul tüccarları ve yüksek teknoloji kullanan sanayiciler yararlandı. Yeni bir sanayi politikası yerine ağırlık bankaların kuralsızlaştırılmasına verildi. Yapılacağı vaad edilen büyük askeri bütçe kısıntıları yerine saptanan harcama düzeyleri Bush dönemine göre çok küçük bir düşüşle belirlendi.

1994'de zenginlerle yoksullar arasındaki gelir oransızlığı büyümeye devam ediyor, tüm işçilerin satın alma gücü düşmeye devam ediyor, istikrarlı ve iyi ücretli yüzbinlerce istihdam alanı yok oluyor ve yerini geçici/part-time işlere bırakıyor ve bir yıl öncesine göre Amerika'daki evsiz aileler çok belirgin bir artış gösteriyor. Bu eğilimlerin ülkedeki yoksulları altüst edici etkisi biteceğe benzemiyor. Ve aynı kendisinden önce gelen Reagan ve Bush gibi Clinton'un da bu konudaki tavrı aynı: yasaları çiğneyenleri hapsetmek için daha fazla mali kaynak ayır ve "düzeni" koru. Beyaz Saray Eylül'de onbinlerce yeni polis istihdam etmek ve bölgesel hapisaneler inşa etmek amacıyla 28 milyar dolarlık sert bir anti-suç yasa tasarısını kabul etti. Bu yasa aynı zamanda sanayileşmiş dünyada hapisanelerindeki nüfus yüzdesi en yüksek olan bu ülkedeki ceza maddelerini de sertleştiriyordu. Bunun yanı sıra mevcut federal bütçe sosyal hizmetleri gerçek olarak kısmayı ve yoksulların üzerindeki vergi yükünü artırmayı hedeflerken (yeni iş ve işçi eğitim programlarına fon sağlamak için), anti-suç fonunda gelecek beş yıl için % 68'lik bir artışı (3.7 milyar dolara yükseltmek için) öngörüyordu.[30]

1992 seçimleri Bush yönetiminin ve on yıllık serbest piyasa ortodoksisinin kesin bir biçimde reddedildiğini göstermiş, muzaffer Clinton güçlerine kuvvetli bir sosyal değişim için vekalet vermiş, ülkenin fiziki ve insani altyapısı için kamu yatırımlarının artırılması, servet ve gelirin zenginlerden alınıp orta ve dar gelirlilere

yeniden dağıtımı için, iktidar olanağı sağlamıştı. Ancak yeni yönetim Cumhuriyetçiler'in döneminde oluşan iç çürümenin en temel nedenlerine dahi eğilmekte şimdiye değin isteksiz davranmıştır. Yaptığı en iyi şey bazı Demokrat kuruluşlara bahşiş dağıtmak bu arada Clinton'un başkanlık kampanyasına büyük miktarlarda katkı koyan elit sektörlere (gayrimenkul, bankacılık vb.) önemli ekonomik ayrıcalıklar tanımak oldu. Washington'un tüm düşünce ve eylemini küresel güç ile bağlantılı politikaların izlenmesi belirliyordu -bu süreçte ekonomiden yeni kaynaklar Birleşik Devletler uluslararası sermaye ve ticaretinin yayılmasını kolaylaştırmak için dışarı aktarılmaktaydı. Ancak yeni başkanın gerçekte iş adamlarından ve "küresel liderlik" politikalarından yana olduğu halde popülist bir maske taşımasının da bir sınırı vardır. Yıkılmış umutlar, tutulmamış sözler ve acı sosyal politikaları ("fedakarlıkları") yöneten milyonerler kabinesi, hâlâ iki partili sistemi karakterize eden çifte partizanlık adına uygulanan yeni politikaların içeriğini oluşturuyor.

Eski Küresel Vizyon Aynen Sürüyor mu?

Kendinden öncekiler gibi Clinton da iç ekonominin feda edilmesi pahasına ülkenin küresel tekellerinin büyümesini teşvik eden politikalar uygulamayı sürdürdü. Dışarıdaki askeri ve ideolojik kurumların devlet tarafından finanse edilmesi içerideki sosyal programların kaynaklarını kuruttu. Devletin içinde ve ekonomik alanda aynı anda yaşanan "düşüş" ve "büyüme" farklı çelişkilere sahip birimler arasındaki farklı sınıf çıkarları ile çakıştı. Bankacılar, Merkezi Ekonomi Örgütleri, generaller, tüccarlar, medya kodamanları ve uluslararası akımlara bağımlı üniversite ideologları için "küresel liderliği" korumak yaşamsaldı çünkü servet ve güçlerinin kaynağı orasıydı: onlar için "küresel rekabet gücü"nü korumak iç ekonomide yaşam standartlarını düşürmenin şifre sözcüğüydü.

"Küresel piyasaların gereksinimleri" söylemi aslında onların dünya piyasalarındaki paylarını ve kârlarını içerideki toplumsal maliyetleri düşürerek koruma mücadelelerini yansıtıyordu.

Reagan-Bush yılları boyunca politika üreticileri imparatorluğun oluşturulması ile iç ihtiyaçlar arasındaki çelişkiyi uluslararası sorumlulukların aciliyetini gerekçe göstererek görmezden geldiler. Bu nedenle büyük tutarlardaki fonların "imparatorluk"un girişti̇ği taahhütlerin yerine getirilmesi için iç ekonomiden dışarı akıtılmakta olduğu da gözden kaçtı. Cumhuriyetçiler'in döneminde Beyaz Saray bir yandan sürekli olarak "Yeni Dünya Düzeni" kurulacağını öne sürerek kredi toplamaya çalışırken, diğer yandan da bilinen tehditlerini savurmaya devam etti -Bush'un tanımıyla "Amerikan ilkelerine" karşı "aktif düşmanlık"-, bunun nedeni ise Amerikan halkına bu durumun korunması için yaşam standartlarından fedakarlık etmeyi kabul ettirmekti.

Clinton'un üst düzey politika üreticileri Amerikan toplumunun en etkili ekonomik güçleriyle olan sıkı bağları nedeniyle aynı zamanda dışarıdaki gücü korumanın ve süreklileştirilmiş bir Birleşik Devletler "küresel liderliği"nin önemini savunanlardı. Savunma Bakanı Les Aspin'in Nikaragua karşı devrimcilerine yardım etmesi ve MX füzelerine fon sağlaması Çöl Fırtınası Operasyonu'na güçlü bir destek sunmuştu ve 1993 başlarında Bosna'da Amerikan hava gücünün kullanılmasını istemesi, eğer gerekirse Irak'ın kimyasal silah fabrikalarını Birleşmiş Milletler kararlarının öngördüğü şekilde tahrib edilmesini de savunuyordu. Ulusal Güvenlik Konseyi danışmanı Antony Lake de Bosna'ya güç uygulanmasının aktif bir savunucusuyken, daha "akıllı" ve "dikkatli" olarak bilinen Savunma Bakanı Warren Christopher, yönetimin mevcut diplomasinin desteklenmesi doğrultusunda güç kullanmaya hazır olduğunu bildirdi. Ocak 1993'ün sonlarında gazetecilere Bosna'nın ilk hedef olabileceğini söyledi: "Bosna Birleşik Devletler'in hem aktivist hem de enternasyonalist bir görünümde olmasını ge-

rektiren bir yerdir."[31] Bu arada CIA Direktörü Woolsey Soğuk Savaş dönemi sonrasında istihbarat bütçelerinin kısılması önerilerini geri çevirerek, dünyada hâlâ Birleşik Devletler çıkarlarına karşı düşmanlık besleyen güçlerin özellikle Üçüncü Dünya'da varlığını sürdürdüğünü beyan etti: "Ejderhayı öldürdük. Ancak şimdi şaşırtıcı bir çeşitlilik taşıyan çok sayıda yılanla dolu bir vahşi ormanda yaşıyoruz."[32] Beyaz Saray bu görüşle uyum sağladı ve 29 milyar dolarlık bütçede kesinti yapmak yerine, 1994 yılı için ek 1 milyar dolarlık fon sağlayan bir kampanyayı destekledi.[33]

Seçim kampanyası boyunca ve göreve başlamadan önce Clinton, Bush yönetiminin Irak ve Somali'deki faaliyetlerini eleştirerek, Bosna'da Amerikan hava gücünün daha güçlü müdahalesi gerektiğini öne sürmüş ve başkanlığı kazandığı takdirde Küba'ya "bir çekiç gibi vuracağını" açıklamıştı. Hatta tüm Amerikan şirketlerinin yurt dışındaki şubelerine Küba ile ticaret yasağı getiren (Toriçelli olarak adlandırılan) 1992'deki Küba Demokrasi Yasası'nı imzaladığında, (bu konuda son otuz yılın en katı uygulamasını gerçekleştiren) George Bush'un bile insiyatif kullanıp bir yasa çıkarmadığı için gölgede kalmasına yol açmıştı.

Clinton göreve başladığında "imparatorluk oluşturma" nın doğrudan ürünü olan yapısal güçlerin (ekonomik, ideolojik, politik) değişimi ile hiç ilgilenmedi. Ulusal Güvenlik Konseyi'nden Anthony Lake 1993 Eylül'ünde John Hopkins Üniversitesi'nde yaptığı bir konuşmada yönetimin "yayılmacılık" doğrultusundaki küresel stratejisinden sözederken, esas olarak Reagan-Bush döneminde oluşturulan bir politik çevrçeveyi ("küresel liderlik") yansıtıyordu. "Yalnızca bir tek önemli faktör Birleşik Devletler'in çok taraflı mı tek taraflı mı hareket edeceğini belirleyebilir, o da Amerika'nın çıkarlarıdır." diye seslendi dinleyicilere. "Çok taraflı davranmak çıkarlarımızı geliştiriyorsa öyle davramalıyız. Amaçlarımıza tek taraflı davranmak uygun düşüyorsa o zaman tek taraflı davranmalıyız." Sonra bir yandan böyle bir konumlanışı korumak

için iç desteğin azaladığını dolaylı olarak tesbit ederken, diğer yandan Birleşik Devletler'in süreklileştirilmiş "küresel liderliği"nin gerekliliğini yeniden kanıtlamaya çalışarak konuşmasına devam etti: "Uluslararası angajmanların maliyeti ve bedellerine karşı mücadele eden Amerikalılar (geçmiştekilerden) daha az önemli değildir. Fakat (bugün) iş çok daha zordur. Bu nedenle dünyadaki liderliğimizin ne kadar değerli olduğunu farkedenler enerjilerinin çoğunu, taktikler üzerinde tartışmaya değil, dışarıdaki angajmanlarımızın korunmasına ayırmaktadırlar."[34]

Demokratların Beyaz Saray'ı bu çerçevede, daha az saldırgan olmakla birlikte Bush'un küresel programının aynısını izlemişlerdir. NATO hâlâ "güvenliğimizin korunması için zorunlu"[35] olarak değerlendirilmektedir; 1994 başlarında başkan ve onun Devlet Bakanı Bosna meselesinin siyasi çözümü için NATO'ya daha fazla önem verilmesine dair çağrı yapmışlardı. Savaş Sonrası Avrupası'nın bölgesel istikrarı için NATO'nun gerekli olduğunu savunarak "Birleşik Devletler Liderliğinin haklılığını" Batı İttifakına kabul ettirmek istiyorlardı.[36]

Yönetim Panama'daki askeri varlığını sürdürürken, Somali'ye Amerikan birlikleri göndermekteydi. Haiti'de demokratik seçimlerle işbaşına gelen, sonra hükümetten uzaklaştırılmış bulunan başkan Jean Bertrand Aristide'ye, silahlı kuvvetler ve ülkenin ekonomik alanda önde gelen kesimleriyle ilişkilerde daha esnek bir yaklaşım elde etmek için baskı yapmaya devam ediyordu. Washington'un Haiti krizine getirdiği "merkezi" çözüm, bir yandan Aristide'nin yetkilerini sınırlandırırken, diğer yandan görünüşte onun adaya dönmesi için çalıştığı intibaını vermesine dayanıyordu. Bu yaklaşım ordunun kıyım ve vahşet ile gücünü sağlamlaştırmasının dışında bir sonuç sağlamadı. Küba'ya yönelik politika da düşmanca ve sert konumunu koruyor: bu rejimde bir değişiklik olmadıkça, ya da Castro "bizim beklediğimiz değişimleri gerçekleştirmeye yanaşmadıkça uyum yok, uzlaşma yok, normal

ilişki yok"[37-38] şeklindeki açıklamaları ile Havana'nın ikili ilişkilerine yasak koyma ve Batı'daki ticari bağlarını sınırlama girişimleriyle birleşiyor. Clinton'un Toriçelli Yasası'nı bir yasa olarak geçirmekteki kararlılığı Beyaz Saray'ın sınır dışına taşma (extra-territoriality) doktrinini desteklemeye devam ettiğini kanıtlamaktadır.

"Yayılma" stratejisinin temel hedeflerinden biri devletin kaynaklarını, serbest piyasa anlaşmalarını teşvik etmek ve Birleşik Devletler denizaşırı sermaye sınıfının çıkarları doğrultusunda yeni ekonomilerin açılması için kullanmaktı. Devlet Bakanı Christopher Temmuz 1993'de Amerikan işadamları ile yaptığı bir toplantıda "kısa bir süre önce tüm büyükelçilerimize bir mesaj gönderdim ve her birinin ticari çıkarlarımızın teşvik edilmesi için kişisel sorumluluk almasını beklediğimi belirttim -ve her birinden elçiliklerini Amerikan işadamları topluluğuna yardımcı olmak için yoğun bir çaba içerisine sokmalarını istedim."[39] Başkanın kendisi mültimilyar dolarlık Birleşik Devletler uçaklarının ve telekominikasyon araçlarının Suudi Arabistan'a satışı sırasında başarılı bir sonuç elde edilmesi için doğrudan müdahalede bulundu. Hazine Bakanlığı ise önemli Asya ve Latin Amerika ülkelerinin finansal hizmet piyasalarını ele geçirmek için muaazzam bir kampanya başlatacağının sinyallerini verdi.

Bu diplomatik insiyatiflere paralel olarak Beyaz Saray büyük ölçekli devlet işletmelerinin şubelerine sağladığı desteği, yurt dışında faaliyet gösteren Amerikan sanayi şirketlerinin küresel rekabet gücünün artırılması doğrultusunda (doğrudan ya da dolaylı olarak) yükseltti. 1993 yılı boyunca İthalat İhracat Bankası'na Birleşik Devletler uluslararası ticaretinin yaygınlaşmasını kolaylaştırması için 150 milyon dolar verilirken, Denizaşırı Özel Yatırım Şirketi de eski Sovyetler Birliği'ndeki Birleşik Devletler yatırımlarını sigorta etmek için ilave bir 40 milyon dolar alıyordu. Eylül sonlarında bilgisayarlar ve diğer yüksek teknoloji ürünleri

üzerindeki ihracat kontrollerinin önemli bir bölümü kaldırıldı; yeni kurallar 35 milyar dolara kadar bilgisayar cihazlarına muafiyet tanıyordu.[40] Daha yakın bir zamanda Eylül 1994'de başkan Birleşik Devletler şirketlerinin gelişmiş düz panelli bilgisayar ekranları yapımında Japonya ile rekabet etmelerini sağlamak için Savunma Bakanlığı'nın önerdiği 1 milyar dolarlık bir programı onayladı.[41]

Yönetim aynı zamanda Japonya'yı, piyasalarını Birleşik Devletler ithalatına daha fazla açmaya zorlamak için süreklileştirilmiş bir kampanya başlattı. Şubat 1994'de, anlaşmalardan sekiz ay sonra, iki taraf da Washington'un Tokyo'nun piyasalarını daha fazla açması ve 50 milyar doların üzerindeki dış ticaret açığının dengelenmesi için alacağı Amerikan malları konusunda kesin sayısal hedefler belirlemesi doğrultusundaki ısrarları nedeniyle durakladı. Devlet ve Hazine yetkilileri Japonların inatçılık diye tanımladıkları tutumlarına rağmen, "Amerikan işletmelerinin Japon pazarında daha etkili olma konusundaki kararlılıklarından" vazgeçmeyeceklerini yeniden belirttiler.[42]

Tam günlük imalat alanında çalışan işçiler yığınlar halinde işsiz kalırken, geçici işler büyük oranlarda artış gösterdi, Clinton'un Beyaz Sarayı da Reagan ve Bush'un Birleşik Devletler yatırımcılarının dışarıya "istihdam ihracı"nın olanaklarını genişletmek için uyguladıkları saldırgan politikalardan ayrılmadı. Üçüncü Dünya'da Latin Amerika ve Asya üzerinde yoğunlaşmaları tesadüfi değildi: bu zaten kurulu eğilimler üzerine oturmuştu. Birleşik Devletler yatırımcıları 1980'ler boyunca Latin Amerika'da bölge çapında yürütülen "yeniden yapılanma" tedbirlerinin ve "serbest piyasa" rejimleri oluşturulması sürecinin temel yabancı yararlanıcıları olmuşlar, bu süreç sayesinde 1989 ile 1992 arasında doğrudan yatırımlarında % 34 artış sağlamışlardı.[43] Aynı dönem boyunca Birleşik Devletler'in Asya'da yaptığı doğrudan yatırımlar % 56'ya fırlayarak, toplam denizaşırı yatırım artışının iki katına çıktı. Demokratlar yönetime geldiğinden beri de

bu büyüme düzeyi düşüş göstermedi. Amerikan tekelleri Çin'in Şanghay şehrindeki ekonomik patlamadan paylarını öylesine aldılar ki, Hong Kong'un yerli grupları hariç tüm diğerlerine göre en yüksek payı alarak 12.8 milyar dolarlık yatırım gerçekleştirdi.[44] Clinton'un "imparatorluğun" ve çokuluslu sermayenin amaçlarını gözeten bir politika izlediğini en çarpıcı biçimde gösteren şey Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'na (NAFTA) verdiği destektir. Bu yasanın Kongre'den geçirilmesi Beyaz Saray'ca şaşırtıcı bir abartıyla yürütülen destek sonucu gerçekleşmiş, bu bir üst düzey yöneticinin "ben böyle bir politika butiğinde terzi olmaya hiç alışkın değilim" demesine yol açmıştır.[45]

NAFTA Bush yönetiminin insiyatifiyle Meksika'yı hedefleyen bir girişimdi, çünkü Salinas hükümeti (1988-94) Birleşik Devletler sermayesine bölgedeki en kazançlı emek ürünlerinin ve doğal kaynaklar pazarının yanısıra kamu kuruluşlarının çoğunu zaten büyük bir samimiyetle sunmaktaydı. Salinas ekonomik oligarşi ve güçlü kamu sendikaları yöneticileri ile işbirliği yaparak, işçi ücretlerinin düşürülmesi, daha iyi ücret, sağlıklı ve güvenli işyeri koşulları için mücadele edilen bağımsız sendika girişimlerinin ezilmesini sağladı, böylece emek gücünü daha "esnek" ve "disiplinli" hale getirdi. Örneğin, 1992 ortalarında şirketin ücretleri düşürme ve iş kurallarını olumsuz yönde değiştirme planlarına karşı girişilen Volkswagen grevinde Salinas, şirketin sözleşmeyi yırtarak 14.000 işçiyi işten atmasına ve daha sonra işten attıklarıyla birlikte birkaç yüz "muhalif" işçiyi, daha düşük ücretlerle yeniden işe almasına izin verdi.[46]

Verimlilik artışları da ücretlerin artırılmasına yol açamadı. Meksika'daki emek verimliliği 1980 ile 1992 arasında % 41 artmış olmasına rağmen, bu dönemin sonundaki işçi ücret ve hakları 1980'deki % 68 oranı ile aynı kalmıştı.[47] 1992'de Meksika'da üretim hatlarında çalışan işçilerin ücretleri sosyal haklar da dahil olmak üzere 2.35 dolar iken, bu rakam Birleşik Devletler'de 16.17 dolardı.[48]

Birleşik Devletler yatırımcılarını cezbeden bir başka nokta da temel çevre hizmetlerinin ve işgüvenliği kurallarının bulunmayışıydı. Meksika Vadisi'nde Meksiko City girişinde 16 milyon insanın yaşadığı bir bölgede atık suların onda dokuzu arıtılmadan başıboş akmaktadır. 60.000 sanayi kuruluşu için yalnızca bir zehirli atık temizleme tesisi bulunmaktadır ve hâlâ zehirli atıkların temizlenmesi için hiçbir ticari atık imha cihazı bulunmamaktadır.[49]

Salinas'ın bu politikaları karşısında son yıllarda büyük miktarda Birleşik Devletler yatırımı Meksika'ya akmaktadır. En kârlı çalışma için ortam sunan montaj sanayi alanına (maquiladora) milyarlar akmıştır: bu sektör en düşük ücretlerle, en yüksek verimliliği sağlamaktadır.

Salinas, de la Madrid'in 1987'de başlattığı gümrük tarifelerini kaldırma sürecini hızlandırdı. Bu doğrultuda da en kazançlı çıkanlar -Meksika pazarını ele geçirmek isteyen- Birleşik Devletler tekelleri oldu. Bu akış, Birleşik Devletler'in Meksika ile yaptığı ticaret 1987 yılında 5.5 milyar açık verirken, 1992'de bu dengenin 5.4 milyar ticaret fazlasına dönmesini sağladı. 1985 ile 1992 arasında Birleşik Devletler'in Meksika'ya yaptığı ihracat 13.1 milyar dolardan, 39.6 milyar dolara çıktı.[50]

Böyle bir zemine rağmen, Amerikan küresel tekellerinin (General Electric, Du Pont, American Express, vb.) NAFTA'nın, mevcut kazançlarının üzerine onlarla "paralel olmayan çok daha büyük olanaklar" sağlayacağı bilinciyle, Birleşik Devletler Kongresi'nden geçmesi için milyonlarca dolar harcadıkları lobi faaliyetleri yürütmeleri şaşırtıcı değildi.[51] Clinton'un Beyaz Saray'ı seçim sonrasında iç ekonominin feda edilmesi pahasına ağırlık verdiği "imparatorluk" ve küresel sermayenin gereksinimleri doğrultusunda, tüm gücüyle bu anlaşmanın yapılması için çalıştı ve yasanın geçmesi için gerekli oy çoğunluğunu sağlamakta çok belirleyici bir rol üstlendi.

Anlaşma Birleşik Devletler tekellerinin yerel üreticileri safdışı ederek yerel piyasaların kontrolünü hızla ele geçirmeleri için çok önemli bir işlev üstleniyor. Salinas dönemi boyunca kırsal alanda tarım ürünleri ihracatını teşvik etmek için köylüler geleneksel ejido'larından uzaklaştırılmışlar, bunların yerine dev tarım işletmeleri geçirilmişti. Bunun sonucu olarak Meksika'nın yerel tüketim ürünlerinin üretimi düştü ve temel gıda maddelerini dışarıdan ithal etmek zorunda kaldı. Kırsal alandaki yer değiştirme NAFTA devreye girdikten sonra ise daha çok sayıda çiftçinin görece ucuz olan Birleşik Devletler tarım ürünleriyle, özellikle mısırda, rekabet edemez hale gelmeleri ve topraklarının yasal yollarla yabancı yatırımcılara satılmasıyla daha da derinleşti. Diğer yandan NAFTA Meksika'daki ücret düzeylerine hiçbir etki yapmadığı gibi, işçi haklarının yaygın suistimaline karşı da etkili olmadı. Başkan Clinton önce asıl anlaşmaya ek olarak işçi haklarını içeren bir "yan anlaşma" imzaladıysa da, sonradan bunun uygulanma şansı olmadığını ifade ederek "dolaylı biçimde Meksika'daki işçi ilişkileri sistemine içkin suistimalleri onaylamış oldu."[52]

Soğuk Savaş'ın sonu Washington'un Latin Amerika'daki gayriresmi imparatorluğunu sağlamlaştırmadaki kararlılığını güçlendirdi. Birleşik Devletler, küresel ekonomik gücünün göreli düşüşü bağlamında (Avrupa'daki gücün Almanya'ya, Asya'dakinin de Japonya'ya kaptırılması, önemli müttefikleriyle olan ticaret açıkları) bu tercihli sömürü, kâr ve faiz ödemeleri alanında varlığını derinleştirmeye çalışıyor. NAFTA yeni bir ekonomik stratejinin merkezi parçasıdır -bu strateji piyasaları serbestleştirme, emek sömürüsü, kaynakları gaspetme ve Birleşik Devletler ticaret ve yatırımlarının önündeki tüm engelleri yıkmaya dayanmaktadır- ve Washington bölgeyi, dünya piyasalarında yeniden rekabet gücü daha fazla olan bir oyuncu olabilmek için, sıçrama tahtası olarak kullanmaktadır.

NAFTA'nın sağladığı sonuçlara cankurtaran simidi gibi sarılan

başkan Eylül sonlarında Seattle'a gelerek serbest piyasaların nimetlerini ve Asya-Pasifik Birliği'nin (APEC) onbeşinci ulusal forumundaki Batılı liderlerden önce ticaret sınırlamalarının ("imparatorluğun" çıkarları) kaldırılmasının önemini bir kez daha, övünerek tekrarladı. Bir araştırmaya göre, bu onyılın sonunda sözkonusu ülkeler Birleşik Devletler dış ticaretinin % 40'ını oluşturarak, Avrupa'nınkinin iki katına yükselecekler.[53] Clinton'un Seattle'daki amacı -özellikle Birleşik Devletleri'nin mevcut 80 milyar dolarlık dış ticaret açığının APEC üyesi ülkelerle olduğu düşünüldüğünde- Birleşik Devletler'in gelecekte bu piyasalara daha fazla girmesini garantilemekti.[54]

Geçtiğimiz onyılda küresel ekonomi çok uluslu tekellerin mücadele alanı -kapitalistler arası rekabetin çok yoğun yaşandığı bir arena- olmuştu. Bunun kanıtı Asya'da Birleşik Devletler ile Japonya arasında yaşanan rekabettir.[55] Ancak arasıra çelişkilerin yerini işbirliği almaktadır -bu her koşulda yerel üreticileri ve hareketsiz ulusal emek güçlerini feda etmek pahasına yapılmaktadır. Bu işbirliğinin en belirgin kanıtı Clinton yönetimi ve çokuluslu şirketler tarafından coşkulu bir şekilde desteklenen üçüncü temel ekonomik anlaşma olan Gümrükler ve Ticaret hakkında Genel Anlaşma (GATT) idi, bu anlaşma Aralık ortalarında 117 ülke tarafından imzalandı ve gümrüklerin ortalama üçte bir oranında indirilmesi doğrultusunda anlaşma sağlandı. Bu anlaşmayla vaat edilen mali olanakların azameti, ana "blok"lar ve onların denizaşırı sermayelerini işbirliği yapmak ve uzlaşmak için harekete geçiren en önemli teşvikti.[56] Sanayileşmiş dünyada merkezleri bulunan küresel tekeller (imalat, tarım, yüksek teknoloji, uzay ve havacılık, bilgisayar programları, vb.) gelecekte GATT'ın sağlayacağı ödüllerden aslan payını kapacaklar. On yıl içinde bu sayede Avrupa Birliği üyesi ülkelerin çokuluslu şirketleri 61.3 milyar dolar, Japonya'nınkiler 27 milyar dolar ve Birleşik Devletler çokulusluları yaklaşık 22 milyar dolar yıllık gelir elde etmeyi hedefliyorlar.

GATT anlaşması ile birlikte Üçüncü Dünya, özellikle tarımsal gıda ürünleri ve hizmetlerde (finans, yüksek-teknoloji danışmanlığı, sigorta, vb.) Birleşik Devletler ihraç ürünleri için çok daha kazançlı bir alan haline gelecek. Bu bölgeler ise uzun vadede GATT'dan gelişmiş rakiplerine göre çok daha az yarar sağlayacaklar. Afrika'nın 2002 yılına kadar yılda 2.6 milyar dolar kaybedeceği beklenirken, Güney Amerika'nın yıllık 0.8 milyar dolar gibi küçük bir pay alacağı umuluyor.[57]

Clinton'un küresel vizyonunun izlenmesi, Rusya'da "piyasa reformları"nın hızla uygulanması temelinde kurulan ve gittikçe antidemokratikleşen Yeltsin hükümetinin desteklenmesine devam edilmesini zorunlu kıldı. Ekim 1993'de Kongre, Devlet Bakanı Christopher'ın Yeltsin'i "Rusya'daki demokrasi ve istikrar umudunun en son ve en iyi temsilcisi" şeklinde tanımlamasının ardından, yeni yönetimin 2.5 milyar dolarlık teknik ve askeri yardım teklifini kabul etti.[58]

Yıl sonuna doğru Washington IMF ve Dünya Bankası'nın mali yardımın geri dönmesi için Boris Yeltsin'in siyasi kaderine "şok tedavisi" uygulama yaklaşımının etkilerine kısa süren bir ilgi gösterdi. Yaşam standartlarının tahribi ve ekonomik reformların doğası ile uygulanmasına muhalefet eden güçlerin siyasi kazanımları, Fon'un dayattığı koşulların sosyal maliyetine karşı duyarsız olduğu şeklindeki eleştirileri gündeme getirdi. Fakat IMF vaadedilen 1.5 milyar doların Yeltsin hükümetinin hızla yükselen enflasyonu ve büyük bütçe açığını dizginlemeye başladığına dair "kanıt"ların yokluğunda, verilemeyeceği yönündeki kararlı tutumunu sürdürdü.[59] Buna rağmen Clinton 1994 Ocağında Rusya'ya yaptığı resmi bir ziyarette, hızlı ve yaygın piyasa reformları ile Batı'nın mali yardımları arasında temel bir bağ olduğunu yeniden vurguladı. Bir sonraki Kongre'deki konuşmasında yeni tayin edilen Devlet Bakanlığı Tüm Rusya Büyükelçisi Strobe Talbott, Moskova'daki hükümeti sert bir dille uyardı: ekonomik reformların bü-

tünlüklü olarak yürürlüğe koyulamaması enflasyonu rejimi "devirecek" bir boyuta getirebilir.[60]

Seçimlerdeki üstünlüğünü büyük çapta önerdiği yurtiçi programlar sayesinde kazanan Clinton, başkan olduktan sonra sürekli bir biçimde Birleşik Devletler'in "dünyanın en güçlü büyüme ve ilerleme makinesi" olduğunu vurgulayarak, küresel liderlik adına "fedakarlık" çağrıları yaptı.[61] Fakat bu muzaffer söylem Soğuk Savaş sonrası Birleşik Devletler politikalarının başarısızlığını gizlemektedir. Örneğin, üç ana askeri müdahale ne demokrasiye ne de canlanan ekonomilere yol açmıştır: Panama'da işsizlik bütün dönemlere göre en yüksek düzeye gelmiş, uyuşturucu ile ilgili faaliyetler her zamankinden daha pervasız bir hal almıştır;[62] Irak'ta zalim Saddam hâlâ demir yumruklu yönetimini sürdürürken, askeri müdahale Kuveyt'deki otoriter monarşik iktidarı restore etmiştir; Somali'de silahlı kabileler Amerikan birlikleri geldiğinde gözden kaybolmuş, birlikler çekildiğinde yeniden ortaya çıkmıştır. Bu arada Sovyetler Birliği'nin yıkılması barış, refah ve demokrasi getirmemiş, tersine yeni diktatörler, kanlı etnik savaşlar ve ekonomik çöküntü yaratmıştır.

Reagan ve Bush gibi Clinton da Birleşik Devletler küresel gücünü geliştirmek peşinde koşmaktadır. Süreklilikler devlet içindeki kuvvetli yapısal güçler, ekonomi, toplum ve hükümetin üst düzey yetkilileri arasındaki bağları yansıtmaktadır -bireysel hesap hatalarını veya belirsiz politikaları değil. Fakat Clinton'un seçimlerdeki koşulları ile daha sonraki politika değişiklikleri pekala büyüyen bir halk tepkisine neden olabilir: Bugün, "imparatorluk" oluşturma sürecinin olumsuz sonuçları, iç güçleri mevcut Beyaz Saray önceliklerini değiştirme ve yurt dışındaki yeni girişimleri sınırlama yönünde (dolaylı ya da dolaysız olarak) baskı yapmaya zorlamaktadır.

Yeni müdahelelere karşı (Birleşik Devletler birliklerinin eski Yugoslavya'ya gönderilmesi) muhalefet belirli sınırlara sahip ol-

makla birlikte, yönetimin Amerikan halkını uluslararası angajmanlarının yeni bir insani boyutu olduğu yönünde manipüle ve ikna etme çabalarına karşın, diğerlerine (Somali) karışmaya zorladı. Somali'ye yapılan ilk müdahele, iki yerel partinin krizi nedeniyle zarar gören masum sivillerin fiziki ve ekonomik yaşamlarının korunması bahane edilerek haklı gösterilmeye çalışılmıştı. 1993 baharında Birleşmiş Milletler bu bölgesel operasyonun sorumluluğunu üstlendi. Bunu Batılılar'ın yerel savaşağası General Muhammed Farah Aidid'in güçlerine karşı yeniden askeri operasyon düzenleme çabalarını öngören bir dizi karar izledi. Başkan Clinton Birleşmiş Milletleri insan haklarını askeri amaçlara tabi kılmakla eleştirmeye çalıştıysa da, bu uygulamaya yol açan kararların tümü "üst düzey Amerikalı subaylar tarafından sürekli onaylanmış, hatta onlar tarafından yönetilmişti."[63] Birleşik Devletler politik hedeflerinin bu gözle görünür değişimine karşı duyulan iç huzursuzluk, onsekiz Amerikan askerinin Aidid'in birliklerince Ekim başlarında öldürülmesi üzerine patlamaya dönüştü. Yasama aşamasında senatörler hızlı davranarak Birleşik Devletler birliklerinin ödeneklerini 31 Mart 1994'de tamamen kesme kararı aldı. Beyaz Saray kongrenin daha erken bir çekilme kararı alması ihtimalini gözeterek çekilme tarihini kabul etti.

Dışarıdaki "yayılma" için içeride "fedakarlık" yapmak gerektiği konusundaki mesajlara karşı oluşan tepkisizliği aşmak için yapılan diğer girişimler de kısmen dahi başarılı olamadı. Bu girişimlerin en dikkat çekici olanı Beyaz Saray'ın Rusya hükümeti için bir dış yardım bonosu "satma" çabaları oldu. Bu çabaların başarısız olduğunu dolaylı bilgilerle de olsa anlamak zor değil. Strobe Talbott'un Aralık sonlarında incelenmekte olan genişletilmiş bir sosyal "güvenlik ağı" fonu teklifini hemen ele alan üst düzey yöneticiler 1994 yılı için taahhüt edilmiş bulunan 2.5 milyar dolarlık yardım paketinde yapılabilecek bir artış ihtimalini hızla devreden çıkardılar.[64]

Hatta Boris Yeltsin yönetimi altında çökmekte olan Rus ekonomisi ve yükselen kleptokrasi Birleşik Devletler'in "onu ayakta tutmak" için ekonomiden ilave milyarlar aktarmaması için yeterli gerekçeleri sağlıyordu, yönetimden gelecek herhangi bir yeni teklifin Capitol Hill'den coşkulu bir kabul görmesi mümkün görünmüyordu. Yasa koyucular "fedakarlık" bağlamında ve geçici işlerin arttığı, buna karşın iyi ücretli, istikrarlı işlerin Amerika'nın Güney sınırının ötesindeki ucuz işgücü adına yok edildiği bir ortamda dış yardım programlarıyla fazlaca tanımlanmamaya dikkat ediyorlardı.

Amerikan işçi sınıfı için, NAFTA ve Clinton'un küresel gücü ve uluslararası kapitalistlerin çıkarlarını desteklemesi üzerindeki tartışmalar, İmparatorluk ile Cumhuriyet -denizaşırı yayılma ve iç çürüme- arasındaki çelişkileri ifade ediyordu. Yoksul işçilerin "imparatorluk" kurma girişimlerinin olumsuz sonuçlarına karşı yükselttiği muhalefet şekillenmeye başladı: bu, çokuluslu şirketler için olanaklar yaratma adına iç ekonominin sömürülmesine karşı büyüyen toplumsal duyarlılığın ilk belirtisiydi. Dahası, Amerikan sendikalarının NAFTA'ya muhalefet etmeleri, yalnızca yoğun bir işsizliğe yol açacağı ve yerel ekonomideki ücretleri düşüreceği için değil, bu süreçte Birleşik Devletler'de verilen daha iyi ücret, daha iyi iş koşulları ve çevre koruma mücadelesinin, Meksika'da aynı hedefler için verilen mücadele ile doğrudan bağlantılı olduğunu giderek daha fazla anlamalarındandı. Bunun sonucu olarak NAFTA, Amerikan işçilerinin bağımsız Meksika sendikalarını desteklemeye başlamasıyla uluslararası sınıf dayanışmasının ilk kıpırtılarını yarattı. Bu destek, özellikle Birleşik Devletler şirketlerinin sahip olduğu fabrikalardan başlayarak Meksika sendikalarının örgütlenme çalışmalarına yardımcı olmayı da içeriyordu. Örneğin, üyelerinin neredeyse % 20'sini, fabrikalar güney sınırına taşındığı için kaybeden Birleşik Amerikan Elektrik, Radyo ve Makine İşçileri Meksika'daki General Motors şirketi fabrikalarında sendika örgütlenmesine yardımcı olmaya başladılar.[65]

Küresel hegemonyayı korumak adına yerleşenler yalnızca iç başarısızlıklar değil, aynı zamanda Doğu ve Güney'de serbest piyasa politikalarına eşlik eden çelişkiler ve ekonomik felaketler sonucu ortaya çıkan dış politika krizleridir. Eski komünist dünyanın büyük bir bölümü darkafalı etnik savaş ağaları ve serbest piyasa ideologlarınca ve -her biri, yaşam standartlarını yerin dibine batırarak ve sosyal örgüyü yok ederek, ulusal mirasını Batılı yatırımcılara satmak için birbiriyle yarışan- çeşit çeşit milliyetçi diktatör ve Batı yanlısı komprador tarafından yönetiliyordu. Bu dikkat çekici ve akıcı servet dünyasında, Batı yanlısı siyasi seçkinler ve yoksullaştırılmış, yabancılaştırılmış ve aşağı doğru itilmiş çoğunlukların birlikte olduğu bir ortamda, bölgesel çelişkiler yoğunlaşacak ve Clinton'un uluslararası sorumlulukları hatırlatılacaktır. Çoğalan bölgesel çelişkiler, derinleşen sosyal bölünmeler ve Batı yağmacılığına karşı yükselen nefret, Beyaz Saray'ı daha fazla iç kaynağı "bölgesel savaşlara" ve uluslararası çelişkilere yönlendirmek zorunda bırakacaktır.

Clinton'un birinci görev yılı tamamlanırken, Wall Street Journal Demokrat yönetimin ulusal ve özellikle de dışarıya yönelen sermayeyi destekleyen politikalarına övgüler yağdırdı: "Bütün sayılarında tekelci Amerika'nın yanında yer aldı."[66] Fakat bugün, Amerikalılar'ın çoğunluğu iç ekonomik yeniden yapılanmanın küresel imparatorluk oluşturma sürecinden öncelikli olmasını istemektedir. Denizaşırı yayılmaya bağlanmış ekonomik büyüme oranları, evsiz Amerikalılar'ın sayısının hiç görülmedik hızlara ulaştığı bir ortamda kabul edilmemektedir. Kamu harcamalarındaki kısıntılar, şehirlerin çürümesi ve düşen yaşam standartları devam edemez. Birleşik Devletler imparatorluğunun büyütülmesine dur denilmez ve tersine çevrilmezse, bu içeride öyle ayaklanmalara yol açacaktır ki Los Angeles yoksullarının 1992'deki isyanı bunun yanında bir garden party gibi kalacak ve Clinton'un başkanlığının ölümünün sinyallerini verecektir.

Sonuç

Clinton yönetiminin politika seçimleri -iç ekonomiyi canlandırmaya dayanan seçim programından açık biçimde vazgeçilerek onu feda etmek pahasına "imparatorluk oluşturma" politikalarının benimsenmesi ve denizaşırı yayılmacılık yandaşı politikalara sarılması- Birleşik Devletler siyasal iktisadı içinde çokuluslu şirketlerin ve finans kapitalin belirleyici gücünü yansıtmaktadır. Bunlar kendi gereksinimlerinin ve çıkarlarının başkana oy verenlerin istediği halkçı gelişmelerin yerini almasını dayattılar. Clinton'un kabineye yaptığı atamalar ve uyguladığı politikalar, Beyaz Saray'da iki partiden hangisinin bulunduğundan bağımsız olarak, çok uluslu tekellerin ve finans kapitalin ulusal siyasal programının biçimlendirilmesinde belirleyici rol oynadıklarını kanıtlamaktadır. Eğer ülkenin üst düzey yöneticilerinin görevlendirilme şekli egemen ekonomik sınıfın gücünü yansıtıyorsa, bu aynı zamanda devletin Meksika, Asya, Rusya ve diğer yerlerde yeni yatırım olanakları açarak Birleşik Devletler ekonomisine ikili bir yapıyı nasıl dayattığını da aydınlatmaktadır. Clinton'un Beyaz Saray'ının Cumhuriyetçi başkanlar olan Ronald Reagan ve George Bush ile karakterize edilen aynı temel politikaları izlemekteki istekliliği, bir sonuç olarak, denizaşırı gücün büyümesi ve iç çürümenin devamı arasındaki aynı kutuplaşmaya yol açtı.

Bir süre sonra, imparatorluğun "çelişkileri" daha fazla görünür hale geldi -Beyaz Saray bunu görmediyse bile, Amerikan halkının genişleyen bir bölümü kesinlikle gördü. Çokuluslu tekellerin uluslararası rakipleriyle "eşitliği" yönündeki talepler, iç ekonomideki "eşitsizliklerin" daha da büyümesine yol açıyor; çokuluslu tekellerin küresel piyasalarda "rekabet" edebilmesini sağlamak için verilen devlet teşvikleri, ücretlerin düşmesi, kaybolan sosyal yardımlar, azalan hizmetler ve polisiye konulara daha fazla fon ayrılması (ücretli ve maaşlı gruplar için daha fazla maliyet) anlamına

gelen kuralsızlaştırılmış iç ekonomi ile ele ele ilerledi -pratikte bu, ulusal emekgücünün gelirlerinin yüzünü dışarı dönmüş olan sermayeye transferiydi. Benzer bir çelişki uluslararası yayılma için devleti sömürme ihtiyacı ile devletin kaynaklarının çokuluslu tekellerin yayılmasını finanse etmek için tüketilmesi arasındaydı. Üçüncü bir çelişki ise, uluslararası sermayenin kendi büyümesini garantilemek için yalnızca az sayıda eğitilmiş emek gücüne gereksinim duyması ile, seçmenlerin çoğunluğunun talepleri, yani demokratik meşruiyetin zorunlulukları arasındaydı. Bir başka çelişki de Birleşik Devletler'in müşteri rejimler oluşturmak için kullandığı politik, ideolojik ve askeri güç ile bu rejimleri koruma (gelecekteki sömürü mekanizmaları için bir temel sağlama) kapasitesi arasında genişleyen açıktı. 1994 yılında Orta Amerika'daki müttefiklerine sağladıkları dış yardım paketlerinin küçüklüğü Birleşik Devletler politika üreticilerinin karşı karşıya bulunduğu bu bilmecenin önemli bir göstergesiydi.

Demokratların Beyaz Saray'ının iç kaynakların transferi yoluyla dünya piyasalarını sömürme yönünde artan taleplerini karşılama çabaları büyüyen bir toplumsal huzursuzluğun başlamasına yol açmıştı: NAFTA'ya, Birleşik Devletler'in Somali'ye müdahale etmesine, Yeltsin Rusya'sına genişletilmiş bir yardım paketi sunulmasına, iki partili sisteme ve politikacıların artan suç oranlarıyla mücadelede yetersiz kalması ile şehirlerin çürümesine karşı muhalefet bu huzursuzlukların bazı dışavurumlarıdır. Clinton yönetiminin yaptığı gibi "dahili amaçları" ve iç sorunları dışlayan konularda yoğunlaşma ve "imparatorluk oluşturma"yı destekleyen ekonomik güç odakları ile çelişmeyen çözümler önermek, toplumsal huzursuzluğun artacağını ve yeni politik alternatiflerin ortaya çıkacağını göstermektedir.

Sonuç

1990'larda kapitalistler arası ekonomik çelişkiler ve rekabet - küresel piyasa payı peşinde koşma- sınıf çelişkilerinin üzerini örttü, Soğuk Savaş'ın ve Kuzey-Güney ihtilafının yerine geçti. Eski Komünist ülkeler muhalifler olmaktan çıkıp, yeni küresel hegemonyanın rekabetine sahne olan faaliyet alanları haline geldiler. Üçüncü Dünya ülkelerindeki rejimler Birleşik Devletler, Almanya ve Japonya'nın emek gücü, hammadde rezervleri ve ihracat malı imalat bölgeleri olarak güçlendirildiler. Dünya piyasaları her bir hegemonyacı gücün egemen sınıflarının ihtilaf ve rekabet alanıdır.

Birleşik Devletler çok büyük tutarlardaki devlet harcamaları ve yaygın denizaşırı örgütleri aracılığıyla küresel rakiplerine karşı askeri ve ideolojik üstünlük sağladı. Yasal düzenlemelerini daha zayıf devletlerin üzerinde kendi yasalarını geçerli kılabileceği bir şekle getirdi. Birleşik Devletler çokuluslu şirketleri dünya çapındaki yatırımlarını, ticaretlerini ve kârlarını artırdılar ve bu yalnızca kendi etkileri altına aldıkları çeşitli ulusların siyasi temsilcileri sayesinde olmadı -bu onlara devlet kaynaklarını (teşvikler, vergi ayrıcalıkları) ve kârlarını müsrifçe kullanarak denizaşırı faaliyetlerini finanse etme olanağı tanıdı.

Ancak, bugünkü Birleşik Devletler'i anlamak için, güç ve servet dağılımının -ulusal ve uluslararası tekelci ekonomi arasında, küresel askeri ve ideolojik hegemonya ile ekonomik güç arasında- ikiye bölünmesini kavramak gereklidir. Birleşik Devletler ulusal ekonomisi ve toplumsal yapısı bozulmakta, sanayi ve imalat düşmekte, bütçe ve ticaret açıkları büyümektedir, dış borç yükselmekte, sağlık ve eğitim sistemini yeni ciddi sorunlar sarmalamaktadır, sosyal bütçeler iyice kısılmakta, büyük merkezi şehirler çürümekte, emek gücü artan bir şekilde düşük ücret, hiçbir sosyal koruması veya onları patronun suistimallerinden koruyacak işyeri temsilcisi olmayan, iş güvenliğinden yoksun bir bileşime

ulaşmaktadır. Uluslararası tekelci elit ile yeni filizlenen geçici iş gücü arasındaki eşitsizlikler büyüdükçe, kutuplaşmış sınıf yapısı ve yöneticiler ile yüzünü dışa dönmüş seçkinler arasındaki derin bağlar mevcut iki partili sistemin içinde herhangi bir farklı politika uygulanmasına dair ufukları sınırlamaktadır.

Sınıf tutkunluğu, siyasal temsiliyet ve en üstteki liderlik, orta sınıflarda siyasal huzursuzluk ve güvensizlik, alt sınıflarda ise sosyal rahatsızlık ile çakışmaktadır. 1992'deki başkanlık seçimlerinin Ross Perot'a oy verilerek protesto edilmesi orta sınıf kaygılarına işaret ediyordu; işçi sınıfının ülke çapında NAFTA'ya karşı çıkması da Clinton yönetiminin iç ekonomik gereksinimleri imparatorlukla bağlantılı politikalara tabi kılmasına karşı yükselen siyasi memnuniyetsizliği kanıtladı. Acaba yukarıda yürütülen sınıf savaşı, politika öncelikleri ters yönde geliştirilmezse aşağıdan da aynı yanıtı üretecek mi?

Birleşik Devletler'de sınıfsal bölünme kalıcı ve kesindir. İmparatorluğun sınıfları, sermayeyi dünya çapında elektronik araçlarla hareket ettirenler uluslararası akımlara kenetlenirken, cumhuriyetin sınıfları savunmasız ve hareketsiz ulusal topluluklar haline gelmektedir. Bugün imparatorluğun politikaları (Bush'un "küresel liderliği", Clinton'un "yayılmacılığı") siyasal programı tekleştirmiştir: küresel aktörler Demokrat ve Cumhuriyetçi partilere ve onların önderliklerine nüfuz etmiştir.

Ancak ulusal ekonomi küresel gücü destekleme sınırlarının sonuna gelmiştir. Askeri ve ideolojik üstünlük sınırsız devlet kaynakları ve onu destekleyecek denizaşırı sermayeye dayanamaz. Sermayenin dışarı akmasını kolaylaştıran bu küresel yapılar azalan bir gelir ve vergi tabanı ile karşı karşıya bulunmaktadır. Denizaşırı teşvikler, krediler ve askeri harcamalar şeklinde devlet bütçesinden yapılan transferler iç programları temelinden yıkmıştır. Dahası, bugünkü bağlamda, askeri ve ideolojik egemenlik Yeni Dünya Düzeni'nde avantajlı konumların çoğaltılmasında yapıcı ola-

mamaktadır. Buna rağmen yeni uluslararası akımlara bağlı bulunan seçkinler siyasal programı biçimlendirmeye devam etmektedir. Bunların etkisi altında ekonomistler "küresel zorunluluklar"a işaret etmekte ve medya daha çok "uluslararası rekabet gücü" gereksinimi konusunda bilgelik taslamaktadır -amaç daha yüksek verimlilik, daha düşük ücretler ve tekellerin şubelerine sosyal programlardan yeni büyük devlet transferlerinin yapılmasını sağlamaktır.

Birleşik Devletler'in "düşüşü" haksız Japon rekabetinden ya da "Japon pazarına gerçek bir giriş sağlanamamasından"[1]; veya Amerikan kuruluşlarının başarısızlığından değildir: çokuluslu şirketler denizaşırı ülkelerde ... yatırım yapmaktadırlar. İç ekonominin, devlet gücünün iç kurumlarını tahrib eden ve toplumu kemiren küresel liderlik ile takas edilmesini sağlamak bu ulusun seçkinlerinin başarısıdır. Bu yalnızca soyut anlamda bir "tasarruf ve yatırım" sorunu olmayıp, daha çok devleti dönüştürme -bir imparatorluktan cumhuriyete- sorunudur, bu da Amerikan toplumunu ve hazineyi küresel liderlik adına sömürmekten kâr elde eden önemli siyasal partiler, bankalar ve tekellerle karşı karşıya gelmek demektir.

NOTLAR

Giriş

1. Joseph N. Nye, Jr., *Bound to Lead* (New York: Basic Books, 1990), passim. Henry R. Nau, *The Myth of America's Decline* (New York: Oxford University Press, 1990), özellikle s.3-49.
2. Joseph N. Nye, Jr., "No, the U.S. Isn't in Decline," *New York Times*, 3 Ekim 1990, s.33.
3. Paul Kennedy, *The Rise and Fall of the Great Powers* (New York: Random House, 1987).
4. Seymour Melman'ın *The Permanent War Economy* (New York: Touchstone-Simon & Shuster, 1976 ve 1985 baskıları).
5. Harry Magdoff ve Paul M. Sweezy, *The End of Prosperity: The American Economy in the 1970s* (New York: Monthly Review Press, 1977); *The Deepening Crisis of U.S. Capitalism* (New York: Monthly Review Press, 1981); *Stagnation and Finanial Explosion* (New York: Monthly Review Press, 1987).

I. 1950'lerin Dünyasını mı Canlandırıyoruz? Birleşik Devletler ve 1990'larda Yükselen Gücü

1. Abraham F. Lowenthal, "Latin America: Ready for Partnership?" *Foreign Affairs* 72, no. 1 (1992): 77.
2. Stewart Sutely, "The Revitalization of United States Atterritorial International Logic: The World Before and After the 1989 Invasion of Panama," *Canadian Journal of Political Science* 25 no. 3 (September 1992): 440-48.
3. Linda Greenhose, "High Court Backs Seizing Foreigner for Trial in U.S.," *New York Times*, Haziran 16, 1992, s.1, 12.
4. "U.S. Takeover At the U.N.," *The Nation*, Ekim 12, 1992, s.392, 394'den alınmıştır. Craig R. Whitney, "More Than Ever, U.S. Policing is an American Show," *New York Times*, Ocak 17, 1993, s. E3'e de bakınız.
5. John Cushman Jr., "The Coming Crunch for the Military Budget," *New York Times*, Kasım 27, 1988, s.1E. U.S. Arms Control and Disarmament Agency, *World Military Expenditures & Arms Transfers 1990*, s. 85. U.S. Bureau of the Census, *Statistical Abstract of the United States 1992* (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1992), s.336.

6. a.g.e.
7. David E. Sanger, "For Japan, Military Challenge is Balancing Might and Image," *New York Times*, Mart 6, 1989, s.1,6. Michael Wines, "Allies Still Lag on Arms, U.S. Says," *New York Times*, Nisan 18, 1990, s.11. Doyle McManus and Jimm Mann, "Big 3 Tested: Will Economic Rivalry Break Up the Allies?" *Los Angeles Times*, Haziran 9, 1992, s.A16.
8. Richard L. Berke, "Peace Dividend: Casualty in the Gulf?" *New York Times*, Ağustos 30, 1990, s.14.'den alınmıştır.
9. Tim Weiner, *Blank Check: The Pentagon's Black Budget* (New York: Warner Books, 1990), s.5.
10. Patrick E. Tyler, "The Task: Slip Spies Into the New World Order," *New York Times*, Mayıs 19, 1991, s.E5.
11. a.g.e.'den alınmıştır.
12. Elaine Sciolino, "Soviet Upheaval Injects Urgency into U.S. Debate on Intelligence," *New York Times*, Eylül 2, 1991, s.1,7.
13. "Should the CIA Start Spying for Corporate America?" *Business Week*, Ekim 14, 1991, s.96'dan alınmıştır. Elaine Sciolino, "C.I.A. Casting About for New Missions," *New York Times*, Şubat 4, 1992, s.1,8'e de bakınız.
14. Laurein Alexandre, "Anticommunism and the Voice of America: The Radio's Raison D'Etre," in Laurein Alexandre, ed. *The Ideology of International Communications* (New York: Institute for Media Analysis, 1992), s.25.
15. Nefis bir tartışma için Robert Parry ve Peter Kornbluh'un *Foreign Policy* 72 (Güz 1988): 3-30'daki "Iran-Contra's Untold Story", adlı yazılarına bakınız.
16. Örneğin, Douglas Farah'ın "Central America Feels Abandoned by Bush at Crucial Time, *Washington Post*, Kasım 22, 1992, s.A31, A38.'a bakınız.
17. Thomas L. Friedman, "As Food Airlift Starts, Baker Hints U.S. Might Agree to Role in a Ruble Fund," *New York Times*, Şubat 11, 1992, s.14.
18. Devlet Bakanı George Shultz'un 9 Ocak 1989'da yaptığı konuşma, "Shultz Ends Stepwardship Optimistic About World Situation", *Official Text*, U.S. Information Service, Ocak 11, 1989.
19. Lawrance S. Eagleburger, *Unchartered Waters: U.S. Foreign Policy in a Time of Transition, Samuel* D. Berger Memorial Lecture, Georgetown University, Eylül 13, 1989 (kopya).

20. Patrick E. Tyler, "U.S. Strategy Plan Calls for Insuring No Rivals Develop," *New York Times*, Mart 8, 1992, s.14'de yeniden yayınlanan Şubat Savumna Planlama Rehberi taslağından parçalar.
21. a.g.e.
22. a.g.e.
23. a.g.e.
24. a.g.e.
25. William Drozdiak ve Ann Devroy'un *Washington Post*, Kasım 8, 1991 s.A29'da yer alan "Bush Challenges Europeans to Define U.S. NATO Role" ve William Drozdiak'ın aynı gazetenin Mayıs 27, 1992, s.A21'de yer alan "U.S.-French Tension Called Peril to Allience" adlı yazılarına bakınız.
26. Tyler "U.S. Strategy Plan Calls for Insuring No Rivals Develop" s.14'de yeniden basılan Şubat Savunma Planlama Rehberi taslağından parçalar.
27. a.g.e.
28. a.g.e.
29. a.g.e.
30. a.g.e.
31. a.g.e.
32. a.g.e.
33. Berton Gellman'ın Washington Post, Mart 12, 1992 s.A18'de yer alan "Aim of Defense Plan Supported by Bush," adlı yazısından alınmıştır.
34. Patrick E. Tyler'in *New York Times*, Mart 11, 1992 s.6'da yer alan "Senior U.S. Officials Assail Lone-Superpower Policy" adlı yazısına bakınız.
35. Barton Gellman, "Pentagon's 6 year Plan Drops Controversial Goal," *Washington Post*, Mayıs 24, 1992, s.A1, A23'de yeniden yayınlanan Nisan Savunma Planlama Rehberi taslağından parçalar.
36. a.g.e., s.A23'den alınmıştır.
37. a.g.e.
38. Başkan George Bush, "America Must Remain Engaged, Birleşik Devletler, Devlet Bakanlığınca, Dispatch, Aralık 21, 1992 s.893-95'de yeniden yayınlanmıştır. Michael Wines'ın, "Bush, in Texas Valedictory, Defends His Foreign Policies," *New York Times*, Aralık 16, 1992 s.1,25'de yer alan yazısına da bakınız.

39. William Drozdiak'ın "Tensions Between France and U.S. Said to Turn Allies into Rivals", *Washington Post*, Ocak 22, 1992 s.A25'de yer alan yazısına ve Drozdiak'ın "U.S.-French Tension Called Peril to Alliance," s.A21'e bakınız.
40. a.g.e.'den alınmıştır.
41. Bir tartışma için, Wolfram F. Hanrieder, *Germany, America, Europe* (New Haven: Yale University Press, 1989)'a bakınız.

II. Birleşik Devletler'in İçeride Ve Dışarıdaki Güç Kaybı

1. Örneğin, Barry Bluestone ve Bennet Harrison, *Corporate Flight: The Causes and Consequences of Economic Dislocation* (Washington, D.C.: Progressive Alliance, 1981)'e bakınız.
2. Allen J. Scott and Michael Storper, *High Technology and Rural Development: A Theoretical Critique and Reconstruction* (London: University of Reading, 1986).
3. Joel M. Stern, eds., *Corporate Restructuring and Executive Compensation* (Cambridge, MA: Ballinger, 1989), s.138 (Tablo 1).
4. *Forbes* aynen bunu öngörüyor. Teknikleri hakkındaki bir tartışma için, *Forbes* 400, Ekim 28, 1985'e bakınız. 1980'lerde spekülatif servetin yükselen gücü konusunda Christopher Niggle'ın "Monetary Policy and Changes in Income Distribution," *Journal of Economic Issues* 23 no.3 (Eylül 1989): 814-15, 819'a da bakınız.
5. Leo Troy, *Almanac of Business and Industrial Financial Ratios*, cilt. 1983- 89 (Englewoood Cliffs, NJ: Prentice Hall).
6. David J. Ravenscraft ve F.M. Scherer, *Mergers, Sell-Offs, ve Economic Efficiency* (Washington, D.C.: The Brookings Institution, 1987), s.190.
7. Stern'de *Corporate Restructuring and Executive Compensation*, s.119'dan alınmıştır.
8. a.g.e. s.169'dan alınmıştır.
9. "What's Wrong With the American Economy?" *Business Week* Kasım 2, 1992, s.43. Gary W. Shorter and Kevin F. Winch, *Leveraged Buyouts*, Congressional Research Service Issue Brief, Haziran 22, 1989 s.1,3'e bakınız.
10. Jerry Knight, "Buttressing the Big Banks," *Washington Post*, Ekim 27, 1991 s.H1. "What's Wrong With the American Economy?" s.43.
11. John Miller, "Hard Times for Bankers," *Dollars & Sense* 169 (Eylül 1991): 6.

12. *Binghamton Press and Sun-Bulletin*, Eylül 24, 1989, s.4E'ye bakınız.
13. Michael Quint, "After Losing Ground in U.S. Citicorp Seeks Future Abroad," *New York Times*, Ocak 20, 1992 s.D1, D3. "What's Wrong With the American Economy?" s.43 Eric N. Berg, "Dark Cloud of Acrimony Over World Debt Crisis," *New York Times*, May 21, 1987, s.1 D6.
14. James Bates, "Banks at the Barricades", *Los Angeles Times*, Eylül 23, 1990 s. D3.
15. Michael Quint, "Bank Losses Worst in 50 Years, But No Danger to System Seen," s.34-35.
16. Lawrence G. Franko, "Global Corporate Competition II: Is the Large American Firm an Endangered Species?" *Business Horizons* 34, no. 6 (Kasım- Aralık 1991): 15.
17. "The Global Giants," *Wall Street Journal*, Eylül 20, 1991 s.R9, "Banks at the Barricades", s.D3.
18. Michael Quint, "U.S. Banks Cut Global Business As Rivals Grow," *New York Times*, Temmuz 5, 1990 s.D9.
19. Paul Starobin, "Will the Banks be Next," *National Journal*, Aralık 30, 1989 s.3091. Clyde V. Prestowitz, Jr., *Trading Places* (New York: Basic Books, 1989) s.69'a bakınız.
20. U.S. General Accounting Office, *Foreign Investment: Aspects of the U.S.- Japan Relationship*, GAO/NSIAD-90-203FS, Temmuz 1990, s.6.
21. "It's Gloves-Off Time," *U.S. News and World Report*, Aralık 25, 1989 s.41- 42.
22. Stephen D. Cohen, *Cowboys and Samurai: Why the United States is Losing the Industrial Battle and Why it Matters* (New York: Harper Business, 1991), s.89- 93. Bernard Eccelston, "*The State, Finance and Industry in Japan*," in Andrew Cox, ed. State, Finance and Industry (Brighton: Wheatsheaf Books, 1986), s.69- 70'e bakınız.
23. Paul Blustein, "Japan's Corporate Connections Create Challenge for U.S. Businessess," *Washington Post*, Ekim 6, 1991 s.A1, A35.
24. Fernand Protzman, "Mighty German Banks Face Curb," *New York Times*, Kasım 7, 1989 s.D6'dan alınmıştır. Kenneth Dyson, "The State, Banks and Industry: The German Case," in Cox, *State, Finance and Industry* s.125-34'e de bakınız. Herbert Oberbeck ve Martin Maethge, "Computer and Pinstripes: Financial Institutions," Peter J. Katzenstein, *Industry and Politics in West Germany* (Ithaca: Cornell University Press, 1989), s.275-303.

25. Örneğin, Keith Bradsher,, "House Blocks Spending on Savings Rescue", *New York Times*, Nisan 2, 1992 s.D1'e bakınız.
26. "How to Get America Growing Again," *Business Week* (Special Issue "Reinventing America") 1992 s.34.
27. Donald L. Bartlett ve James B. Steele, "Why the World is Closing In on the U.S. Economy" *Philadelphia Inquirer*, Ekim 23, 1991, s.13A'dan alınmıştır.
28. Steven Mufson, "Debt Spree Leaves a Painful Legacy", *Washington Post*, Eylül 27, 1992 s.A1, A18. Robert D. Hershey, Jr., "Why Economists Fear the Deficit," *New York Times*, Mayıs 26, 1992 s.D1, D3. Felix Rohatyn, "American Economic Dependence", *Foreign Affairs* 67, no.1 (1989): 60.
29. Robert A. Blecker, *Still a Debtor Nation*, Briefing Paper, Economic Policy Institute, Washington, D.C. Temmuz 1991, s.11. Steven Mufson, "The Political Path to a Debt Crisis," *Washington Post*, Eylül 28, 1992 s.A8.
30. Michael Wolff, "Walking Small at Munich,"*Washington Post*, Temmuz 5, 1992 s.C8.
31. Mufson, "Debt Spree Leaves a Painful Legacy", s.A1, A18.
32. David E. Rosenbaum, "Of Budgets and Truth," *New York Times*, Ocak 31, 1990 s.25. Ernest F. Hollings, "Deceit, Danger and the Deficit," *New York Times*, Ekim 5, 1990 s.37.
33. David R. Francis, "US Finally Sheds Image As an Exporting "Wimp"", *Christian Science Monitor* (International Weekly Edition), Nisan 3-9, 1992 s.10A. William H. Cooper, "U.S.-Japanese Trade," *Congressional Research Service Review*, February-March 1992, s.21. Andrew Pollack, "Japan's Rising Trade Surpluses," *New York Times*, Temmuz 4, 1992 s.33. Stuart Auerbach, "U.S. Trade Gap Near Highs Despite Record Exports" *Washington Post*, Kasım 19, 1992 s.A16. Pilita Clark, "Hard Questions as Bill Begins Soft Sell," *Sydney Morning Herald,* Şubat 20, 1993 s.17.
34. Ronald E. Yates, "U.S. Not the Swiftes in the Race to Compete," *San Francisco Examiner*, Temmuz 2, 1992 s.E1, E6.
35. David E. Sanger, "A Detroit Still Depends on Japan", *New York Times*, Şubat 27, 1992 s.1,10. *Christian Science Monitor*, Ocak 5, 1990 s.6. Bryan Bosswell, "U.S. Car-Makers on Collusion Course with Japan", *The Australian*, Ocak 26, 1993 s.10.

36. Franko, "Global Corporate Competition II: Is the Large American Firm an Endangered Species?" s.14-22.
37. Lester C. Thurow, *Head to Head: The Coming Economic Battle Among Japan, Europe and America* (New York: William Morrow, 1992), s.30.
38. T. R. Reid, "U.S. Again Leads in Computer Chips," *Washington Post*, Kasım 20, 1992 s.A1, A42. Graeme Browning, "Technies in Cahoots," *National Journal*, Temmuz 6, 1991, s.1688.
39. Stuart Auerbach, "U.S. Relied on Foreign-Made Parts for Weapons," *Washington Post*, March 25, 1991 s.A16, A17.
40. Andrew Pollack,, "Pillar of Chip Industry Eroding," *New York Times*, Mart 3, 1989, s.D5.
41. Bruce Stokes, "Tooling Up," *National Journal*, Ekim 19, 1991, s.2544-45, 2548. Alıntı Washington'da bulunan Rekabet Konseyi'nin Başkan Yardımcısı Daniel F. Burton Jr.'dan yapılmıştır.
42. Birleşik Devletler Kongresi, Senato Birleşik Ekonomik Komite, 1992 *Birleşik Ekonomik Rapor*, 102. Kongre, 2. Oturum, Mart 31, 1992 (Washington D.C.: U.S. Government Printing Office, 1992), s.26.
43. William J. Broad'ın "In the Realm of Technology, Japan Looms Ever Larger" adlı yazısından derleyen Dr. Francis Narin, *New York Times*, Mayıs 28, 1991 s.C1; s.C8'e de bakınız.
44. Birleşik Devletler Kongresi, 1992 *Birleşik Ekonomik Rapor*, s.26.
45. "Can America Compete?" *The Economist*, Ocak 18, 1992 s.42. Robert T. Green ve Trina L. Larsen, "Changing Patterns of U.S. Trade: 1985-1989," *Business Horizons* 34 no.6 (Kasım-Aralık 1991): 8. John Jelacic, "The U.S. Trade Outlook in 1991," *Business America*, Nisan 6, 1992, s.4. Francis, "US Finally Sheds Image As an Exporting "Wimp"", s.10A.
46. "The Thoughest Companies in America", *U.S. News & World Report*, Ekim 28, 1991, s.66, 73. "Grabbing New World Orders," *Business Week* (Special issue "Reinventing America") 1992, s.112. Patrick Oster, "U.S. Electronic Products Plug in to Western Europe," *Washington Post*, Şubat 23, 1992 s.H1.
47. Reid, "U.S. Again Leads in Computer Chips" s.A1, A42. Andrew Pollack, "U.S. Chip Makers Stem the Tide in Trade Battles with Japenese," *New York Times*, Nisan 9, 1992 s.1, D6.
48. William D. Hartung "Arms Sales Win Votes and Little Else," *New York Times*, Ekim 25, 1992 s.F11. Eric Schmitt, "Arms Makers' Latest Tune: "Over There, Over There", *New York Times*, Ekim 4, 1992, s.F5'den alınmıştır.

49. Stuart Aerbach, "The U.S. as Exporter: Superpower or Subpar?" *Washington Post*, Eylül 20, 1992, s.H1.
50. Evelyn Richards, "U.S. Firms Stage Competitive Revival", *Washington Post*, Mayıs 20, 1991 s.A8.
51. Mufson, "Falling Dollar, Falling Stature?" *Washington Post*, Ağustos 30, 1992, s. H4'den alınmıştır. Stuart Auerbach, "The U.S. as Exporter: Superpower of Subpar?" s.H1'e de bakınız.
52. "Can America Compete?" s.61-62. James Sterngold, "American Business Starts a Counterattack in Japan, *New York Times*, Şubat 24, 1992 s. D4.
53. a.g.e.
54. William J. Broad, "Japan Seen Passing U.S. in Research by Industry", *New York Times*, Şubat 25, 1992 s.C1, C10. David E. Sanger, "Japan Seen Passing U.S. in Computer Research by Industry", *New York Times*, Şubat 25, 1992 s.C1, C10. David E. Sanger, "Japan's Lead in Computer Research Grows", *New York Times*, Şubat 21, 1990 s.D1, D4.
55. William J. Broad, "U.S. Panel Asks More for Science", *New York Times*, Ağustos 13, 1992 s.D6'ya bakınız.
56. "It's Gloves-Off Time", s.41. Jeff Faux ve Todd Schafer, *Increasing Public Investment*, Briefing Paper, Economic Policy Institute, Washington D.C., October 1991 s.10. "Industrial Policy", *Business Week*, Nisan 6, 1992 s.72. "How to Get America Growing Again", s.35.
57. Faux ve Schafer, *Increasing Public Investment*, s.10,11. Cohen, *Cowboys and Samurai*, s.103.
58. Birleşik Devletler Kongresi, 1992 Birleşik Ekonomik Raporu, s.10. Broad, "Japan Seen Passing U.S. in Research by Industry", s.C1. Wolff, "Walking Small at Munich", s.C8.
59. Birleşik Devletler Kongresi, 1992 Birleşik Ekonomik Raporu, s.11.
60. Örneğin, Larry Q. Nowels'in "Japan's Foreign Aid Program: Adjusting to the Role of the World's Leading Donor" in U.S. Congress, Joint Economic Committe, *Japan's Economic Challenge*, Study Papers, Committee Print, 101st Congress, 2nd Session, Ekim 1990 (Washington D.C.: U.S. Governmet Printing Office, 1990), s.398-399. "Generosity Has Its Limits", *Far Eastern Economic Review*, Haziran 20, 1992, s.62. Steve Coll, "Japan's Hands-On Foreign Aid", *Washington Post*, Ocak 13, 1991 s.H1.

61. "Globalization-To What End?", *Monthly Review* 43, no.10 (Mart 1992):9.
62. Cohen, *Cowboys and Samurai*, s.107.
63. Birleşik Devletler Kongresi, 1992 Birleşik Ekonomik Raporu, s.28-29.
64. Paul Starobin, "Nation of Spenders", *National Journal*, Temmuz 21, 1991, s.1787.
65. Congressional Research Service, CRS Review, Haziran 1989, s.19. Birleşik Devletler Kongresi, *1992 Birleşik Ekonomik Raporu*, s.2,5.
66. Congressional Research Service, *CRS Review*, s.19. "Industrial Policy", s.72.
67. Laurent Carroue, "The Growing Strength of Germany-East and West", *Guardian Weekly* (Le Mond Supplement), Ağustos 26, 1990, s.16.
68. Bruce Stokes, "East Bloc Pot of Gold?" *National Journal*, Şubat 10, 1990 s.313-314.
69. Marc Fisher, "Germany Set to Dominate East European Economies,, "*Guardian Weekly*, Şubat 23, 1992, s.17'den alınmıştır. James Rupert, "Europeans Lead U.S. in Exploring Ex-Soviet Investment Frontier", *Washington Post*, Şubat 20, 1992, s.A20'ye de bakınız.
70. Steve Lohr, "Fixing Corporate America's Short-Term Mind-Set", *New York Times*, Eylül 2, 1992. s.D5.
71. Aynı yazarın "It's Gloves-Off Time" adlı kitabının 42. sayfasına bakınız.
72. "The Global Economy: Who Gets Hurt", Business Week, Ağustos 19, 1992, s.53. "Smart Work", *The Economist*, Ağustos 22, 1992, s.21.
73. Congressional Research Service, Report to Congress, *Technological Advancement and U.S. Industrial Competitiveness*, Ekim 28, 1988, s.21'den alınmıştır.
74. Louis Ferleger ve Jay R. Mandle, "Co-Signs and Derivations of America's Two-Score Decline: Poor Math Skills, Poor Productivity Growth", *Challenge*, Mayıs-Haziran 1992, s.49.
75. Donald L. Bartlett ve James B. Steele, "Why the World is Closing in on the U.S. Economy", *Philadelphia Inquirer*", Ekim 23, 1991 s.13A.
76. "How to Get America Growing Again", s.35.
77. "Smart Work", s.21.
78. Peter J. Katzenstein, "Stability and Change in the Emerging Third Republic", *Industry and Politics in West Germany* içinde Katzenstein kısmında, s.335.

79. "What I have said is what I Feel...", *The Australian*, Şubat 5, 1992 s.6'dan alınmıştır.
80. Bruce Stokes, "Multiple Allegiences", *National Journal*, Kasım 11, 1989, s.2755.
81. "Manufacturing Goes Abroad", *Christian Science Monitor*, Şubat 14 1991, s.7. "Globalization-To What End?", *Monthly Review* 43 no.9 (Şubat 1992): 11-16. "Economic Trends", *Business Week*, Eylül 20, 1993, s.22.
82. Raymond J. Mataloni, Jr., "Capital Expenditures by Majority-Owned Foreign Affiliates of U.S. Companies, Latest Plans for 1991", *Survey of Current Business 71*, no.3 (Mart 1991): 26. Mahnaz Fahim Nadir, "Capital Expenditures by Majority-Owned Affiliates of U.S. Compapanies, Plans for 1992," *Survey of Current Business* 72 no.3 (Mart 1992): 44. "Manufacturing Goes Abroad", s.7. "Globalization-To What End?", s.11-16.
83. "America Still Buys the World", *The Economist*, Eylül 17, 1988, s.78. "How to Get America Growing Again", s.30.
84. Stokes, "Multiple Allegiances", s.2756.
85. "How to Get America Growing Again", s.30.
86. Stuart Auerbach ve Edward Cody, "Boom Over the Border: U.S. Firms go to Mexico", *Washington Post*, Mayıs 17, 1992, s.A28. Robert A. Blecker ve William E. Spriggs, *Manufacturing Employment* in North America, Briefing Paper, Economic Policy Institute, Washington, D.C., Ekim 5, 1992, s.1-2.
87. Timothy Keochlin ve Mehrene Larudee, "The High Cost of NAFTA, "*Challenge*, Eylül-Ekim 1992, s.19.
88. Keith Bradsher, "Global Issues Weigh on Town As Factory Heads to Mexico", *New York Times*, Eylül 1, 1992, s.D4.
89. "Delivering the Goods", *Business Week*, Temmuz 13, 1992, s.52.
90. Keochlin ve Larudee, "The High Cost of NAFTA", s.19-20,24.
91. "U.S. Aid Agency Helps To Move Jobs Overseas", *Los Angeles Times*, Eylül 28, 1992, s.A12.
92. Rebecca Smith, "Creating Foreign Jobs at Taxpayer Expense", *Philadelphia Inquirer*, Ekim 8, 1992, s.C9, C10. Jack Sheinkman, "How Washington Exports U.S. Jobs", *New York Times*, Ekim 18, 1992, s.F13.
93. "It's Gloves-Off Time", s.42.

94. David R. Francis, "Advice to Excess: "Think Globally", *Christian Science Monitor*, Nisan 11, 1991, s.9. Stokes, "Multiple Allegiances", s.2756.

95. "Locking Up Tomorrow's Profits", *U.S. News and World Report*, Haziran 29, 1992, s.58. "For GM, The Word from Europe is "Parts", *Business Week*, Ocak 18, 1993, s.53. "What's Wrong With the American Economy", *Business Week*, Kasım 2, 1992, s.39.

96. David E. Sanger, "Power of the Yen Winning Asia", *New York Times*, Aralık 5, 1991, s.D22.

97. "Carving Out a Place in the Pacific Century", *Business Week*, Kasım 11, 1991, s.66.

98. Bruce Stokes, "Japan's Asia Edge", *National Journal*, Haziran 29, 1991, s.1624. Japonya'nın Güney ve Batı Asya ile yaptığı ticaret fazlası 1991 yılında yaklaşık % 33 artarak 37.4 milyar dolara yükseldi. Pollack, "Japan's Rising Trade Surpluses", s.33.

99. Bruce Stokes, "Driving East", *National Journal*, Kasım 14, 1992, s.2515-16. William Branigan, "Effort Planned to Boost American Trade in Asia", *Washington Post*, Mart 20, 1992, s.A20.

100. "Japanese MNCs Shift Offshore Investment Focus to Manufacturing in 1988," *Business International*, Ekim 16, 1989 s.318. "Finance and Service Sectors Power Japan's Offshore Capital Flows in 1989" *Business International*, August 13, 1990, s.271. Steven Greenhouse, "Agonizing Over Japan", New York Times, Nisan 30, 1989, s.F1, F8.

101. Bruce Stokes, "Staking Out Europe", *National Journal*, Mayıs 25, 1991, s.1228. Barbara Rudolph, "Ducking in the Cross Fire", Time, Şubat 10, 1992 s.15. Pollack, "Japan's rising Trade Surpluses", s.33.

102. Roger Cohen, "U.S. Unable to Lead Europe out of a Slump", *New York Times*, Nisan 7, 1992 s.D1.

103. Cohen, *Cowboys and Samurai*, s.171.

104. Paul Blustein, "Tariffs Not the Key to Japanese Markets", *Washington Post*, Ocak 4, 1992, s.B1, B6'a bakınız.

105. Cohen, *Cowboys and Samurai*, s.172.

106. David E. Sanger, "In Japan's View, U.S. Car Companies Should Be Blaming Only Themselves", *New York Times*, Ocak 6, 1992 s.12. Sanger, "A Detroit Still Depends on Japan", s.1,10.

107. Bir çok etkili akademik çalışma Japonya'nın yabancı ihracatçıları aşağıladığına dair propaganda da yürüttü. Örneğin, Prestowitz, Jr., *Trading*

Places; and James Fallows, *More Like Us* (New York: Holmes & Meier, 1990)'a bakınız.

108. James K. Jackson, "Japan's Financial Stake in the United States: How Stable is It?" in U.S. Congress, *Japan's Economic Challenge*, s.190,196. "Lost Incentives", *Business Week*, Haziran 25, 1992 s.53. James Sterngold, "Japanese Shifting Investment Flow Back toward Home", *New York Times*, Mart 22, 1992, s.12. "Reversal of Fortune", *U.S. News and World Report*, Şubat 17, 1992 s.43. Kirstin Downey, "Japanese Slow Real Estate Buying Spree", *Washington Post*, Şubat 21, 1992 s. F1,F2. "Japan Ties up the Asian Market", *The Economist*, Nisan 24, 1993 s.27.

III. Dış Büyüme, İç Çürüme: Küresel Güç Diyalektiği

1. Thomas B. Edsall, *Chain Reaction* (New York: W.W. Norton, 1991), s.23. Data compiled by the Congressional Budget Office, in Sylvia Nasar, "Even Among the Well-Off the Rich Get Richer", *New York Times*, Mart 5, 1992 s.1. U.S. Congress, Joint Economic Committee, Democratic Staff Study, Falling Behind: *The Growing Income Gap in America*, Kasım 1, 1990, s.2-4.
2. Donald L. Bartlett ve James B. Steele, "How the Game was Rigged Against the Middle Class", *Philadelphia Inquirer*, Ekim 20, 1991, s.16A. Paul Farhi, "Number of U.S. Millionares Soars", *Washington Post*, Temmuz 11, 1992, s.A1.
3. Kevin Phillips, *The Politics of Rich and Poor* (New York: Random House, 1990), s.207.
4. Boston Globe, Ekim 21, 1990, s.A21.
5. Paul Taylor, "Study Finds Income Growth Rate of Two-Parent Families Fell Sharply in 1980s", *Washington Post*, Ocak 17, 1992, s.A15.
6. Edsall, Chain Reaction, s.194, 195. U.S. Congress, *The 1992 Joint Economic Report*, s.42.
7. Nasar, "Even Among the Well-Off, the Rich Get Richer", s.D24.
8. Robert J. McCartney, "Executive Pay Rises, as Profits Fall", *Washington Post*, Nisan 25, 1992, s.C1,C6. "U.S. Fat Cats Defy Slump for a Mean 5.3m Salary", *The Australian*, Nisan 17-18, 1993, s.9.
9. Steve Lohr, "Amid Layoffs and the Recession, Executives' Pay is Under Scrutiny", *New York Times*, Ocak 20, 1992, s.D28.
10. David E. Sanger, "In Japan's Bad Times, Chiefs Say Sorry and Cut Their

Pay", *New York Times*, Nisan 11, 1992, s.1,42. The Standard & Poor's and Towers Perrin studies are referred to in McCartney, "Executive Pay Rises as Profits Fall", s.C1, C6.

11. Sylvia Nasar "Fed Gives New Evidence of 80's Gains by Richest", *New York Times*, Nisan 21, 1992 s.1.
12. Edsall, *Chain Reaction*, s.196.
13. Bartlett and Steele, "How the Game was Rigged Against the Middle Class", s.16A.
14. Donald L. Bartlett and James B. Steele, "Big Business Hits the Jackpot with Billions in Tax Breaks", *Philadelphia Inquirer*, Ekim 22, 1991, s.18A.
15. Edsall, *Chain Reaction*, s.193.
16. Bartlett ve Steele, "Big Business Hits the Jackpot with Billions in Tax Breaks", s.18A.
17. Stanley Meisler ve Sam Fulwood III, "Economic Gap Bodes III for U.S.", *Los Angeles Times*, Temmuz 15, 1990, s.A1. Robert Pear, "Ranks of U.S. Poor Reach 35.7 Million, The Most Since 64", *New York Times*, Eylül 4, 1992, s.1. Guy Gugliotta, "Number of Poor Americans Rises for 3rd Year", *Washington Post*, Ekim 5, 1993, s.A6.
18. Spencer Rich "Low-Paying Jobs Up Sharply in Decade, U.S. Says", Washington Post, Mayıs 12, 1992, s.A7. Spencer Rich, "U.S. Poverty Rate Up; Median Income Falls", *Washington Post*, Eylül 27, 1991, s.A1, A13.
19. Paul Taylor, "Study Finds Financial Chasm Between 2 Generations of Families", *Washington Post* Eylül 27, 1991, s.A1, A13.
20. Spencer Rich, "Millions More Using Food Stamps Amid Recession", *Washington Post*, Mayıs 24, 1992, s.A1. Jason DeParle, "Food Stamp Users Up Sharply in Sign of Weak Recovery", *New York Times*, Mart 2, 1993, s.1.
21. Lawrance Mishel ve Jared Bernstein, "Job Destruction: Worse Than We Thought", *Challenge*, Eylül/Ekim 1992, s.6-7. Meisler and Fulwood, "Economic Gap Bodes III for U.S.", s.A1. Bartlett and Steele, "How the Game was Rigged Against the Middle Class", s.18A.
22. Fox Butterfield, "New England's Siren Call of 80's Becomes Echo of the Depression", *New York Times*, Aralık 13, 1991 s.1,30.
23. Sylvia Nasar, "Employment in Service Industry, Engine for Boom of

80's Falters", *New York Times*, Ocak 2, 1992, s.1. Bartlett and Steele, " "How the Game was Rigged Against the Middle Class", s.18A. Kevin Phillips'e göre 1980 ile 1987 arasında "geçici" işgücü ikiye katlanarak çalışan nüfusun yaklaşık % 25'ine ulaştı. Phillips, "The Politics of Rich and Poor", s.21.

24. Peter Kilborn, "New Jobs Lack the Old Security in a Time of "Disposable Workers"", *New York Times*, Mart 15, 1993, s.1,15. Clare Ansberry, "Workers Are Forced to Take More Jobs with Few Benefits", *Wall Street Journal*, Mart 11, 1993, s.1.
25. Mark Feinberg, "Warning: Work is Hazardous to Your Health", *The Progressive*, (Ocak 1992): 26. "U.S. Job Death Rate Still Relatively High", *New York Times*, Eylül 1, 1988, s.8. Binghampton Press and Sun Bulletin, Ekim 23, 1989, s.10. Dough Henwood, "Recovery? Not by a Long Shot", *The Nation*, Eylül 9, 1991, s.263. Allen Freidman, "Workers Stiffed", *The Washington Monthly*, Kasım 1992, s.25.
26. Friedman, "*Workers Stiffed*", s.26.
27. Mary Lee Kerr ve Bob Hall, "Chickens Come Home to Roost", *The Progressive*, (Ocak 1992): 29.
28. *Philadelphia Inquirer*, Eylül 8, 1991, s.8A. 29. Kerr ve Hall, ""Chickens Come Home to Roost" s.29'dan alınmıştır.
30. Gina Kolata, "More Children Are Employed, Often Perilously", New York Times, Haziran 21, 1992, s.1,22'ye bakınız.
31. "U.S. Job Death Rate Still Relatively High"dan alınmıştır, s. 28.
32. Feinberg, "Warning: Work is Hazardous to Your Health," s. 28. L. Stuart Ditzen, "Bureaucracy Holding Up Workplace-Safety Rules," *Philadelphia Inquirer,* Eylül 18, 1992, s. A13.
33. *Binghamton Press and Sun Bulletin*, Ekim 23, 1989, s. 10. Ditzen, "Bureaucracy Holding Up Workplace-Safety Rules," s. A13.
34. Calvin Sims, "Building Jobs Underpaid, Officials Say," *New York Times,* Şubat 18, 1992, s. BI.
35. Jason DeParle, "House Data on Income Sets Off Debate on Fairness in America," *New York Times*, Mayıs 22, 1992, s. 16.
36. Juliet B. Schor, *The Unexpected Decline of Leisure* (New York: Masic Books, 1991), s. 29. David M . Gordon, "It Works Out That Americans Spend More, Not Less, Time on the Job," *Los Angeles Times,* Şubat 23, 1992, s. D2.

37. Schor, *The Overworked American,* s. 33 (author's emphasis). Most European countries give their workers more than twice the number of paid vacation days annually than what American workers receive. Bakınız; Laura Leete-Guy and Juliet B. Short, *The Great American Time Squeeze,* Briefing Paper, Economic Policy Institute, Washington, D.C. February1992, s. 18-19.
38. Jerry Moskal, "Study: Family Evolves in U.S. After Evonomy," *Binghamton Press and Sun Bulletin,* Eylül 21, 1989, s. 6.
39. Robert Pear, "Poverty Termed a Divorce Factor," *New York Times*'dan alınmıştır, Ocak 19, 1992, s. 58.
40. *Philadelphia Inquirer*, Ağustos 9, 1989.
41. Wolff, "Walking Small at Munich," s. C8. "Why We Should Invest in Human Capital," *Business Week*, Aralık 17, 1990, s. 89.
42. Seth Mydans, "For Skilled Foreigners, Lower Hurdles to U.S.," *New York Times*, Kasım 5, 1990, s. 12.
43. J.C. Barden, "Lower Mortality Rate Masks Lag on Infant Health," *New York Times*, Eylül 2, 1991, s. 9.
44. E. J. Dionne Jr., "Speeches, Statistics and Some Unsettling Facts About America's Changed Prospects," *Washington Post*, Ekim 16, 1991, s. Al. Patrice Gaines-Carter, "Project Delivers Healthy Babies," *Washington Post* , Ekim 16, 1991, s. Al.
45. Susan Faludi, *Backlash*: *The Undeclared War Against American Women* (New York: Crown Publishers, 1991), s. 428.
46. Susan Chira, "Poverty's Toll on Health is Plague of U.S. Schools," *New York Times*, Ekim 5, 1991, s. 1.
47. Faludi, *Backlash*, s. 428.
48. Bakınız; Robert Pear, "19 Cities Listed for Aid to Cut Infant Mortality," *New York Times*, Mart 8, 1991, s. 12. *Binghamton Press and Sun Bulletin,* Eylül 29, 1991, s. 1.
49. Bakınız; Spencer Rich, "Report Card on Youth: Downward Trends Dominate," *Washington Post*, Mart 24, 1992, s. A17. Paul Taylor, "Report Notes 30-Year Decline in Well-Being of U.S. Children," *Washington Post*, Ocak 3, 1991, s. A9.
50. Dionne, "Speeches, Statistics and Some Unsettling Facts About America's Changed Prospects," s. C3.
51. Barbara Vobejda, "Child Poverty Rate Rose During Prosperous '80s,"

Washington Post, Temmuz 8, 1992, s. A3. Ayrıca bakınız; "Behind Jobless Figures, A Rise in Poor Children," *New York Times*, Kasım 26, 1991, s. 6.

52. Bakınız; Paul Taylor, "Survey Faults Private Health Coverage," *Washington Post,* Ocak 8, 1992, s. A5.
53. *Washington Post*, Ekim 2, 1989, s. A4.
54. Bakınız; Chira, "Poverty's Toll on Health is Plague of U.S. Schools," s. 6.
55. Robert Pear, "Poverty in U.S. Grew Faster Than Population Last Year," *New York Times*, Ekim 5, 1993, s. 20.
56. Bakınız; Warren E. Leary, "Gloomy Report on the Health of Teen-Agers," *New York Times*, Haziran 9, 1990, s. 24.
57. Tamar Lewin, "Nursing Homes Rethink Tying Aged as Protection," *New York Times*'dan alınmıştır, Aralık 28, 1989, s. B10.
58. A.g.e.
59. James Bennet, "Hidden Malnutrition Worsens Health of Elderly," *New York Times* 'dan alınmıştır, Ekim 10, 1993, s. 27.
60. Bakınız; Philip J. Hilts, "U.S. Returns to 1820s in Care of Mentally III, Study Asserts," *New York Times*, Eylül 12, 1990, s. 28.
61. Michael Specter, "Neglected for Years, TB is Back With Strains That Are Deadlier," *New York Times*'dan alınmıştır, Ekim 11, 1992, s. 1, 44.
62. Bakınız; Mireya Navarro, "TB Casus Rose by 38% in'90 For New York" *New York Times*, Mart 21, 1991, s. 25-27. *Chicago Sun-Times,* Mart 3, 1991, s. 75.
63. Robert Pear, "Fewer Now Have Health Insurance," *New York Times,* Aralık 15, 1993, s. 24.
64. Donald L. Bartlett and James B. Steele, "For Millions in U.S., a Harsh Reality: It's Not Safe to Get Sick, " *Philadelphia Inquirer,* Ekim 23, 1991, s. 1A, 20A. Susan Dentzer, "Sandalous Health Care," U.S. *New* s § *World Report,* Mart 12, 1990, s. 25. Spencer Rich, "Number Lacking Health Insurance Grown," *Washington Post*, Şubat 29, 1992, s. A10.
65. Dentzer, "Scandalous Health Care," s. 25. Bakınız; Glenn Kramon, "Small Business Is Overwhelmed by Health Costs," *New York Times*, Ekim 1, 1989, s. 1, 30.
66. Donald L. Barlett and James B. Steele, "The Lucrative Business of Bankruptcy," *Philadelphia Inquirer*, Ekim 21, 1991. s. 12A. "Bankruptcy Filings Rise 21 % to Set Record in 1991," *Washington Post*, Mart 3, 1992, s. D1.

67. Barlett and Steele, "For Millions in U.S., a Harsh Realty: It's Not Safe to Get Sick," s. 20A.
68. Statement by William J. Hughes, Chairman, Subcommittee on Retirement Income and Employment, in U.S. House, Joint Hearing Select Committee on Ageing and the Subcommittee on Investment, Jobs, and Prices of the Joint Economic Committee, *Using Public Pensions to Balance State and Local Budgets: The Impact on Public Employees, Retirees, and Taxpayers*, 102nd Congress, Ist Session, Kasım 20, 1991, (Washington, D.C., U.S. Government Printing Office, 1992), s. 12.
69. Bakınız; Milt Freundenheim, "Medical Insurance is Being Cut Back for Many Retirees," *New York Times,* Haziran 28, 1992, s. 1, 20.
70. Milt Freundenheim, "Companies Acting to Trim Benefits Promised Retirees," *New York Times,* Aralık 24, 1992, s. 1.
71. Michael Abramowitz, "The Urban Boom: Who Benefits?" *Wahington Post*, Mayıs 10, 1992, s. H4. Barbara Vobejda, "Urban Recovery Impeded by Changes of Past Three Decades," *Washington Post*, Mayıs 8, 1992, s. A11.
72. Barbara Vobejda, "Mayors' Pleas Take on a New-Found Urgency," *Washington Post*, Mayıs 16, 1992, s. A8. Robert Suro, "Mayors in Both Parties Voice Frustration," *New York Times*, Haziran 21, 1992, s. 22.
73. Demetrios Caraley, "Washington Abandons the Cities," *Political Science Quarterly* 107, no. 1 (Spring 1992): 8.
74. Abramowitz, "The Urban Boom: Who Benefits?" s. A8.
75. "Rebuilding America: The Mind-Numbing Cost," *Business Week* (Special Issue 'Reinventing America') 1992, s. 196-97. A+-Ayrıca bakınız; Faux and Schafer, *Increasing Public Investment*, s. 6, 10.
76. "The Cities," *Congressional Research Service Review* (Kasım-Aralık 1988).
77. Barbara Vobejda, "Children's Poverty Rose in '80s," *Washington Post*, Ağustos 12, 1992, s. A3.
78. Bakınız; Spencer Rich, "Dispelling Myths about Where America's Homeless People Come From."*Washington Post,* Aralık 4, 1991, s. A23. Celia W. Dugger, "Study Finds Vast Undercount of New York City Homeless," *New York Times,* Kasım 16, 1993, s. 1, B4.
79. "The Cities."dan alınmıştır.
80. Bakınız; Rich, "Dispelling Myths About Where America's Homeless Pe-

ople Come From," s. A23. Michael Winerip, "Refusing to Over look the Homeless," *New York Times*, Kasım 15, 1992, s. 41.

81. *Christian Science Monitor* (International Weekly Edition), Ekim 5-11, 1989, s. 1. U.S. Congress, House, Commitee on Banking, Finance and Urban Affairs, *Economic Distress in Our Cities*, Chairman's Report, 102nd Congress, 2nd Session, Committee Print 102-12, Nisan 1992 (Washington, D.C.: U.S. Goverment Printing Office, 1992), s. 11.
82. Jason DeParle, "Private Intersts Are Said to Benefit From U.S. Plan for Needy," *New York Times,* Mart 18, 1992, s. 16.
83. Bakınız; *Philadelphia Inquirer*, Ağustos 9, 1989. Lynn Ludlow, "Doors Foreclosing on American Dream," *San Francisco Examiner*, Ağustos 2, 1992, s. El. Nick Rovo, "Surge in Home Foreclosures and Evictions Shattering Families," *New York Times*, Kasım 15, 1992, s. 41.
84. *Christian Science Monitor*(International Weekly Edition), Ekim 5-11, 1989, s. 1.
85. Bakınız; James Petras and Christian Davenport, "Crime and the Transformation of Capitalism," *Crime, Law and Social Change* 16(1991): 155-75.
86. Mary Merva and Richard Fowles, *Effect of Diminished Economic Opportunities on Social Stress*, Briefing Paper, Economic Policy Institute, Washington, D.C., Ekim 1992, s. 11-12.
87. Elizabeth Kolbert, "Criminal Justice: Priority Proves Elusive for Cuomo," *New York Times*, October 2, 1990, s. B1.
88. Patricia Horn, "Caging America," *Dollars §Sense* 169 (Eylül 1991): 13. The statistical data is taken from the Corrections Compendium.
89. Bakınız; Fox Butterfield, "U.S. Expands Its Lead in Rate of Imprisonment," *New York Times,* Şubat 11, 1992, s. 16.
90. Bakınız; Wason DeParle, "Young Black Men in Capital: Study Finds 42% in Courts," *New York Times*, Nisan 18, 1992, s. 1.
91. Bakınız; Robert Suro, "Crime and Its Amplified Echoes Are Rearranging People's Lives," *New York Times*, Şubat 9, 1992, s. El. Dionne, Jr., "Speeches, Statistics and Some Unsettling Facts About America's Changed Prospects," s. C3. Michael Isikoff, "D.C. Area Isn't Alone in Epidemic of Killing," *Washington Post*, Aralık 16, 1991, s. A21. "Many Cities Setting Records for Homicides in Year," *New York Times*. Aralık 9, 1990, s. 41. U.S. Congress, Senate Judiciary Committee and the International Narcotics Control Caucus, *The President's Drug Strategy:*

Has it Worked? Report prepared by the Majority Staffs, Eylül 1992, s. 22.

92. Bakınız; George Winslow, "A System Out of Control, Not Just One Bank," *In These Times* (Ekim 23-29, 1991): 8. George Winslow, "New Capitalism: Bank Fraud, Drug Trade, Espionage," *In These Times* (Ekim 30- Kasım 5, 1991): 9. For an extended discussion of BCCL and its involvement with the U.S. banking community, bakınız; Mark Potts, et l., *Dirty Money* (Washington, D.C.: National Press Books, 1992).
93. Stephen Labaton, "Banking's Techonology Helps Drug Dealers Export Cash.. . . .," *New York Times*, Ağustos 14, 1989, s. 1, B4.
94. A.ge., s. 2928.
95. Labaton, "Banking's Techonolgy Helps Drug Dealers Export Cash. . . . . ," s. 1.
97. U.S. Congress, *The President's Drug Strategy: Has it Worked*? s. 1, 3.
98. Bakınız; Arms Control and Foreign Policy Caucus, *The Developing World: Danger Point for U.S. Security*(Washington, D.C.: U.S. Congress, House, Ağustos 1, 1989), s. 68
99. William Korblum, Director of the Center for Social Research, City University of New York, Stephen Labaton, "The Cost of Drug Abuse: $60 Billion a Year," *New York Times,* Aralık 5, 1989, s. D6. U.S. Congress, *The President's Drug Strategy: Has it Worked?* s. ii.
100. A.ge.
101. William Glaberson, "Mean Street Force New Yorkers to Just Walk on By," *New York Times* , Şubat 19, 1990, s. B2.
102. Matthew Cooper, "The Rich in America," U.S. *News* § *World Report*, Kasım 18, 1991, s. 36. Ayrıca bakınız "Government by the Nice for the Nice," *The Economist*, Temmuz 25, 1992, s. 29-30.
103. Donald L. Barlett and James B. Steele, "The High Cost of Deregulation: Joblessness, Bankruptcy, Debt," *Philadelphia Inxuirer* Ekim 24, 1991, s. 1A, 20A. Barlett and Steele, "The Lucrative Business of Bankruptcy," s. 12A.
104. "Is Your Job Safe?" U.S. *News* § *World Report,* Ocak13, 1992, s. 44.
105. Sarah Barlett, "Job Losses in New York Region Erode 80's Growth," *New York Times*, Aralık 20, 1991, s. 1.
106. Bakınız; Louis Uchitelle, "The Undercounted Unemployed," "*New York Times*, Ocak 8, 1992. s. D1, D4. "Is Your Job Safe?" s. 44-45, Robert D.

Hershey, Jr., "Jobless Rate Jumps to 7.8 %, Raising Doubts on Recovery," *New York Times*, Temmuz 3, 1992, s. 12.

107. Bakınız; "Is Your Job Safe?," s. 45, 48. Warren Brown, "GM Loses Record $4.5 Billion, Announces 12 Plant Closings," *Washington Post,* Şubat 25, 1992, s. Al. Allen R. Myerson, "Amoco Is Cutting 8,500 Jobs," *New York Times*, Temmuz 9, 1992, d. D1. Felicity Barringer, "Laid-Off Bosses Scramble in a Changing World," *New York Times,* Temmuz 12, 1992, s. 6E. Steven Greenhouse, "Income Data Show Years of Erosion for U.S. Workers," *New York Times-* Eylül 7, 1992. Steve Lohr, "Big Companies Cloud Recovery by Cutting Jobs," *New York Times,* Aralık 17, 1992 s. 1. Allen R. Myerson, "I.B.M. To Eliminate 25,000 Jobst in 1993 and Shut Plants," *New York Times*, Aralık 16, 1992. s. 1. D4.
108. Bakınız; Steven Prokesch, "Job Rate Hitst a 25-Year Record in New York City," *New York Times*, Şubat 6, 1993, s. 1. Kara Swisher, "Sears Cut 50,000 Jobs in Shake-Up," *Washington Post* Ocak 26, 1993, s. A10. Louis Ucthitelle, "3 Aircraft Companies Announce Big Job Cutbacks as Orders Fall," *New York Times,* Ocak 27, 1993, s. 1 Steven Pearlstein, "A Wave of Change Sweeps U.S. Firms," *Washington Post*, Ocak 27, 1993, s. 1, 9.
109. Thomas K. Luech, "Though End of Recession is Here, Prosperity Isn't Even Near Corner," *New York Times,* Ocak 10. 1993, s. 32.
110. "Jobs," *Business Week*, Şubat 22, 1993, s. 68.
111. *Phildelphia Inquirer*, Ocak 4, 1991, s. 11A.
112. Edsall, *Chain Reaction*, s. 162, 192.
113. *Philadelphia Inquirer*, Ağustos 9, 1989.
114. Jason DeParle, "Fueled by Social Trends, Welfare Cases Are Rising," *NewYork Times-* Ocak 19, 1992, s. Paul Taylor, "Survey Finds Many State Cuts Aimed at Poorest of Poor," *Washington Post,* Aralık 19, 1991, s. A23. Robert Pear, "Poverty in U.S. Grew Faster Than Population Last Year," s. 20.
115. Bakınız; Robin Toner, "Pilitcs of Welfare: Focusing on the Problems" *New York Times*, Temmuz 5, 1992, s. 16.
116. Robert Pear, "Many States Cut Food Allotments for Poor Families," *New York Times,* Mayıs 29, 1990, s. 1, 16.
117. Donald L. Bartlett and James B. Steele, "When You Retire, Will There Be a Pension Waiting?" *Philadelphia Inquirer*, Ekim 27, 1991, s. 1A,

16A. Sylvia Nasar, "Pensions Covering Lower Percentage of U.S. Work Force," *New York Times*, Nisan 13, 1992, s. 1.

118. Louis Uchitelle, "Company-Financed Pensions Are Failing to Fulfill Promise," *New York Times*, Mayıs 29, 1990, s.1, D 5.

119. Bartlett and Steele, "When You Retire, Will There Be a Pension Waiting?," s. 16A.

120. A.g.e., s. 1A.

121. Jeff Gerth, "U.S. Pension Agency is in Deep Trouble, Economists Warn," *New York Times,* Aralık 20, 1992, s. 1. Ayrıca bakınız; David A. Vise, "Federal Survey Finds Pension's Problems Growing," *Washington Post*, Kasım 20, 1992, s. F1. David A. Vise, "Government Has Massive Pension Fund Shortfall," *Washington Post*, Kasım 22, 1993, s. A1. David A. Vise, "Going After the Pension Gaps," *Washington Post,* Kasım 23, 1993, s. C1.

122. Alan Deutschman, "The Great Pension Robbery," *Fortune,* Ocak 13, 1992, s. 76.

123. *Philadelphia Inquirer*, ralık 31, 1989, s. 3A.

124. Bakınız; "Is Your Job Safe?" s. 48. Uchitelle, "The Undercounted Unemployed," s. D4.

125. Bakınız; Linda Grant, "Recipe for Survival," *Los Angeles Times-* Mayıs 312, 1992, s. D1, D3.

126. "Is Your Job Safe?" s. 48.

127. Sylvia Nasar, "Unexplored Territory: A Recession in Services, "*New York Times*, Şubat 3, 1991, s. 26.

128. Robert D. Hershey, "U.S. Trade In Services At a Deficit," *New York Times*, Eylül 13, 1989, s. D22.

129. Örneğin bakınız; Ronald Radosh, *American Labor and United States Foreign Policy* (New York: Random House, 1969).

130. Edsall, *Chain Reaction*, s. 194. David Brody, "The Breakdown of Labor's Social Contract," *Dissent* (Winter 1992): 33. Diane Alters, "Number of Union Jobs Declines Precipitously," *San Francisco Examiner,* Nisan 19, 1992, s. E4.

131. Frank Swoboda, "Labor Loses the Strike As a Weapon," *Washington Post*, Temmuz 5, 1992, s. H1.

132. John Holusha, "Unions Are Expanding Their Role to Survive in the 90's," *New York Times,* Ağustos 19, 1990, s. 12F.

133. A.g.e.
134. Frank Swoboda, "The Bitter Harvest of a Global Shift," *Washington Post*, Nisan 19, 1992, s. H5. Ayrıca bakınız; David Moberg, "Union Busting, Past and Present," *Dissent* (Winter 1992): 79. Martin Walker, "No Arresting the Sad Decline of Organized Labor," *Guardian Weekly*, Nisan 26, 1992, s. 10. Steven Greenhouse, "The Union Movement Loses Another Big One," *New York Times*, Nisan 19, 1992. s. E2.
135. Holusha, "Unions Are Expanding Their Role to Survive in the 90's," s. 12F.
136. Moberg, "Union Busting, Past and Present," s. 77.
137. Philip Shenon, "Voter Turnout Still Poor, With 3 Exceptions," *New York Times*, Kasım 11, 1990, s. 27. George Graham, "Half of America Turns to the Apathy Party," *Financial Times*, Nisan 15, 1992 s. 6. Paul Taylor. Bakınız; *How They Run: Electing the President in an Age of Mediaocracy* (New York: Alfred A. Knopf, 1990) s. 241; U.S. Department of Commerce, *Statistical Abstract of the United States 1993* (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1993), s. 284.
138. E.J. Dionne, Jr., *Why Americans Hate Politics* (New York: Simon § Schuster, 1991), s. 316-17.
139. Dan Balz and Richard Morin, "A Tide of Pessimism and Political Powerlessness Arises," *Washington Post*'dan alınmıştır, Kasım 3, 1991, s. A16.
140. Michael Oreskes, "American Politics Loses Way As Polls Pisplace Leadership," *New York Times*'dan alınmıştır, Mart 18, 1990, s. 22.
141. A.g.e. Michael Wines, "Candidates for Congress Spent Record $678 Million, a 52% Jump" *New York Times*, Mart 5, 1993, s. 12.
142. Charles B. Babcock, "$100,000 Political Donanitons on the Rise Again," *Washington Post*, Eylül 30, 1991, s. A4. Carol Matlack, "'Soft Rain Still Falling," *National Journal* , Şubat 29, 1992, s. 520-21. Stephen Labaton, "Where the 'Soft Money' Comes From," *New York Times*, Temmuz 10, 1992, s. 18. Peter H. Stone, "Return of the Fat Cats," *National Journal* , Ekim 17, 1992, s. 2351. Linda Feldmann, "Give Money and They Call Back," *Christian Science Monitor*, Kasım 3, 1992, s. 3.
143. Stone, "Return of the Fat Cats," s. 2352. Barbara Demick, "Campaign Financing Thrives on Loopholes," *Philadelphia Inquirer*, Ekim 25, 1992, s. A10.
144. Neil A. Lewis, "Exemption is Allowing Big Spenders to Skirt Curbs on

Aid to Candidates," *NewYork Times*, Mayıs 16, s. 7. Sara Fritz, James Risen, and Dwight Morris, "A Winning Strategy on Tax Breaks," *Los Angeles Times* , Mart 15, 1992, s. A12.

145. Balz and Morin, "A Tide of Pessimism and Political Powerlessness Arises,"'dan alınmıştır, p. A16.
146. Bakınız; Robin Toner, "Turned Off by Campaigns, Or Just Too Busy to Vote," *New York Times*, Kasım 7, 1990, s. B6.
147. A.g.e.'den alınmıştır.
148. Martin Walker, "Price Tag for Inner-City Renewal Adds to Budget Deficit," *Guardian Weekly*'den alınmıştır, Mayıs 24, 1992, s. 8. Ayrıca bakınız; Balz and Morin, "A Tide of Pessimism and Political Powerlessness Arises," s. A1, A16.
149. Richard Morin and E. J. Dionne, Jr., "Majority of Voters Say Parties Have Lost Touch," *Washinton Post*'dan alınmıştır, Temmuz 8, 1992, s. A10.
150. Eighty-two percent of Americans responded positively to this statement in a 1992 Gallup Poll. Bakınız; *The Gallup Poll Monthly* 316 (Ocak 1992): 13.

Sonsöz: Clinton Yönetimi: Küresel Liderlik, Ulusal İyileşme

1. "U.S. Launches $4bn Fund to Aid Russian Privatization," *Financial Times*, Nisan 15, 1993, s. 1.
2. David E. Rosenbaum, "Clinton Leads Experts in Discussion on Economy," *New York Times*'dan alınmıştır, Aralık 15, 1992, s. 1.
3. Thomas L. Friedman, "Congress Listens, Waiting to See If the Plan Sells," *New York Times*'dan alınmıştır, Şubat 18, 1993, s. 16.
4. Keith Bradsher, "Top Economic Aide Tells Clients to Keep in Touch," *New York Times*'dan alınmıştır, Şubat 5, 1993, s. 1, 16.
5. David S. Hilzenrath, "Business Basks in Bentsen's Selection for Treasury," *Washington Post*'dan alınmıştır, Aralık 8, 1992, s. A1.
6. Jamie Stiehm, "If You're Clever - And Very Rich, "*The Nation,* Ekim 18, 1993, s. 422.
7. Peter H. Stone, "Clinton Gives Realtors a Big Break," *National Journal,* Şubat 27, s. 526.
8. John H. Cushman, Jr., "Wealthy to be able to Spread Out Pain of '93 Tax Increase," *New York Times* , Ağustos 5, 1993, s. 1.

9. Steven Greenhouse, "Administration Completing Plan to Ease Rules on Bank Lending," New York Times'dan alınmıştır, Şubat 24, 1993, s. 1, D2.
10. Steven Pearlstein, "Clinton Advisers Still Stress New Economic Tack," *Washington Post*'dan alınmıştır, Aralık 1992, s. A14.
11. David M. Gordon, "The Upsides and the Downsides," *The Nation,* Mart 15, 1993, s. 344.
12. Martin Tolchin, "Privazing Urged to Improve Roads," *New York Times*, Ekim 1, 1993, s. 12.
13. Todd Schaefer, ***Still Neglecting Public Investment,*** Briefing Paper, Economic Policy Institute, Washington,D.C., Eylül 1993, s. 1.
14. "An Uphil Struggle," *U.S. News § World Report,* Kasım 8, 1993, s. 64.
15. Thomas L. Friedman, "Clinton Supports Creating Fund Designated Solely to Cut Deficit," *New York Times,* Mayıs 13, 1993, s. 1.
16. Bakınız; Amy Kaslow, "Clinton's Job Plan: Ready! Train! Wait!" *Christian Science Monitor* (International Weekly Edition), Mart 26 - Nisan 1, 1993, s. 4.
17. "Roaring Back," *Los Angeles Times*, Eylül 5, 1993, s. D4. John Dillon, "U.S. Work Force Hit Hard As Manufacturing Jobs Flee," *Christian Science Monitor*, Ekim 7, 1993, s. 4. "The Party's Not Over yet," *Business Week*, Ocak 10, 1994, s. 83.
18. Louis Uchitelle, "Fewer Jobs Filled As Factories Rely on Overtime Pay," *New York Times*, Mayıs 16, 1993, s. 1.
19. Bakınız; Doug Henwood, "Happy Days Again," *The Nation,* Şubat 21, 1994, s. 221. John Miller, "As the Economy Expands, Opportunity Contracts" *Dollars § Sense,* Mayıs/Haziran 1994, s. 9-10. "U.S. Work Force Hit Hard as Manufacturing Jobs Flee," s. 4. Steven Pearlstein, "Layoffs Become a Lasting Reality," *Washington Post*, Kasım 6, 1993, s. A10. John Holusha, "10,000 Jobst to be Cut by Kodak," *New York Times*, Ağustos 19, 1993, s. D1. Steve Lohr, "More Cuts by 2 Big Companies," *New York Times*, Kasım 25, 1993, s. D1.
20. Louis Uchitelle, "More Are Forced into Ranks of Self-Employed at Low Pay," *New York Times,* Kasım 15, 1993, s. 1, D2. Bop Herbert, "America's Job Disaster, *New York Times,* Aralık 1, 1993, s. 23.
21. "Economic Trends," *Business Week*, Eylül 27, 1993, s. 28.
22. A.g.e.

23. "Economic Trends," s. 28. Ayrıca bakınız; Paul Starobin, "Unequal Shares," *National Journal*, Eylül 11, 1993, s. 2177.
24. Tony Horwitz, "The Working Poor: Minimum Wage Jobs Give Many Americans Only a Miserable Life," *Wall Street Journal*, Kasım 12, 1993, s. 1.
25. "Homeless Families Increase in Cities," *New Yor Times*, Aralık 22, 1993, s. 18.
26. Mark Jaffe, "Even With Reform, Money Talks," *Philadelphia Inquirer*'dan alınmıştır, Eylül 21, 1993, s. A10.
27. Eric Schmitt, "$261 Billion Set for the Military," *New York Times*, Kasım 7, 1993, s. 25.
28. Michael R. Gordon, "Pentagon's Budget Gap Is Narrowed to $31 Billion," *New York Times*, Aralık 18, 1993, s. 8. Ayrıca bakınız; Michael R. Gordon, "Pentagon Fights Budget Official Over $50 Billion," *New York Times*, Aralık 10, 1993, s. 1, 28.
29. Bakınız; Eric Scmitt, "Pentagon Nominee Strives For Global Strategist Role," *New York Times*, Şubat 3, 1994, s. 9.
30. Martin Walker, "Crime Bill with a Racial Bite," *Guardian Weekly*, Mayıs 1, 1994, s. 6. Paulette Thomas, "Making Crime Pay: Triangle of Interests creates Infrastructure to Fight Lawlessness," *Wall Street Journal*, Mayıs 12, 1994, s. 1.
31. John M. Goshko and Don Obendorfer, "U.S. to Study Wider Options on Balkans," *Washington Post*'dan alınmıştır, Ocak 28, 1993, s. A16.
32. Martin Walker, "Budget Cut-Punches Pulled?" *Guardian Weekly*'den alınmıştır. Temmuz 4, 1993, s. 7.
33. Douglas Jehl, "Campaign is Begun to Protect Money For Spy Agencies," *New York Time*'a bakınız, Mart 14, 1993, s. 1, 28. Douglas Jehl, "Clinton Seeking More Money for Spying, Aides Say," *New York Times*, Nisan 15, 1993, s. 1, 16.
34. Anthony Lake, "From Containment to Enlargement," address at John Hopkins University, Washington, D.C., Eylül 21, 1993, yeniden basım; U.S. Department of State, *Dispatch*, Eylül 27, 1993, s. 658-664.
35. Warren Christopher, "Nato and US Froeign Policy," excerpt from an address at NATO Headquarters, Brussels, Şubat 26, 1993, yeniden basım; U.S. Department of State. *Dispatch*, Mart 1, 1993, s. 120.
36. Warren Christopher, Daniel Williams and Ann Devroy, "U.S. Bombing,

Credibility Linked," *Washington Post*'dan alınmıştır, Nisan 22, 1994, Ayrıca bakınız; Douglas Jehl, "Clinton Urging NATO Attacks to Deter Serbs," New York Times, Nisan 21, 1994, s. 1ve Martin Walker, "Nato Becomes an Enforcer," *Guardian Weekly* Şubat 20, 1994, s. 5.

37. Warren Christopher, "Iraq Provides Timely Focus As Nominee Faces Panel," *Congressional Quarterly Weekly Report'* dan alınmıştır, Ocak 16, 1993, s. 136.
38. Bill Clinton, Cuba INFO'dan alınmıştır, Aralık 17, 1993, s. 1.
39. Robert Pear, "Poverty Termed a Divorce Factor," *New York Times*'dan alınmıştır, Ocak 19, 1993, s. 10. Ayrıca bakınız; "Love § Money," *Business Week*, Ekim 19, s. 58.
40. "Clinton Decides: Let the Exports Flow," *Business Week*, Ekim 11, 1993, s. 51, Ayrıca bakınız "Greasing the Skids for Exports," *Business Week*, Ocak 31, 1994, s. 66-67.
41. Keith Bradsher, "U.S. to Aid Industry in Computer Battle With the Japanese," *New York Times*, Nisan 27, 1994, s. 1, D5. Ayrıca bakınız Edmund L. Andrews, "Washington Growing as a Financial Angel to Industry," *New York Times,* Mayıs 1, 1994, s. F3.
42. Secretary of State Warren Christopher, John Lyons "US, Japan Trade Talks Deadlocked," *The Australian,*'dan alınmıştır, Şubat 12-13, 1993, s. 13. Ayrıca bakınız Andrew Pollack, "U.S. Steps Up the Pressure in Tokyo," *New York Times,* Nisan 24, 1993, s. 37-38.
43. "Region's Capital Inflow Rise," *Latin American Monitor: Southern Cone (*Mayıs 1993): 1144.
44. Valerie Reitman, "U.S. Firms Turn to the Developing World," *Wall Street Journal*, Ağustos 4, 1993, s. 2. Patrick Tyler, "Economic Focus in Shanghai: Catching Up," *New York Times,* Aralık 22, 1993, s. 8.
45. "NAFTA: Let's Make a Deal," *Business Week*'dan alınmıştır, Kasım 8, 1993, s. 32.
46. Jerome I. Levinson, *The Labor Side Accord to the North American Free Trade Agreement*'e bakınız. Brifeing Paper, Economic Policy Institute, Washington, D.C., Eylül 1993, s. 9.
47. A.g.e., s. 6.
48. Anthony DePalma, "Law Protects Mexico's Workers But its Enforcement is Often Lax," *New York Times*, Ağustos 15, 1993, s. 1.
49. Tim Golden, "A History, of Pollution in Mexico Casts Clouds Over

Trade Accord," *New York Times,* Ağustos 16, 1993. s. 7.

50. "Why NAFTA Just Might Squeak Through," *Business Week,* Ağustos 30, 1993, s. 36. U.S. General Accounting Office, U.S.-Mexico Trade:*The Maquiladora Industry and U.S. Employment,* B-253952, Temmuz 1993, s. 3.
51. Stanley C. Gault, Chairman, Goodyear Tire § Rubber Company, "Why NAFTA Just Might Squeak Through,'"dan alınmıştır. s. 36.
52. Jerome I. Levinson, a former general counsel of the Inter-American Development Bank, Tim McCarthy, "NAFTA Called Big Corporate Power Play," *National Catholic Reporter*'dan alınmıştır. Kasım 19, 1993, s. 14-15.
53. Thomas L. Friedman, "Bright Sun of Trade Rising in the East," *New York Times*, Kasım 19, 1993, s. 6.
54. "This Isn't Your Usual Clinton Gabfest," *Business Week,* Kasım 15, 1993, s. 52.
55. Bakınız; "Japanese Manufacturing: Asian Promise," *The Economist,* Haziran 12, 1993, s. 72-73. Philip Shenon, "Missing Out on a Glittering Market," *New York Times*, Eylül 12, 1993, s. FI, F6.
56. Bakınız; Keith Bradsher, "Relying on the Irrestible Force of GATT's Appeal," *New York Times*, Aralık 13, 1993, s. DI, D5.
57. "Gatt: Who Wins What," *Guardian Weekly*, Aralık 26, 1993, s. 6.
58. Martin Walker, "Clinton Forced into Damage Limitation," *Guardian Weekly*'dan alınmıştır, Ekim 17, 1993, s. 6.
59. Bakınız; Elaine Sciolino, "U.S.Is Abandoning 'Shock Therapy' for the Russians," *New York Times,* Aralık 21, 1993, s. 1, 14. George Graham, "IMF Will Not Ease Stance on Moscow Cash Aid," *Financial Times,* Ocak 7, 1994, s. 1.
60. Steven Greenhouse, "U.S. Issues a Warning to Russia To Keep Economic Reform Going," *New York Times*'dan alınmıştır. Ocak 25, 1994, s. 1.
61. Bill Clinton, "American Leadership and Global Change," address at American University, Washington D.C., Şubat 26, 1993, in U.S. Department of State, *Dispatch*, Mart 1, 1993, s. 115.
62. Bakınız; Steve Coll and Douglas Farah, "Panama Still a Conduit for Cocaine Profits," *Washington Post*, Eylül 20, 1993, s. AI, A14.
63. Michael R. Gordon with John H. Cushman, Jr., "U.S. Supported Hunt

for Aidid; Now Calls U.N. Policy Skewed," *New York Times*, Ekim 18, 1993, s. 1.

64. Bakınız; Sciolino, "U.S. Is Abandoning 'Shock Therapy' for the Russians," s. 14.
65. Örnek olarak bakınız; David Moberg, "Like Business, unions Must go Global," *New York Times*, Aralık 19, 1993, s. F13. Robert Bryce, "Mexican Unions Struggle in a Tough Post-NAFTA World," *Christian Science Monitor*, (International Weekly Edition), Aralık 24-30, 1993, s. 7.
66. Jeffrey H. Birnbaum and David Wessel, "Unlikely Allies: President is Wooing, And Mostly Pleasing, Big-Business Leaders," *Wall Street Journal*, Kasım 19, 1993, s. 1.

Sonuç:

1. "Transcript of Clinton's First Newspaper Conference at White House," *New York Times*, Mart 24, 1993, s. 10.